

§ 1 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2020/21:FPM64 Agenda för terrorismbekämpning *COM(2020) 795* till justitieutskottet

§ 2 Svar på interpellationerna 2020/21:255 och 256 om utredningen av föräldraskapen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Mikael Eskilander har frågat mig hur jag konkret ska uppnå barnets bästa genom den könsneutralisering av föräldraskapen och det faktum att flera vuxna ska ges juridiskt ansvar för barnet som regeringen gett direktiv om ska utredas. Han har även frågat statsrådet Åsa Lindhagen om hon kommer att agera för att öka prioriteringen av de lagförslag som redan finns och de problem med föräldraskapen som kan utläsas i SOU 2020:63, så att dessa förslags genomförande får en lika hög prioritet av regeringen. Den interpellationen har överlämnats till mig.

Att bli förälder är en viktig del av livet för många människor. Den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen behöver utvecklas i takt med samhället och kunna hantera att det finns olika sätt att få barn och bilda familj på.

Regeringen arbetar sedan flera år med att modernisera familjerätten. Arbetet sker med barnets bästa i fokus. Regeringen har bland annat genomfört flera åtgärder för att ge fler möjligheten att bli föräldrar. Vi har också reformerat adoptionsreglerna och tillsatt en utredning för att utöka möjligheterna att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige. Inom kort kommer regeringen att föreslå nya regler om vårdnad, föräldraskap och faderskapsutredningar. Sist men inte minst har denna regering sett till att barnkonventionen numera är svensk lag.

Regeringens arbete med att modernisera den familjerättsliga lagstiftningen fortsätter. Precis före jul tillsattes den utredning som Mikael Eskilander tar upp i sin interpellation. Det är en efterlängtd utredning, och frågorna som ska utredas är angelägna. Att lagstiftningen inte utan tungt vägande skäl bör skilja på personer beroende på kön och sexuell läggning

är grundläggande. Det är också viktigt att barns relation till sina sociala föräldrar ges uppmärksamhet. Utredningen ska genomgående ha ett barnrättsperspektiv i den analys som görs.

För att barnets rättigheter ska få genomslag i praktiken behöver arbetet med att modernisera den familjerättsliga lagstiftningen fortsätta. Regeringen kommer även framöver att arbeta aktivt för att säkerställa att Sverige har en lagstiftning som är modern och som i alla delar utgår från barnets bästa.

Anf. 2 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack, Morgan Johansson, för svaret! Det är alltid intressant att höra hur statsrådet kan slå ihop två interpellationer med två olika frågeställningar och sedan inte svara på någon av dem. På vilket sätt barn får det bättre av en könsneutral föräldrabalk är kanske inte en helt enkel fråga att svara på. Sanningen är att barn knappast berörs alls av om lagtexten säger ”fader” i stället för ”den som bidragit med könsceller”. Det är ett icke-problem för barn, och egentligen har jag inga problem med att dessa texter justeras om det inte blir till det sämre för den stora massan av barn i dag.

Den andra frågan – varför en utredning av föräldrabalken inte får tydliga direktiv om att lösa krockarna mellan barnkonventionen och föräldrabalken – har betydligt större betydelse. Barnkonventionen är i dag lag i Sverige. Ändå är det tydligt att Sverige inte lever upp till allt som står i barnkonventionen. Vi ger inte alla barn de rättigheter som de ska ha enligt barnkonventionen. Jag förstår faktiskt inte hur man kan bortse från att ta med en korrigering av dessa aspekter när man tillsätter en utredning som har till uppgift att skriva om föräldrabalken.

Den tidigare utredningen pekade ut problemen tydligt men gav inga svar på hur de kunde lösas. Rimligt vore då att en ny utredning som har till uppgift att skriva om föräldrabalken får komma med lösningar på hur barnkonventionen ska få genomslag på riktigt.

En rundringning till våra socialtjänster i de större kommunerna med en fråga om tjänstemännen nu var informerade om att de ska tänka på barnkonventionen gav svaret: Nej, det har inte påverkat våra interna riktlinjer. Barnkonventionen är och förblir plakatpolitik om den inte får betyda något i praktiken.

Regeringen har struntat i att lägga in barns rättigheter och deras rätt till föräldrar i utredningen. I stället har regeringen inte försuttit chansen att få med vuxenperspektivet, där föräldraskapet och allas rätt till barn står i fokus.

Fler möjligheter att bli förälder och fler föräldrar än två är inte barnperspektiv utan tydligt vuxenperspektiv. Tidigare har regeringen gjort det möjligt för ensamstående kvinnor att inseminera, vilket i praktiken tar bort en förälder från barnet helt. Men detta räcker alltså inte. Ännu fler måste kunna bli föräldrar, enligt regeringen.

När vi andra partier funderar över hur man ska höja kvaliteten på föräldrar genom ökade satsningar på föräldrautbildning och stöd till föräldrar på olika sätt, samtidigt som man helst skulle se att man kanske kunde hindra olämpliga från att skaffa barn, gör regeringen precis tvärtom. Regeringen satsar på kvantitet i stället för kvalitet: Alla ska ha rätt till barn. Kan man inte få dem själv ska staten fixa det, eller så kan man utnyttja

surrogatmödrar i utsatta länder. Och fler nya sociala föräldrar till alla barn i stället för stöd och hjälp till de föräldrar som redan finns och som barnet har. Det är kvantitet i stället för kvalitet.

Jag tror inte att barns situation i Sverige blir bättre för att regeringen försöker ge barn fler föräldrar än de har genom att hitta på nya begrepp som ”sociala föräldrar” och skriva in dessa i föräldrabalken.

Morgan Johansson framhåller själv vikten av att sociala föräldrar ska uppmärksammas i föräldrabalken, vilket jag har svårt att se någon fördel med. I kommittédirektivet talas det till och med om att ge sociala föräldrar juridiskt ansvar för barnet. Nu hoppas jag att utredaren kommer att förstå att det är olämpligt med fler föräldrar, men det har hänt förr att utredningar föreslagit olämpliga förändringar.

Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Till en början var det lite svårt att förstå vad Mikael Eskilandersson egentligen var ute efter. I sina interpellationer blandar han alla frågor i en enda röra. Till slut undrar man om det bara är något slags seminarieövningar som han är ute efter.

Men jag kan beta av frågorna här en efter en. Till att börja med kan man väl ändå säga att utgångspunkten för barn generellt sett i Sverige är väldigt god. Det finns till och med många utvärderingar som visar att Sverige är bland de bästa länderna i världen för barn att växa upp i. Det är ingen tillfällighet, utan det är en följd av många års reformarbete, inte minst socialdemokratiskt, där utgångspunkten hela tiden har varit att barn är egna individer med egna okränkbara rättigheter. De är inte bara något slags bihang till familjen eller till de vuxna, vilket ju är den konservativa utgångspunkten. Den synen har vi brutit med för länge sedan.

Det som har legat till grund för vårt reformarbete har varit en progressiv syn, där barnen är egna individer med egna rättigheter. Vi var till exempel först i världen med att förbjuda aga. Vi har bättre utbyggd barnomsorg än något annat land, vågar jag påstå. Vi har förmodligen världens mest generösa föräldraförsäkring. Allt detta är viktiga socialdemokratiska reformer för att Sverige ska vara ett av världens bästa länder för barn att växa upp i och att det ska förbli på det sättet.

Den senaste reformen var just att göra barnkonventionen till svensk lag, och den kom 2020. Och här står Mikael Eskilandersson och ondgör sig över huruvida vi följer den eller inte. Herregud, Sverigedemokraterna röstade ju emot den reformen! Ni ville ju inte att barnkonventionen skulle bli svensk lag. Hur kan man i ena andetaget vara emot att den ska vara svensk lag och i nästa andetag beklaga sig och fråga sig om Sverige följer den eller inte? Det tycker jag faktiskt att Mikael Eskilandersson ska svara på.

Sedan är det inte sant att vi inte har gjort någon översyn för att se hur Sverige förhåller sig till barnkonventionen. Det är precis det vi har gjort. Vi kopplade en särskild utredning till de här frågeställningarna, och utredningen lämnade sitt betänkande i november 2020. Utredaren gick igenom detta för att se hur svensk lagstiftning förhåller sig till barnkonventionen. I betänkandet kom man fram till att Sverige i allt väsentligt lever upp till barnkonventionen. Men man pekar också på en del frågor som man menar

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

bör ses över ytterligare. Det finns saker och ting som den utredningen menar bör ändras. Det gäller också familjerätten.

En sådan sak, fru talman, är att en domstol i dag inte kan döma till gemensam vårdnad om båda föräldrarna är emot gemensam vårdnad, även om gemensam vårdnad hade varit det bästa för barnet. Det kan en svensk domstol i dag inte göra. Utredningen pekar på att det bör ändras.

En annan sak som man pekar på är att det är för otydligt när det gäller barnets rätt att komma till tals i vårdnadstvister. Det pekar utredningen också på.

Nu är det lyckligtvis så att vi, när det gäller båda dessa punkter, har beredningsunderlag för att göra just den typen av lagändringar. Det kommer från den utredning som heter *Se barnet!*. Där är vi nu i slutskedet av beredningsprocessen. Inom kort kommer vi att kunna gå till riksdagen för att göra just denna typ av förändringar så att vi kan leva upp ännu bättre till barnkonventionen.

Men återigen, fru talman: Det duger inte att göra så här. Man har själv röstat emot att barnkonventionen ska bli svensk lag. Då duger det inte att i nästa andetag börja anklaga regeringen för att inte följa just de reglerna.

Anf. 4 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Vi kan börja med barnkonventionen. Det är faktiskt en konvention som Sverige har skrivit under. Jag och mitt parti, Sverigedemokraterna, har aldrig motsatt oss att Sverige skulle skriva under barnkonventionen och inte heller att vi ska följa barnkonventionen. Men det finns en viss skillnad mellan att ha barnkonventionen som en konvention som man ska följa och att införa den som direkt lag. Vår huvudkritik mot att införa den som direkt lag var att det inte är en anpassad lagtext som fungerar som lag, utan den är anpassad som en konvention som man ska följa om man har skrivit under den.

Vi hade en skyldighet att följa barnkonventionen redan innan den blev svensk lag eftersom vi hade skrivit under den. Att göra konventioner till lagstiftning är problematiskt eftersom man får en dubbel lagstiftning. Då är frågan vilken lagstiftning som står över den andra, eftersom den lagstiftningen inte helt fungerar ihop med den svenska lagstiftningen.

Detta har man även pekat på i utredningen 2020:63. Där har vi kunnat läsa att det fanns flera brister, framför allt när det gällde barnperspektivet och barns rätt till sin familj och sina föräldrar. Barn har en naturlig rätt till båda sina föräldrar om föräldrarna är gifta, men om föräldrarna inte är gifta har barnet inte alls samma rätt till båda sina föräldrar. Varför ska man göra den skillnaden?

Det är en sak som jag har tagit upp i flera interpellationer tidigare. Jag vet att Morgan Johansson brukar uttrycka det som att det är ett tydligt pappa- eller faderskapsperspektiv, men jag menar att det faktiskt är ett barnperspektiv. Barnets rätt till båda sina föräldrar är ett barnperspektiv i min värld. Jag ser inte barn som bihang till vuxna. Tvärtom anser jag att barn alltid har rätt till sina föräldrar. Men jag anser inte att föräldrar har rätt till sina barn.

Det är inte barnen i Sverige som har problem med att föräldrabalken benämner människor som far eller mor utifrån vilka könsceller de bidragit med vid befruktningen. I stället handlar det snarare om att regeringen i

vanlig ordning försöker röstmaximera genom att tillmötesgå hbtq-rörelsen med förändringar som egentligen inte har någon större praktisk betydelse.

Jag anser att förändringar i lagtexten enbart ska göras för att förbättra tolkningen och förändra innehållet, inte för att någon i regeringen anser att orden i lagen är gammalmodiga. Andra lagar, till exempel handelsbalken, innehåller fortfarande ord som daler när det talas om bötesstraff eller ersättning. Jag har aldrig hört någon klaga på det. Man tycker tvärtom att det finns en poäng i att vi har en gammal lagstiftning som aldrig har behövt ändras eftersom den fortfarande fungerar.

Det finns en poäng i att ändra i föräldrabalken utifrån att texten har blivit rörig och full med nya hänvisningar. Det har även mitt parti påpekat vid ett tidigare tillfälle. Men det är inte samma sak som att börja hitta på andra ord i själva lagtexten.

I en intervju i SVT framhöll Åsa Lindhagen särskilt barn som lever i familjer där det finns fler vuxna än två och där mer än två tar föräldrans ansvar. Jag hade gärna fått detta mer utvecklat, men nu har frågan flyttats till Morgan Johansson, och han kanske inte vet vad Åsa Lindhagen menar med sitt yttrande. Hur vanligt är det med familjer med fler vuxna än två?

Tre av fyra barn i Sverige växer upp i familjer som består av mamma, pappa och barn – det är alltså 75 procent. Så ser verkligheten ut även om regeringens företrädare gör sitt bästa för att utmåla detta som ett förlegat och omodernt sätt att se på familjen. Är det verkligen fel att ta runt 75 procent av barnen i Sverige som utgångspunkt?

Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Nej, men en lagstiftning måste fungera för alla, också i en modern miljö där saker och ting har förändrats. Det måste rimligen också Mikael Eskilandersson förstå.

Låt mig först slutföra punkten när det gäller barnkonventionen. Först röstar Sverigedemokraterna emot att barnkonventionen ska bli svensk lag. I nästa andetag klagar Mikael Eskilandersson på att vi inte följer barnkonventionen. Han har pekat på lagstiftningar som inte är i överensstämmelse med barnkonventionen.

Jag säger då: Ja, men vi har tillsatt en utredning för att se vad vi behöver ändra på eller vilka saker och ting i vår lagstiftning som behöver förändras. Jag har sagt att vi är beredda att göra de förändringarna och att en proposition om en lagändring när det gäller en del viktiga punkter i familjerätten faktiskt är på väg till riksdagen.

Det går inte ihop, fru talman, att vara emot att barnkonventionen är svensk lag och att i nästa andetag, när vi har genomfört detta, klaga på regeringen för att den inte lever upp till de beslut som Sverigedemokraterna var emot. Det funkar faktiskt inte, rent logiskt.

Nu förstår jag mer var skon klämmer för Mikael Eskilandersson i hela denna debatt. Det handlar inte om vilka reformer vi ska göra för att förbättra barns rättigheter ytterligare. Han återkommer hela tiden till könsneutralitet, homosexualitet, samkönade äktenskap och samkönade relationer. Jag tror faktiskt att det är där skon klämmer för Sverigedemokraterna. Ni kan inte acceptera – eller ni har svårt att acceptera – att homosexuella numera också är föräldrar i Sverige. Homosexuella har barn. Därför måste vi ha en lagstiftning som täcker in de situationerna.

Det är bland annat därför som vi behöver ha en översyn av föräldrabalken och göra den könsneutral. Men det handlar också om att titta på andra frågor som kan vara aktuella.

Föräldrabalken är från 50-talet. Den har lappats och lagats vid många tillfällen och i många omgångar sedan dess. Man måste nog ändå förstå att familjebildningen ser annorlunda ut nu än vad den gjorde på 50-talet.

Det är mycket vanligare med skilsmässor nu. Det är, som sagt, mycket vanligare nu att homosexuella har barn än vad det var på den tiden. Då måste man vara beredd att modernisera lagstiftningen så att den fungerar för alla föräldrar och för alla familjebildningar, också i en modern värld. Det handlar inte om att ställa olika familjebildningar mot varandra, utan det handlar om att ha en lagstiftning som fungerar för alla situationer.

Det är väl detta som Sverigedemokraterna i grunden har svårt att acceptera. Ni drömmer er tillbaka till en tid då allting byggde på kärnfamiljen. Ni har svårt att acceptera att verkligheten inte längre ser ut riktigt på det sättet.

Den homofobi som präglade det gamla samhället har vi nu gjort upp med en gång för alla. Den norm som byggde på kärnfamiljen har också förändrats. Många människor, inte minst kvinnor, låstes in i destruktiva äktenskap. På den tiden hade de inget annat val, helt enkelt. Detta har vi också successivt kunnat bryta, med utgångspunkten att man ska stanna kvar i en relation av fri vilja och inte av tvång.

När det gäller skilsmässor måste man se till att ha en lagstiftning som tar höjd för alla dessa situationer och som har barnets bästa för ögonen. Man kan inte gå omkring och tro att man kan rulla tillbaka utvecklingen så att man återigen kan förhindra till exempel skilsmässor eller att homosexuella har barn. Den gamla konservativa synen har vi brutit med för länge sedan.

Nej, föräldralagstiftningen och familjepolitiken behöver moderniseras för att man ska hänga med i en modern värld.

Anf. 6 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! För mig är det inte konservativt att stå upp för barns rätt till båda sina föräldrar. Jag kan bara vädja till regeringen att man faktiskt ska tänka om och lyfta in barns rätt till sina riktiga föräldrar i utredningen.

Utredningen om sociala föräldrar är bara ett sätt att smyga in fler föräldrar än två i svensk lagstiftning. Det är i högsta grad allvarligt och kan få stora negativa konsekvenser framför allt för barnen om det genomförs.

Det regeringen kallar för att ligga längst fram och leda utvecklingen av familjepolitiken är i själva verket ett oprövat försök, där barnen får agera försökskaniner i Socialdemokraternas fantasivärld. Vad som antagligen händer om den socialistiska drömmen om många föräldrar blir verklighet är att ansvaret för barnen suddas ut. Dubbelt så många föräldrar blir inte dubbelt så stort ansvar, tvärtom – ingen tar ansvar. Detta leder i sin tur till att barnen far illa.

En stor del av kommittédirektivet ägnas åt just möjligheten att ha flera så kallade sociala föräldrar, och det står tydligt att det även kan handla om att föra över en del av det juridiska ansvaret för barnet. Jag tror att bra föräldrar är kapabla att avgöra vilka vuxenkontakter som deras barn mår bra av och vilka de inte mår bra av. Nu kan jag bara hoppas att utredningen inte faller för regeringens experimentlusta utan står upp för barnen så att

förslaget om sociala föräldrar skrotas. Barn har rätt till sina två föräldrar, men föräldrar har inte rätt till barn.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! När det gäller det här med fler vårdnadshavare, som jag förstår att Mikael Eskilandersson är ute efter, är det en ren lögn om man påstår att utredningen skulle ha ett uppdrag om att man får ha fler vårdnadshavare. Det är faktiskt snarare så att utredningen pekar på riskerna just med fler vårdnadshavare.

Däremot tar utredningen höjd för att det kan finnas situationer i den moderna världen där andra vuxna i barnets närhet har en väldigt viktig funktion för barnet. Det kan till exempel vara en situation där man har gått skilda vägar och fått en ny relation, och så har barnet fått en bonusmamma eller en bonuspappa. Då kan en fråga vara vad bonusmammans eller bonuspappans ska få för information om hur det till exempel går för barnet så att man kan vara ett stöd för barnet i vardagen.

Det är en sådan fråga som man kan titta på, och jag skulle vilja påstå att det är till stöd och bra för barnet om det finns ytterligare vuxna som kan ta ansvar i den situationen. Att ställa det mot den biologiska pappans eller mammans rättigheter tycker jag leder helt fel.

Återigen: Utgångspunkten för utredningen i den här delen är barnets bästa och att kunna verka för barnets bästa i en modern miljö och i ett modernt sammanhang.

Fru talman! Jag tror att det här handlar om att Sverigedemokraterna har svårt att acceptera att vi inte längre lever på 50-talet, att även samkönade par numera har barn och att vi måste ha en lagstiftning som funkar för den situationen. Numera är skilsmässor mycket vanligare än vad det var tidigare, vilket det naturligtvis finns både för- och nackdelar med, men jag vet ju att det för väldigt många fanns mycket stora nackdelar med den gamla normen. Därför måste vi ha en lagstiftning som är modern och som funkar i en modern värld. Det är det vi nu skissar på.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 3 Svar på interpellation 2020/21:233 om uppgifter om kränkande behandling i Försvarsmakten

Anf. 8 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att förbättra situationen för rekryterna på K 3 i Karlsborg. Hon har vidare frågat mig om jag kan göra något för att säkerställa att myndigheten utreder dessa händelser ordentligt och därefter vid behov vidtar åtgärder så att problemen inte fortlöper. Alexandra Anstrell har också frågat mig om jag har några planer på att förbättra organisationskulturen inom Försvarsmakten. Slutligen har hon frågat mig om att jag är nöjd med det jämställdhetsarbete som pågått i många år inom Försvarsmakten.

Försvarsmakten, liksom andra offentliga och privata arbetsgivare, ska verka för en arbetsmiljö som är inkluderande och fri från diskriminering,

trakasserier och kränkningar. Myndigheten har en skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier. All personal inom Försvarsmakten, oavsett om man är anställd, totalförsvarspliktig eller frivillig, har rätt till en arbetsmiljö som präglas av likabehandling och som är fri från kränkningar.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet inom Försvarsmakten engagerar både arbetsgivare och arbetstagare. Där företräds de anställda bland annat av arbetstagarorganisationerna och skyddsombud. I detta sammanhang har även de totalförsvarspliktiga ett inflytande. I förordningen om medinflytande för totalförsvarspliktiga regleras medinflytandet på lokal och central nivå. Medinflytandet syftar till att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål men också att i övrigt främja goda utbildningsförhållanden. På lokal nivå ska förtroendevalda finnas på varje enhet med minst tio totalförsvarspliktiga, och centralt utses ombud – Plikträdet – som ska företräda de totalförsvarspliktiga.

Enligt den arbetsgivarpolitiska delegeringen, som gäller sedan 1994 och som riksdagen vid upprepade tillfällen har ställt sig bakom, ligger ansvaret för myndighetens personalfrågor inte på regeringen utan på myndigheten, i det här fallet Försvarsmakten.

Försvarsmakten har i samband med de uppmärksammade händelserna i Karlsborg, tydliggjort att myndigheten ser allvarligt på uppgifterna om missförhållanden och att en grundlig utredning genomförs.

Försvarsmakten har även i sin årsrapportering visat att man tar likabehandling och icke-diskriminering på allvar. Av återrapporteringen framgår att myndigheten bland annat genomför en årlig medarbetarundersökning där dessa frågor ingår. Vidare har Försvarsmakten under 2019 tillsatt ett centralt verksamhetsstöd som benämns Utredningsstöd ovälkommet beteende, som syftar till att säkerhetsställa ett enhetligt och kvalitetssäkrat omhändertagande av kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier.

Regeringen har återaktiverat skyldigheten att göra grundutbildning med värnplikt. Utbildningen är könsneutral, och rekryteringsbasen omfattar således hela befolkningen. Detta är en av de viktigaste åtgärderna för ökad jämställdhet inom Försvarsmakten. Sedan återaktivering 2017 har andelen kvinnor i grundutbildning ökat från cirka 13 procent till lite drygt 17 procent. Ett ökat antal kvinnor i grundutbildning är viktigt för att få fler kvinnor att vilja ta anställning inom Försvarsmakten.

Min bild är att Försvarsmakten bedriver ett målinriktat och strukturerat arbete för att öka jämställdheten inom myndigheten och för att skapa en arbetsmiljö som är fri från trakasserier. Jag följer noga Försvarsmaktens arbete på området.

Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret!

Ni som har makt, gör något åt situationen. Så lyder ropet på hjälp som kom i ett anonymt brev till regementschefen på K 3 i Karlsborg i början av 2020. Där larmas om bestraffningar, farliga övningar och homofobi.

SVT Väst har granskat det här. Deras reporter har varit i kontakt med 44 killar och tjejer och fått höra om deras upplevelser av befälen. Av dem berättar 37 att de har upplevt kränkande kommentarer, 31 av dem har upplevt mobbning och maktmissbruk och 17 har upplevt våld. Bara ett fåtal känner inte igen sig i vittnesmålen.

Räknar man om detta i procent innebär det att 84 procent har upplevt kränkande kommentarer, 70 procent har upplevt mobbning och maktmissbruk och 38 procent har upplevt våld.

Under 2019–2020 var det 239 värnpliktiga inskrivna på K 3. Av dem fullföljde 218 utbildningen. Om de som tillfrågades av SVT Väst representerar en homogen grupp av de totalt 218 personer som genomförde utbildningen skulle det kunna innebära att det var över 180 personer som upplevt kränkande kommentarer. Det skulle kunna vara över 150 personer som har upplevt mobbning och maktmissbruk och över 80 personer som skulle ha upplevt våld under ett år.

Ni som har makt, gör något åt situationen.

Plikträdet, som försvarsministern hänvisar till i sitt svar, säger i SVT Västs granskning att de är förvånade över att K 3 inte har agerat tidigare. Efter granskningen har regementschefen sagt att han kommer att tillsätta ytterligare en utredning och att han sedan ska besluta om vidare åtgärder. Om det skulle röra sig om brottsliga handlingar ska de polisanmälas. Det är naturligtvis jättebra, men det jag är ute efter är att om inte dessa problem tas på allvar i hela ledet, från regering och riksdag till varje rekryt, fungerar inte processen och inte heller styrningen. Då spelar det ingen roll vad det står i fina papper om det inte blir så i slutändan.

Arbetet med processer är viktigt eftersom det är de som utgör basen i alla verksamheter och alltid finns där. Vårdokumenterade processer och standardiserade arbetsrutiner är ingen garanti för goda resultat. De anger egentligen endast den befintliga kunskapsnivån i organisationen – just då. Deras fulla potential kan utnyttjas endast om personalen verkligen tror på värdet och arbetar för att utveckla och driva verksamheten framåt.

Försvarsmaktens värdegrund utgår från demokratiska principer och slår vakt om alla människors lika värde, om rättvisa, jämlikhet och mänskliga rättigheter. Man måste bygga in värdena i strukturerna. Processerna ger en struktur för att realisera de värderingar som organisationen har valt att fokusera på. Om det inte går att finna spår i processerna av hur vi slår vakt om alla människors lika värde eller öppenhet, resultat och ansvar, eller bryr sig om varandra och sig själva, blir sådant prat just bara prat.

Jag vet inte, fru talman, hur man tänker i det här fallet. Försvarsministern hänvisar till den arbetsgivarpolitiska delegeringen. Den typen av agerande som SVT Väst har granskat är helt oacceptabelt. Det tycker jag och även vår överbefälhavare. Men jag tycker att försvarsministern bara skjuter ifrån sig allt ansvar. I dagsläget vet vi inte om det rör sig om enskilda händelser, men oavsett det behöver vi ta problemet på allvar.

Anf. 10 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Varken jag eller myndigheten skjuter ifrån sig ansvar på den punkten. Däremot är den arbetsgivarpolitiska delegeringen en realitet, och den anger hur ansvarsfrågorna ligger och att personalfrågor är ett ansvar för Försvarsmakten. Det är då deras skyldighet att utreda och vidta åtgärder när det uppkommer anklagelser om trakasserier.

Jag vet att Försvarsmakten både på ledningsnivå och på regementschefsnivå tar frågan på ordentligt och stort allvar i hela arbetet, och man vill åtgärda den typen av problem.

Jag har en bestämd uppfattning om att man inom Försvarsmakten arbetar kontinuerligt med värdegrundsarbetet och med de interna regelver-

ken. Precis som interpellanten säger utgår man från de demokratiska principerna om rättvisa, jämlikhet och mänskliga rättigheter. Men värdegrunden utgör också basen för en uppförandekod, nämligen att mångfald ska ses som en tillgång och att Försvarsmakten tar avstånd från alla former av diskriminering, trakasserier, brottslighet, korruption, sexhandel och övergrepp. Medarbetare ska inte missbruka sin maktställning vare sig i yrkesroll eller i andra relationer.

Försvarsmakten tog i februari 2020 fram skriften *Riktlinje med handlingsregler gällande kränkande särbehandling, trakasserier och sexuella trakasserier inom Försvarsmakten*. Det är den skrift jag håller i mina hand. Här finns en ordentlig genomgång om vad som gäller och hur man ska agera. Den omfattar systematiskt arbetsmiljöarbete, förebyggande åtgärder, tydliggörande av roller och ansvar, inklusive arbetsgivarens utrednings- och åtgärdsskyldighet, och hur man ska hantera ovälkommet beteende.

Personal som misstänks ha gjort något allvarligt fel i tjänsten kan anmälas till Försvarsmaktens personalansvarsnämnd. Anmälan ska göras av chefen för den organisationsenhet där den anmälde tjänstgör. Den ska innefatta en utredning av ärendet, yttrande med förslag till påföljd samt motivering till förslaget. Myndigheten anger att man i ansvarsnämnden ska pröva bland annat ärenden som handlar om disciplinansvar, avstängning, avskedande, uppsägning, anmälan till åtal och om man är skäligen misstänkt för brott.

Myndigheten har att följa gällande regelverk på området. Jag upprepar att det är min bestämda uppfattning att Försvarsmakten tar frågorna på allvar. Försvarsmaktens värdegrund och uppförandekod liksom de åtgärder som Försvarsmakten vidtar bekräftar den bilden. Jag upprepar att regementschefen tar frågan på stort allvar och att man i försvarsledningen också tar frågan på stort allvar. Skriften är den plattform man har att agera utifrån i den typen av ärenden.

Anf. 11 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för det utvecklade svaret.

Det jag är inne på är att det inte spelar någon roll om man håller i det papper ministern har eller i de papper jag har om de ändå inte blir verklighet ute i hela organisationen.

Regeringen har möjlighet att via sitt regleringsbrev vara tydlig med att Försvarsmakten ska prioritera frågor som handlar om en god arbetsmiljö och att alla ska känna sig välkomna i myndigheten.

SVT Väst visade nu i december 2020 en granskning av jägarutbildningen på K 3 i Karlsborg. I reportaget vittnade rekryter om befäl som mobbar, bestraffar och till och med använder våld. Det framkommer också i granskningen vittnesmål om sexism, maktmissbruk och en tystnadskultur.

För bara tre år sedan skrev över 1 700 kvinnor inom Försvarsmakten ett upprop som hette Giv akt och bit ihop. Det handlade om kränkningar och övergrepp i sviterna av metoo. I uppropet Giv akt och bit ihop på DN Debatt delade kvinnorna med sig av sina egna erfarenheter, bland annat av våldtäkter, mobbning och sexistiska kommentarer. Under många år har Försvarsmakten jobbat hårt med att öka jämställdheten och minska kränkande särbehandling, men ändå verkar det som att man inte riktigt har

lyckats komma till rätta med detta, om det som kom fram i december verkligen stämmer. Jag ser verkligen fram emot utredningen.

I min interpellation ställde jag ett antal frågor. Jag kan inte annat än tolka de svar jag har fått som att försvarsministern inte har för avsikt att agera på något sätt i ärendet och inte heller har några planer på att agera för att förbättra organisationskulturen inom Försvarsmakten i stort.

I SVT Västs granskning hänvisas det till att det har framkommit att det måste vara fråga om enstaka händelser eller enstaka individer. Är det så eller är det inte så? Jag vet inte hur försvarsministern resonerar, men för mig är det viktigt. Jag vill veta. Fungerar processerna och det systematiska arbetet eller inte? Om de inte gör det spelar det ingen roll vad försvarsministern eller riksdagen bestämmer.

Jag sa i mitt tidigare anförande att om de som tillfrågats av SVT Väst representerar en homogen grupp av de totalt 218 personerna som genomförde utbildningen skulle det under ett år finnas över 180 personer som har upplevt kränkande behandling. Det kräver åtgärder, och det kräver ledarskap. Det kräver förklaring och förändring.

Till alla er som lyssnar: Jag hoppas och ber att ni vågar träda fram om ni blir kränkta, mobbade, utsatta för maktmissbruk, upplever våld eller allt som strider mot Försvarsmaktens värdegrund. Precis som försvarsministern nämnde har Försvarsmakten infört ett centralt verksamhetsstöd som benämns Utredningsstöd ovälkommet beteende. Sådana frågor måste tas på allvar.

Jag tror på Försvarsmaktens värdegrund; öppenhet, resultat och ansvar. Det är något som varje medarbetare ska leva efter såväl i som utanför tjänsten. Jag tror också att vi som politiska ledare ska föregå med gott exempel, som också handlar om att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer under pågående pandemi.

Anf. 12 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Försvarsmakten har i uppgift att redovisa genomfört och planerat arbete med likabehandling och icke-diskriminering i sina årsredovisningar. Försvarsmakten anger i sin årsredovisning för 2019 att det ”systematiska likabehandlingsarbetet syftar till att alla som verkar i Försvarsmakten ska ha likvärdiga möjligheter och rättigheter att utvecklas inom organisationen och kunna verka fria från diskriminering. Det innebär att förebygga ovälkomna beteenden, och att professionellt omhänderta sådana ärenden i de fall det inträffar.”

I årsredovisningen för 2019 framgår att fokus har varit att ”skapa ökad struktur och systematik i syfte att utveckla förmågan att omhänderta kränkande särbehandling, trakasserier och sexuella trakasserier”.

Det inrättade verksamhetsstödet Utredningsstöd ovälkommet beteende ”bedrivs som ett projekt med en partssammansatt styrgrupp, vilket innebär att arbetstagarorganisationer och skyddsombud involverats i utvecklingsarbetet. Projektet fortgår till maj 2021 och integreras därefter i ordinarie organisation och arbets sätt. Inom projektet ska arbetet fortsätta med verksamhetsutveckling i form av gemensamma rutiner, metoder och processer, parallellt med genomförande av utredningar.”

Av redovisningen framgår att ”chef för organisationsenhet är ansvarig för det lokala likabehandlingsarbetet, åtgärdsplaner och uppföljning av arbetet. Till stöd finns en utbildningsorganisation och stödpersonal, där kon-

taktperson likabehandling är en särskild funktion som ska bistå chefen i det lokala arbetet. Militärhögskolan Karlberg ger kontinuerligt utbildning i likabehandlingsarbetet för dessa kontaktpersoner.”

Det görs ett omfattande arbete för att främja likabehandling och icke-diskriminering, och Försvarmakten tar de här frågorna på allvar. Jag tycker inte att man ska förminska det arbete som sker inom Försvarmakten. Det måste ske på den lokala förbandsnivån för att det ska fungera, och det ska genomsyra det arbetet.

Det är inte så att de planer och inriktningar som vi lagt direktiv om och som Försvarmakten arbetar med i sin organisation är verkningsslösa. Där emot är det så att när det uppstår problematik måste man ta tag i den, vilket också har lett till att regementschefen på Karlsborg nu genomför det här arbetet.

Vi får väl se hur utvecklingen blir. Men det är oerhört väsentligt att man bekämpar trakasserier i alla former och att värdegrunden ligger fast. Det är fel att säga att det här inte tas på allvar eller att man inte vidtar några åtgärder.

Det är klart att jag i mina kontakter med Försvarmakten ställer frågor om hur den här hanteringen går till. Vi tar upp många typer av frågor och problematik i vår kontinuerliga dialog med Försvarmakten. Men här handlar det också om att ha en gränsdragning mellan det som är ministerstyre och det som är ordinarie myndighetsstyrning. Regeringen har, precis som Försvarmaktens ledning, en mycket tydlig uppfattning att värdegrunden ska gälla. De dokument som har tagits fram är de som man ska verka utifrån, och jag vet att man jobbar kontinuerligt med den här typen av frågor inom Försvarmakten.

Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! En person berättar följande för reportern på SVT Väst: ”När lamporna släcktes på logementet var det många som låg och grät i sina sängar. Det var en så märklig känsla. Nästan tyst, bara låga snyftningar. Stora och starka killar. Många som ville vara tuffa, men när det blev tyst och mörkt gick det inte att hålla inom sig längre.”

En annan berättar att han fortfarande drömmer mardrömmar och undrar om han kommer att bli människa igen.

En tredje berättar om hur ett befäl trampade på de värnpliktiga när de gjorde fel i stället för att berätta hur man skulle göra.

I uttalandet Giv akt och bit ihop 2017 vittnade 1 700 kvinnor om kränkande kommentarer, mobbning och våldtäkter.

En av dem berättar att hon tror att många av kränkningarna kan förklaras av den kultur som råder inom Försvarmakten: ”En stor grej är den organisationskultur som vi har och som har funnits under väldigt, väldigt lång tid. Det finns föreställningar om att man ska vara på ett visst sätt och att gemenskap och sammanhållning är en förutsättning, men ingen självklarhet att vara med i.” Hon berättar att det finns stora brister hos ledarskapet inom försvaret. Vidare sätter hon fingret på något: ”Vi har en väldigt bra försvarmaktsledning som står för det här och är tydlig. I övrigt brister ledarskapet på många ställen, är min upplevelse.”

Fru talman! Det här för mig osökt in på det jag sa initialt – att väldokumenterade processer och standardiserade arbetsrutiner inte är någon garanti för goda resultat. Man måste bygga in värdena i strukturen. Man måste

säkerställa att alla i organisationen är bärare av värdegrunden. En god arbetsmiljö är grundläggande för att både killar och tjejer ska vilja göra värnplikt och även ta anställning i Försvarsmakten. Ytterst handlar det om Sveriges försvarsförmåga. Ropet på hjälp löd: ”Ni som har makt – gör något åt situationen!”

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 14 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Man måste se de olika balanserna i det här. Det genomförs väldigt mycket bra, framåtsyftande arbete inom Försvarsmakten.

Jag träffar många värnpliktiga, officerare och andra personalgrupper. Jag får därmed en bild av hur man upplever verksamheten. Jag får många gånger väldigt positiv feedback, men det är inte detsamma som att den problematik vi diskuterar just nu inte existerar. Det är för att kunna angripa den typen av problem som det är viktigt att i botten ha tydliga styrdokument.

Sedan är det en självklarhet att man måste jobba med de här sakerna lokalt och på förbandsnivå. Det finns ingen garanti för att något system fungerar bara för att man har fattat ett beslut, utan det gäller att de människor som arbetar inom ramen för de här verksamheterna också agerar i den andan. Det är det som värdegrundsutvecklingsarbetet handlar om.

Det finns alltså en mycket tydlig ambition att utveckla det här inom Försvarsmakten. Regeringens uppfattning är glasklar: Vi ska aldrig acceptera trakasserier, förminskande eller aktiviteter som tummar på både rättvisa och mänsklig värdighet. Det är det som är inriktningen.

När sådant här uppkommer är det lika sorgligt varje gång, och då ska man också åtgärda det. Men jag kan garantera att det här tas på allvar av Försvarsmaktens ledning och är något man arbetar med kontinuerligt. Det är något man hanterar seriöst och återkommer till regeringen om i sin rapportering.

Det är bra att saker och ting som är problematiska kommer upp till ytan, att de diskuteras och belyses och att man därefter fortsätter utveckla det arbete man genomför.

Jag får tacka för diskussionen. Vi får följa det här arbetet mycket noggrant.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 4 Svar på interpellation 2020/21:252 om skjutfält för hemvärnets behov i Kalmar län

Anf. 15 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jan R Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillskapa skjutfält för hemvärnsverksamheten i Kalmar län.

Den 15 december förra året beslutade riksdagen om propositionen *Totalförsvaret 2021–2025*. I propositionen konstaterar regeringen, mot bakgrund av det fortsatt försämrade säkerhetspolitiska läget, att det militära försvaret fortsatt behöver stärkas och den operativa förmågan öka.

Att försvara Sverige mot väpnat angrepp ska vara det militära försvarets huvuduppgift. Att uppnå denna målsättning förutsätter att För-

svarsmaktens förband övar mer än vad de har gjort tidigare. För att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sina förband är det nödvändigt att myndigheten har tillgång till ändamålsenliga övningsområden och övningsanordningar.

Det är riksdagen och regeringen som beslutar om försvarsmaktsorganisationens övergripande utformning. Med det som grund bestämmer Försvarsmakten den närmare utformningen av krigsförbanden som bedöms nödvändig för att de krav statsmakterna ställer ska kunna uppfyllas. Inom de ramar riksdagen och regeringen har lagt fast är det Försvarsmakten som avgör var och hur krigsförbanden ska utbildas och övas liksom vilka övningsanordningar i form av skjutfält och annat som behövs för att kunna utbilda och öva krigsförbanden.

Försvarsmakten, liksom de övriga försvarsmyndigheterna, har lämnat omfattande underlag inför det nyligen fattade försvarsbeslutet. Jag konstaterar att Försvarsmakten i det inte har tagit upp behov av ytterligare övningsanordningar i Kalmar län.

Om Försvarsmakten finner att något beslut av riksdagen eller regeringen behöver fattas återkommer myndigheten till regeringen med förslag.

Anf. 16 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag är trots allt glad att både jag och försvarsministern, som han redovisar i svaret, ser hemvärnets funktion som väldigt viktigt för Sverige.

I många delar av landet, exempelvis i mitt hemlän Kalmar län, är hemvärdet den enda form av försvarsverksamhet som finns. Den är viktig inte bara för försvaret utan också för hela samhällets robusthet. Det handlar om stöd till samhället i olika former. I dagarna har vi sett att hemvärdet är med och hjälper till där det har kommit nästan metervis med snö. Vi vet också att polisen och räddningstjänsten ofta förlitar sig på hemvärdet för att hjälpa samhällsviktiga verksamheter.

Kalmar län är, som jag skriver, mig veterligt – försvarsministern får gärna rätta mig om jag har fel – det enda län som saknar militära skjutfält. Detta innebär stora praktiska problem. För vissa hemvärnssoldater som ska åka och genomföra en enkel skjutövning betyder det att en enkel resa tar ungefär fem timmar – detta för att hämta utrustning och vapen och transportera sig till grannlandet för att där genomföra övningen.

Det är klart att detta för det första är ett resursslöseri med en frivillig kraft som engagerar sig för att lösa dessa viktiga uppgifter. Men det är också i slutänden ett rekryteringsproblem, för när soldaterna ser att de gör en massa uppgifter som inte känns meningsfulla är de inte längre intresserade av att lösa huvuduppgiften.

Sammantaget blir samhällets robusthet svagare. Vems uppgift det är att lösa den frågan får vi kanske diskutera.

Men jag får tacka för svaret. Jag tycker att försvarsministern i många delar uttrycker det som jag också menar. Exempelvis säger han att försvaret fortsatt behöver stärkas och den operativa förmågan öka – jag håller helt med om detta.

Han säger vidare att det är nödvändigt att Försvarsmakten har tillgång till ändamålsenliga övningsområden och övningsanordningar. Det är lite grann detta jag tar upp i denna interpellation.

I den tredje delen säger han: ”Inom de ramar riksdagen och regeringen har lagt fast är det Försvarsmakten som avgör var och hur krigsförbanden ska utbildas och övas liksom vilka övningsanordningar i form av skjutfält och annat som behövs för att kunna utbilda.”

Detta stämmer inte helt och hållet. I Försvarsberedningen och de underlag från Försvarsmakten som har inkommit till Försvarsberedningen säger man att man behöver ett nytt regemente i mellersta Norrland. Samtidigt har det genom det försvarsbeslut som togs i vintras tillkommit fyra nya regementen i Norrland. Varför är det så? Jo, försvarsministern har själv uttryckt att det finns inslag av regionalpolitik i detta. Så det försvarsministern säger stämmer inte riktigt. En minister kan mycket väl se till att anordningar i form av skjutfält eller regementen kommer till, om man tycker att det är viktigt.

Det är Arvidsjaur, Skellefteå, Östersund och Falun som får dessa nya regementen. Det som också är intressant är att ett av dessa regementen hamnar i försvarsministerns eget hemlän. Det är lätt att misstänka att det skulle vara lättare att ta regionalpolitisk hänsyn då det stärker ens eget län.

Min fråga till försvarsministern blir: Varför kan regionalpolitiska hänsyn tas till försvarsministerns eget hemlän Dalarna men inte till Kalmar? Kalmar är faktiskt, tillsammans med Öland, Gotland och Blekinge, den landsdel som ligger absolut närmast vår tänkta fiende.

Anf. 17 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det är klart att man kan välja att vinkla saker på väldigt många sätt och få det till att detta handlar om någon sorts personliga ambitioner. Det må stå var och en fritt att bedöma hur det är med den saken. Det här var en bred och omfattande politisk uppgörelse. Det finns säkerhetspolitiska och militärgeografiska motiv, men det finns också ett spår av regionalpolitik som har påverkat det hela.

Ett antal regementsorter har pekats ut. Därtill ska det byggas upp kringverksamheter som ska motsvara behoven för den utbildning som ska genomföras.

Riksdagen och regeringen kan peka ut regementsorter och vilka olika typer av organisationsenheter vi ska ha inom Försvarsmakten. Men att utforma den direkta verksamheten och bestämma hur den i vardagen ska se ut med sin egen infrastruktur är Försvarsmaktens uppgift.

Jag kan förstå ambitionen att få till stånd ytterligare resurser i Kalmar län. Jag har inget emot att riksdagsmän som representerar olika delar av landet för fram sina regioners frågor och sina orters behov. Men när man inom Försvarsmakten utformar strukturen gör man en helhetsbedömning, och när det gäller just detta har den typen av kravbild inte uppkommit.

Om man ska inrätta ytterligare övnings- och skjutfält är detta en process. Om Försvarsmakten ser de behoven är det myndighetens ansvar att som verksamhetsutövare först analysera vilken verksamhet som är aktuell och kommer att bedrivas på skjutfältet under lång tid framöver. Man får ta fram ett underlagsmaterial, och en miljökonsekvensbeskrivning ska också upprättas.

Processen innefattar samråd med berörda kommuner, organisationer och omkringboende. Sedan ska en ansökan inges till länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Länsstyrelsen genomför en granskning, och detta leder ofta till krav på olika typer av kompletteringar. Det ingår också ett

samrådsförfarande i länsstyrelsens beredning, och därefter meddelar man ett beslut.

Olika miljöprövningsbeslut som rör försvaret överklagas också ofta till slutinstansen, regeringen. Då blir det en beredningsomgång i Mark- och miljööverdomstolen innan ärendet överlämnas till regeringen för prövning och avgörande. I Regeringskansliet är det Miljödepartementet som har beredningsansvaret.

Jag kan återigen konstatera att man i det omfattande underlag som Försvarsmakten tillsammans med övriga försvarsmyndigheter presenterade med anledning av det försvarsbeslut som fattades i mitten av december inte har identifierat detta behov.

Jag kan också konstatera att regeringen sedan 2014 har fattat en rad beslut om övnings- och skjutfält. Det gäller Stockholm, Härnösand, Gotland, Strängnäs, Älvkarleby, Kalix och Övertorneå. Det är alltså en lång rad ageranden som har möjliggjort verksamhet på övnings- och skjutfält.

Anf. 18 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag träffar ofta hemvärnsmän och pratar med dem. Många är väldigt starkt engagerade och tycker att det de håller på med är både viktigt och roligt. Man har en god kamratskap och inte minst en sammanhållning som är väldigt viktig.

Men det är två saker som man ofta hävdar. För det första har man dålig eller utjänt utrustning, vilket gör att man får ägna för mycket tid åt materiellvård i stället för att öva på de uppgifter man borde öva på. För det andra är man besviken på att de löften som politiken har gett när det gäller hemvärdet inte har infriats. Vid större övningar tas till och med hemvärdets utrustning i anspråk, så när hemvärdet ska delta och lösa sina uppgifter kan man inte alltid göra det med den utrustning man har.

Hemvärdet är styvmoderligt behandlat och bör få större uppmärksamhet. Löften ska infrias, och den utrustning de har ska vara god. Huvuddelen av den tid hemvärnsmännen arbetar ska inte gå till materiellvård.

Jag måste ändå ställa en fråga till försvarsministern. Jag förstår att dessa frågor inte är i topp i en försvarsberedning och inte heller vid Regeringskansliets beredning av frågor. Men tycker försvarsministern att det är rimligt att en hemvärdssoldat ska åka fem timmar, enkel väg, för att delta i en enkel skjutövning?

För att gå vidare vill jag också återigen ställa frågan om det såvitt försvarsministern känner till finns något annat län i Sverige där man har liknande förutsättningar – ett län som saknar skjutplatser.

Jag måste också fråga om försvarsministern tycker att det är rimligt att man inte använder de anläggningar som redan finns. I Kalmar, exempelvis, finns det en rad olika frivilligverksamheter inom Försvarsmakten som anordnar skytte av annan typ, som gärna skulle se att hemvärdet också blev delaktigt i att driva och använda deras anläggningar så att man blir fler som delar på underhåll och andra arbetsuppgifter. De ser också att hemvärdet är en del av deras grundorganisation som militära frivilligorganisationer och att det är viktigt att man kan försörja och utbilda dessa förband. Är det rimligt, försvarsministern, att Kalmar län saknar övningsplatser? Jag ser inte att man någon annanstans i landet har så dåliga förutsättningar som vi har i Kalmar län.

Det är klart att man kan tycka att detta är Försvarsmaktens uppdrag. Men det drabbar trots allt inte bara Försvarsmakten, utan det drabbar hela samhället. Detta är en infrastruktur som behövs för att öva och behålla den kompetens som finns, som i dag många gånger går förlorad.

Därför frågar jag försvarsministern: Tycker du att det är rimligt att man ska behöva åka fem timmar för att komma till en övningsplats, som hemvärnssoldat i Kalmar län?

Anf. 19 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Hemvärdet är en väldigt viktig del av Försvarsmakten. Det är en frivilligorganisation med cirka 21 000 personer och bemannad med 3 500 från frivilliga försvarsorganisationer genom frivilligavtal. Vi har 40 bataljoner och 22 utbildningsgrupper som produktionsleds av militärregionerna, vilka i sin tur leds av rikshemvärnsavdelningen direkt under chefen för produktionsledningen på Försvarsmakten. I den södra militärregionen har vi elva hemvärnsbataljoner och fem utbildningsgrupper, varav Kalmar- och Kronobergsgruppen är en.

Hemvärdet är en organisation som är i ständig utveckling. Det är en organisation som också har fått ökade resurser och nya vapensystem. Exempelvis hade man ett väldigt uppmärksammat och framgångsrikt pilotprojekt kring granatkastarfunktioner i hemvärdet.

Det har blivit bättre på utrustningssidan, men det finns naturligtvis mer att göra.

Jag måste ändå förhålla mig till den rimliga balansen mellan vad som i det här sammanhanget är ministerstyre och vad som är myndighetsstyrning. Det är klart att det hela tiden ska finnas en strävan mot att det ska finnas övningsområden och skjutplatser på ett sådant sätt att det fungerar smidigt och bra i vardagen. Men det är bra om det förs upp frågor till ytan som man uppfattar som problem och som man gärna vill lösa. Det är ju en del i de framtida beredningsprocesserna.

Jag har ingenting emot den här diskussionen och debatten. Det är väl rimligt att man tar upp det som man tycker inte är tillfyllest. Sedan får man se hur det i så fall kan föras in i processer och få analyseras enligt de ordinarie vägar och gångar vi har.

När det gäller Försvarsmaktens och frivilligorganisationernas samverkan kring olika anläggningar kan jag generellt säga att det väl är positivt om man kan hitta fördelar på det viset. De myndigheter och organisationer som vi har måste själva ta ansvar för detta.

Jag tror att både Jan R Andersson och jag har uppfattningen att vi ska ha ett väl fungerande hemvärn och en väl fungerande verksamhet som uppfattas som attraktiv och som man gärna vill delta i. Därför är det viktigt att föra den här typen av diskussioner.

Det som jag bestämt vet, och som vi har drivit på för, är att man ska utveckla hemvärdet som organisation. Vi ser att den är väldigt användbar i samband med olika typer av krissituationer och som stöd till samhället.

Det har blivit bättre på utrustningssidan, men det finns mer att göra. Kompetensen i hemvärdet ökar kontinuerligt. Den delen i hemvärdets utveckling tycker jag inte att man ska glömma bort när man beskriver verksamheten. Jag träffar kontinuerligt hemvärnspersonal och har också mött dem i olika övningsområden. Och jag vet att detta är en engagerad och

framåsyftande organisation med många väldigt engagerade personer som också gör stora insatser i olika civila krissituationer.

Anf. 20 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! Försvarsministern säger att hemvärnet har tillförts nya uppgifter, och det stämmer. I tidigare försvarsbeslut har det exempelvis nämnts att man ska ha en indirekt eldförmåga, luftvärnsförmåga, broläggningförmåga och en ökad pansarvärnsförmåga. Det som har hänt är att några plutoner med indirekt eldgranatkastare har tillförts, men i övrigt har inte löftena infriats.

Jag tror att hemvärnet, och det säger man själv, är berett att öka sin kompetens, bli bredare och kunna lösa fler uppgifter. Man uttrycker också att man har fått ett löfte politiskt att så ska ske. Därför finns det en viss besvikelse inom hemvärnet över att man från politiskt håll inte har levererat.

Organisationen i Kalmar län har skrivit till försvarsministern – jag har också lyft frågan i olika typer av sammanhang – att de har en vit fläck för övningsverksamheten i Kalmar län, vilket negativt påverkar möjligheten att rekrytera och behålla kompetens inom hemvärnet i sydöstra Småland. Men jag kan garantera att de kommer att skriva till dig igen och till Försvarsmakten likaså, för just i dag är östra Småland en vit fläck på kartan när det gäller militär verksamhet, och det är givetvis inte bra.

När vi ökar strukturen, ska ha fler förband och en större militär verksamhet, när hemvärnet ska växa från 50 000 till 75 000 och i dag inte ens när 50 000 måste vi fundera på de här frågorna: Ser infrastrukturen bra ut? Vad är det som motiverar soldaterna att faktiskt söka till och stanna i hemvärnet? Då är de här frågorna viktiga, för i dag är det svårt att rekrytera och behålla hemvärnssoldater i Kalmar län.

Till slut måste jag ändå konstatera att försvarsministern har visat att de underlag som Försvarsmakten eller Försvarsberedningen lägger fram kan ändras. Då borde man även kunna ändra dem på ett sådant sätt att Kalmar län slipper att vara en vit fläck på kartan.

Jag ser med tillförsikt fram emot att vi kan fortsätta den här diskussionen i andra former.

Anf. 21 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Glöm inte bort, Jan R Andersson, att vi i propositionen har angett grundorganisationsenheter och angett etableringar på vissa orter! Sedan är det Försvarsmakten som måste klara ut alla infrastrukturdelar som ligger kring verksamheten. Det är också så ansvarsförhållandena ser ut när det gäller den här typen av skjutfält och övningsfält. Jag vill bara få detta klarlagt så att man vet vem som gör vad i den typen av processer.

Sedan har jag inte någonting emot att få skrivelser, brev och påstötningar i olika typer av ärenden.

Jag ser framför mig att man ska kunna öka och bredda kompetensen stegvis inom hemvärnet. Också hemvärnets ledning måste vara med i ett sådant stegvis utvecklingsarbete, och det är man.

Jag tror att det finns goda möjligheter att utveckla både kompetensen och bredden i organisationen. Man ska inte förminska förhållandet att det har skett en hel del på utrustningssidan och att man har tagit ut steglängden. Jag tycker också att hemvärnet fungerar på ett i många stycken bra

sätt. Sedan finns det utvecklingspotential, men det gör det i de flesta verksamheter.

Jag får tacka Jan R Andersson för debatten och är rätt säker på att den återkommer i andra sammanhang.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

§ 5 Svar på interpellation 2020/21:224 om covid-19-pandemins effekter på befolkningens psykiska hälsa

Anf. 22 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Clara Aranda har frågat mig vilka proaktiva åtgärder och insatser som jag och regeringen avser att ta till ytterligare för att främja befolkningens psykiska hälsa med särskild anledning av covid-19-pandemin, hur jag ser på möjligheten att tillsätta en nationell samordnare för det samlade arbetet med suicidprevention, för att stärka det nationella suicidpreventiva arbetet under och efter pandemin, om det är möjligt för regeringen att påskynda processen med att inrätta en nationell stömlinje för personer med psykisk ohälsa och suicidalitet samt till dessa personers anhöriga och närstående och om jag i så fall avser att verka för att så sker.

Jag vill inledningsvis nämna att jag är glad över att Clara Aranda tycks ha ett särskilt engagemang för frågorna om psykisk hälsa och suicidprevention. Det är viktiga frågor som också jag och regeringen prioriterar högt. Det gjorde vi redan innan pandemin bröt ut, och det kommer vi att fortsätta göra.

Vi är överens om att arbetet för att motverka psykisk ohälsa och förebygga suicid ska stärkas. Det gäller i allmänhet men kanske särskilt mot bakgrund av pandemin. De förslag till insatser som presenteras i Sverigedemokraternas budget för att motverka den psykiska ohälsan har regeringen i stort redan genomfört. Det handlar om ett ökat stöd till det civila samhällets organisationer som arbetar med psykisk hälsa och suicidprevention och kraftfulla satsningar på primärvården, studenthälsovården, barn- och ungdomspsykiatrin, ungdomsmottagningarna, elevhälsan och arbetet med suicidprevention. Dessa satsningar är särskilt angelägna mot bakgrund av den situation som vi nu befinner oss i.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 aviserat en fortsatt förstärkt satsning på psykisk hälsa och suicidprevention som omfattar cirka 2,2 miljarder kronor årligen under perioden 2021–2022. På fem år har den statliga satsningen på psykisk hälsa mer än fördubblats. För 2021 fördelas cirka 1,7 miljarder kronor genom en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Merparten av medlen riktas till kommuner och regioner för att stärka och utveckla deras arbete. Medlen kan användas för att stärka det förebyggande och främjande arbetet under covid-19-krisen.

Beredskap för att möta en ökad psykisk ohälsa i samhället är ingenting som ska hastas fram under en pågående kris. För att möta och bekämpa den psykiska ohälsan krävs långsiktiga och strategiska åtgärder. Precis som Clara Aranda nämner krävs också tydliga strategier som är ämnade att bidra till att öka det psykiska välbefinnandet hos befolkningen och skapa ett välmående samhälle.

Mot denna bakgrund har regeringen givit ett tjugotal myndigheter i uppdrag att inkomma med underlag inför en ny strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. I uppdraget läggs särskilt fokus på det förebyggande och främjande arbetet. Detta underlag kommer att vara viktigt för regeringens fortsatta arbete med att förbättra den psykiska hälsan i befolkningen.

Som en del i vårt arbete har vi också givit Folkhälsomyndigheten i uppdrag att inrätta en funktion för psykisk hälsa och suicidprevention vid myndigheten från och med den 1 januari i år. Funktionen roll ska vara att sprida kunskap om psykisk hälsa och suicid till allmänheten och att föra dialog med allmänheten inom området. Jag hoppas och tror att funktionen kommer att bli viktig för att öka kunskapen om psykisk hälsa i befolkningen.

Slutligen vill jag kort påpeka att Folkhälsomyndigheten sedan 2015 är nationellt samordnande myndighet för det suicidpreventiva arbetet på nationell nivå. Det gäller även under en pandemi. Jag har inte för avsikt att ändra på denna ordning.

Beträffande det uppdrag som regeringen har givit Folkhälsomyndigheten om att analysera behovet av en nationell stöddlinje som riktar sig till personer med psykisk ohälsa och suicidalitet och till dessa personers anhöriga och närstående avser jag att avvakta resultatet av myndighetens redovisning i januari 2021.

Anf. 23 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret på interpellationen.

Alla insatser för att förebygga psykisk ohälsa och främja en god psykisk hälsa är en investering. Min uppfattning är att den här frågan tas på allt större allvar, och som socialministern inledningsvis föredrog är insatserna många, vilket är positivt.

Syftet med min interpellation är att lyfta fram de effekter som coronapandemin kan komma att ge på specifikt den psykiska hälsan i samhället och samtidigt belysa vikten av ett mer proaktivt och långsiktigt förhållningssätt för att möta utmanande konsekvenser av coronapandemin.

Redan före pandemin var den ökande psykiska ohälsan en omfattande och komplex folkhälsoutmaning för oss att hantera. Under pandemin har våra liv förändrats drastiskt, och vi påverkas dagligen av den kris vi befinner oss i.

Covid-19 är en virussjukdom som i första hand drabbar den fysiska hälsan. Det är dock känt från tidigare forskning att den psykiska hälsan påverkas av den här sortens kriser. Forskning visar att kriser som pandemier kan förstärka befintlig sårbarhet för psykisk ohälsa. Det handlar om sårbarhet såsom ekonomisk utsatthet, låg utbildningsbakgrund och psykisk sjukdom.

Vi vet att den här krisen slår hårt mot ekonomin, tvingar till ofrivillig ensamhet och leder till både oro och rädsla hos många.

De långsiktiga effekterna av just den här pandemin känner vi inte till, men oavsett måste vi ha en plan som innebär att vi tar höjd för och förbereder oss inför de väntade effekterna.

Vi måste också ta med vilka effekter en ökad psykisk ohälsa i sig kan innebära. Den yttersta konsekvensen av psykisk ohälsa är, som vi vet,

själv mord. Enligt Nationellt centrum för suicidforskning och prevention finns det en överhängande risk för att antalet självmord och självsador ökar med anledning av pandemin.

Utrymmet för att motverka och möta en utveckling där befolkningens psykiska hälsa försämras än mer och där självmorden kan komma att öka är för närvarande begränsat om vi ska utgå från regeringens befintliga insatser.

Jag är övertygad om att vi måste ha ett mer specifikt och inriktat fokus på psykisk ohälsa relaterat till covid-19-pandemin, och därför har jag också frågat socialministern om ytterligare proaktiva insatser och åtgärder med särskild anledning av pandemin.

Jag skulle därför vilja få större klarhet i hur socialministern ser på mer specifika insatser, främst av förebyggande karaktär, för att hitta nya innovativa sätt att hantera en försämrad psykisk hälsa som riskerar att bli en långtgående effekt av den här pandemin.

Anf. 24 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag tackar Clara Aranda för interpellationen, engagemang och tonen i diskussionen. Det här är viktiga frågor. Många av de människor som lyssnar och känner sig berörda har i grunden en stor oro för sin egen och andras situation.

Ännu är det lite för tidigt att säga hur pandemin har påverkat utvecklingen när det gäller psykisk hälsa och suicid. Men erfarenheter från tidigare pandemier och samhällskriser av olika slag visar på både minskat välbefinnande i befolkningen och överhängande risk för en ökning av psykisk ohälsa och, som en yttersta konsekvens, ökat antal suicid. Inte minst är detta kopplat till lågkonjunktur. Den stora orosfrågan är förstås hur länge pandemin håller i sig och vilka konsekvenserna blir.

Parallellt med att begränsa smittspridningen försöker vi vidta åtgärder så att människor ska kunna behålla jobb, inkomst och framtidstro. Även om man jobbar i en utsatt bransch behöver man veta att man kan betala mat och hyra och försörja sin familj under krisen. Man ska kunna känna hopp inför framtiden, även om vi har ett mörkt år bakom oss.

Särskilt utsatta är sannolikt personer som redan har psykiska besvär och som nu kanske har befunnit sig i isolering under en längre tid. Vi hade en sommar och höst då läget såg annorlunda ut, och förhoppningsvis gav det människor möjlighet att bryta isoleringen lite. Många har dock i snart ett års tid befunnit sig om inte i isolering och självvald karantän så i väldigt begränsat umgänge med andra människor, vilket givetvis påverkar det psykiska välbefinnandet.

Som jag sa i mitt svar har vi påbörjat ett arbete med att försöka vara så långsiktiga som vi tror att vi måste vara. Jag har vid många tillfällen sagt att bristen på psykisk hälsa förmodligen är vår tids stora folksjukdom – och detta sagt trots att vi är mitt i en pandemi.

För ett antal år sedan diskuterades det att unga tjejer mår dåligt av pressen i skolan. Men så enkelt är det verkligen inte. Vi vet att psykisk ohälsa är anledningen till många kvinnors sjukfrånvaro. Även många äldre lider av psykisk ohälsa som borde tas på stort allvar, men de har genom åren alldeles för ofta fått en klapp på axeln och ett ”ryck upp dig; du är bara gammal och ledsen”. Vi ser det också hos unga killar, ja, i hela befolkningen.

Prot. 2020/21:64

14 januari

Svar på
interpellationer

Det gäller att arbeta med detta långsiktigt och se hur olika myndigheter kan bidra utifrån den roll de har så att frågan inte enbart landar i hälso- och sjukvården, vilket är lätt hänt.

Jag uppskattar att Clara Aranda ställer frågan, men det är också ganska typiskt och klassiskt att det är just ledamöter som är engagerade i hälso- och sjukvårdsfrågor som också engagerar sig i detta. Det är dock viktigt att vi lyckas involvera hela samhället om vi ska kunna bryta utvecklingen när det gäller psykisk ohälsa.

Under det gångna året har inte minst civilsamhällets organisationer fått extra resurser, just för att de har redan uppbyggda relationer och kontakter med människor med psykisk ohälsa. De har en etablerad roll och är någon man kan vända sig till. Vi ska inte underskatta det faktum att man inte alltid vänder sig till en myndighet för att tala om sitt mående, utan den första kontakten kan många gånger vara med det civila samhället. Därför tilldelades de ytterligare 65 miljoner kronor under det år vi har bakom oss. Men vi har mer att göra.

Anf. 25 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Lena Hallengren sa att man inte ska hasta fram något mitt i en kris utan se på det långsiktigt och se de åtgärder som redan gjorts. Det är många åtgärder, vilket är bra, men samtidigt är vårt agerande just nu helt avgörande för hur situationen kommer att utveckla sig.

Under pandemins gång har regeringen löpande presenterat olika åtgärder och satsningar med anledning av covid-19. Och man aviserade nyligen en satsning på 50 miljoner kronor som ska gå till mer forskning om långtidscovid. Skälet till regeringens satsning ska vara att behovet av ny kunskap är stort när det gäller både orsaken till symtomen och hur de bäst ska behandlas. På samma sätt behöver vi möta covid-19:s effekter på den psykiska hälsan. Jag hoppas att socialministern inser vikten av att verka för mer tydligt riktade åtgärder även när det gäller psykisk ohälsa relaterad till covid-19 så att fokus inte enbart kretsar kring de fysiska effekter på hälsan som covid-19 kan innebära.

Det är givetvis svårt att förutse exakt vilka effekter covid-19-pandemin kommer att få på befolkningens psykiska hälsa. I den forskning som finns att ta del av sedan tidigare kan vi se en rad exempel där självmorden tillfälligt har visat sig kunna minska när samhället befinner sig i en kris, exempelvis krig eller naturkatastrofer. Men dessa minskningar har visat sig vara tillfälliga och kompenseras, alternativt överkompenseras, i efterhand när den omedelbara krisen är över. Vi måste därför vara väl förberedda inför en sådan utveckling.

Om vi går tillbaka i tiden antog faktiskt Sveriges riksdag för så mycket som tolv år sedan en nollvision för suicid. Det har tyvärr inte blivit så mycket av den nollvisionen, och det finns en rad förklaringar till det. En nollvision i sig gör ingen skillnad, utan det är arbetet för att uppnå målsättningen som har betydelse. Utan delmål, uppföljning och analys blir fallet platt.

Detta leder mig till min andra fråga i interpellationen, där jag efterfrågar möjligheten att tillsätta en nationell samordnare för det samlade arbetet med suicidprevention, för att kunna stärka det nationella suicidpreventiva arbetet både under och efter den kris som vi nu befinner oss i.

Att utse en nationell samordnare med huvudansvar för att samordna det rikstäckande arbetet med suicidprevention är varken svårt eller särskilt kostsamt. Regeringens uttalade vilja att möta självmordsproblematiken måste följas upp med politiska beslut som gör skillnad. Och då menar jag beslut som grundar sig i mer eftertanke. Det handlar inte om att hasta fram något, utan det handlar om att ha en långsiktig plan och inte minst en mer direkt handlingskraft under en svår tid.

Anf. 26 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Bara för att kort nämna några åtgärder är det, som jag sa tidigare, resurser – 65 miljoner till det civila samhällets organisationer – som har spelat stor roll, både för att ge dem stöd så att de kan göra ett viktigt arbete och för att vi sedan vill få återkoppling och veta hur de upplever situationen. De blir viktiga temperaturmätare, om jag får använda det uttrycket, för hur det ser ut. Hittills under pandemin har de kunnat vittna om hur trycket hos dem har ökat.

Det handlar också om resurser till regionerna för att kunna utveckla och stärka digitala kontaktmöjligheter i verksamheter där man vet att människor är mer försiktiga med att göra fysiska besök och ibland kanske också avråds från det. Det gäller hur man verkligen ska kunna möta människor med psykisk ohälsa.

Det är 30 miljoner kronor till kommunerna för att motverka konsekvenserna av äldres isolering. Det är uppenbart att det är en grupp som har extra stor risk för svår sjukdom och död och som uppmanas att begränsa sina kontakter. Även om en del har vågat sig iväg till en mataffär vet vi hur pandemin inleddes och att många har hållit sig isolerade under en längre tid. Det handlar om att kunna arbeta med digitala verktyg och lösningar för både den målgruppen och andra verksamheter.

Det handlar också om att Arbetsmiljöverket har i uppdrag att göra informationsinsatser för att höja kunskapen hos arbetsgivare om vilka risker som kan finnas i arbetsmiljön till följd av covid-19. Det finns särskilt krisstöd och traumastöd när det gäller den ohälsa som kan uppstå hos personal som deltagit i det direkta covid-19-arbetet.

Sedan vill jag ägna lite tid åt att tala om långsiktigheten. Jag tycker att Clara Aranda har helt rätt i detta. Riksdagen uppmanade den dåvarande regeringen 2008 att ha en strategi och ett suicidpreventivt handlingsprogram, och det finns sedan 2008. Sedan har det under perioden 2016–2020 – precis passerad tid – funnits en strategi under fem år där man har identifierat fem fokusområden som är angelägna för åtgärder och som kan utvecklas för att se till att man har tidiga och tillgängliga insatser.

Nu har vi valt att inte ”bara” ha fem nya år i en ny strategi, utan vi tror att vi behöver ta ett grepp som handlar om de 20 myndigheter som verkligen inkommer med hur de kan bidra. Man tror alltid att det är Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, men det är 18 ytterligare myndigheter vi talar om, till exempel Arbetsmiljöverket.

När det kommer till den nationella samordnaren vill jag säga att nationell samordning är ett uppdrag som Folkhälsomyndigheten har sedan 2015. Under året har Folkhälsomyndigheten fått förbereda sig för att inrätta en särskild funktion från den 1 januari, och den har i princip alltså inte hunnit träda i kraft ännu. En del av Folkhälsomyndigheten ska väldigt specifikt arbeta för psykisk hälsa, och detta ska inte ske gentemot en spe-

cifik del av befolkningen utan så brett som Folkhälsomyndigheten är van att arbeta. Det blir intressant att följa detta arbete. Man har som sagt precis inrättat funktionen.

Jag föreställer mig förstås att det kommer att finnas de som är mer eller mindre utåtriktade i arbetet men framför allt att man arbetar väldigt genomgripande, för det är så som vi på sikt kan se till att den psykiska hälsan förbättras hos befolkningen. Man har fått 15 miljoner kronor för att utveckla samordningen. Det är en struktur för att kunna stärka det nationella suicidförebyggande arbetet, inte minst i samarbete med Suicide Zero och andra civilsamhällesaktörer.

Anf. 27 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Att Folkhälsomyndigheten sedan sex år tillbaka är den myndighet som samordnar det suicidpreventiva arbetet på nationell nivå utesluter inte det faktum att vi behöver en nationell samordnare som tilldelas en tydlig roll att driva detta viktiga arbete.

Självordsstatistiken i vårt land talar sitt klara språk. Varje förlorat liv visar att vi kan och ska göra mer. Det finns så många vinklar och aspekter som jag önskar att det fanns tid att lyfta in i den här debatten, just för att pandemin slår extra hårt mot personer som lider av psykisk ohälsa och alla som har en psykiatrisk diagnos.

Ett exempel är unga personer med ätstörningar. Det är ungdomar som mår väldigt dåligt och som exempelvis inte längre kan få möjlighet att distrahera sig från sin ätstörning med hjälp och stöd från sin viktiga gruppterapi, på grund av rådande restriktioner, detta samtidigt som sociala medier på olika sätt triggar med förslag på hur vi ska komma i form under pandemin. Exemplet visar också omfattningen av pandemins effekter. Denna situation kräver mer från regeringen – det är fortfarande min slutsats.

Jag vill avslutningsvis påpeka att jag verkligen hoppas att regeringen, efter Folkhälsomyndighetens redovisning, snabbar på processen med att få på plats en nationell stömlinje för personer med psykisk ohälsa och suicidalitet. Det är inte försvarbart att dra ut på processen längre.

Med detta sagt vill jag tacka för en bra debatt.

Anf. 28 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Vi har inte talat så mycket om stömlinjen i denna interpellationsdebatt, men Clara Aranda och jag har gjort det tidigare. Jag vill bara ha det sagt vid ännu ett tillfälle att det är regionerna som är ansvariga för hälso- och sjukvården och också för den psykiatriska vården. Det är de som tidigare har ansvarat för att samla sig kring stömlinjen och som har bestämt sig för att de vill organisera det på ett annat sätt. Det är alltså inte regeringen som har haft stömlinjen och lagt ned den – det vill jag ändå ha sagt. Men det är klart att vi ska titta på det underlag som Folkhälsomyndigheten ger oss. Det är därför de har fått uppdraget.

Låt mig lägga ut orden lite grann kring funktionen, som är ny och kom på plats så sent som den 1 januari. I början av 2020 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att titta på hur en samordnande funktion skulle kunna se ut. Vi ville att man skulle ta fram en särskild funktion för psykisk hälsa och suicidprevention som kan inrättas vid myndigheten. Den särskilda funktionens roll ska vara att sprida kunskap om psykisk hälsa och suicid

till allmänheten. Inom funktionen ska det finnas en företrädare som ska leda arbetet vid funktionen och fungera som talesperson för funktionens verksamhet. Det kallas inte för nationell samordnare, men jag tycker utan tvekan att personen kan betraktas som en sådan.

I slutet av april, under brinnande pandemi, redovisade Folkhälsomyndigheten uppdraget för regeringen och föreslog att man ska jobba med tillgängligheten för hela befolkningen när behovet av kunskap uppstår, att man ska kunna ge både riktad och målgruppsanpassad information till såväl aktörer som allmänhet och yrkesgrupper, att man ska stå för tillförlitlig och relevant kunskap med vetenskapligt stöd, att man ska ha ett helhetsperspektiv och ta hänsyn till befintligt utbud av kunskap – så är det ju förstås alltid – och att man också ska erbjuda möjligheter till dialog för målgrupper i allmänheten.

Jag har stora förhoppningar och förväntningar. Jag ska också säga att det förstås, vid sidan av funktionen och överenskommelsen med Sveriges Kommuner och Regioner om 2,2 miljarder, bedrivs ett omfattande arbete som måste öka runt om i landet hos alla regioner som är ansvariga för svensk hälso- och sjukvård.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2020/21:245 om agerande under coronapandemin

Anf. 29 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Margareta Cederfelt har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att spridningen av coronaviruset i Sverige ska minska, för att färre personer ska insjukna i covid-19, för att hälso- och sjukvården ska räckas till för dem som behöver denna och för att antalet infekterade av coronaviruset ska nå samma nivå i Sverige som i våra nordiska grannländer.

Jag vill inleda med att säga att det i dag är snart ett år sedan regeringen beslutade att klassificera det nya coronaviruset som allmänfarligt och samhällsfarligt. Sedan dess har många olika åtgärder vidtagits av regeringen, statliga myndigheter, regioner, kommuner och andra berörda aktörer för att hantera en av de största kriser som Sverige har ställts inför i modern tid. Många människor har också under hela året tagit ett mycket stort ansvar för att göra sitt för att hålla nere smittan.

Regeringens strategi och övergripande mål i sitt arbete med pandemin är att begränsa smittspridningen för att skydda människors liv och hälsa och säkra sjukvårdens kapacitet. Att säkerställa resurser till hälso- och sjukvård, begränsa inverkan på annan samhällsviktig verksamhet och lindra konsekvenser för medborgare och företag är också del av regeringens mål.

De åtgärder som regeringen vidtar ska baseras på kunskap och beprövad erfarenhet, och de åtgärder som vidtas omprövas löpande.

När åtgärder vidtas för att minska smittspridningen ska dessutom effekter på samhället och folkhälsan i stort beaktas.

Precis som flera av Europas länder har Sverige drabbats hårt av viruset, och som utvecklingen i världen och Sverige visar pågår pandemin fortfarande.

Regeringen och Folkhälsomyndigheten har därför nyligen återigen beslutat om skärpta restriktioner och förbud. Regeringen har sedan den 24 december 2020 förbjudit försäljning av alkohol på serveringsställen efter klockan 20.00. Folkhälsomyndigheten har begränsat antalet personer i samma sällskap på serveringsställen, och de får uppgå till som mest fyra personer. Från och med den 18 december 2020 råder också en skarp uppmaning att all verksamhet som drivs av staten, regioner och kommuner och inte är nödvändig ska vara stängd till och med den 24 januari 2021. En lika skarp uppmaning är riktad till landets arbetsgivare och löntagare: Gör allt det ni kan för att arbeta hemifrån. Vidare sker distansundervisning på landets gymnasieskolor till och med den 24 januari 2021.

Regeringen beslutade även om en proposition med förslag på en tillfällig covid-19-lag den 4 januari 2021. Lagen trädde i kraft den 10 januari 2021. Genom lagen har regeringen eller myndigheterna fått möjlighet att besluta om smittskyddsregler i fler verksamheter, som tidigare inte träffats av bindande regler. Det handlar bland annat om gym, campingar, museer, butiker, serviceinrättningar som frisörsalonger, festlokaler och kollektivtrafik som till exempel buss, tåg och tunnelbana där trängsel lätt uppstår.

Med stöd av lagen har regeringen beslutat om en förordning som reglerar smittskyddsåtgärder på handelsplatser, gym- och sportanläggningar, badhus och platser som hyrs ut för privata sammankomster. Förordningen började också gälla den 10 januari 2021.

Det här är ett axplock av åtgärder som regeringen och berörda expertmyndigheter nyligen har vidtagit för att begränsa smittspridningen för att skydda människors liv och hälsa och säkra sjukvårdens kapacitet.

Men precis som i alla länder är det avgörande att alla håller avstånd till varandra och drar ned på sina fysiska sociala kontakter för att bidra till minskad smittspridning.

Regeringen och myndigheterna fortsätter arbetet för att minska smittspridningen och ta oss igenom pandemin. Regeringen är beredd att besluta om fler åtgärder vid behov.

Sedan jul pågår också vaccinationer mot covid-19 som kommer att ökas allteftersom mer vaccin levereras till Sverige.

Anf. 30 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialminister Lena Hallengren för svaret.

Coronapandemin har drabbat Sverige hårt, och den har drabbat världen hårt. Tyvärr ser vi i dag inget slut på pandemins härjningar och hur människor drabbas.

Regeringen har en strategi, Folkhälsomyndigheten har en strategi, MSB har en strategi och övriga myndigheter, som socialministern nämnde, har en strategi.

Samtidigt kan vi se att sjuktalet i Sverige är höga. Jag jämför med andra nordiska länder, eftersom det är denna region i världen som vi befinner oss i. Då kan jag konstatera att Sverige är hårdare drabbat än våra nordiska grannar. Sverige har en svårare situation än Danmark, Norge och

Finland. Jag tar upp frågan därför att det är den vanliga medborgaren – alla – som drabbas. Det är viktigt att agera.

Precis som socialministern sa är det viktigt att veta vad man gör. Jag uppfattade att det som socialministern sa var att man ska vara beredd att ändra sig – att ändra strategi – för att skydda medborgarna.

Men jag hörde ingenting om instrumenten för att göra ändringar, det vill säga testning och smittspårning. Sverige kom igång sent med detta. Det finns de som hävdar att den situation som vi har i Sverige i dag beror på att vi började smittspåra och testa sent i förhållande till andra länder. Varför nämnde socialministern inte någonting om detta i sin strategi? Jag nämner frågan, eftersom det var någonting som även Ulf Kristersson tog upp i partiledardebatten i går.

Jag vill nämna en annan fråga som också är viktig. Den handlar om förebilder. Det är inte alltid vad vi säger som har betydelse, utan det är vad vi gör och hur vi agerar. Det är inte antalet presskonferenser. Jag tänker här förstås på MSB och den avgångne generaldirektören. Jag tycker att det var bra att generaldirektören avgick. Det hade varit ohållbart att vara generaldirektör för en krisberedskapsmyndighet och samtidigt inte leva som man lär.

Men jag ställer också frågan vad regeringen har för rutiner för att stå i nära kontakt med generaldirektörerna. Jag efterfrågar inte här att regeringen ska ha kontakt med medarbetarna – det är generaldirektörernas uppgift – men att man ska ha kontakt med generaldirektörer om vem som är i tjänst och på vilka villkor och att en generaldirektör faktiskt på något sätt rapporterar och står i kontakt med regeringen för att undvika att en situation som den som uppenbarligen har rått under hösten och julen uppstår: att generaldirektören är bortrest och att ansvaret för myndigheten åvilar andra tjänstemän. Jag tycker att detta är viktiga frågor som jag vill ta upp.

Jag vill också nämna några andra frågor som jag ser som väldigt viktiga. De åtgärder som har vidtagits och som ministern nämner tycker jag är bra, även om de har kommit sent. Här skulle jag faktiskt vilja nämna de åtgärder som det senast har beslutats om här i riksdagen den 10 januari om stängningar och om möjligheter för regeringen att agera kraftfullare. Varför har någon kommunikation uppenbarligen inte skett med länsstyrelserna?

Anf. 31 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag hör att Margareta Cederfelt har uppslag till många olika interpellationer. Det är väldigt mycket som dyker upp, och jag ska göra mitt bästa för att svara på hennes frågor och naturligtvis också ha en dialog. Jag uppskattar Margareta Cederfelts ton i diskussionen, och jag tror att det är viktigt att vi försöker ha en dialog och en god ton när vi är mitt i en pandemi och alla verkligen på bästa sätt försöker hantera en situation som är, vilket jag vill upprepa, den största krisen i modern tid. Det är inte bara en hälsokris för att det är fråga om ett virus, utan det är en samhällskris som har förlamat inte bara stora delar av det svenska samhället utan också vår omvärld. Vi har tvingats ställa om vårt sätt att leva. Var och en av oss kan bara gå till oss själva och hur vi tillbringade vår jul, hur många födelsedagar som inte har firats, hur sällan man träffar andra och det faktum att man faktiskt helt enkelt lever sitt liv så annorlunda.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Jag vill börja med att säga att jag faktiskt inte kan svara när det gäller kontakter specifikt med generaldirektören på MSB, för det ligger inte på mitt område. Men när det gäller Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, vilket är myndigheter som i allra högsta grad befinner sig mitt i pandemi- och krishantering och som ligger under Socialdepartementet, hade Socialdepartementets ledning dagliga avstämningar med dem under hela våren. Under hela hösten har det varit ett par dagar i veckan. Vi står alltså i väldigt nära dialog med dem.

Jag tror att presskonferenser och information av olika slag har varit av väldigt stor betydelse under den här krisen. Det handlar om att människor ska förstå pandemin. Man behöver förstå hur man själv ska agera, och det ska inte bara vara någon som säger *att* man ska göra något, utan man måste förstå varför. Det ökar naturligtvis följsamheten. Om någon bara säger att man inte ska träffa goda vänner kan man tycka att det verkar helt galet, men om man förstår varför, hur viruset sprids och vad konsekvenserna blir underlättar det förstås.

Margareta Cederfelt får återkomma till sin fråga om pandemilag och länsstyrelser, tror jag, men frågan om Norge, Finland och Danmark låg ändå i själva interpellationen. Jag tycker att det finns två olika perspektiv.

Det ena är att det nog inte är säkert att man helt enkelt kan jämföra sig med det land som ligger allra närmast. Vi kan titta på Portugal och Spanien eller på hur annorlunda Italien drabbades jämfört med Schweiz, till exempel. Vi kan också se hur det ser ut i olika delar av länderna – inte bara i Italien, Spanien och Frankrike utan också i Sverige drabbas olika delar av landet olika. Det är ett förrädiskt virus och svårt att förutse.

Det andra perspektivet är att jag skulle säga att Sverige tyvärr är i gott sällskap av övriga Europa när det gäller både smittspridning, dödstal och att det är gruppen äldre som drabbas hårt. Vill man jämföra antalet per miljon invånare som har kommit att avlida ser man att Sverige ligger på någon typ av EU-snitt. Det är verkligen ingenting som någon är stolt över på något sätt, men det finns ett EU-snitt under en pandemi.

Vi gör alla gemensamt vad vi kan för att faktiskt få det där slutet. Margareta Cederfelt inledde med att säga att hon inte såg något slut på pandemin, men jag tycker nog ändå att godkännandet av vaccin och introduktionen av vaccinationer är början på slutet – även om jag vill ge Margareta Cederfelt helt rätt i att det inte betyder att alla åtgärder kan avslutas och att all smittspridning avtar. Men det är klart att en helt annan utveckling påbörjas.

Jag vill också säga att jag tycker att det finns ett visst missförstånd. Som jag beskrev här handlar en strategi om att minska och minimera smittspridning, om att skydda liv och hälsa och om att se till att samhället fungerar. Det handlar om att hela tiden kunna ompröva åtgärder. Jag återkommer gärna till det, men vi har inte samma åtgärder i dag som i början av pandemin; de har omprövats och förändrats.

Anf. 32 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Min fråga började med att jag läste i medierna om att finsk hälso- och sjukvård erbjuder Sverige sina tjänster. Det är väldigt bra. Vi ska vara oerhört glada för det goda samarbete vi har med våra grannländer och för att det finns ett sådant tänkande och en intention att hjälpa varandra. Men Sverige måste också se till att smittspridningen går ned.

Jag säger detta därför att det är regeringen som styr och leder landet. Jag säger detta därför att det är vanliga människor som drabbas. Vi kan läsa statistiken varje dag, och den är sorglig. Det handlar om någons förälder, och det handlar om någons mormor eller morfar. Det kan vara någons barn som drabbas – som blir sjuk och i värsta fall avlider.

Jag nämnde detta med länsstyrelserna som ett exempel. Det finns en ny lag, som visserligen bara har funnits några dagar, om att länsstyrelserna ska arbeta på regeringens uppdrag. Samtidigt presenterades det i dag en tidningsartikel som visar att 11 av de 15 länsstyrelserna inte har utfört några kontroller så här långt. Visserligen kan man alltså säga att lagen bara har funnits ett fåtal dagar, men med tanke på pandemins farlighet och hur den slår är det viktigt att uppföljningen kommer igång mycket snabbt. Detta arbete skulle naturligtvis ha påbörjats tidigt av regeringen. Man borde ha jobbat parallellt med att ta fram en lagstiftning om att kunna arbeta parallellt med länsstyrelserna för att se till att deras verksamhet kunde börja redan dag ett, utan fördröjning.

Jag säger detta därför att det åskådliggör att det finns fördröjningar i det svenska systemet. När jag har läst vad regeringen gör, vad den säger och hur den agerar handlar väldigt mycket om att man följer beprövad erfarenhet. Man följer metoder som andra länder har tillämpat och som visar sig ge resultat. Men här gäller det ju att ligga i framkant. Det gäller att våga agera och vara snabb för att få ned smittspridningen. Det är nämligen något som har kommit fram under resans gång: Det gäller att begränsa och se till att viruset inte får fäste i stora delar av samhället. Jag säger detta, för även om vi har expertmyndigheter är det regeringen som prioriterar. Det är regeringen som gör de politiska prioriteringarna och styr – regerar – landet.

Jag vill nämna en annan sak som jag tycker är oerhört viktig, och det är information till medborgarna. De presskonferenser som har hållits dagligen och som nu är något nedbantade är bra; det är oerhört viktigt. Vi har även tv-program som har inkluderat information. Men samtidigt har det ju kommit fram att stora grupper i samhället har stått utan tillgång till information och fortfarande inte nås. Vad finns det för tankar kring detta? Det är viktigt att alla nås. I flera andra länder – däribland USA, som dock har större smittspridning än Sverige, så det kanske inte är ett bra exempel – har man regelbundet skickat ut information via olika kanaler. Det sker via e-post och via sms på ett annat sätt än i Sverige. Kanske är det viktigt att ompröva det här och se hur vi kan kommunicera med medborgarna på ett bättre sätt än i dag.

Ytterst handlar det nämligen om att färre människor faktiskt ska bli sjuka. Det är viktigt att ta vara på när hälso- och sjukvården faktiskt slår larm. De säger: Vi orkar inte mer. Hur ska vi kunna hantera situationen om fler bli sjuka? Det börjar bli fullt, och vi är trötta.

Anf. 33 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är klart att länsstyrelserna ska sätta igång med sitt tillsynsarbete. Jag tror att Margareta Cederfelt egentligen har ganska stor förståelse för att det tar tid att utifrån en omfattande lagstiftning som beslutas kunna utöva tillsyn och hitta den strukturen. Jag vet inte om vi ska avvakta med lagstiftningen, som förstås behövs för att vi ska kunna reglera verksamheter som vi tidigare inte nådde, för att alla länsstyrelser ska ha hunnit anställa fler. När man gjorde den här undersökningen hade det gått tre

dagar, och jag tycker kanske att vi får se att det i den största krisen i modern tid – även om den har pågått ett tag – inte finns något facit.

Nu ska länsstyrelserna hitta en strategi och ett systematiskt förhållningssätt för att kunna utöva tillsyn i verksamheter som också de befinner sig i ett läge där de ska anpassa sig efter de nya föreskrifterna. Jag känner ändå en tillförsikt i att länsstyrelserna är införstådda med detta. Det är klart att de inte överraskades av riksdagens beslut, men det är en omfattande arbetsuppgift.

Återigen: Det blir mycket diskussion, och även om Margareta Cederfelt använder lite andra ord än sin partiordförande är det lite grann att allting kunde ha gjorts lite fortare, att regeringen är långsam och att regeringen inte tar ansvar. Det är lite grann mantrat från Moderaterna, men jag tycker inte att det är en rättvisande bild. Jag tycker att vi ska komma ihåg hur det såg ut i början av pandemin och att de åtgärder som då infördes hade omedelbar effekt till en början.

Oavsett var vi bor kommer vi väl ihåg hur gatorna tömdes på människor och hur kollektivtrafiken gapade tom. I många kommuner kom det larm om att 30, 40 eller 50 procent var hemma, korttidssjukskrivna, med lätta symtom. Människor var alltså oerhört receptiva. Vi fick en effekt som kanske inte motsvarade en lockdown, men jag tror att det var ganska nära på många håll. Människor reagerade och avhöll sig från fysiska kontakter med i princip alla. Distansarbete, som tidigare kanske hade varit några få förunnat, blev någonting som gällde för alla. Det var också distansundervisning på gymnasiet.

När Margareta Cederfelt och även många andra – jag ska säga att också jag är väldigt nyfiken – tittar på andra länder för att se vad de gör som vi kunde ha gjort annorlunda är den springande punkten att det är svårt att hitta åtgärder som man kan känna sig trygg med ger vissa effekter. De ger nämligen kanske en effekt på våren men inte samma på hösten, för då är tröttheten – pandemic fatigue, som man säger – stor. Människor orkar inte riktigt, av många mänskliga orsaker, avhålla sig från olika typer av aktiviteter. Då behöver man skruva upp åtgärderna, vilket vi också har gjort i Sverige.

Det handlar också om det faktum att länder kan ligga nära varandra – det kan till och med vara ett och samma land, som omfattas av samma regelverk – men ändå få väldigt olika effekter.

Det har ibland beskrivits som att våra nordiska grannländer reagerade hårdare och stängde ned mer. Men det gjorde man också i Belgien, som är ett land som verkligen har lidit mycket hårt under denna pandemi. Jag vill säga ”lidit hårt”, för utan att veta tror jag inte att deras regering på något sätt har varit njugg eller tänkt att den inte ska ta det här på så stort allvar. Man har verkligen vidtagit de åtgärder som man i Belgien tycker krävts, men ändå har Belgien drabbats väldigt hårt både i den första och i den andra vågen.

Det finns också länder – till exempel Tjeckien, Bulgarien och Slovenien – som knappt drabbades under våren och som nästan inte syntes i mätningar men som tyvärr har hamnat i en situation där de har fått väldigt höga dödstal, en enorm smittspridning och ett enormt tryck på sin sjukvård, trots att de kan tänka att de vet hur de ska göra eftersom de klarade sig i första vågen.

Det är inte bara förrädisk, utan det är genuint svårt. Det finns egentligen ingen som kan säga att det handlar om någon exakt åtgärd, utan det handlar om tajmningen, hur kontexten i landet ser ut och hur man styr sitt land.

Prot. 2020/21:64

14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 34 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Jag tackar Lena Hallengren för svaret, men jag vill för tydlighetens skull säga att jag helt står bakom mitt partis politik och Ulf Kristerssons uttalande. Jag tycker att det är viktigt, och han sätter fingret på någonting som är oerhört angeläget.

Vad jag också vill lyfta upp, som socialministern nämnde här, är vaccinationer. Detta är oerhört viktigt för att bryta smittspridningen och för att inte fler ska bli sjuka.

Jag vill samtidigt säga att jag är bekymrad när jag nu läser om att allt fler är rädda för att vaccineras och kanske avstår från vaccination. Då blir det inte det skydd som vi behöver i befolkningen. En medicinskt ansvarig sjuksköterska i Burlöv uttalade sig just om att personalen inom äldreomsorgen till stora delar inte vill vaccinera sig. De äldre har tagit sprutorna, för de inser allvaret.

Vad kommer regeringen att göra för att fler svenskar faktiskt ska vara beredda att vaccinera sig och ta sitt ansvar? Annars blir det inte stopp på infektionen. Det är en viktig del.

Kanske kan det vara så att det behövs en morot i form av ett intyg? Även här är Sverige sent ute. Danmark är igång med sitt arbete för att ta fram ett intyg som ska underlätta rörlighet och som ska kunna användas i olika sammanhang till stöd för rörlighet.

Det gäller att tänka till här, socialministern. Det gäller att se till att motivera fler människor att vaccinera sig. Vi kan inte sitta i en situation där vi ska lita på att våra grannländer vill hjälpa oss när deras smittal går ned medan den svenska hälso- och sjukvården går på högvarv när människor i Sverige fortfarande insjuknar i högre grad än vad som sker i våra nordiska grannländer.

Det är viktigt att regeringen står på tå här och agerar snabbt.

Anf. 35 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag försökte att berömma Margareta Cederfelt för att hon var väldigt nyanserad i diskussionen, men på slutet körde hon lite vanliga moderatpamfletter.

Faktum är ju att det inte är så att Sverige är sent ute med vare sig vaccinationsstrategi eller vaccinationer. Norge och Island får vaccin tack vare att Sverige har tecknat avtal också för deras del; det har också tagit mycket tid och kraft. Man kan ju bistå varandra på olika sätt.

Det är inte heller så att den svenska sjukvården inte räcker till i meningen att vi i stället belastar övriga nordiska länder, men det är naturligtvis otroligt viktigt att vi samarbetar och samverkar i alla lägen.

Jag ska ta fasta på det sista inspelet som Margareta Cederfelt gjorde, som handlade om att allt fler är rädda för att vaccinera sig. Jag känner inte igen den bilden – tvärtom visar det sig i mätningar att allt fler vill vaccinera sig. Detta har förändrats dramatiskt från i oktober, då vi var nere på 55–56 procent som sa att de absolut eller troligen ville vaccinera sig. Nu är vi

uppe i 77 procent, och det är en betydligt mindre del – och en krympande del – som bestämt säger nej.

Här är information väldigt centralt. Här är också alla vi politiska företrädare för alla partier viktiga när vi ska tala om för människor att vi inte chansar eller gör några nödgodkännanden. Vi ska se till att alla de granskningar och studier som behöver göras verkligen görs. Vi använder bara de vaccin som är godkända enligt konstens regler.

Vi ska se till att vi har försäkringsstrukturer på plats, men vi ska också se till att detta blir tillgängligt för människor. Oberoende av vem man är och var man befinner sig ska man ha lätt att vaccinera sig. Den informationen behöver gå ut på många olika sätt.

Inte minst behöver man i varje region titta på vilka utsatta områden man har och vilka utsatta grupper som finns. Vad finns det för grupper som har en risk för att i mindre utsträckning än andra vilja vaccinera sig? Hur kan man på ett bättre sätt nå dem?

Jag är väldigt hoppfull om detta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

§ 7 Frågestund

Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras av statsrådet Per Bolund, justitie- och migrationsminister Morgan Johansson, statsrådet Jennie Nilsson och statsrådet Anna Hallberg.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Per Bolund besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Investeringsavtal mellan EU och Kina

Anf. 37 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Jag vänder mig till statsrådet Anna Hallberg.

Från Bryssel kan höras att det nu finns ett investeringsavtal mellan EU och Folkrepubliken Kina på plats. Det är ingenting som vi har sett här i Sveriges riksdag. Möjligtvis har statsrådet tagit del av detta tillsammans med resten av regeringen.

Man kan anlägga olika perspektiv på detta. Det är bra och viktigt att vi har rättvisa villkor mellan näringslivet i Europa och Kina, men samtidigt måste man ställa ett antal frågor. Är det rätt tid för detta med tanke på det skymningsläge Folkrepubliken Kina drar ned över Hongkong med gripna människor och nu senast också en stängd hemsida på grund av de nya säkerhetslagarna? Är det rimliga avvägningar i det här avtalet? Och kan vi lita på att Kina upprätthåller ett avtal? Det som händer just nu i Hongkong bygger ju på att Kina struntar i det avtal som konstituerar principen om ett land, två system.

Vilken är regeringens bedömning, och delar statsrådet mina farhågor?

Anf. 38 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Regeringens bedömning är att det är glädjande och betydelsefullt att EU och Kina nu har nått en principöverenskommelse om att ingå ett investeringsavtal. Det här avtalet kommer avsevärt att förbättra europeiska investerares och svenska företags tillgång till den viktiga kinesiska marknaden. Det kommer att skapa mycket bättre förutsättningar att konkurrera på mer jämlika villkor i Kina. Det kommer också att främja EU:s kärnvärden, målsättningar och värderingar vad gäller hållbar utveckling i Kina. För första gången har Kina i ett bilateralt avtal med EU gått med på tydliga åtaganden vad gäller miljö, klimat och mänskliga rättigheter.

Vi har en öppen ekonomi. Jag vet, fru talman, att Hans Wallmark delar synen med mig att vi ska ha en öppen ekonomi med betoning på frihandel. Det ligger verkligen i Sveriges intresse att bedriva handel med länder som Kina.

Jag ser att det här är ett viktigt steg framåt när det gäller att kunna ha en plattform för att fortsätta utveckla den handeln.

Anf. 39 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Jag delar fullt ut bedömningen att frihandel är oerhört centralt. Därför är naturligtvis de aspekter som statsrådet lyfter fram oerhört viktiga. Men det hon då bortser från är de aspekter som jag lyfte fram, nämligen om vi kan lita på att Kina håller ett avtal. De bryter ju andra avtal. Det ser vi också i den internationella handelsprocessen och WTO.

Mänskliga rättigheter berörs. Någonting vi kan se i dag är det skymningsläge som Folkrepubliken Kina representerar med det som händer i Xinjiang och det som riktar sig mot frihetskämparna i Hongkong.

Frågan är: Är detta rätt tid?

Anf. 40 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Det här är som sagt en viktig plattform för att kunna ha en tydligare dialog när det gäller just de frågor som Hans Wallmark lyfter fram. I den skrivelse vad gäller frågor som berör Kina som regeringen och riksdagen ställde sig bakom hösten 2019 beskrivs väldigt tydligt de utmaningar och möjligheter som vi har i Kina.

Jag delar synen på att vi har de utmaningarna när det gäller relationen till Kina, men det finns också viktiga möjligheter, och de tas bättre till vara med det här avtalet. Det är också bättre att kunna trycka på när det gäller värderingar.

Fördelningen av allmännyttans lägenheter

Anf. 41 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Per Bolund.

Allmännyttan har hittills bestått av kommunala bostadsföretag med uppgift att tillhandahålla hyreslägenheter för alla landets invånare. Lägenheterna har tilldelats via en kommunal bostadskö där socialförvaltningen i kommunerna har fått tillhandahålla ett mindre antal lägenheter. Detta fungerade väl fram till 2000-talet då den utomeuropeiska invandringen tog fart och en ny grupp behövde försörjas med bostäder. Det var en grupp som bestod av människor som själva inte hade ekonomiska medel för att skaffa sig en bostad.

Sedan millennieskiftet har 2 miljoner uppehållstillstånd delats ut, och bostadssituationen i många av landets kommuner är nu mycket svår. Företrädare för den av regeringen tillsatta utredningen om en socialt hållbar bostadsförsörjning intervjuades nyligen i Sveriges Television och resonerade då kring att fördela allmännyttans lägenheter efter behov i stället för efter kötid.

Anser även ministern att allmännyttan i större utsträckning än i dag bör fördela sina lägenheter efter behov snarare än efter kötid?

Anf. 42 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Tack, Mikael Strandman, för en angelägen fråga!

Bostadsmarknadens funktion är såklart avgörande för väldigt mycket i Sverige: för att vi ska ha en fungerande arbetsmarknad, för att man ska kunna söka sig till den utbildning man vill ha och för att vi ska kunna ha en fungerande ekonomi. Därför är jag glad över att regeringen har gjort stora insatser för att få en bättre fungerande bostadsmarknad, inte minst genom det stora investeringsstödet som vi nu ger och som gör att vi i dagsläget har ett byggande som ligger på historiskt höga nivåer.

Till skillnad från hur det var under den förra, moderatledda regeringen har vi nu också ett byggande som ligger över befolkningstillväxten, då vi nu börjar att steg för steg få en bättre situation på bostadsmarknaden.

Självklart har vi stora utmaningar med befolkningsgrupper som har svårt att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden. Där måste vi göra ytterligare insatser. En sådan är att vi nu har riktat investeringsstöden till just de grupperna så att var åttonde lägenhet ska gå till en ung person eller till kommunerna för att kunna fylla sociala behov.

Vi är beredda att göra mer, och utredningen kommer att titta vidare på de här frågorna.

Anf. 43 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! Finns det inte en risk då, statsrådet, för att kommunernas incitament att bygga hyresrätter minskar om det vet att de här bostäderna inte kommer att gå till folk som normalt finns på arbetsmarknaden utan att de i stället tilldelas folk som lever på försörjningsstöd och så? Finns det inte risk för att det här blir stora utanförskapsområden?

Anf. 44 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag delar absolut inte den bedömningen. Tvärtom ser jag att det finns ett stort engagemang hos kommunerna och allmännyttan när det gäller att se till de sociala behov som finns i vårt samhälle.

Det är helt fel att, som Mikael Strandman gjorde inledningsvis, hänvisa bostadsbristen till att det har att göra med migration. Tvärtom vet vi som har varit med länge i den här debatten att vi har haft utmaningar på bostadsmarknaden under lång tid. Det är utmaningar som vi behöver lösa men som beror på att man har byggt alldeles för lite under för lång tid. Nu är kommunerna uppe på en helt annan nivå, och det är jag glad för.

Kriminella nätverks utnyttjande av restaurangbranschen

Anf. 45 HANNES HERVIEU (C):

Fru talman! Vi befinner oss i Gamla stan, Bellmans Stockholm. På kullerstengatorna här utanför fanns runt 700 krogar på Bellmans tid. Nu är det pandemins tid. Nya siffror från Stockholms handelskammare visar att omsättningen för Stockholms krogar föll med 70 procent under den första veckan 2021. Trots att Centerpartiet nu är med och driver fram ökade stöd är fortfarande läget mörkt som en 1700-talsnatt.

Det här är givetvis värst för krogägare och deras medarbetare, men det finns också andra problem. Polisen vittnar om att kriminella nätverk nu söker upp restauranger som befinner sig i kris och utnyttjar pandemin för att stärka sina intressen.

Min fråga är därför till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson: Vad gör regeringen för att förhindra att kriminella nätverk utnyttjar en restaurangbransch i kris?

Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Som med all annan brottsbekämpning handlar det till allra största delen om att se till att de brottsbekämpande myndigheterna har de resurser de behöver för att kunna bekämpa kriminalitet. Här har det genomförts mycket stora satsningar, inte minst på polisen. Så sent som i går gick ytterligare en kull poliser ut, från den nya polisutbildningen i Malmö som vi startade för några år sedan.

Nu är vi i ett läge där vi har fler poliser än någonsin tidigare. Det är också färre poliser som slutar, och det är fler som återrekryteras. Och regeringen fortsätter att bygga ut det.

När det gäller de näringsidkare som Hannes Hervieu tar upp tror jag att det även handlar om att gå in med bra stöd för att se till att man inte hamnar i den situation som de har hamnat i. För att underlätta för näringsidkarna ser vi fram emot att se till att, tillsammans med bland annat Centerpartiet, fortsätta att bygga ut de stöden.

Anf. 47 HANNES HERVIEU (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Centerpartiet är verkligen besjälade av att driva fram de stöden. Det vet statsrådet mycket väl. Vi tänker inte låta samhället ta en så att säga springnota och lämna restaurangbranschen i sticket.

Min fråga handlade dock om den mer akuta krisen, just nu. Det är givetvis bra med nyrekryteringar, poliser som återgår i tjänst och så vidare. Men jag frågade om specifika insatser riktade till de branscher som är särskilt drabbade. Avser regeringen att komma med några sådana?

Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det ingår i polisens allmänna generella uppdrag att bekämpa brott varhelst det förekommer.

Jag hoppas att det vid den här typen av utveckling finns en bra dialog mellan de näringsidkare som har utsatts å ena sidan och den lokala polisen å andra sidan. Polisen har en skyldighet att agera på den typen av utveckling när man ser den.

Vi kommer såklart att fortsätta följa frågan noga de kommande månaderna, så länge detta finns. Men det handlar också om att se till att de resurser vi har satt av får betydelse för brottsbekämpningen.

Insatser mot den grova brottsligheten

Anf. 49 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! År 2020 blev ytterligare ett dystert rekordår. 47 människor sköts till döds, ungefär en i veckan. Och det yngsta offret var bara tolv år gammal. Våld och skjutningar har blivit vardag i Sverige. Stad efter stad sätts i skräck.

Också 2021 har fått en mörk start. På årets andra dag höggs småbarnspappan Joakim Forsberg till döds. Mördaren hade rymt under en permission; han var redan dömd för mord på en 17-årig kille.

Stefan Löfven har i regeringsförklaring efter regeringsförklaring sagt att man ska knäcka den grova brottsligheten. Men det blir bara värre.

Morgan Johansson! När ska regeringen börja göra det som krävs? Ni kanske kan börja med att stoppa rymningarna. Polisen ska inte behöva jaga samma mördare flera gånger om. Och medborgare i Sverige ska kunna lita på att mördare sitter inlåsta.

Anf. 50 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag instämmer sannerligen i att polisen inte ska behöva jaga samma mördare två gånger. Därför är jag glad över de stora satsningar som gjordes för ungefär 14–15 år sedan då det var mycket problem med rymningar från kriminalvården. Då stärkte man säkerheten generellt i kriminalvården, på ett sådant sätt att vi nu nästan inte har några sådana avvikelser från just kriminalvården.

Jag vet att det finns andra verksamheter som har andra typer av problem, och dem måste man ta tag i. Men de satsningar som har gjorts på kriminalvården är viktiga.

Det handlar, återigen, om att få stopp på skjutningarna, helt enkelt om att se till att bura in de mest brottsaktiva individerna. Där får de stora satsningar som vi gör på polisen och på övriga rättsväsendet stor betydelse. Vi kommer att fortsätta driva de här frågorna framåt med all kraft.

Anf. 51 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Den rymning det handlar om i exemplet som jag tog upp var från rättspsyk. Vi ser också återkommande rymningar från Sis-hemmen. Här krävs åtgärder från regeringen.

Det räcker inte med bara fagra ord, som vi hör till och med här i dag. Det räcker inte med nya presskonferenser eller förutsättningslösa utredningar. Regeringen måste göra det som krävs.

Det finns ett helt batteri av åtgärder och tillkännagivanden som riksdagen har beslutat om. Men regeringen går ändå inte fram med det som krävs för att på allvar stoppa brottsligheten. Varför inte?

Anf. 52 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Sedan jag blev justitieminister tror jag att jag har lagt fram över 200 propositioner till den här riksdagen. Alla har gått igenom. Vi har skärpt straffen för så gott som alla de grova våldsbrotten, för de grova vapenbrotten, för narkotikabrotten och för ett stort antal andra brott.

Vi har också satt av mer pengar till de brottsbekämpande myndigheterna än någon annan regering har gjort. Och vi bygger nu ut polisen på ett sådant sätt att det nu finns fler poliser än någonsin tidigare.

Sedan behöver säkerheten stärkas ytterligare, inte minst på Sis-hemmen. Vi har precis anslagit ytterligare medel för just säkerhetshöjande åtgärder där.

Åtgärder mot nyrekrytering av unga till kriminalitet

Anf. 53 INGE STÅHLGREN (S):

Fru talman! I arbetet med att bekämpa den grova organiserade brottsligheten är en av de avgörande punkterna att få stopp på rekryteringen av unga. Vid årsskiftet infördes den nya påföljden ungdomsövervakning i det svenska rättssystemet. Syftet är just att få fler och bättre alternativ för att kunna ingripa mot unga som begått brott. Påföljden kan användas i de fall ungdomsvård eller ungdomstjänst inte räcker.

Bland annat infördes så kallad helghemarrest, som innebär att unga kan tvingas hålla sig hemma på helgerna. Helghemarresten kontrolleras med fotboja. Till påföljden kopplas också en särskild individuell åtgärdsplan som rör exempelvis skolgång, vård och behandling.

Påföljden ungdomsövervakning är välkommen och fyller en viktig funktion. Men det räcker förstås inte.

Fru talman! Min fråga till justitieministern är: Vilka övriga åtgärder genomför regeringen för att stoppa nyrekrytering av kriminella?

Anf. 54 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Den åtgärd som Inge Ståhlgren tar upp, ungdomsövervakning, trädde alltså i kraft den 1 januari. Det är ett sätt att i ett tidigare skede bryta nyrekrytering till de kriminella gängerna.

Vi måste naturligtvis bura in de mest brottsaktiva individerna. Det gör vi också nu. Vi fyller upp både häkten och anstalter. Men vi måste även se till att tidigare bryta en negativ utveckling för en del ungdomar. Det gör

man med hjälp av detta, med helghemarresten som alltså övervakas med hjälp av fotboja. Men den kopplas också till sociala insatser.

Vad bör göras ytterligare? Jag tror att det nu är viktigt att kommunsektorn svarar upp mot de stora satsningar som staten gör på brottsbekämpningen. När staten går in med mycket pengar till polisen och övriga rättsväsendet måste kommunsektorn använda de stora överskott som man har för att satsa på skola, på socialtjänst och på fritidsverksamhet för att hjälpa till att bedriva en offensiv förebyggande verksamhet. Det tror jag är oerhört viktigt framöver.

Anf. 55 INGE STÅHLGREN (S):

Fru talman! Ingen ung person ska behöva dras in i kriminalitet eller se kriminaliteten som en möjlig väg i framtiden. Därför är det bra att regeringen tar frågan på stort allvar.

För att hindra unga att komma in i kriminalitet behövs både förebyggande åtgärder och konsekvenser när brott begås. Ungdomsövervakningen är ett exempel på det senare.

Hur ser statsrådet på behovet av förebyggande åtgärder?

Anf. 56 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Som jag var inne på tidigare tycker jag att också kommunsektorn nu behöver ta ett större ansvar. Kommunsektorn hade ett överskott på kanske mellan 40 och 50 miljarder kronor förra året. Då är min notering att man då bör använda en del av de pengarna till att sätta in just tidiga insatser för barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet.

Använd nu en del av överskottet – till skola, socialtjänst och fritidsverksamhet! Det är min uppmaning till kommunsektorn.

Malmö arbete mot skjutvapenvåld

Anf. 57 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Under förra året var det många skottlossningar i Sverige. Det är ett av våra största samhällsproblem. Något som dock är positivt är att situationen i Malmö faktiskt har förbättrats påtagligt. Jämfört med år 2017 minskade antalet skottlossningar med drygt två tredjedelar. Det innebär förstås inte på något sätt att problemet är borta. 20 stycken är 20 för många. Men trenden är positiv, och den är tydlig.

I sammanhanget är det också värt att nämna att det fanns ett ökat intresse för avhopparverksamheten, som drivs av polisen tillsammans med i det här fallet Malmö stad och Kriminalvården. Ett femtiotal personer anmälde sig till den, vilket är glädjande.

Mot bakgrund av det vill jag fråga justitieministern vad andra delar av landet kan lära av Malmö.

Anf. 58 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Även jag har under många år följt Malmöpolisens och Malmö kommuns arbete mot detta. Jag kommer mycket väl ihåg hur diskussionen lät runt 2017 då vi hade de höga talen. År 2017 var det närmare

65 skjutningar. Nu har det som sagt gått ned. Förra året rörde det sig om 20 skjutningar. Under dessa år har det blivit en minskning med nästan 70 procent.

En del av förklaringen till framgången är det nära samarbete som finns mellan kommunen och polisen. En annan del som polisen gärna lyfter fram är projektet Sluta skjut. Jag var delaktig i att hämta det från USA 2016. Nu har man drivit detta som ett pilotprojekt i Malmö. Genom det sätter man ökad press på de gängkriminella samtidigt som man ökar avhoppbarverksamheten så att de har en väg ut ur det kriminella livet. Jag tror att det har haft en stor betydelse, men vi får se hur det ligger till med det. Det kommer en mer formell utvärdering av detta inom kort.

Anf. 59 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Det är helt riktigt att Sluta skjut har varit en otroligt viktig grej. Från vissa håll har man ibland förlöjligt det, men nu ser man att det kan ha haft en stor betydelse och varit effektivt.

En annan viktig sak är myndighetssamverkan, inte minst för att komma åt illegala pengar. Avser regeringen att gå vidare och fördjupa och intensifiera detta arbete så att myndigheter kan arbeta mer effektivt tillsammans?

Anf. 60 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi kommer absolut att fortsätta göra det. Sedan ett antal år tillbaka finns en myndighetssamverkan på central nivå men även på lokal och regional nivå.

Historien om Sluta skjut började när vi var på ett studiebesök i New York, och då frågade vi dem som under mycket lång tid hade jobbat mot gängkriminalitet om det fanns något arbetssätt i USA som vi skulle kunna använda i Sverige. Då tog de upp projektet Group Violence Intervention, som de hade använt sig av. Det kommer förmodligen att visa sig ha varit väldigt framgångsrikt.

Jag tycker att detta ska spridas även till övriga Sverige.

Regeringens information till besöksnäringen

Anf. 61 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Förbudet mot att servera alkohol på krogen efter klockan 20 förlängs till den 24 januari. Detta ger ett fortsatt avbräck för besöksnäringen. Krögarna är förtvivlade. Liv ska räddas, och vi ska hålla pandemin stången. Men samtidigt behövs lösningar, antingen i form av ersättningar eller att man får ha öppet med covid-19-säkerhet. Konkurer och massarbetslöshet står för dörren.

Näringslivet saknar framförhållning från och dialog med regeringen. Varför väljer regeringen att lämna så sena besked när företagen skriker efter tydlighet och framförhållning och vill bidra med lösningar? De står nära konkursens brant. Min fråga går till Per Bolund.

Anf. 62 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Tack, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, för frågan! Vi är alla medvetna om att vi befinner oss i ett allvarligt läge i Sverige. Fortfarande är smittspridningen hög, och vi måste göra allt vi kan för att minska sjukdom och rädda människoliv. Det innebär svåra påfrestningar på hela samhället. Det är tyvärr ett faktum som vi får leva med.

Regeringen gör allt som står i dess makt för att både ge vården de resurser den behöver och införa de restriktioner som krävs för att minska smittspridningen. Vi gör också stora insatser för att göra ekonomiska tillskott till de verksamheter som berörs. Det görs inte minst för att rädda svenska företag och jobb. Vi fortsätter att göra så.

Vi har löpande gett besked om de restriktioner som råder. Det försöker vi göra i så god tid som det över huvud taget är möjligt. Samtidigt måste vi hela tiden också känna av var i smittspridningen vi ligger och anpassa restriktionerna efter det. Men regeringens ambition är alltid att ge besked i så god tid som det går.

Anf. 63 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M):

Fru talman! Man kan inte påstå att god tid är ett signum för regeringen.

Företag och deras organisationer har likt trumpetfanfarer försökt komma med lösningar för att bidra och hjälpa till så att de ska kunna använda egna lösningar. De har även haft samtal med regeringen. De vill veta om de ska fortsätta låna eller om de ska stänga sina dörrar. De behöver planera sina verksamheter om de inte ska blir tvungna att ta ännu mer lån och hamna ännu längre ned i djupet.

Varför fortsätter regeringen att ge besked i sista minuten?

Anf. 64 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag delar verkligen inte den bedömningen. Regeringen har tvärtom gett besked med framförhållning, och ofta väldigt god sådan. Exempelvis har vi sagt att de insatser som vi gör i form av korttidspermittering och andra ekonomiska stöd kommer att löpa ända fram till halvårsskiftet, vilket är många månaders framförhållning.

Vi måste dock hela tiden se till att anpassa restriktionerna till det aktuella smittläget. Jag tror inte att det finns någon som driver restaurang nu som inte borde se med väldigt stor oro på det smittläge som råder i Sverige. Man måste se att det faktiskt är viktigt att vi håller kvar vid de restriktioner som nu gäller.

Strandskyddsutredningens förslag

Anf. 65 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Jennie Nilsson, och den handlar om strandskydd och Strandskyddsutredningen.

Grundtanken med strandskyddsreglerna är god, men reglerna hindrar utveckling på landsbygden. Det finns ett stort behov av att lätta på strandskyddskraven på just landsbygden för att underlätta för byggnation av bostäder, stugor och jordbruksbyggnader. Mycket kan göras utan att äventyra tillgängligheten för allmänheten och naturvärden.

I Strandskyddsutredningens rapport föreslås välkomna lättnader. Men det här är inte första gången som man försöker förenkla byggandet på landsbygden. År 2009 gjordes reglerna om, men i dag finns mer strandskyddade vattendrag än 2009, inte mindre.

Vill ministern genomföra utredningens förslag? Hur ska ministern göra för att det ska bli enklare att bygga strandnära på landsbygden, och den här gången på riktigt?

Anf. 66 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Detta är egentligen inte en fråga som ligger på mitt departement, men strandskyddsfrågan som sådan har såklart ändå ett intresse för landsbygdspolitiken. Jag följer den väldigt noga.

Precis som Staffan Eklöf säger är det inte första gången som man gör en översyn av dessa frågor. Den stora utmaningen handlar om att vi har väldigt olika behov i olika delar av landet. Jag brukar ibland tala om att vi måste säkerställa att vi i Sverige har regelverk på plats som inte utgår alltför mycket från bara storstädernas norm. Det här är ett tydligt exempel på detta.

Jag har stora förhoppningar om att vi med utredningen ska kunna förflytta positionerna och få ett mer differentierat strandskydd som tar större hänsyn till hur det faktiskt ser ut. Men utredningen har precis lämnats och behandlas nu på Regeringskansliet. Den kommer att gå ut på remiss och kommer så småningom att landa här i kammaren. Det är alltså lite för tidigt att dra alltför stora slutsatser om vad den samlade bedömningen kommer att vara efter att vi har haft hela remissrundan.

Anf. 67 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Det är glädjande att höra att ministern tycker att det är positivt med differentierade regler för landsbygd och stad.

Jag undrar om ministern tycker att det vore en god idé att sätta upp mål och mäta om byggandet på landsbygden ökar och om det hela resulterar i en positiv utveckling för just landsbygden.

Anf. 68 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Ja, jag tycker absolut att man alltid ska försöka ha tydliga och mätbara mål, jobba med utvärdering och vara beredd att anpassa sig till hur utfall blir. Det som ibland ser bra ut på papperet och som är en god intention blir kanske inte så som man önskade när det sjösattes. Du beskrev själv utvecklingen för möjligheterna att bygga på landsbygd efter de senaste utredningarna, Staffan Eklöf. Det var ingen dålig idé. Jag tar med mig den.

Skärpta straff för drograttfylleri

Anf. 69 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Just nu går en serie på P1 som heter *Laglös landsbygd* som jag rekommenderar justitieministern och alla andra att lyssna på. Den handlar om drograttfylleri, vilket är något som ökar väldigt mycket.

I det program som jag alldeles nyss lyssnade på förekommer en man som mister sin sambo och sin pappa. De är på väg hem. På släpkärran har

de en stuga till sin lille pojke. Sambon och pappan mister livet. Gärningsmannen har gång efter annan gjort precis samma sak – ingenting har hänt. Polisen säger att de inte kan göra något, för det ger så korta straff; det ger böter.

Jag blir själv väldigt upprörd när jag lyssnar på detta, och jag vet att det här är ett växande problem, särskilt på landsbygden. Jag vet också att det finns en utredning som ligger på justitieministerns bord sedan november 2019. Till min förfäran såg jag nu att det inte fanns någon proposition på bordet. Vad händer?

Anf. 70 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Fru talman! Den utredningen tillsattes av mig en gång eftersom jag hade blivit exakt lika upprörd som Mikael Oscarsson över ett antal sådana här fall, där människor om och om igen begått samma brott utan att några egentliga konkreta ingripanden kunnat göras. Jag vill öka möjligheterna till frihetsberövande i de här fallen och se till att skärpa straffen. Det finns, som Mikael Oscarsson säger, ett färdigt lagförslag. Det arbetar vi med, och det kommer jag att gå till riksdagen med när vi är färdiga med beredningen.

Ingen ska sväva i tvivelsmål om att jag också vill se till att försöka göra någonting åt de här fallen, där människor gång på gång kör med alkohol eller andra droger i kroppen. Detta måste vi sannerligen göra någonting åt.

Anf. 71 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Det som de upprädda poliserna säger är att den här personen och de andra som begår dessa trafik- och narkotikabrott bara kan dömas till böter eller kortare fängelsestraff. Man kan inte ta körkortet från dem direkt och inte frihetsberöva dem. Så här kan vi inte ha det. Det tog de här människornas liv. Det är livsfarligt på vägarna. I just det här fallet höll det dessutom på att ta en kvinnas liv bara två veckor innan.

När kommer lagförslaget på riksdagens bord?

Anf. 72 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag delar absolut den ilskan och frustrationen över det här fallet. Jag tycker att det har gått alldeles för lång tid utan att vi kunnat göra någonting åt detta. Men det kan vi nu, för nu har vi ett lagförslag på bordet. Så fort vi är färdiga med beredningen kommer vi att gå fram till riksdagen men den typen av skärpningar, så att man kan öka möjligheten att göra sådana här frihetsberövanden och även utdöma höga straff för dessa individer.

Effekterna av handelsavtalet med Storbritannien

Anf. 73 SOLANGE OLAME BAYIBSA (S):

Fru talman! Min fråga går till utrikeshandelsminister Anna Hallberg.

Den 1 januari i år innebar inte bara ett nytt år utan också Storbritanniens slutliga utträde ur Europeiska unionen. Storbritannien är en av Sveriges viktigaste handelspartner. Över 6 000 svenska företag har länge handlat med Storbritannien och behöver stabilitet för att säkra tillväxten och

jobbskapandet. Samtidigt har hela 2020 bestått av intensiva förhandlingar mellan just EU och Storbritannien om ett handels- och samarbetsavtal, vilket kom på plats i slutet av december.

Min fråga till utrikeshandelsministern är således: Vad kommer det nya handelsavtalet att innebära för svenska företag, den svenska exporten och svensk tillväxt?

Prot. 2020/21:64

14 januari

Frågestund

Anf. 74 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Jag tackar Solange Olame Bayibsa för frågan.

Det här är en viktig milstolpe. Det är ett avslut på relationen på den inre marknaden med Storbritannien, men också ett fantastiskt viktigt steg framåt. Det här kommer att betyda väldigt mycket för svenska företag och för de 70 000 medarbetarna i de företag som varje dag handlar med Storbritannien. Vi är från regeringens sida väldigt nöjda med avtalet, för det är ett brett, djupt och modernt frihandelsavtal.

I sammanhanget vill jag dock säga att det kommer att bli mycket svårare än tidigare att handla med Storbritannien. På den inre marknaden råder helt andra förutsättningar.

Med det sagt ser vi att det här avtalet är en plattform som är mer än bara en bas. Det är en bred och djup plattform. Sedan återstår det vissa frågor som vi behöver förhandla vidare. Men avtalet ger mycket bra förutsättningar för svenska företag att fortsätta handla med Storbritannien.

Kameraövervakning och insyn i djurindustrin

Anf. 75 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Min fråga går till landsbygdsminister Jennie Nilsson.

I går gick *Uppdrag granskning*s program om slakterier och gårdar som bryter mot djurskyddslagen. Innan dess visade TV4 fruktansvärda klipp på grov djurmisshandel, detta tack vare att en ideell organisation hade placerat en kamera som filmat – någonting som i dag är straffbart men som borde vara ett lagkrav. På filmen ser vi att lagarna följdes så fort besökarna kom för aviserad kontroll. Det visar på en fruktansvärd brist med otroligt mycket onödigt lidande som följde.

För att se till att det här aldrig händer måste total insyn tillåtas av samhället. Det är någonting som Sveriges Veterinärförbund föreslagit och som Storbritannien, Frankrike och Norge redan har. På Jennie Nilsson lät det i går som att det fanns en öppenhet för detta. Hur går vi vidare med kameraövervakning och total insyn i djurindustrin?

Anf. 76 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag tackar Rebecka Le Moine för frågan. Jag var också djupt upprörd och skakad av de bilder som vi kunde ta del av i medier.

Vi har och ska ha ett starkt djurskydd i Sverige. Vi jobbar kontinuerligt med att hela tiden stärka det. Vi fick en ny djurskyddslag på plats så sent som 2019. Förra året tog jag emot en utredning om sanktioner och brott mot djur.

Men det räcker inte, utan vi behöver hela tiden vara beredda att säkerställa att vi har de effektivaste verktygen för att se till att lagstiftningen följs. Jag utesluter inte att kameraövervakning kan vara en del i det. Det är

något som vi får titta vidare på tillsammans med branschen. Jag noterade i går med glädje att Krav uttalade att de var beredda att själva ta initiativ till att göra det här på sina gårdar, vilket jag tror kan vara det absolut snabbaste sättet. Om man kan hitta en samsyn och branschen tar eget ansvar går det fortare än med lagstiftning. Men vi jobbar parallellt.

Anf. 77 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

En annan aktuell fråga är minkfarmarna. De innebär ett enormt lidande som motiveras med ett fåtal arbetstillfällen. Nu vet vi vilken enorm risk som de här minkfarmarna innebär för att sprida smitta och muterade former av covid. I Nederländerna och Danmark har spridningen av viruset orsakat nedstängning av landets pälsdjursindustrier. Hur tänker landsbygdsministern arbeta vidare med den här frågan?

Anf. 78 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Vi följer denna fråga väldigt noga och har gjort det under hela resans gång. Vi hade konstaterat smitta på ungefär hälften av farmarna i Blekinge under hösten. Det innebär att samtliga gårdar belades med restriktioner. Vi fortsätter att följa frågan väldigt noga. Det som är mest aktuellt nu är exempelvis att titta på hur man hanterar avel och nya kullar till våren. Det kommer vi att återkomma till inom kort.

Situationen för gränspendlare till Norge

Anf. 79 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Sedan mars har gränsen mot Norge i princip varit stängd, med undantag för arbetspendling. Det har fått mycket stora och allvarliga konsekvenser för människorna och företagen i våra gränsregioner. Tusentals personer har blivit varslade eller har redan fått lämna sina arbeten. Regeringen har brustit i engagemanget och har inte gett drabbade företag och kommuner tillräckligt av det stöd som de behöver.

Vardagen för gränsgångare har sedan coronapandemin slog till varit väldigt besvärlig. Nu efter årsskiftet stängde Norge en lång rad vägar in i landet och införde nya testregler. Detta har skapat nya problem och har gjort vardagen ännu mer besvärlig för väldigt många pendlare som tvingas ta långa omvägar och stå i långa köer förbi tullstationer.

Hur ser Nordenminister Anna Hallberg på situationen för arbetspendlarna mellan Sverige och Norge? Och framför allt: Vad gör ministern för att påverka den norska regeringen att säkerställa att vardagen fungerar för våra gränspendlare och att arbetsmarknadsregionen hänger ihop?

Anf. 80 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Jag tackar Johan Hultberg för en fråga om något som jag verkligen har varit engagerad i. Jag delar inte bilden att den svenska regeringen inte varit engagerad. Vi har varit djupt engagerade, framför allt kanske jag som ansvarig Nordenminister.

Jag förstår verkligen den svåra situation som råder i vardagen. Jag har haft mycket kontakt med företag och kommuner, även på den norska sidan av gränsen, där man också upplever en stor frustration.

Vi för hela tiden en dialog med den norska regeringen för att försöka hitta öppningar. Vi har också lyckats med detta med både Danmark och Norge vad gäller delregionala lösningar och lösningar för gränskommunerna. Hittills har det varit en större utmaning med Norge, men vi ger inte upp för det.

Vi har ett omfattande ekonomiskt stödpaket som naturligtvis gäller för alla företag. Även företag i gränskommunerna kan ta del av det.

Jag vill också säga att jag tror att vi måste vara beredda på att den gränshandel som många gränskommuner varit så beroende av kan komma att förändras för gott efter pandemin. Vi måste ta höjd för det och hjälpa till med omskolning och omställning i de kommunerna. Även det är vi djupt engagerade i från regeringens sida.

Nedstängningen av kärnkraftsreaktorer

Anf. 81 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Vid årsskiftet kopplades Ringhals 1 bort från elnätet, kanske för gott. Det innebar återigen att regeringen stänger ned redan fungerande kärnkraft som är klimatsmart.

Nu när det är vinter och kallt i Sverige, ett faktum som inte borde överraska regeringen, kan vi se att elförbrukningen ökar. Vi kan inte nå upp med den produktion vi har från vindkraft och solkraft som är mindre och i vissa fall obefintlig.

Följden blir nu i stället att vi ökar vårt beroende av kolkraft, och vi kan se importtendenser från våra grannländer. Effektreserven, som eldas med tjockolja, gör sig redo. Vi har gasturbiner som finns redo för den typen av extrema situationer som uppstår. Det som nu händer är alltså att vi blir mer beroende och ställer vår tilltro till kol, olja och gas för att kunna klara vår energiförsörjning.

Därför, fru talman, vill jag fråga regeringen och statsrådet Per Bolund varför det är viktigare att stänga ned ren klimatsmart kärnkraft än att rädda klimatet.

Anf. 82 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Frågeställningen stämmer inte överens med verkligheten. Det är inte regeringen som stänger ned elproduktionen i Sverige. Det är ägarna som bestämmer över vilken produktion som man tycker är lönsam att driva och vilken man inte tycker är det. Där har man bestämt att man inte tycker att reaktorn i Ringhals är lönsam att driva, och det har vi respekt för.

Inte heller beskrivningen stämmer med verkligheten. Sverige har tvärtom ett rekordstort elöverskott. Förra året var det 25 terawattimmar som exporterades från Sverige. Det motsvarar fyra Ringhalsreaktorer. Beskrivningen att Sverige skulle ha brist på el stämmer helt enkelt inte med verkligheten.

Vi har också en enorm expansion av elproduktion i Sverige. Vindkraften slog till exempel svenskt rekord förra året med nästan 28 terawattimmar. Det är en ökning med 40 procent jämfört med bara året innan. Vi ser också på prisutvecklingen att priset har varit på rekordlåga nivåer i Sverige.

Den ständiga beskrivningen att vi skulle ha någon form av elbrist eller elkris i Sverige är helt enkelt inte sann.

Efterlevnaden av djurskyddslagar

Anf. 83 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Vi är många som har sett på nyheterna de senaste dagarna och oroats djupt över den situation som finns ute på vissa av landets slakterier.

Att värna djurskyddslagen och se till att vi följer djurskyddet är viktigt för oss socialdemokrater. Extra anmärkningsvärt är också de rapporter som vi har tagit del av om att det drabbar de Kravmärkta slakterierna lika mycket som andra slakterier.

Vi har en av världens striktaste djurskyddslagar. Min fråga till landsbygdsminister Jennie Nilsson blir därför: Hur kan vi se till att vi tar ytterligare krafttag så att vi som konsument kan lita på att de lagar och regler som finns följs?

Anf. 84 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Tack, Mattias Vepsä!

Det är upprörande bilder vi ser. Det är väldigt viktigt att man använder all sin makt och sitt inflytande oavsett var man befinner sig i den här situationen. Man har stor makt som konsument, man har stor makt som näring och man har stor makt som politiker. Vi behöver jobba parallellt med att fortsätta att säkerställa att vi har ett starkt djurskydd och att vi utvecklar effektiva system för att se till att lagstiftningen följs.

Det finns framför allt två saker som är viktiga i det sammanhanget. Det ena är sanktioner, brott och straff. Där fick vi en utredning som jag tog emot förra året och som är på väg fram till riksdagen. Det handlar om att se över hur man kan stärka straffpåföljder för exempelvis grova djurbrott. Det andra handlar om att säkerställa att man har bra kontrollfunktioner. Det är ett uppdrag som hanteras av myndigheterna och länsstyrelserna i första hand. Vi har en dialog med dem om både hur ofta man behöver göra kontroller, på vilket sätt och vilka verktyg som behövs.

Straffskärpning för gängrelaterade skjutningar

Anf. 85 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Fru talman! Skottlossningar och dödsskjutningar fortsätter att plåga vårt land. Det har förekommit i många år, men tyvärr har det eskalerat de senaste åren.

Förra året, 2020, slog vi ett tråkigt rekord med nästan 350 skjutningar och 44 avlidna. Detta har vi hört om tidigare. Men det är fortfarande oacceptabelt. Ingen tvivlar på regeringens vilja att göra någonting åt saken. Men jag är orolig för att verkligheten springer ifrån oss.

Vi vet en hel del. Vi vet att majoriteten av dåden är gängrelaterade. Vi vet att det oftare skjuts i särskilt utsatta områden. Vi vet också att våra grannar i Danmark har fått bukt med just den här typen av skjutningar.

Fru talman! Det går inte att bortse från danskarnas succéresultat de senaste tre åren. Man kan jämföra Sveriges 44 förra året med Danmarks 8.

Min fråga i dag är: Hur många skjutningar krävs innan Morgan Johansson och regeringen växlar upp till en lagskärpning på liknande nivå som den i Danmark, som krävs för att avskräcka den här typen av skjutningar?

Prot. 2020/21:64
14 januari

Frågestund

Anf. 86 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi tittar på många olika exempel. Danmark är ett av de exempel som vi tittar på. Vi tillsatte förra året en särskild utredare, Anders Perklev, som ska se över just straffrätten kopplat till gängkriminaliteten. Han kommer att lämna sitt betänkande i juni i år. I utredningsdirektivet säger vi bland annat att utredningen ska se efter om det finns någonting som man gör ytterligare i andra länder, däribland Danmark, som vi skulle kunna behöva göra här i Sverige. Det gör vi.

Emma Ahlström Köster behöver ibland inte gå utomlands för att titta på lyckade exempel. Vi har precis här innan i kammaren diskuterat Malmö, där skottlossningarna och skjutningarna har minskat med 70 procent sedan 2017. Det kan kanske också vara ett sådant exempel som andra kommuner och polisverksamheter tittar på för att se hur man kan jobba väldigt effektivt.

Vi minns också att det var diskussioner om Malmö för några år sedan. Nu kanske det går från att Malmö har varit ett avskräckande exempel till att bli ett mönster för hur man jobbar just mot skjutningar och sprängningar totalt sett i landet.

Regeringens migrationspolitik och bostadsbyggandet

Anf. 87 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Min fråga går till bostadsministern.

Sedan regeringen tillträdde 2014 har vi haft en konstant bostadsbrist i Sverige. Byggandet motsvarar bara befolkningsökningen. Det råder därmed bara ett nollsummespel vad gäller byggande. Bara pandemin har utgjort ett undantag 2020 när det gäller bostadsbyggandet kontra befolkningsökningen.

Under de år som regeringen styrt Sverige har man pumpat in flera miljarder kronor i bostadsbyggandet till ineffektiva bostadssubventioneringar som egentligen i praktiken bara har gått till att bygga bostäder till nyanlända migranter.

Varför är den destruktiva migrationspolitiken viktigare än att råda bot på den bostadsbrist som vi ser i Sverige?

Anf. 88 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag håller inte med om den beskrivningen över huvud taget. Jag tror inte att Roger Hedlund har uppdaterade siffror på hur byggandet sker i Sverige.

Boverket kom alldeles nyligen med en uppdaterad prognos för förra året och för i år. Det visar att vi nu bygger i Sverige på rekordnivåer. Det har inte byggts på den här nivån på många årtionden tidigare.

Det är viktigt att se att vi nu inte bygger som Roger Hedlund säger. Vi bygger tvärtom över befolkningsökningen och håller därmed steg för steg,

om vi kan hålla i den här byggtakten, på att minska bostadsbristen i vårt land.

Självklart löser man inte bostadsbristen på ett år eller ens fem eller sex år, utan det kräver ett långt och enträget arbete. Det vi aldrig någonsin får återvända till är den urdåliga och extremt låga byggtakt som gällde under tiden innan regeringen tillträdde.

Detta har denna regering motverkat genom bland annat en aktiv bostadspolitik där vi också stimulerar byggande av hyresrätter. Nu ser vi hur det byggs dubbelt så många hyreslägenheter än bostadsrättslägenheter i Sverige tack vare att regeringen har en aktiv politik.

Framtiden för det nordiska samarbetet

Anf. 89 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Anna Hallberg.

Det nordiska samarbetet är väldigt viktigt för oss. Vi är lika, vi står varandra nära och vi kan lära mycket av varandra. Vi är flera mindre länder, rent befolkningsmässigt. Men tillsammans kan vi bli starkare, och vi behöver varandra.

Vi nås av många rapporter om att det är stora svårigheter och att det har varit det under pandemin. Det är barn som inte får träffa sina föräldrar, långa köer till arbetet och så vidare. Det är allvarligt, för det skapar irritation, rädsla, sorg och spänningar. Det finns en risk att det drabbar det nordiska samarbetet framöver.

Min fråga till statsrådet Anna Hallberg blir: Vad har du att förmedla på kort sikt till dem som lever i gränstrakterna och framför allt drabbas av detta? Jag undrar också: Hur kan vi utveckla det nordiska samarbetet på längre sikt efter detta?

Anf. 90 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack, Eva Lindh, för frågan! Det råder ingen tvekan om att det nordiska samarbetet sedan nästan ett år tillbaka har utsatts för stora prövningar. Det har varit ett uppvaknande för många av oss.

Jag ser att det finns stora möjligheter att också lära sig någonting av den här krisen. Dialogen är just nu väldigt intensiv mellan våra regeringar, och det finns en god vilja att snabbt komma ur den låsta situation som gränsstängningarna har inneburit.

Jag har från Sveriges sida föreslagit en ny modell för samverkan mellan de nordiska arbetsministrarna och att vi tydligare måste lyfta det nordiska perspektivet i de beslut som respektive regering fattar som påverkar de andra nordiska länderna. Vi ska ha en tätare dialog, och vi ska vara mer koordinerade ut ur den här krisen men också in i nästa kris.

Jag ser med djup tillförsikt fram emot att vi också kommer att ha lärt oss någonting av det här och att samarbetet kommer att fördjupas och utvecklas ytterligare.

Men jag håller också med om att det just nu råder en svår situation och att våra medborgare upplever många svårigheter. Då har vi också ett ansvar för att ta hand om det här och nu.

Anf. 91 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! I tisdags berättade Storbritanniens utrikesminister Dominic Raab att landet kommer att införa åtgärder för att stoppa handeln med varor tillverkade under slavliknande förhållanden av uiguriska fångar i Kina. Det handlar bland annat om ekonomiska sanktioner mot brittiska bolag som importerar eller tjänar pengar på sådana varor.

Bevisen för Kinas förtryck av den uiguriska minoriteten blir allt fler och allt tydligare. Fångar som godtyckligt fängslats har använts systematiskt som billig arbetskraft av regimen. Det är sedan tidigare känt att också svenska bolag använt tillverkare som i sin tur har utnyttjat uiguriska fångar som arbetskraft.

Min fråga till utrikeshandelsminister Anna Hallberg är om hon är beredd att agera för att EU inför åtgärder liknande dem som Storbritannien nu inför.

Anf. 92 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack, David Josefsson, för frågan – en mycket aktuell sådan!

Jag nämnde tidigare i diskussionen här i kammaren frågeställningen som gäller den principöverenskommelse om ett investeringsavtal som EU och Kina har gjort. Det är en viktig plattform för att kunna diskutera och ta upp också de här mycket svåra frågorna, inte minst den fråga som David Josefsson nämner.

Från ett svenskt perspektiv ser vi väldigt tydligt att vi har – som jag tidigare har nämnt och som vi har haft en diskussion om i kammaren – de här utmaningarna och möjligheterna när det gäller Kina. Vi får inte backa ifrån de utmaningar som finns, och vi måste lyfta också de svåra frågeställningarna i alla samtal mellan regeringarna.

Men vi måste också ställa krav på våra företag och kräva att de säkerställer sina leveranskedjor så att dessa lever upp till krav på mänskliga rättigheter. Det kanske är ett annat område. Men jag återkommer gärna till den frågan också, för det här hänger ihop.

Jag delar oron, men vi har också förslag på lösningar och en väg framåt i diskussionen med Kina i de här frågorna.

Kriminalisering av rymning

Anf. 93 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna har länge velat kriminalisera rymningar från anstalt eller avvikelser från annan straffrättslig påföljd.

Tyvär har det nu visat sig att brister kopplade till just rymningar eller avvikelser har lett till att en farlig dömd mördare har kunnat mörda en oskyldig småbarnsfar. Och det är inte första gången som en slapphänt hållning i de här frågorna har lett till allvarliga konsekvenser.

Rättsvårdande myndigheter står handfallna när det kommer till att spåra upp personer som är på rymmen för att det saknas verktyg och saknas en brottsmisstanke. Nu är vi flera partier i opposition som står bakom för-

slag om att kriminalisera rymning och öppna upp för hemliga tvångsmedel mot rymningar eller den som har avvikit från exempelvis rättspsykiatri.

Min fråga till justitieministern är vad regeringens motiv har varit för att rösta nej till de här förslagen under sex år i regeringsställning. Det är förslag som med facit i hand hade kunnat rädda liv. Och är regeringen nu beredd att ompröva sitt motstånd mot Sverigedemokraternas förslag för att säkra samhället mot farliga individer?

Anf. 94 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! De åtgärder som den här regeringen och tidigare regeringen har vidtagit just för att öka säkerheten när det gäller kriminalvården har haft påtagliga effekter.

Jag minns mycket väl när vi för 15–16 år sedan hade problem med många rymningar från kriminalvården, bland annat till följd av att säkerheten var för dålig. Då tog man ett rejält grepp och såg till att stärka upp säkerheten generellt sett så att vi nu i det närmaste inte har några sådana rymningar alls.

Detta kommer vi naturligtvis att fortsätta med. I den senaste delen, när det gäller Statens institutionsstyrelse, sätter vi av ökade resurser just till denna myndighet för att öka säkerheten och för att se till att minska risken för rymningar. Det behövs nog, också för att det finns ett annat klientel nu på den myndigheten än vad som kanske var fallet för 10–15 år sedan.

När det gäller straffrätten gör vi naturligtvis alltid bedömningar efter hand, men man måste gå fram med lagstiftning som kan få effekt. Det är det som är det viktiga, och just nu tror jag att det är säkerhetsfrågorna som är de viktigaste att arbeta med.

Kontanter som betalningsmedel i Sverige

Anf. 95 MALIN HÖGLUND (M):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Per Bolund.

Om tre veckor har jag varit ersättare i riksdagen i fem månader för Carl-Oskar Bohlin från Dalarna. Han kommer tillbaka, och jag går tillbaka som socialnämndens ordförande i Mora med ansvar för äldreomsorg och socialtjänst.

Under mina år som socialnämndens ordförande har jag träffat många av de stora intresseorganisationerna. En ständig fråga som kommer upp gäller kontanterna och hur vi ska lösa problemet med dem i det kontantlösa samhället. Problemet finns främst bland de äldre äldre personerna.

Min fråga är: Vilka åtgärder kommer statsrådet Per Bolund att vidta för att säkra möjligheten att använda kontanter som betalmedel i Sverige?

Anf. 96 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Tack, Malin Höglund, för frågan! Regeringens hållning är att varje person i Sverige ska kunna sköta sin ekonomi och sina betalningar på det sätt som passar för den personen.

Många av oss tycker att det är fantastiskt att kunna gå in på internetbanken mitt i natten och betala våra räkningar eller sköta överföringar. För andra passar det bättre att kunna använda kontanter.

Detta försöker regeringen ta höjd för på olika sätt. Ett sätt är att se till att vi ställer krav i lagen på att man inte ska ha för långa avstånd för att kunna sätta in och ta ut kontanter i Sverige. Det är också en lagstiftning som riksdagen har ställt sig bakom och som nu gäller i vårt land.

Men vi fortsätter att arbeta med att se till att det finns möjligheter att använda kontanter. Vi kommer nu i en ny utredning att se över vad som är statens ansvar för att se till att kontanthantering fungerar i hela vårt land, till exempel med kontantdepåer och liknande, för att det inte ska vara för långa avstånd när man transporterar kontanter.

Inställningen är att vi ska välkomna digitaliseringens möjligheter men också se till att det finns möjligheter för människor att sköta sina betalningar kontant om man så vill.

Straffreduktionen för unga brottslingar

Anf. 97 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Min fråga går till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson.

Regeringen har aviserat en viss minskning av ungdomsreduktionen för personer mellan 18 och 21 år. Men ålderskategorin 15–17 år är det fortfarande tyst om trots att många aktiva kriminella är just i dessa åldrar.

Yngre i utanförskapsområden används som hantlangare till äldre kriminella, och det är inte ovanligt att 15-, 16- och 17-åringar begår mycket grova brott som mord, misshandel och våldtäkt. Även med den modifierade reduktionen för myndiga brottslingar – som riksdagen i ett tillkännagivande vill ska slopas helt – kommer brottslingar mellan 15 och 17 år som har begått allvarliga brott fortfarande att dömas till väldigt låga straff.

En 15-åring som begår en våldtäkt kan man anta kommer att få sitt straff nedsatt med 80 procent. Om man ska kunna bryta en kriminell bana krävs en reaktion som står i relation till brottet. Brottsoffer som utsätts av det allt yngre brottslingarna ska få upprättelse.

Ska våldtäktsmän och mördare som är 17 år eller yngre fortfarande få rabatt, eller kommer regeringen att minska den?

Anf. 98 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det stämmer att vi arbetar med ett lagförslag för att ta bort straffreduktionen för 18–20-åringar som begår brott som är allvarliga och som ger över ett års fängelse.

Det ska sägas att redan detta innebär en kraftig skärpning. Det handlar exempelvis om en fördubbling av straffet för en 18-åring som begår ett rån. Där gör vi alltså en mycket kraftig skärpning av regelverket.

När det gäller 15–17-åringarna tror jag att man ändå måste ha klart för sig att det handlar om personer som i lagens mening är barn. Man bör ha en skillnad, tycker jag, mellan barn och vuxna och hur man hanterar dessa individer. Om man till exempel blandar barn och vuxna på samma ställen eller om man behandlar barn som vuxna är det mycket stor risk att man snarare leder in dem i ökad kriminalitet.

Det är precis därför Sverige i likhet med alla andra länder, påstår jag, har särskilda regler just för barn. Och det tycker jag att vi ska fortsätta att ha.

Krisledning och nedläggning av flygplatser

Anf. 99 ÅSA COENRAADS (M):

Fru talman! Kris och krisledning är just nu en högaktuell fråga. Under årets pandemikris har det blivit uppenbart att den svenska krisledningen behöver totalrenoveras.

Under förra året pekade regeringen ut ett antal flygplatser runt om i Sverige som beredskapsflygplatser – men långt ifrån alla. Nu står dessvärre ett antal flygplatser under nedläggningshot. En av dem är Västerås flygplats. Västmanland som region kommer vid en eventuell nedläggning inte att kunna ta emot ambulansflyg eller organdonationer. Regionen kommer också att sakna brandflyg, något som vi vet spelade en avgörande roll under den stora branden i Sala 2014.

I en tid då vi investerar i och satsar på svensk kris- och försvarsförmåga är det ett mysterium att regeringen ser på när svensk infrastruktur nedmonteras. Jag vill därför fråga statsrådet Per Bolund hur samhället snabbt ska kunna agera vid ett fientligt angrepp när krisledningen uppenbarligen inte fungerar.

Anf. 100 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Regeringen har agerat kraftfullt för att göra stora skärpningar av förmågan att möta olika former av kriser. Vi har bland annat satsat stora resurser på att rusta upp och göra det möjligt för det militära försvaret att möta olika former av angrepp. Vi har även lagt stora resurser på att förbättra krisledning och krishantering i det civila försvaret. Självklart fortsätter vi också att arbeta med många andra delar av krishanteringen och har gjort stora skärpningar jämfört med hur det sett ut under tidigare regeringar, vilket jag är stolt över.

Detta är ett arbete som aldrig blir klart. Vi kommer att fortsätta att göra vår beredskap att hantera kriser bättre och bättre under resans gång.

När det gäller flygplatser är det inte en självklarhet att krishantering måste bygga på att varje kommun har en egen flygplats eller liknande. Tvärtom måste vi se till att krishanteringen fungerar i en bredare bemärkelse. Då kan det vara effektivt att vissa flygplatser läggs ned medan man förstärker kommunikationerna på andra sätt.

Den totala bilden är någonting som vi gör en bedömning av. Vi får återkomma till vilka flygplatser som behövs för att Sverige ska ha en fungerande krisledning.

Nordiska rådets strategi för samhällsskydd och beredskap

Anf. 101 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Hallberg.

Sverige sticker ut ordentligt i jämförelse med sina nordiska grannländer när det kommer till smittspridning och antal dödsfall i covid-19. Vår hantering av pandemin har också avsevärt skilt sig i förhållande till våra grannländer, vilket kraftigt påverkat mobiliteten, samarbetet och också förtroendet för vårt land.

Den initiala koordineringen i Norden var i det närmaste obefintlig, vilket också statsrådet själv har påpekat i olika sammanhang. Sveriges regering har i förhållande till grannländerna gått sin egen väg, i likhet med vid migrationskrisen 2015. Pandemin har varit den andra historiska händelsen på ett fåtal år där Sverige skjuter sig längre ifrån den nordiska gemenskapen. Förtroendet är kraftigt skadat. Riksdagens delegation gjorde ett uttalande med anledning av pandemin och dess konsekvenser för gränsregionerna innan jul.

Min fråga till statsrådet är vilka initiativ statsrådet och regeringen avser att ta för att implementera Nordiska rådets strategi för samhällsskydd och beredskap samt om dessa initiativ avser att kroka arm med det statsrådet tidigare nämnde om en ny samrådsmodell.

Anf. 102 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Sverige är hårdare drabbat än sina grannländer i Norden vad gäller pandemin. Vi vet ännu ej varför. Det finns en kommission som arbetar just nu, och jag tror att vi under lång tid framåt kommer att ha ett behov av att analysera varför Sverige blir hårdare drabbat än sina grannländer. Däremot delar vi ju ödet att vara hårt drabbade med många andra länder i EU, jämfört med exempelvis Norge och Finland som sticker ut åt andra hållet.

När det gäller påverkan på förtroendet håller jag inte med Aron Emilsson om att vårt förtroende hos våra grannländer har påverkats negativt. Vi har ett djupt och gott samarbete, och som jag nämnde tidigare har det snarare förstärkts under den här perioden.

När det gäller samarbete kring beredskap och att möta nästa kris, men också att ta sig ur den här krisen, vill jag upprepa det jag sa tidigare: Vi kommer absolut att jobba närmare och mer koordinerat, och det finns en vilja hos alla de nordiska länderna att göra så. Det är det vi jobbar med just nu. Det kommer att bli en tydlighet både när det gäller att komma ur den här krisen och inför nästa kris.

Skogsutredningens förslag

Anf. 103 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag har en fråga till landsbygdsministern. Det gäller den skogsutredning som har kommit och som minst sagt upprört en hel del.

Jag har varit i kontakt med ett antal skogsägare uppe i Jämtland. En stor del av de utpekade fjällnära skogarna verkar inte innehålla de värden som utredningen påstår. I utredningen sägs det att avsättningar inte behöver göras för biologisk och genetisk mångfald utan för deras värde som sammanhängande ekosystem. Problemet är att mycket av det som utpekats inte hänger samman. Det är områden som tidigare inte varit brukade och som är fragmentiserade av skogsbilsvägnät.

Är det verkligen en socialdemokratisk syn att vi ska avsätta mer än 500 000 hektar skog i Norrlands inland, som i stället skulle kunna bidra till lokala arbetstillfällen, kommunala skatteintäkter och grön omställning, för klimatarbetet?

Anf. 104 Statsrådet JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Alexandra Anstrell!

Skogen är väldigt viktig för Sverige. Den står för jobb och tillväxt, för klimatnytta, för biologisk mångfald och många gånger för rekreation. Det betyder att man behöver titta på skogen utifrån ett helhetsperspektiv, samtidigt som man utifrån ett nationellt perspektiv måste vara mån om att vi utvecklar alla de värden som finns med skogen. Därför pågår det ett antal olika arbeten med att göra just detta i nuläget.

Skogsutredningen som nämndes – som för övrigt inte ligger på mitt departement men som jag givetvis är mycket involverad i – analyseras just nu och kommer att gå på remiss för att så småningom bli en produkt som landar i den här kammaren. Vi jobbar även med det nationella skogsprogrammet och har initierat ett arbete med bioekonomistrategin. Vi jobbar också aktivt gentemot Bryssel för att säkerställa att de regelverk och ramverk som sätts upp där är väl anpassade till de förutsättningar som vi har i Sverige, som ju har mycket skog och ett stort skogsbruk.

Migrationskommitténs förslag

Anf. 105 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):

Fru talman! I december smög regeringen ut tre nya lagförslag som skulle komplettera Migrationskommitténs betänkande. Remissvaren har nu kommit, och det är ingen nådig kritik som kommer från de tyngsta remissinstanserna.

Migrationsdomstolen i Göteborg påpekar till exempel hur orimligt det är att bara jämföra kostnader och volymer med den gamla utlänningslagen. Det innebär i praktiken att allt som bara är en smula bättre än migrationshaveriet 2015 är godkänt, enligt regeringen.

Migrationsverket menar att förslaget om ömmande skäl kommer att innebära att så många omfattas av bestämmelsen att det kommer att vara regel snarare än undantag. Man menar till och med att vissa förslag går emot själva principen om en reglerad invandring.

Med tanke på denna massiva kritik vill jag fråga migrationsminister Johansson om regeringen ändå avser att gå vidare med de här förslagen.

Anf. 106 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Fru talman! Nej, vi har inte smugit ut någonting. Det är väl ganska svårt att göra med allt som handlar om migrationspolitiken. Så fort man bara ändrar en endaste bokstav finns det alltid politiska krafter som gärna vill blåsa upp det och göra det ännu större än vad det i själva verket är.

Det är väl det Jonas Andersson ägnar sig åt här och nu. Jag menar att han gör en höna av en fjäder. Han blåser upp en mycket liten del av det totala lagförslaget och vanställer det också på ett sätt som inte riktigt är i överensstämmelse med verkligheten.

Det totala lagförslag som vi jobbar med innebär faktiskt en omgörning så att vi kommer att ha den stramaste lagstiftningen på 40 år, i och med att vi går över från permanent uppehållstillstånd som huvudregel till tillfälligt uppehållstillstånd. Den blir faktiskt också stramare än EU-genomsnittet. Det blir dessutom en mycket bättre balans mellan rättigheter och skyldigheter.

Det lagförslag som vi jobbar med och som vi kommer att lägga fram till riksdagen innebär att vi kommer att fortsätta ha kontroll över migrationspolitiken framöver. Det kan jag garantera.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Frågestund

Klausul om tvångsarbete i investeringsavtalet mellan EU och Kina

Anf. 107 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Hallberg och handlar om principöverenskommelsen om handel mellan EU och Kina – investeringsavtalet, som det heter.

I själva principöverenskommelsen finns det en klausul som berör tvångsarbete och att detta ska upphöra. Jag vill fråga statsrådet på vilket sätt regeringen kommer att arbeta för att det faktiskt ska bli möjligt att följa upp och också vidta åtgärder om det är så att Kina inte följer överenskommelsen om att följa ILO-konventionen och att tvångsarbetet därmed ska upphöra.

Jag nämner detta då det är en principiellt viktig fråga eftersom den rör EU:s kärnvärden.

Anf. 108 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Tack, Margareta Cederfelt, för den frågan! Den ligger verkligen nära våra värderingar i EU och i Sverige.

Som jag sa tidigare är det otroligt positivt att vi nu har en plattform att diskutera vidare utifrån. För första gången har vi ett bilateralt avtal där det också ställs krav på att parterna, i det här fallet Kina, lever upp till mänskliga rättigheter generellt sett. Det handlar också om att man ska ratificera ILO-konventionen, precis som Margareta Cederfelt nämner.

Från Sveriges sida avser vi att se till att det följs upp, att det förs en dialog, att det ställs krav och att man också kan ha denna plattform på ett konstruktivt sätt i dialogen, liksom att de företag som har leveranskedjor från Kina och produktion i Kina kan säkerställa att de lever upp till mänskliga rättigheter och ILO-konventionen. Där finns det ju separat lagstiftning som är på gång, vilket jag nämnde tidigare.

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2020/21:251 om expertmyndigheternas roll gentemot regeringen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 109 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Markus Wiechel har frågat mig om jag anser att det är viktigt att expertmyndigheterna utgår från vetenskap när beslut ska fattas, vad som krävs för att regeringen ska fatta beslut som inte sammanfaller med expertmyndigheternas önskemål och vilken roll regeringen menar att expertmyndigheterna har för att genomföra konsekvensanalyser och omvärldsbevakning.

Låt mig börja med att påminna interpellanten om att undersökningar visar att befolkningen har ett högt förtroende för svenska myndigheter, inte minst för de som har en särskild roll i hanteringen av pandemin. Det är av

stor vikt att myndigheter agerar och uttalar sig förtroendeskapande utifrån aktuellt kunskapsläge och kompetens och erfarenhet som myndigheterna besitter.

Sverige har fristående förvaltningsmyndigheter, och ledningen för varje myndighet ansvarar enligt myndighetsförordningen inför regeringen. Av smittskyddslagen (2004:168) följer att Folkhälsomyndigheten ansvarar för samordning av smittskyddet på nationell nivå och ska ta de initiativ som krävs för att upprätthålla ett effektivt smittskydd. Folkhälsomyndigheten är alltså expertmyndighet för smittskyddsfrågor.

Av myndighetens instruktion framgår att Folkhälsomyndigheten ska verka för god folkhälsa, utvärdera effekterna av metoder och strategier på folkhälsoområdet, följa hälsoläget i befolkningen och faktorer som påverkar detta, genom kunskapsbyggnad och kunskaps-spridning främja hälsa och förebygga sjukdomar och skador samt verka för ett effektivt smittskydd. Verksamheten ska stå på vetenskaplig grund. Det framgår även av smittskyddslagen att åtgärder ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vidare framgår även av instruktionen att myndigheten ska övervaka planläggningen av smittskyddets beredskap och inom sitt ansvarsområde ta initiativ till åtgärder som skyddar befolkningen mot smittsamma sjukdomar och andra allvarliga hälsorisker i kris och under höjd beredskap. Folkhälsomyndigheten omvärldsbevakar frågor på sitt område och gör kontinuerligt analyser i linje med sitt uppdrag.

Under den pågående pandemin har regeringen en god dialog med de berörda myndigheterna. Vid beslut som ligger på regeringen att fatta inhämtas och beaktas synpunkter från relevanta aktörer, inklusive eventuell expertmyndighet. Regeringen är ansvarig för sina beslut och måste således ibland väga olika expertmyndigheters och aktörers argument för att fatta det beslut som är bäst för Sverige. Regeringen förhåller sig till de lagar som är gällande vid tillfället.

Anf. 110 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Lena Hallengren nämner i sitt interpellationssvar att förtroendet för de svenska myndigheterna är högt. Det stämmer, men faktum är att förtroendet för de myndigheter som hanterar pandemin har minskat under pandemin. Vi ser allt fler öknamn som folksagomyndigheten, flockmordsmyndigheten, folkmordsmyndigheten och så vidare. Kärt barn har många namn, sägs det, men i det här fallet är det inte särskilt kärt.

Inte heller är det särskilt konstigt att allt fler har kommit att förknippa denna myndighet, som har till uppgift att värna vår hälsa, med något helt annat. Man har börjat att förknippa den med vilseledande information och ovetenskapliga påståenden. Det är den myndighet som socialministern gång på gång hänvisar till när man diskuterar strategier för rådande pandemi, och det är den myndighet som konsekvent och återkommande under pandemin har haft fel.

Jag förstår att Lena Hallengren själv saknar mycket av den kunskap som hon efterfrågar i sin roll som socialminister. Det är inte särskilt konstigt. Som minister är det många olika kvalifikationer man kan ha. Faktum är att jag inte hade väntat mig att socialministern skulle ha den utbildning som exempelvis krävs av en statsepidemiolog, utan hennes roll är i stället att lyssna till expertisen, precis som hon återkommande säger att hon gör.

Det minsta man kunde förvänta sig är dock att ministern sätter sig in i situationen, själv omvärldsbevakar och gör konsekvensanalyser och att hon själv tyder forskning och sammanställer fakta med samband. I stället gör den senfärdighet och brist på engagemang som regeringen har visat under pandemin att jag undrar om socialministern och regeringen över huvud taget har något intresse för de här viktiga frågorna.

Fru talman! Socialministern menar även i interpellationssvaret att det är av stor vikt att myndigheter, inte minst den myndighet vi nu talar om, agerar och uttalar sig förtroendeskapande utifrån aktuellt kunskapsläge och utifrån den kompetens och erfarenhet som myndigheten besitter. Jag kan konstatera att jag helt håller med, vilket gör den här situationen än märkligare.

Vi var flera som tidigt, i början av förra året, varnade för den svenska strategin och den väg som regeringen valde att ta. Jag har stor respekt för att man hade olika uppfattningar och att alla inte höll med oss. Men det är smått otroligt att ingen klocka ringer hos ministern eller regeringen när närapå hela världen agerar helt annorlunda än Sverige och när ministrernas så kallade experter har fel gång på gång.

När Folkhälsomyndighetens expertgissare återkommande har fel, varför lyssnar ministern fortfarande just på dem? Det skulle väl snarare vara naturligt att då vända sig till dem som faktiskt har haft rätt – de som i början varnade för detta och som snarast hänades av kretsen kring ministrernas myndighetspersoner.

Sverige har agerat reaktivt i stället för proaktivt, helt i strid mot vetenskapen. Och apropå detta med vetenskap: Vilken vetenskap har Folkhälsomyndigheten lutat sig mot? Hittills har jag inte sett någon hänvisning till någon forskning som stöder tesen att vi ska gå emot mer eller mindre hela världens experter.

Anf. 111 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Vi hade kunnat behandla två interpellationer samtidigt, får jag väl säga, för jag tycker att de går lite in i varandra. Markus Wiechel får själv avgöra när han ställer vilka frågor. Men nu handlar det specifikt om en expertmyndighet och inte om hela strategin.

Markus Wiechel beskriver det, precis som en del andra väljer att göra och särskilt i efterhand, som att den svenska strategin skulle innehålla någon specifik åtgärd eller vara väldigt direkt. Jag vill gärna säga att den svenska strategin handlar om att minska smittspridningen. Den handlar om att rädda liv, hälsa och jobb och om att se till att samhället faktiskt är fungerande både under och efter en pandemi.

Vi ska luta oss mot vetenskap och erfarenhet, och vi ska vidta rätt åtgärder i rätt tid. Det är skälet till att vi inte vidtog exakt samma åtgärder i början av pandemin som vi gör nu när det finns en annan typ av trötthet som gör att vi kanske behöver ha tydligare och skarpare restriktioner för att få motsvarande effekt.

För en allmänhet är det kanske inte alltid så lätt att se expertmyndigheternas roll kontra regeringens, men Markus Wiechel sitter i Sveriges riksdag och är väl införstådd med att vi i Sverige har en förvaltningsstruktur som gör att vi inte har gigantiska departement. En del länder har i princip all den kompetens som myndigheterna har på sina departement. Då kan

man säga att det är regeringen som fattar besluten, men de har naturligtvis väldigt mycket expertis att luta sig mot.

Det är väl ingen underdrift att säga att svenska folket har ökat sina kunskaper enormt när det handlar om epidemiologi. Vi är väldigt intresserade. Men det är inte lika många som sitter på den djupa kunskapen. Vi har en expertmyndighet när det gäller smittskydd, som jag beskrev i mitt svar. Om det är en myndighet att luta sig mot och lyssna till i andra tider är det förstås väldigt anmärkningsvärt om regeringen, när man kommer till en pandemi och ett virus som ingen känner till, skulle säga: Vi vet bättre.

Det blir ju lite grann kontentan om man säger: Vi litar på myndigheten om den tycker som vi.

Däremot handlar det förstås alltid om att lyssna till hela resonemang och om att ha en dialog. Det är inte alltid enbart Folkhälsomyndigheten. Det finns andra myndigheter som kommer in. Ibland kan det vara Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. Vi har länsstyrelser. Vi har kommuner och regioner. Vi har inhämtat remissyttranden från väldigt många när vi har fattat beslut under denna pandemi. När det gäller pandemilagen talar vi om ett hundratal. Det är klart att vi hela tiden behöver väga även expertmyndigheters synpunkter och råd mot annat.

Men man kan inte säga att Folkhälsomyndigheten har en uppfattning och att det finns någon annan som tycker sig ha en annan uppfattning. Folkhälsomyndigheten är en myndighet med, förstås, betydligt fler anställda än de få som får fronta medialt. Det finns naturligtvis en väldigt stor kunskap där bakom som inte är lika synlig.

För deras del, precis som för mig och regeringen, handlar det förstås om att följa vad som sker i omvärlden och försöka dra slutsatser. Jag känner nu att jag själv kommer in lite grann på nästa interpellation och på strategin. Men det är inte riktigt så enkelt som Markus Wiechel försöker få det att låta. Det är inte så enkelt som att vi vet precis vilken åtgärd vi kan vidta men att vi struntar i det. Det är tvärtom så att vartenda land, skulle jag säga, sliter hårt med frågan om vilken åtgärd som skulle kunna funka.

Den åtgärd som en del länder tyckte sig få att fungera i våras biter nu inte alls. Länder som i princip inte alls drabbades av smittspridningen i våras har nu kommit upp i toppen när det handlar om antal döda per miljon invånare, trots att de egentligen har motsvarande strategier och åtgärder. Det är förrädiskt. Det är sannerligen inte enkelt. Det finns egentligen inte någon – det har inte heller funnits tidigare, om Markus Wiechel ursäktar – som har presenterat vilka åtgärder som egentligen biter. Vi har vidtagit en mängd åtgärder, och vi justerar dem allteftersom kunskapsläget utvecklas.

Anf. 112 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Jag instämmer med Lena Hallengren i att vi nog kommer att återkomma till delar av det vi diskuterar nu i nästa debatt, inte minst den svenska strategins grundbult.

Ministern hänvisar till att det är lätt att vara efterklok och att man i efterhand lätt kan peka på saker och säga att det var fel och så och så. Men faktum är att det redan för snart ett år sedan kom varningar – de duggade tätt – från andra länder om detta virus. Det var många experter som varnade Sverige för vad som komma skulle.

Faktum är att ministern själv sa att Sverige var väl rustat för att möta en pandemi. Det sa hon trots vetskap om att sjukvården var underfinansierad och att man hade stora problem med långa vårdköer. Vi visste hur det såg ut i äldreomsorgen. Visste inte ministern det vet jag inte varför hon är socialminister, men jag tror att även hon redan då insåg vilket kritiskt läge äldreomsorgen i Sverige befann sig i. Ändå menade man att man var väl rustad. Vi visste att beredskapslagren var undermåliga och så vidare.

Faktum är att varningarna fanns där. Jag och många andra varnade också för detta, just på grund av att vi lyssnade på den internationella expertisen på området. Det stod inte mellan en liten grupp så kallade hobbyepidemiologer, som jag och många andra kallades, och expertisen på området. Det stod mellan en liten grupp svenska myndighetspersoner och i stort sett hela världens expertis på området. Det är därför större delen av världen har valt ett annat sätt att arbeta. Det är också därför Sverige ligger så illa till just nu.

Det är bara att titta på våra grannländer som har liknande förutsättningar. Trots att Sverige har liknande förutsättningar har vi betydligt fler döda per capita än dessa länder.

Vi återkommer i stort sett hela tiden till detta med vetenskap, för Folkhälsomyndigheten och även andra myndigheter hänvisar ofta till just vetenskap och kunskap. Men har Folkhälsomyndigheten någonsin haft rätt i denna pandemi? Vi har sett gång på gång hur de har haft fel. Vartenda scenario de har presenterat har slagit fel. Det är snarare så att många av deras påståenden har visat sig vara helt ovetenskapliga och sakna vetenskapligt stöd. Än i dag lyssnar regeringen på denna myndighet. Jag förstår inte det.

Vi har till exempel hört att barn inte skulle smitta. Vi har nu sett uppgifter om att det snarare är tvärtom: 45 procent av smittan uppstår i grundskolorna. Vi har hört att de hävdar att munskydd inte skulle hjälpa. Vi vet att munskydd hjälper. Till och med de enklaste munskydden hjälper. Vi hör gång på gång ovetenskapliga påståenden från den myndighet som ska utgå från vetenskapen. Och regeringen lyssnar på den myndigheten, som konsekvent och återkommande har haft fel.

Anf. 113 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Markus Wiechel har inte rätt i detta. Det är svepande formuleringar. Det blir liksom inte riktigt seriöst, och det är faktiskt inte lite av en överdrift att säga att Markus Wiechel och ett antal andra har haft rätt hela tiden och vetat precis.

Jag tycker att det i princip blir omöjligt att stå här och svara på ganska outtalad kritik. Myndigheten har inte vid något tillfälle gett en prognos som i princip är som en väderprognos där man säger: Exakt så här kommer det att bli.

Det gäller att förbereda sig för olika scenarier.

Om Markus Wiechel skulle gräva lite djupare skulle han se att det inte handlar om att träffa så fel. Det handlar om den kunskap man kan luta sig mot. Många gånger tittar man på: Hur var det förra året? Vad gör denna årstid? Hur skulle en sådan här åtgärd träffa? Det är klart att det, när man gör någonting för alla första gången, är svårt att säga att man vet exakt. Man får luta sig mot annan och tidigare kunskap och forskning om pandemier och virus och hur de sprider sig.

Markus Wiechel får gärna ge mer konkreta exempel om jag ska svara på det. Men jag har förtroende för Folkhälsomyndigheten. Jag vet att väldigt stora delar av svenska folket har det. Jag vet också att det finns de som har misstrött myndigheten exakt hela tiden och som tycker sig veta bättre själva.

Återigen kommer jag in på nästa interpellation om själva strategin. Men det är inte så, Markus Wiechel, att det finns någon specifik åtgärd som vi har vägrat och som andra länder har vidtagit och som har gett ett väldigt gott resultat. Tyvärr är det ett faktum att i princip alla länder i EU har drabbats hårt. Det är snarare väldigt intressant att titta på Norge och Finland. Vad är skälet till att de inte har drabbats hårt?

Belgien är ett land som verkligen har vidtagit åtgärder – man kan tala i termer av att helt stänga ned, att använda munskydd och så vidare – och som drabbades stenhårt både i den första vågen, som de naturligtvis lärt sig väldigt mycket av, och ännu en gång. Jag tänker på Nederländerna och på Irland, som strax före jul nog tyckte att man hade klarat sig och som nu är i ett väldigt allvarligt läge. Storbritannien är inne på sin tredje lockdown. Vi har Spanien och Portugal som ligger nära varandra och som har drabbats väldigt olika. Vi talar om Italien, men det är inte hela Italien. Precis som i Sverige har det drabbats olika.

Regelverk och åtgärder landar förstås i en kontext. Det finns utvärderingar om hur man har lyckats begränsa rörelsemönster. Vi har ju inte förbjudit människor att gå ut. Sedan är frågan på vilket sätt man går ut. Det är inte önskvärt att säga att människor får gå ut 20 minuter om de har en hund. Vi vill ju att människor går ut, men vi vill inte att man går många i klunga. Att man rör på sig och är ute och får frisk luft är väldigt bra för folkhälsan och den psykiska hälsan.

Man måste därför kosta på sig att både dela upp det och säga vilka åtgärder det är vi talar om och att väga dem. Det är klart att här har våra expertmyndigheter gjort ett enormt arbete, och det är klart att de omvärldsbevakar. Markus Wiechel nämnde i sitt första inlägg att han utgick från att jag och regeringen också omvärldsbevakar – ja, det gör vi naturligtvis. Men det finns inte ett facit.

Jag sa inte att det är lätt att vara efterklok. Det finns ju inte ens ett facit i dag. Det går inte att säga om vi bara hade gjort så här eller om vi bara hade gjort som det och det landet. Bara för att ta ett ytterligare exempel som visar hur otroligt komplext det är har vi länder som till exempel Tjeckien, som i princip inte kände av den första vågen. Då tänker man att de nog har hittat ett angreppssätt. Så kommer det en andra våg. De drabbas stenhårt, är otroligt överbelastade och har en dödlighet som är väldigt hög.

Detta beror inte på insikter eller att man inte lyssnar på sina experter utan på att det här är ett förrädiskt virus, att situationen förändras och människor blir mer trötta på att orka följa rekommendationerna och att väderleken ändrar sig. Det finns många parametrar i detta, och jag vill säga att hade vi haft ett facit skulle det förvåna mig väldigt mycket om länder inte slaviskt följde det.

Anf. 114 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Lena Hallengren eftersökte exempel på någon siffra i det jag nämnde tidigare. Jag lyckades plocka upp en artikel för några dagar sedan om att antalet fall av covid-19 i Sverige förrförra veckan var 72 pro-

cent högre än i det scenario som Folkhälsomyndigheten publicerade före jul.

Det är en tydlig siffra på hur katastrofalt fel Folkhälsomyndigheten har haft när det kommer till scenarier, och detta har varit återkommande. Ett tag trodde man inte ens att det skulle komma en andra våg av smittspridningen. Man menade att den allmänna spridningen i samhället skulle göra att vi var bättre rustade än andra länder och att vi skulle komma lindrigare undan senare och så vidare.

Faktum är att så är det inte. Den omfattande smittspridningen har i stället inneburit ett betydligt högre antal dödsfall i Sverige. Vi kommer att återkomma till det, men faktum är att om man jämför med våra grannländer som har en mycket lägre dödlighet är andelen döda på exempelvis äldreboenden inte alls annorlunda, utan det handlar om hur stor smittan är i samhället.

Trots att det är ett nytt virus är det ett faktum att det ser ut på det sättet, och det är därför många har varnat för den här strategin som många menar påminner om en flockimmunitetsstrategi där man inte vill stoppa smittan utan enbart verka för att begränsa den. Det är det som det här med att pressa kurvan egentligen handlar om. Man vill inte försöka pressa ned den helt och hållet, utan man ska bara försöka att rädda sjukvården tillfälligt. Det funkar inte.

Återigen: Regeringen såg det inte komma. Jag säger inte att jag visste exakt vad man skulle göra. Däremot borde man ta det säkra före det osäkra, och det hade inneburit att testa, smittspåra och isolera.

Anf. 115 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Om Markus Wiechel tänker stå och ljuga även i nästa debatt tänker jag lämna den här talarstolen. Vi har inte någon strategi om flockimmunitet. Det finns ingen som har sagt att lite smittspridning inte är något farligt eller att det inte gör så mycket utan bara skapar lite immunitet. Det är inte sant! Inte vid något tillfälle har detta uttryckts. Jag förväntar mig att Markus Wiechel inte har den tonen och de argumenten i nästa debatt, som handlar om den svenska strategin, utan håller debatten till strategin.

Vi har utan tvekan haft en omfattande samhällsspridning i Sverige. Det har jag inte på något sätt förnekat, och det är klart att det i sin tur påverkar dödstaten och hur vården och äldreomsorgen belastas.

Nu blandar vi återigen själva smittspridningen och strategin med expertmyndigheternas roll, men vad jag vänder mig mot är bilden av att man i Norden skulle ha gjort på ett väldigt speciellt sätt. Jag säger snarare att Sverige har en omfattande smittspridning som är mer lik hela övriga EU. Vi är inte värst, även om jag inte vet vilket ord man ska använda, för det är ingen tävling. Jag har inte en enda kollega i EU, oavsett partifärg, som inte kämpar och sliter för att ta sina länder genom den här pandemin. Ingen har lyckats ta sig genom pandemin utan enorma konsekvenser för sina samhällen – för jobb, för sysselsättning, för den psykiska hälsan på sikt garanterat men också för smittspridningen. Det har kostat liv.

Norge och Finland framför allt skiljer ut sig. Danmark har fått ett mycket allvarligare läge på senare tid.

Jag ska avsluta med det som verkligen är temat för den här interpellationen, alltså expertmyndigheternas roll. Deras scenario för hösten var att

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

vi någon månad tidigare skulle få en mer omfattande smittspridning. Om man pekar och säger att den ska komma tidigare och avslutas tidigare är det svårt att gå in och säga att precis nu har de träffat fel – detta är ju ingen dagsprognos.

Man förutsåg att det utan tvekan skulle finnas en smittspridning. Vi försökte att förbereda oss på den. Den blev ännu värre.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:259 om regeringens hantering av covid-19

Anf. 116 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! De som lyssnar får nu en liten repris och kanske en fördjupning, vad vet jag.

Markus Wiechel har frågat mig om jag håller med om att regeringen bär det yttersta ansvaret för andelen döda i Sverige under pandemin, vad som har varit bra med den svenska strategin och varför regeringen har hållit fast vid den samt hur jag tycker att regeringen har agerat under pandemin och om det finns något beslut som jag ångrar eller något jag önskar att regeringen hade gjort i stället.

Den svenska krisberedskapen bygger på ansvarsprincipen. Den innebär att den som har ansvaret för en verksamhet under normala förhållanden ska ha det även under kris eller krig.

Ansvaret är alltså delat mellan samhällets olika aktörer. Under krisen har många aktörer bidragit med omfattande insatser för att motverka smittspridningen och mildra pandemins effekter. Staten har bland annat avsatt drygt 20 miljarder kronor i riktade tillskott till regioner och kommuner för deras merkostnader på grund av covid-19 samt avser att avsätta nära 7 miljarder kronor till vaccin och vaccinationer som nu har inletts.

Mer än 10 miljarder kronor har avsatts för att stödja testning och smittspårning i regionerna, och ytterligare miljarder har avsatts för att rädda jobb och företag. Den nuvarande bedömningen är att de budgetpåverkande åtgärderna för 2020 summerar till ungefär 200 miljarder kronor.

Dessutom finns ökade garantier för 250 miljarder kronor och likviditetsförstärkningar som kan uppgå till 335 miljarder. Regeringen har därutöver fattat en lång rad beslut, inklusive nya lagförslag, med åtgärder för att motverka smittspridningen.

Ansvarsprincipen och det kommunala självstyret innebär att det ansvar som regionerna, kommunerna och andra myndigheter har normalt kvarstår vid en kris. Det innebär att vårdgivare och arbetsgivare ansvarar för till exempel skyddsutrustning och att basala hygienrutiner efterlevs och att regionerna inom sitt område ansvarar för att upprätthålla hälso- och sjukvård samt för att vidta behövliga smittskyddsåtgärder. Självklart verkar även regeringen och de statliga myndigheterna under ansvarsprincipen.

Vidare är var och en skyldig att tillämpa Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om att förhindra spridning av covid-19. Dessa utgår från samma principer som används internationellt: hålla avstånd, stanna hemma vid sjukdom, undvika nya fysiska sociala kontakter och

tvätta händerna ofta. I vilken utsträckning föreskrifterna efterlevs är avgörande för hur smittspridningen utvecklas.

När det gäller frågan om strategin ska man komma ihåg att den – precis som i de flesta andra länder – syftar till att begränsa smittspridningen och rädda liv. Det har funnits en bred politisk enighet och en nära dialog som har förts på veckovisa möten mellan riksdagens samtliga partiledare. Den politiska enigheten innebär också en tydlighet gentemot svenska folket om betydelsen av att följa råd och rekommendationer.

Det breda politiska stödet för den svenska strategin var en viktig del i dess genomslag, och jag noterar att interpellantens kollega Mattias Bäckström Johansson senast den 7 januari i Svenska Dagbladet oroade sig för att Sverige skulle frångå strategin.

Under det senaste året har också flera åtgärder vidtagits, omprövats och justerats. Exempelvis har gränsen för hur många som får samlas vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar sänkts till åtta personer. Under våren tog regeringen fram en bemyndigandelag, och nu har regeringen tagit fram en pandemilag. Genom lagen blir det möjligt för regeringen eller myndigheterna att besluta om smittskyddsregler i fler verksamheter, som tidigare inte kunde träffas av bindande regler.

Däremot är det helt sant att Sverige och flera andra europeiska länder har drabbats hårt av den pågående pandemin. Jag vill uttrycka mitt djupaste deltagande till alla som mist en älskad familjemedlem eller vän och till alla som blivit svårt eller långvarigt sjuka.

Självklart finns det lärdomar att dra av den pågående pandemin. Det är ett viktigt skäl till att regeringen har tillsatt Coronakommissionen. Det är också ett skäl till att regeringen före jul aviserade att en parlamentarisk kommitté ska tillsättas för att se över befogenheterna för regeringen att agera i framtida kriser, såsom en pandemi.

Anf. 117 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Jag vill förtydliga att jag inte på något sätt tror att socialministern, eller regeringen för den delen, inte önskar göra vad man kan för att främja folkhälsan i denna situation eller försöka begränsa smittspridningen. När det kommer till frågan om flockimmunitet, som vi diskuterade i den föregående debatten, tänker jag inte lägga orden i munnen på socialministern om strategin, men jag konstaterar att många såväl i Sverige som utanför Sveriges gränser förknippar den svenska strategin med en flockimmunitetstanke. Det är allt jag vill säga med det.

Detta är inte särskilt konstigt, med tanke på att testning och smittspårning initialt inte ingick i Folkhälsomyndighetens strategi. Man talade snarare om att begränsa smittspridningen, inte stoppa den. I andra länder talades det hela tiden om att stoppa smittspridningen så mycket det går. Vi har sett hur man till exempel inte stoppade flyg från riskländer initialt sett, och man valde att ignorera vissa varningar som kom från Världshälsoorganisationen, vilket man fortfarande gör, och andra internationella experter. Det är det här som gjorde att Sverige stack ut internationellt sett.

Nu hävdar man att det är en slump att Sverige sticker ut så som det gör. Jag är övertygad om att så inte är fallet, utan det är regeringens handlingsförlamning, som har kommit att kallas för strategi, som är orsaken till det höga antalet smittade och det höga antalet döda i Sverige. Detta är natur-

ligtvis sorgligt, och jag hoppas verkligen att regeringen drar lärdom – men hittills har jag inte sett något som tyder på att man gör det.

Återkommande har vi sett hur regeringen skyller ifrån sig. Man skyller ifrån sig på regionerna, och man har någon gång skyllt ifrån sig på enskilda företagare, inte minst vårdföretagare. Man har hela tiden sagt att det är någon annans ansvar.

Jag förstår inte att om man som minister med ansvar för hälso- och sjukvård ser att något inte funkar, vill man då inte göra sitt yttersta för att lösa det? Varför ser man inte att det är problem inom till exempel äldreomsorgen? Varför ser man inte till att ta reda på var bristerna finns, inte minst när man ska välja strategi?

Flera gånger har vi återkommit till att både socialministern och framför allt statsministern har sagt att man strategiskt har valt rätt väg och att man står bakom strategin. Trots vetskapen om att Sverige är i en värre situation än våra grannländer står man bakom den svenska strategin som intogs initialt. Jag förstår inte det eftersom vi inte kan jämföra Sverige med till exempel Belgien. Det landet är betydligt mer tätbefolkat än Sverige. Det är lite som att jämföra Stockholm och Norrland. Det går inte. Det är fråga om olika förutsättningar, och självklart spelar åtgärderna vi vidtar roll. Det är ingen slump att Sverige ser ut som det gör.

Anf. 118 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är väl precis som Markus Wiechel beskriver, det vill säga att det är framför allt många utanför Sverige som drar slutsatser. I en tid av en pandemi när man inte får resa är det enkelt att skriva lite olika artiklar och läsa dem journalister emellan. Jag har mött extremt många utländska journalister, inte minst under våren, sommaren och hösten, och vid varje enskilt tillfälle – jag ska inte säga att det inte finns något undantag – blir den absoluta merparten överraskade när de kommer till Sverige och inser att folk inte sitter på uteserveringar eller restauranger och att livet pågår som vanligt. Det är öde när de kliver av vid flygplatsen och när de går genom centrala Stockholm. Jag har försökt få dem att åka ut i landet för att se att Sverige inte alltid är som Stockholms innerstad, men det är inte så enkelt.

Det är ändå ett faktum att det är lätt att ha en uppfattning om något som man inte är mitt uppe i. Jag tycker också att vi har ett gemensamt ansvar att förklara hur Sverige fungerar. Jag brukar vara försiktig med att tala om hur andra länder borde göra eller vad de kunde ha gjort annorlunda.

I somras var det ett läge där vi under många månader hade en mycket låg smittspridning med i princip ingen belastning på sjukvården över huvud taget. Antalet inlagda på intensivvården var ensiffrigt. Då vände det snabbt, och många kom till Sverige. De ville alla göra som Sverige eftersom det verkade vara så lyckosamt. I många länder påbörjades den andra vågen redan i mitten av sommaren.

Jag har aldrig sagt att någon ska göra precis som Sverige. Vi har en strategi, och vi har haft en strategi, som vi försöker anpassa efter svenska förhållanden. Det är inte alla länder som har fristående myndigheter. Då kan de inte på det sättet lyssna till sin myndighet, utan de har ett annat förhållningssätt.

Det finns länder som absolut inte har förutsättningar att låta sina gymnasieelever eller högstadiel elever studera hemma eftersom de inte har datorer. Det finns så många olika delar. Man kan inte kräva att människor ska vara hemma från jobbet om de inte samtidigt får ekonomisk ersättning, och så vidare. Det finns många delar där vi tycker att vi har verktyg i det svenska systemet, men det går inte att säga till alla länder att de borde göra som vi.

Detta går i vågor. Det råder inget tvivel om att man alltid vill vara med dem som inte har någon smittspridning, men det är inte så lätt, Markus Wiechel, att säga att exakt det här förenar de länder som har lyckats väl. De är, tyvärr, få. Vi hörde så sent som i dag att smittan blossar upp i Kina igen. Det är ett land som med olika repressiva metoder – vi ska inte gå in på dem här – försöker hålla pandemin i schack. När det gäller bilden utifrån behöver vi hjälpas åt – om vi vill – att justera den lite grann. Jag tycker inte att den alltid stämmer överens.

Det råder inget tvivel om att vi hade velat ha ett läge med en lägre smittspridning, men jag tycker inte att det stämmer att säga att vi inte har haft testning och smittspårning som en del i strategin. I början testade man och smittspårade effektivt. När det sedan blev en större samhällsspridning mäktade vården inte med att både dubbla eller tredubbla intensivvårdsplatserna, bygga ut sjukvården och se till att äldreomsorgen och andra delar av välfärden kunde hanteras när många var sjukskrivna. Det var verkligen enorma bortfall – 30, 40 till och med 50 procent av personalen kunde vara korttidssjukskriven. Då sa man att man får testa och smittspåra framför allt vård- och omsorgspersonal, men det fanns regioner som inte ens gjorde det.

Jag förstår inte riktigt varför vi ska ha en ordning i Sverige som heter ansvarsprincipen, men så fort vi talar om regioner som har huvudansvar för svensk hälso- och sjukvård, som går till val självständigt, kommuner som har ansvar för äldreomsorgen, som går till val självständigt, ska det sedan knappast finnas anledning att ha en dialog. Man kan alltså inte ens tala om att arbetsgivare och huvudmän har ett ansvar, för då skyller man ifrån sig. Var och en har ett ansvar. Vi gör vårt yttersta för att samarbeta och samverka.

Anf. 119 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Är man socialminister – trodde jag i alla fall – har man ett stort intresse av att på riktigt påverka det område som man ansvarar för. Om man ser brister i olika regioner eller kommuner tar jag för givet att man aktivt verkar för att förändra och förbättra de bristerna.

Sedan kommer vi återigen till diskussionen om flockimmunitet. Det finns mejl som bekräftar farhågorna som många sprider. Därför tycker jag inte att det är särskilt konstigt att man bör fundera över vad dessa myndighetspersoner som har skrivit mejlen menar när de pratar om att snabbare nå herd immunity, och så vidare, det vill säga flockimmunitet.

Vården mäktade inte med i våras, och vården mäktar inte med just nu heller. Det är ett av skälen till att man agerar försiktigt – man tar det säkra före det osäkra. Jag har aldrig förespråkat en lockdown av det svenska samhället. Vissa tror att det finns antingen lockdown eller raka motsatsen, som Sveriges riktning. Jag har aldrig någonsin förespråkat en lockdown.

Däremot jag har varit betydligt hårdare i min kritik än många andra när det kommer till svenska strategin, som snarare har varit den motsatta. Man har tillåtit flyg att landa här trots att de kommer från riskområden. Man har tillåtit passagerare från riskområden att fritt vandra in utan testning eller isolering, och så vidare. Jag har varit kritisk till att man inte har testat och smittspårat eller haft tvång på isolering i de fall människor har uppvisat symtom eller haft bekräftad smitta. Det är ett enormt problem.

Inte minst var jag väldigt kritisk redan i februari förra året, när socialministern hävdade att vi stod redo att möta pandemin medan i stort sett vem som helst som är politiskt intresserad insåg hur illa rustat vårt samhälle var när det gällde sjukvården men också beredskapen i form av beredskapslager och så vidare.

Anf. 120 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Vi är tillbaka där igen – att det är lockdown eller tvärtom, som i Sverige.

Jag tycker att Markus Wiechel har i grunden helt fel när han beskriver Sverige som motsatsen. Vi har inte fattat ett politiskt beslut i den här kamraren som säger att vi stänger ned hela Sverige och har utgångsförbud, det är alldeles riktigt, men de åtgärder som vidtogs gav i princip motsvarande effekt.

Det vi inte gjorde, som många andra länder gjorde, var att stänga våra skolor. Jag tror faktiskt att jag ska ge Sverigedemokraterna rätt där. Sverigedemokraterna var det parti som tyckte att man skulle ha stängt skolor. Det tyckte inte regeringen eller övriga partier. Det tyckte egentligen ingen del av det svenska samhället. Det var också något som vi grundade på expertmyndigheternas bild och den kunskap som fanns om huruvida barn driver smittan eller blir allvarligt sjuka kontra de konsekvenser som blir för ett helt samhälle när alla de som arbetar i samhällsnyttiga funktioner inte kan ha sina barn i förskola och skola.

Vi testade ju men fick i princip motsvarande effekt, och det är effekterna vi vill åt. Vilka åtgärder man sedan vidtar måste förändras över tid. Det är därför vi har ännu skarpare restriktioner nu, under den andra vågen. Folk orkar inte riktigt.

Vi nådde väldigt långt, ska sägas, med tanke på den allmänna oron. Vi skulle ljuga allihop om vi inte sa hur rädda vi var i början av pandemin. Vem ska bli sjuk? Vem ska dö? Kan jag träffa någon över huvud taget? Kommer mina barn att överleva? Vi visste nästan ingenting om den här sjukdomen. Att fallet vi hade i Sverige i slutet av januari så snabbt skulle rendera i så många fall var faktiskt ingen självklarhet. Det var det inte vare sig i Sverige eller i något annat land, utan det tog hela EU på sängen. Jag tror att även WHO var överraskade över att just EU kom att bli ett sådant epicentrum kontra andra världsdelar.

Men vi åstadkom det vi ville, nämligen att människor ska hålla avstånd och hålla sig hemma och att verksamheter där människor möts i princip inte ska existera. Det kan man åstadkomma på olika sätt. Strax före jul testades över 300 000 i veckan. Det var siffror som i princip, med vissa skillnader, åstadkoms under hösten och under den andra vågen därför att man hade erfarenhet och kunskap.

Jag minns väldigt väl när jag skulle titta på dem som skulle göra de första mobila testerna. Man skulle besöka någon hemma och hjälpa den att

göra ett test. Det tyckte vi var innovativt efter några veckor. Problemet var att man skulle vara två stycken och behövde så extremt mycket skyddsutrustning. Man var livrädd; det fick liksom inte vara någonting synligt. Det kostade på i ett läge då skyddsutrustning var åtråvärda produkter i hela världen, där gränser stängdes, så det är klart att det var något annat att testa då jämfört med att testa nu. Nu kan vi skala upp det extremt mycket.

Att det var viktigt att testa har vi inte haft några delade meningar om. Men frågan var i vilka volymer man klarade av det sett till hur ansträngd vården och övriga samhället var.

Jag hade skrivit någon mer del här. Det vete sjutton vad jag skulle svara på. Jag tror att jag får säga pass på det och se om jag kommer på det till mitt sista inlägg.

Anf. 121 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Det finns väldigt mycket man skulle kunna diskutera och ställa frågor om, men jag tänkte göra det ganska enkelt för socialministern: Vad menade hon när hon sa att Sverige var redo för pandemin i februari förra året?

Anf. 122 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! På mitt enormt kladdiga papper står av en händelse ordet redo, men jag mindes inte vad jag skulle säga.

Om vi ska vara riktigt noggranna tror jag faktiskt inte att jag sa ordet redo. Men att Sverige har en god beredskap tror jag att jag använde som uttryck. Det handlar om att Sverige är ett väldigt välorganiserat samhälle och att vi har principen att den som är ansvarig i fredstid också är ansvarig i kris.

Den som är ansvarig ska inte uppfinna hjulet på nytt. Man ska inte sätta en ny organisation på det utan se till att det är samma organisation som i normala fall som ansvarar för varenda del, om det så handlar om handläggning på en myndighet eller om att strukturera om vården i hel region, på ett enskilt sjukhus eller på en vårdcentral. Man ska man ha pandemi-strategier i samtliga regioner, och man ska ha beredskapslager i regionerna.

Jag tror att regionerna, om de själva får säga det, säkert önskar att de hade haft större lager. Vi i den här kammaren behöver också återkomma till frågan om nationella beredskapslager. Ska vi ha det? Hur ska de se ut, och hur ska de byggas upp? Vi har en utredning som arbetat i två och halvt år för att kunna lämna förslag på just det, för vi ser att det finns behov av att stärka beredskapen på den punkten.

Min avsikt var att säga att vi är ett samhälle som står rustat, där var och en vet vad man gör. Men vi har drabbats av och står mitt i den största krisen i modern tid. Om man hanterade det utan att det märktes, blev ansträngt eller fick konsekvenser skulle det inte vara den största krisen i modern tid.

Det är klart att vi alla behöver lära av detta och se till att rusta oss ännu bättre. Men vi ska inte rusta oss för en nästa pandemi som heter covid-19-2.0, för den kommer inte att komma. Vi behöver försöka rusta oss för det som vi ännu inte kan förutse, och det är en utmaning.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2020/21:264 om Ersättningsnämnden

Anf. 123 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Carina Ståhl Herrstedt har frågat mig om jag avser att följa upp och utvärdera Ersättningsnämndens arbete för att möta den kritik som framkommit och därigenom också klargöra varför så många fick avslag, särskilt mot slutet av behandlingsperioden.

Ersättningsnämnden var en myndighet som bildades den 1 januari 2013 för att besluta om ersättning till personer som utsatts för övergrepp eller försummelse av allvarlig art inom den sociala barnvården mellan åren 1920 och 1980. Bakgrunden till nämnden var den så kallade Vanvårdsutredningen, som tillsattes 2006 av den dåvarande socialdemokratiskt ledda regeringen. Utredningen lämnade sitt slutbetänkande 2011, varefter den dåvarande regeringen tillsammans med Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet kom överens om att bland annat inrätta myndigheten. Ersättningsnämndens uppdrag var tidsbegränsat och upphörde den 30 juni 2016.

Ersättningsnämndens verksamhet var reglerad i lagen om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall. För rätt till ersättning uppställdes i lagen två krav. Den enskilde behövde dels visa att han eller hon varit omhändertagen för samhällsvård enligt vissa angivna lagar under perioden den 1 januari 1920 till och med den 31 december 1980, dels presentera bevis på att han eller hon i samband med vården varit utsatt för övergrepp eller försummelse under placeringen i samhällets vård. Myndigheten beslutade under åren 2013 till 2016 om att bevilja ersättning i 2 210 ärenden.

Ersättningsnämndens uppdrag var ytterst att ge ersättning för det som aldrig fullt ut kan ersättas. Inget kan kompensera de personer som utsattes för vanvård och försummelse inom den sociala barn- och ungdomsvården. En förlorad barndom eller ett livslångt trauma kan inte mätas i pengar.

Jag kan konstatera att Ersättningsnämndens uppdrag är slutfört enligt den breda politiska överenskommelse som gjordes.

Anf. 124 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag instämmer i vad ministern säger om att inget kan kompensera vad de här personerna utsattes för och att en förlorad barndom eller ett livslångt trauma inte kan mätas i pengar. Här handlade det om en moralisk upprättelse.

En av anledningarna till att jag väckte denna interpellation var att medierna i december förra året rapporterade att ett åttiotal kommuner hade fått eller skulle komma att få stämningsansökningar på mångmiljonbelopp och att advokater runt om i landet var djupt chockerade av vad många hade utsatts för under kommunernas ansvar. Det handlade om allt från övergrepp, vanvård och försummelse till direkt felaktiga omhändertaganden.

Att så många nu har valt att i stället stämma sin kommun är högst sannolikt en konsekvens av att närmare 54 procent av dem som sökte ersättning från Ersättningsnämnden fick avslag. Därför menar jag att det finns all anledning att följa upp och utvärdera Ersättningsnämndens arbete och även varför så lite av de anslagna medlen faktiskt användes. Det är fullt

rimligt att efter så massiv kritik som den som Ersättningsnämnden har fått också utvärdera arbetet.

För många av dem som vanvårdats och som hoppades på någon form av moralisk upprättelse förvandlades förväntan och hoppet till ett avslag som lämnade djupa sår efter sig – så djupa att många av dem önskade att de aldrig ens hade sökt ersättningen och därmed sluppit riva upp gamla sår genom att berätta om sina fasansfulla upplevelser för jurister, psykologer och bandspelare.

Fru talman! Att som vuxen, djupt ärrad, inspelad och inför främmande och bedömande människor berätta om till exempel sexuella övergrepp i en barndom som man länge har försökt förtränga är ingen lätt uppgift. Det är snarare grymt modigt. Efter detta modiga steg får man så ett brev på posten med ett avslag, helt utan möjlighet att överklaga. Det är inte svårt att sätta sig in i känslan av att inte bli trodd. Samhället har svikit dessa människor, inte bara en utan två gånger. Hanteringen av detta är, menar jag, på alla plan under all kritik.

Men inte ens med facit i hand verkar det finnas en vilja att utvärdera. Jag trodde ändå att det var viktigt för regeringen att utvärdera alla typer av verksamheter och myndigheter för att på så sätt säkerställa att allt blivit som man tänkt. Annars är det ganska lätt att tro att det ur regeringens synpunkt i detta fall blev precis som man hade tänkt, för regeringen ville inte ens från början ersätta dem som hade vanvårdats utan tvingades mer eller mindre att ändra sig.

Fru talman! Ministern säger i sitt svar att Ersättningsnämndens uppdrag är slutfört, enligt den överenskommelse som gjorts. Min fråga blir varför det sitter så långt inne att utvärdera denna verksamhet. Var inte syftet att så många som möjligt skulle få upprättelse i den mån detta är möjligt? Att många kommuner nu stäms hade kunnat undvikas om regeringen hade tagit det ansvar som borde åligga den.

Vi vill alltså se en ny genomgång av de fall som har fått avslag och att den ersättning som många har haft rätt till också utbetalas. Jag kan inte se det faktum att kommuner nu stäms som något annat än ett misslyckande från regeringens och Ersättningsnämndens sida. Min följdfråga blir därför hur ministern ser på det faktum att kommuner nu stäms.

Anf. 125 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det var inte en fråga i interpellationen hur jag ser på att kommuner nu stäms. Däremot kan jag säga att det ju var en riktigt lång process. Den pågick under tio års tid, kan man väl säga, från det att Göran Johansson, som han hette, fick i uppdrag av dåvarande folkhälsominister Morgan Johansson att sätta igång Vanvårdsutredningen.

Den var i sig väldigt viktig för många. En del som jag mötte i min roll i socialutskottet menade att bara att ha blivit lyssnad till och att ha fått vara med i Vanvårdsutredningen och bli tagen på allvar av någon kanske var det viktigaste. För andra var det den offentliga ursäkt som sedan skedde. För ytterligare andra var det också en fråga om att få gå vidare och göra en ansökan till Ersättningsnämnden.

Det började som sagt med Vanvårdsutredningen. Det var ett omfattande arbete som bedrevs. Det är också ganska talande att det var en bred uppgörelse. Det var en regering som gav uppdraget om Vanvårdsutredningen. Det var en annan som tog emot den och såg till att det blev en

upprättelseutredning. Det fanns en bred överenskommelse om att man skulle gå vidare med Upprättelseutredningens förslag.

Det tog tio år att göra allt detta, och nu är det fyra år sedan Ersättningsnämnden avslutade sitt uppdrag. Jag kan inte uttala mig om huruvida en korrekt bedömning gjordes i varje enskilt fall. Det vore att överpröva Ersättningsnämnden och dess myndighetsutövning. Det ska jag inte göra, och även om jag hade fått göra det hade det varit en omöjlig uppgift.

Det är klart att det är en väldigt speciell situation för Ersättningsnämnden att lyssna till den enskilde. Jag vet, efter att ha haft rollen som oppositionsföreträdare, att man ansträngde sig väldigt hårt för att se till att det fanns olika former av stöd – psykologiskt och andra typer av stöd. Man vet ju att den som ska dit och berätta om något kan behöva stöd för att våga, orka och kunna berätta, men också kanske efteråt. Detta minns jag att vi talade väldigt mycket om och ville försäkra oss om: att det i Ersättningsnämnden inte skulle handla om en traditionell domstolsförhandling, där man förväntas ge svar och någon kanske lite kallt ställer frågor. Detta var i alla fall viktigt för oss. Däremot deltog vi inte i själva arbetet.

Ingen vet hur många barn som historiskt sett har farit illa inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det här var ett försök att kartlägga detta och få något slags uppfattning om det. Upprättelseutredningen, som skulle förbereda och säga hur man kunde få upprättelse, försökte att på något sätt fastställa antalet och landade i att kanske mellan 2 000 och 5 000 skulle komma att ansöka om ersättning. För ett antal någonstans däremellan skulle ersättning också kunna beviljas. Samtidigt var det viktigt att säga att detta var uppskattningar som var väldigt osäkra.

Jag vet att frågan redan då väcktes om varför så många ansökningar beviljades i början och färre mot slutet av perioden. Det är också en fråga som Carina Ståhl Herrstedt ställde i interpellationen.

Jag fick förstås gå tillbaka lite grann för att se om min minnesbild stämde. Det var säkert så att den som kände sig väldigt förberedd inkom tidigt med sin ansökan, men det var också lättare för nämnden att börja med det som man ansåg vara tydligt. Det som skulle kunna ersättas skulle vara av allvarlig art. Detta gjorde också att de mer svårbedömda fallen landade lite mer mot slutet. Jag vet inte hur det ser ut i de enskilda fallen, men detta är i alla fall förklaringen och svaret på den andra halvan av Carina Ståhl Herrstedts fråga.

Anf. 126 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Faktum är att orimliga beviskrav ledde till att så många som 54 procent av dem som hade vanvårdats och ansökt om ersättning fick avslag. Detta är i någon mening en skam för Sverige. Statens tanke måste i detta fall ha varit att säga att vi erkänner att det ni har blivit utsatta för är fel, och vi tar avstånd från det och visar det moraliskt på detta sätt – genom ekonomisk kompensation för allt ni har fått utstå. Då blir det problematiskt när hälften av dem som ansöker inte får detta erkännande.

Ministern nämner själv Göran Johansson, som ledde Vanvårdsutredningen. Han var också starkt kritisk till att det var så få personer som beviljades ersättning. När en så insatt person visar sig vara så skeptisk till de beviskrav som ställts kan man konstatera att det uppenbarligen har ställts för höga beviskrav på den som utsatts för vanvård. Som ministern säger är

det endast fall av allvarlig vanvård, som var väldokumenterade och detaljerade, som har kompenserats. Detta torde egentligen strida mot ambitionen att bedömningarna skulle vara generösa.

I stället gjorde komplicerade bedömningskrav det omöjligt för många att få ersättning. Först var den sökande tvungen att visa att han eller hon hade varit placerad under den tid då denna hemska vanvård inträffade. Sedan skulle man också bevisa att fosterföräldrarna eller barnhemspersonalen inte agerat för att förhindra detta. Dessutom skulle man kunna bevisa att detta var sant – annars kunde man dömas för förtal. Detta blev problematiskt i sig, för det fanns inte någon dokumentation. Det ställde till det för jättemånga. Endast 46 procent har fått ersättning – det är en skamligt låg siffra när man har höga ambitioner.

Ministern menar än en gång, fru talman, att Ersättningsnämnden har utfört det uppdrag de satts att göra. Följdfrågan blir: Hur vet man det när det inte har gjorts någon form av utvärdering alls? I nästan alla andra sammanhang görs det utvärderingar. Det skrivs rapporter, och man ser till att pengar används på rätt sätt och att beslut som är fattade också genomförs. Men här vill man inte göra någon översyn eller utvärdering.

Det borde inte ha funnits några som helst budgettekniska skäl, för även om alla som sökte hade blivit beviljade ersättning hade man ändå kunnat hålla sin budget. Då blir det väldigt lätt att tro att det snarare har funnits ett tydligt incitament eftersom regeringen från början var så negativ till att ersätta dem som utsatts för detta.

I stället stäms nu som sagt en massa kommuner runt om i landet.

Det skulle vara intressant att höra om ministern inte själv anser att det går att se det som ett misslyckande att man nu i stället väljer att stämma kommunerna, därför att det system som var tänkt att ersätta dem inte fungerade, eller om hon åtminstone kan svara på frågan vad det är som gör att just denna myndighet inte granskades eller följdes upp.

Anf. 127 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är viktigt att säga att det var en fråga om en moralisk upprättelse. Det var också en uppgift att se till att hitta någon form för hur upprättelse skulle ske.

Jag tycker inte att vi ska använda ordet skamligt i det här sammanhanget. Det har gjorts otroligt stora ansträngningar i en mycket svår situation. Vi talar ju om fall som är, som i det här fallet, 90 år gamla. Det är klart att det ibland är svårt för den enskilde att få fram den typen av bevis. Man ska förstå att det inte fanns någon som efterfrågade skriftliga protokoll i alla sammanhang. Men man ska också förstå att det handlade om människor som inte längre levde som blev anklagade och som inte kunde ge sin version, så det är klart att det var ett väldigt svårt uppdrag.

Det var därför som en särskild utredning fick titta på hur upprättelsen skulle kunna ske. Den kunde ske i flera olika former, som sagt var. Flera av dem som är berörda har förstås lite olika uppfattningar om detta.

Christina Ståhl Herrstedts förslag går i princip ut på att regeringen eller någon annan skulle se om Ersättningsnämnden gjorde rätt bedömning. Min uppfattning är att det inte är möjligt att göra det. Det är nästan 5 000 samtal som har förts och spelats in. Det har bland annat handlat om att läsa underlag. Detta tog tre fyra år. De fick också förlängd tid för att de skulle

ha tid att göra ett gediget arbete. Det fanns inga begränsningar rent ekonomiskt.

Återigen: Det skedde regeringsskiftet här emellan. Det här är inte en fråga som handlar om att någon vill eller inte vill, utan det är genuint väldigt svårt. En stor ansträngning har gjorts. Men att i efterhand gå igenom alla fall för att se om de jurister som var utsedda gjorde rätt bedömning eller tolkning är någonting som vi inte gör i andra domstolsärenden. Vi går inte in och säger att domarna har dömt fel, utan vi har en lagstiftning som ska följas. Detta är inte en domstol utan en ersättningsnämnd, men den har motsvarande konstruktion.

Jag ser inte att vi kan utvärdera de enskilda fallen. Men syftet var att man skulle granska övergrepp eller försummelser av allvarlig art. Utredningen skrev medvetet på det viset, för man menade att det fanns anledning att försiktig med att låta granskningen omfatta alltför många olika situationer, utan det skulle vara hanterbart. Den enskilde skulle veta om han eller hon kunde omfattas av ersättningen och om det var relevant att ansöka om det. Det var förstås också viktigt för att nämnden skulle kunna fullfölja uppdraget. För att inte ersättningen skulle förlora sitt symbolvärde som bekräftelse och upprättelse skulle den förbehållas den som utsatts för de allra allvarligaste formerna. Ersättningen var dessutom densamma, 250 000 kronor, i varje fall där man tilldömdes en ersättning. Någonting som också diskuterades var om alla verkligen borde få samma ersättning. Men det var ersättning för övergrepp eller försummelser av allvarlig art, och det handlade inte om att värdera hur allvarligt det var.

Jag menar att det var ett gediget och väldigt seriöst menat arbete som gjordes och som avslutades för fyra år sedan. Jag ser ingen möjlighet att pröva de tolkningar som har gjorts med koppling till lagen.

Jag känner att jag upprepar mig själv nu, men det är inte fråga om ett underlag. Det är ingen som säger: Jag kryssar i de här tre kriterierna. Det skulle förstås ta många timmar att inhämta tillräcklig kunskap, och att göra om detta för att se om man gjorde rätt eller fel ser jag inte som möjligt.

Anf. 128 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Jag förstår såklart det komplexa i detta och att det handlar om bedömningar. Kritiken har också varit att de gör bedömningarna har landat alldeles för snävt.

Det kanske inte handlar om att man ska titta på exakt vilka bedömningar som nämnden har gjort utan på hur det var utformat från första början och att dra lärdom av det. För mig är det tyvärr inte helt otroligt att vi skulle kunna hamna i en sådan här situation om ett antal år framöver. Då kan det vara bra att ha utvärderat en verksamhet som sådan. Att det är två skilda saker att utvärdera verksamheten och dess arbete och att sedan ta upp alla fallen, vilket jag också tycker att man borde göra, har ministern alldeles rätt i.

Jag förstår det svåra i att det är 90 år gamla fall. Då förstår folk kanske också det svåra när jag säger att det är en alldeles för stor bevisbörda som har legat på dem som skulle ta fram bevis och dokumentation som är 90 år gamla. Det är inte jättelätt.

Jag har förstått att det inte kommer att bli någon utvärdering. Det som jag ville lyfta upp var framför allt att eftersom det blev som det blev stäms nu kommunerna i stället. Vi har hela tiden från Sverigedemokraternas sida

haft synpunkter på Ersättningsnämnden och ville inte lägga ned den. Vi var det enda parti som gick emot det beslutet. Jag ville gå upp och ställa den här frågan, eftersom det blev en chock att man i stället stämmer kommunerna nu och någon annan får ta smällen för ett arbete som borde vara gjort.

Jag vill avsluta mitt inlägg med att säga att jag lider med alla dem som har gått igenom den här processen – det vet jag att det är fler som gör – för att sedan mötas av ett avslag. Jag vill också önska dem lycka till som orkar ta striden en gång till. Sedan får jag väl beklaga att det inte finns något stöd för en utvärdering.

Anf. 129 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det var 2 210 personer som fick ersättning. Om det hade varit en omöjlighet att prestera någon typ av underlag skulle det inte ha landet på den nivån.

Om jag minns rätt – jag reserverar mig lite grann – skulle man också kunna hänvisa till de berättelser och vittnesmål som man hade givit till Vanvårdsutredningen för att inte behöva återupprepa allt igen. Det var alltså inte alltid fråga om att det skulle vara skriftliga bevis, men det är klart att det på olika sätt skulle göras troligt.

Det fanns de som menade att vi kanske inte skulle försöka oss på det här, för det skulle bli så svårt. Det är svårt med gränsdragningar. Jag är glad att vi gjorde det och att vi inte sa att eftersom det är så svårt att dra gränser är det bättre att vi låter bli, för då är det ingen som frågar varför man hamnade på fel sida. Någonstans dras gränserna.

Jag tror att Carina Ståhl Herrstedt har rätt i att vi inte vet hur framtiden ser ut och vilken typ av motsvarande upprättelse som skulle kunna ske. Desto viktigare är det att vi i kommande interpellationsdebatter pratar om den framtida och den nutida sociala barn- och ungdomsvården, för vi har lovat att vi ska göra allt vi kan för att barn och unga inte återigen ska ut sättas för denna vanvård. Vi vet inte hur många det är. Göran Johanssons vanvårdsutredning är ett otroligt viktigt dokument för historien.

För alla dem som fick ersättning var det förstås viktigt, även om jag vill upprepa det som jag sa inledningsvis, att det förstås inte finns några pengar i världen som kan betala för det lidande eller kompensera för det trauma som man har upplevt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:269 om massvaccination mot covid-19

Anf. 130 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Johan Hultberg har för det första frågat mig hur jag ser på risken att det stora och ökade trycket på hälso- och sjukvården försenar vaccinationen mot covid-19 och om jag avser att vidta några åtgärder för att förhindra att vaccinationen försenas och för det andra om jag är beredd att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på regeländringar i syfte att vid behov möjliggöra för farmaceuter att vaccinera mot covid-19.

Det är viktigt att vaccinationer mot covid-19 sker effektivt, skyndsamt och säkert. Vi vet, och jag hoppas att allt fler håller med oss, att vaccinationer räddar liv och hälsa och att trycket på sjukvården i det läge vi är i kan minska.

Alla legitimerade sjuksköterskor får utföra vaccinationer. År 2018 fanns det över 110 000 verksamma legitimerade sjuksköterskor inom hälso- och sjukvården i Sverige. Det är sjukvårdspersonal i världsklass, och bland dem finns stor erfarenhet av att utföra omfattande årliga vaccinationskampanjer, mot influensa till exempel.

För att effektivisera vaccinationsarbetet får sjuksköterskorna delegera bland annat iordningställandet av vaccination till annan hälso- och sjukvårdspersonal.

Johan Hultberg nämner helt riktigt att belastningen på bland annat sjukhusvården är mycket hög. Det väntas dock huvudsakligen vara sjuksköterskor från primärvården och öppenvården som utför vaccinationer mot covid-19. Det är inom primärvård och öppenvård som den främsta vanan finns av att vaccinera många personer under kort tid, exempelvis mot influensa.

Jag vill samtidigt understryka att regionerna har full möjlighet att organisera vaccinationsarbetet så att sjuksköterskor från olika delar av vården kan delta. Det finns förstås även möjlighet att anställa pensionerade sjuksköterskor eller sjuksköterskor som till vardags jobbar inom andra branscher. Regionerna kan också anlita externa vaccinationsaktörer under förutsättning att dessa följer prioriteringsordningen för vaccinationerna.

För att möjliggöra en skyndsamt vaccination mot covid-19 gav regeringen redan i maj i fjol Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell vaccinationsplan. I december i fjol tecknade regeringen en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, som i korthet innebär att staten åtar sig att betala för vaccin och vaccinationer medan regionerna ansvarar för att utföra vaccinationerna. Regionerna har alltså goda ekonomiska förutsättningar för att anlita den personal som behövs.

Tillsammans har regionerna och Folkhälsomyndigheten under höst och vinter arbetat intensivt med vaccinationsförberedelser utifrån den nationella planen. Genom bland annat regionernas vaccinationssamordnare har det förberetts för att tillse att personal, utrustning och lokaler finns tillgängliga.

När det gäller ytterligare insatser för att underlätta vaccinationsarbetet har Socialstyrelsen beslutat att distriktssköterskor och barnsjuksköterskor får ordinera, det vill säga besluta om, vaccin mot covid-19.

I en ordination ingår en medicinsk bedömning. Socialstyrelsen bedömer därför att det skulle krävas mycket omfattande utredningar om ordinationsrätten skulle utökas till fler yrkeskategorier. Det handlar först och främst om patientsäkerhet. Med största sannolikhet kommer flera olika vaccin mot covid-19 att användas samtidigt, vilket innebär en ökad komplexitet. Personalen måste också kunna hantera eventuella allergiska reaktioner som i mycket sällsynta fall kan uppstå i samband med vaccination.

Socialstyrelsen bedömer dock att de nya föreskrifterna är tillräckliga för att tillgodose behovet av sjuksköterskor som kan ordinera vaccin mot sjukdomen covid-19, och SKR framför att regionerna har god kompetens och kapacitet att genomföra vaccinationer mot covid-19.

Givetvis följer regeringen de här frågorna noggrant i dialog med såväl myndigheter som regioner. Jag utesluter därför inte något på förhand.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 131 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret på min interpellation.

Bakgrunden till interpellationen är att Sverige har drabbats oerhört hårt av coronapandemin. Vi har sedan i våras haft en mycket omfattande smittspridning, som regeringen tyvärr inte har lyckats begränsa. Man har inte heller lyckats skydda våra äldre i den utsträckning som vi har önskat och haft som ambition.

Den stora smittspridningen i kombination med misslyckandet att skydda våra äldre är förklaringen till att så många som snart 10 000 svenskar har dött med covid-19. Det är en alldeles vedervärdig siffra.

Nu finns det dock ett ljus i tunneln, och det är detta ljus min interpellation handlar om, nämligen möjligheten att vaccinera befolkningen mot covid-19 och därmed rädda liv men också jobb och företag. Riksbanken har bedömt att en försenad vaccination kostar 25 miljarder i månaden. Genom en snabb vaccination kan vi fortare återgå till en mer normal vardag och rädda liv, jobb och företag.

Därför är det viktigt att genomförandet av den största vaccinationsinsatsen någonsin i vårt land blir framgångsrik och går så snabbt som vi vill och som det går givet de leveranser Sverige är lovat.

Fru talman! Det är inte själva vaccinet utan vaccinationen som räddar liv, vilket EU:s hälsokommissionär slog fast häromdagen. Det räcker inte att doserna kommer till Sverige, utan alla människor i vårt land måste också få vaccinationen utförd.

När nu hälso- och sjukvården är så hårt ansträngd på grund av pandemin borde vi verkligen titta på alla möjligheter att ge hälso- och sjukvården avlastning och ta vara på olika yrkeskategoriers vilja, kompetens och kunskande.

Sveriges farmaceuter har tillsammans med Sveriges apotek sträckt ut en hand till regeringen och sagt att de vill hjälpa till: Ge oss farmaceuter möjlighet att vaccinera på apotek. Detsamma gäller tandläkare: Ge oss möjlighet att vaccinera.

Regeringen borde ta denna utsträckta hand. Vi har inte råd att säga nej till goda krafter som vill bidra i detta arbete.

Fru talman! Jag är bekymrad över att regeringen åter lutar sig tillbaka lite grann och hoppas på det bästa. Jag hoppas också att regionerna ska klara av vaccinationen så bra som socialministern tror och hoppas. Men det är viktigt att vi förbereder oss för problem och att regeringen inte bara är reaktiv utan proaktiv och att man inte bara, som ministern sa i sitt svar, följer dessa frågor noggrant utan agerar, förbereder och planerar.

Man kan redan nu ge Socialstyrelsen i uppdrag att förändra förordningar och föreskrifter så att det blir möjligt för farmaceuter och tandläkare att bidra i vaccinationsarbetet och ge Försvarsmakten i uppdrag att ställa sina resurser till förfogande. Det gäller att ta de utsträckta händer som kommer från goda krafter, såväl privata som offentliga.

Anf. 132 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Johan Hultbergs inramning förvånar mig lite grann. Vi kan givetvis diskutera den svenska strategin om det är det Johan Hultberg egentligen önskar.

Jag tycker att Johan Hultbergs beskrivning är felaktig. Moderaterna har gjort det till sin mission att hela tiden säga att regeringen lutar sig tillbaka, gör inget, tar inget ansvar och pekar på andra.

Med sin erfarenhet från inte minst socialutskottet och alla de möten vi har haft under pandemin är Johan Hultberg dock högst medveten om hur många olika aktörer som behövs i ett samhälle för att det ska fungera. Det handlar om att hantera inte bara den största hälsokrisen utan samhällskrisen i modern tid.

Regionerna som huvudmän för svensk hälso- och sjukvård är inte bara lite ansvariga, ansvariga till 50 procent eller ansvariga tills det blir jobbigt. Regionerna har faktiskt egna val där man prövas som företrädare.

Jag misstror inte regionerna, tvärtom. Jag vill ge dem de bästa förutsättningarna, för det är de som har 110 000 sjuksköterskor anställda.

Det var inte att luta sig tillbaka att i maj ge ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram en nationell vaccinationsplan. Det var inga vaccin på gång än, men vi behövde en vaccinationsplan. I början av juni utsåg vi en nationell vaccinsamordnare, inte för att sköta det nationellt utan för att företräda Sverige i EU. Sverige har inte bara "fått" vaccin utan tagit en aktiv roll i att förhandla fram vaccin.

Prioritetsordningen är också klar, och regioner ihop med myndigheter förbereder sig. Regeringen sitter kanske inte i dagliga möten med vaccinsamordnare, men regeringens expertmyndighet Folkhälsomyndigheten gör det för att se till att vaccinationerna verkligen fungerar.

Så till frågan om farmaceuter och tandläkare. Tandläkarna har inget litet beting. I andra sammanhang talar Johan Hultberg och företrädare från socialutskottet och jag om hur vi har ett växande vårdbehov med anledning av pandemin. Jag tycker att tandläkarna ska hantera det snarare än att ägna sig åt det som inte är deras roll. De är inte utbildade att ordinera vaccin, och jag tycker inte att vi ska förminska den uppgiften i ett läge där vi ska vaccinera många människor.

Regionerna låter ju inte sjuksköterskorna göra allt från A till Ö. De behöver inte både förbereda vaccinationen, sköta vaccinationen och registrera den, utan här kan förstås annan personal gå in och avlasta.

Än så länge säger regionerna att de inte behöver få in människor som inte kan vaccinera och har annan utbildning där de behövs bättre. Men som jag nämnde i mitt svar har man gett såväl distriktsjuksköterskor som barnsjuksköterskor möjlighet att ordinera vaccin.

Jag kan försäkra Johan Hultberg om att får vi signaler från regionerna om att andra behövs kommer vi att lyssna till dem. Men det finns inget önskemål om att vi nationellt ska säga att Forsvarsmakten ska delta. Sjuksköterskor är ju inte försvarets främsta tillgång, men skulle försvaret behöva bistå med logistik eller annat kan regionerna gå via länsstyrelsen och få detta stöd. Det är inte alla eller ingen som gäller. Det är en väldig skillnad mellan Stockholm med 2 miljoner invånare och Blekinge med 120 000, och man behöver lägga upp det lite olika. Möjligheten att använda företagshälsovård och externa vaccinaktörer tittar man också på.

Så sent som i går hade jag en dialog med Folkhälsomyndigheten, SKR, vår vaccinsamordnare och Läkemedelsverket. Det finns en bild av att vi hanterat detta. Det går enligt plan, och det vi nu hoppas på är förstås att alla vacciner som vi har avtal om blir godkända och levereras så att vi får bästa möjliga framhållning. Den största farhågan är väl att företagen inte riktigt kan förutse hur mycket de producerar.

Anf. 133 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jag darrar inte på manschetten när jag säger att regeringens coronahantering har präglats av senfärdighet, bristande ledarskap och felbedömningar. Det är lite vis av erfarenheten som jag väcker interpellationen. Om vi tar testningsfrågan till exempel var det fullkomligt haveri, och storskalig testning kom inte igång i Sverige som det gjorde i andra länder. Detta var mycket på grund av att regeringen gav otydliga besked och inte tog det ledarskap man behövde.

Jag är på intet sätt, fru talman, intresserad av att peka finger här, utan jag är bara angelägen om att vi inte ska upprepa samma misstag. Då tror jag att det är viktigt att inte säga som regeringen nu gör, att de än så länge inte har fått några signaler om att det kommer att behövas andra yrkeskategorier, till exempel, än de som i dag får ordinera och administrera vaccin och att de därför inte gör något.

Min poäng är att man ska vara proaktiv och att regeringen nu ska ge i uppdrag till exempelvis Socialstyrelsen att öppna upp så att det blir möjligt för farmaceuter att administrera eller rent av ordinera vaccin och se till att också tandläkare får den möjligheten, så att vi inte står här om två månader, när massvaccinationen ska vara i full gång, och konstaterar att hälso- och sjukvården fortfarande går på knäna, att man inte har resurser att fullt ut klara av detta och att man då kanske efterfrågar att andra yrkeskategorier ska gå in och hjälpa till och avlasta.

Fru talman! Jag tycker som sagt att vi behöver vara proaktiva, och då behöver uppdragen komma nu så att föreskrifter och andra regelverk kan ändras så att de utbildningar som till exempel farmaceuter naturligtvis behöver få för att kunna genomföra vaccinationer eller rent av ordinera vaccin blir möjliga. Det är ju på det sättet att farmaceuter är hälso- och sjukvårdspersonal men att de i sin grundutbildning inte har det som krävs för att på ett patientsäkert sätt kunna vaccinera. Då behöver de få den utbildningen, och det är den typen av uppdrag som behöver komma.

Fru talman! Vi är som sagt mitt i en kris, och då tycker jag inte att man bara kan hoppas på det bästa. Man behöver faktiskt planera för problem, man behöver ha beredskap för om det uppstår bekymmer på vägen och, inte minst, man behöver avlasta hälso- och sjukvården, för den är hårt belastad.

Det är sju regioner just nu som har aktiverat sina krislägesavtal – senast var det väl socialministerns egen hemregion Kalmar. Vi ser att många operationer blir inställda, och vi som är kroniker får våra återbesök och uppföljningsbesök inställda. För att detta inte bara ska fortsätta i all evighet behöver vi göra vad vi kan för att avlasta hälso- och sjukvården så att den klarar av att både hantera den akuta pandemin och axla sitt ordinarie uppdrag att ge hälso- och sjukvård, operera och utföra den vård som inte är lika akut som den som bedrivs på akutmottagningar, covidmottagningar eller intensivvårdsavdelningar.

Min uppfattning och uppmaning till regeringen är återigen: Följ inte bara dessa frågor, utan var proaktiva, agera och ta initiativ!

Vi har i Sverige misslyckats med vår coronahandling. Jag tycker att statistiken talar sitt tydliga språk här, och då måste vi göra allt vi kan nu för att ta tag i det hopp som vaccinationen är och säkerställa att det går så bra som möjligt. Där har regeringen ett jätteviktigt uppdrag, men ministern har naturligtvis helt rätt i att regionerna är nyckelspelare. Det jag efterlyser är att de ska få förutsättningar för detta, att regeringen ska skapa förutsättningar för andra yrkeskategorier att träda in och att regioner som önskar det ska kunna ta de utsträckta händerna från farmaceuter, tandläkare och andra privata aktörer. Men då krävs förändringar i regelverk och att Socialstyrelsen får det uppdraget från regeringen.

Anf. 134 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag tycker inte att Johan Hultberg träffar riktigt rätt. Testning, en verksamhet som inte funnits i den utsträckningen, tycker jag över huvud taget inte går att jämföra i början av en pandemi med att vaccinera efter en plan, efter att man har kunnat förbereda sig under hösten – en verksamhet som man känner väl.

Det har nämnts många gånger, om än kanske inte i denna interpellationsdebatt, att 2 miljoner svenskar har vaccinerats under hösten, under brinnande pandemi. Det har specifikt varit riskgrupper, så man har fått någon typ av generalrepetition.

Jag blir lite osäker. Menar Johan Hultberg att man ska avlasta så att farmaceuter ska vaccinera i stället för sjuksköterskor, eller är det så att sjuksköterskorna inte kommer att räcka till och att vi därför behöver farmaceuter? Det är två ganska olika perspektiv. Regionernas bild är nämligen att de räcker till. Det är inte samma personal som sköter vare sig covid-patienter eller eventuella inställda operationer. Det är inte det som står i vägen, utan det är framför allt primärvården som arbetar med vaccinationer.

Jag tycker inte att vi ska underskatta svårigheten med att det kommer in yrkeskategorier som inte är vana att jobba i vården. Det låter som att det bara är att sätta en spruta i armen på någon, men det är inte riktigt så enkelt. Däremot är det förstås viktigt att regioner, när de gör sin plan, ser till att de använder sjuksköterskorna väldigt effektivt. Det är detta man gör – det blir lite löpande band. Sedan ser man till att det finns administratörer som lägger in i register. Det kan tänkas att det finns andra i vården eller andra aktörer som kan hjälpa till att förbereda själva vaccinationerna.

Jag tycker ändå att det blir en lite konstig ordning. Det är klart att regeringen inte sitter och väntar på att någon ska ringa och säga att nu är det kris och panik. Att följa frågan är att göra det väldigt nära, men detta handlar om att göra ett väldigt omfattande arbete och utredningar för att låta helt nya yrkeskategorier, som till exempel farmaceuter skulle vara, börja vaccinera, när regionerna, som har ett huvudansvar, en struktur och vaccinsamordnare, säger att de har en struktur som fungerar och att de plockar in andra som kan bistå dem.

Jag tycker att frågan om försvaret är relevant för de regioner som känner ett behov av att få hjälp med till exempel logistik eller transporter. Det är alldeles utmärkt, men att plocka in yrkeskategorier som ingen efterfrågat och börja utreda deras möjlighet att ordnara ser jag inte som ett kon-

struktivt sätt. Jag tycker inte att det bara handlar om att förbereda sig. Var-ken farmaceuter eller tandläkare är ju i grunden vårdutbildade. I stället har man sett till att de som har en vårdutbildning men inte ordinationsrätt har fått detta. Arbete har alltså gjorts för att bredda den krets som kan bidra till att vaccinationer verkligen sker.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 135 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jag ställde i min interpellation två frågor. Den ena var väldigt konkret och specifik och rörde just farmaceuter. Den andra frågan var mer övergripande, att vi ser att hälso- och sjukvården är tungt belastad, och då frågade jag socialministern om hon avsåg att vidta några åtgärder för att säkerställa att vaccinationer kan genomföras på ett bra sätt för att förhindra försening. Inte heller där har det kommit några svar från socialministern om huruvida man avser att vidta några sådana åtgärder, utan svaret är att man följer frågorna. I min värld, fru talman, är det en väldigt passiv inställning.

Det ges inga konkreta exempel på vad man gör för att hantera olika potentiella problem eller vad man har för beredskap för att ytterligare stödja regionerna för att dra nytta av andra samhällsinsatser. Tyvärr, fru talman, uppfattar jag att det är en ganska passiv inställning från regeringens sida. Det är den inställningen som jag vill försöka påverka här.

Vaccinationerna är oerhört viktiga. Det handlar trots allt ytterst om att rädda liv men också, som sagt, om att rädda många av de jobb och företag som nu hotas. Vi måste också vara medvetna om att vaccination mot till exempel covid-19 inte bara handlar om våren, utan det kommer att behöva göras kontinuerliga vaccinationsinsatser. Antagligen kommer vi alla att behöva påfyllnadsdoser kanske var 18:e månad, och då tycker jag att det är viktigt att vi tittar på möjligheterna att avlasta hälso- och sjukvården och använda farmaceuter. Det är inte något helt nytt som är påhittat av mig, utan det förekommer i en lång rad andra europeiska länder. Det räcker att gå till våra norska vänner eller till Danmark. Där använder man farmaceuter för att klara av vaccinationerna, så jag tycker att vi i Sverige ska lära av våra nordiska grannar, som för övrigt har klarat av pandemin bättre.

Tack för en bra debatt!

Anf. 136 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Man skulle kunna tänka sig att vi hade denna diskussion när det var sommar 2020 och vi inte hade några som helst förberedelser – vad händer om vi får ett vaccin? Men det är ju inte där vi befinner oss, Johan Hultberg, utan vaccinationerna är igång. Det finns överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner.

Jag tycker att vi måste bestämma oss för att antingen ska staten sköta vaccinationerna eller också ska regionerna göra det. Regionerna har en struktur, de har en vana och de har kunskap. Det är de som har 110 000 sjuksköterskor anställda. Det handlar om att de naturligtvis ska ha allt det stöd de behöver. Men man säger inte att man vill ha helt nya yrkeskategorier som kommer in och sköter detta lite vid sidan om. Man vill naturligtvis ha stöd av pensionerade sjuksköterskor. Man vill att människor som kanske finns i andra branscher kommer in. Olika regioner har olika möjligheter att anlita till exempel privata vaccinationsaktörer som har ganska lite att göra, eftersom det inte är så många som behöver resevaccin i dag.

Man menar alltså att vi har det som behövs. Varför ska vi då sätta igång ett omfattande arbete och utbilda en kategori som i grunden inte är vårdutbildad, som finns i vårdsektorn men som i grunden inte är vårdutbildad? Denna kategori finns i vårdsektorn, men det är inte samma sak.

Jag tycker därför att det är ett felaktigt sätt att beskriva det som att vi inte skulle vara väl förberedda och som om det inte är så att vaccinationerna är igång. Det finns inte bara en god dialog, utan skulle det dyka upp någonting ska vi lösa detta.

Vi har en strategi, vi har en plan och vi har förhandlat fram vaccin. Norge, Island och Schweiz har till exempel vaccin tack vare Sverige. Vi har alltså en väldigt offensiv hållning i alltifrån hur vi ska få tag i vaccin till hur vi ska prioritera och att vaccinationerna verkligen ska bli av.

Nu är det Johan Hultbergs, min och alla andras uppgift att se till att människor verkligen vaccinerar sig och att vi gör allt vi kan gemensamt för att tala om för människor hur viktigt detta är. Jag tror att det är det absolut viktigaste som vi kan göra.

När vi följer frågan ska det inte tolkas som passivitet, utan det ska förstås som tillit till att regionerna faktiskt tar ett väldigt stort ansvar och har koll på läget.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2020/21:271 om det andra amorteringskravet

Anf. 137 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Dennis Dioukarev har frågat mig om regeringen kommer att ta bort det andra amorteringskravet.

I november 2017 lämnade regeringen ett medgivande till Finansinspektionen att införa ett andra – så kallat förstärkt – amorteringskrav. Detta innebär att låntagare med bolån som överstiger 4,5 gånger årsinkomsten före skatt ska amortera 1 procent av bolånet per år, utöver det amorteringskrav som kan följa av lånets storlek i förhållande till bostadens värde. Det förstärkta amorteringskravet syftar till att motverka hög skuldsättning i förhållande till låntagarens inkomster och kompletterar det tidigare amorteringskravet som baseras på belåningsgrad. Som bakgrund är det värt att påminna om att vi under en följd av år har sett en växande andel hushåll med stigande skuldkvoter i Sverige. Både svenska och internationella bedömare som Internationella valutafonden, IMF, och EU hade påtalat riskerna med den ökande skuldsättningen. Tillsammans med redan låga räntor medförde detta en ökad risk för obalanser på kreditmarknaden, vilket skulle kunna hota stabiliteten i samhällsekonomin och på finansmarknaderna. Man såg också en direkt risk för att sårbara hushåll i en kris-situation skulle minska sin konsumtion, och på så vis förstärka en konjunkturedgång.

Det förstärkta amorteringskravet bidrar därför till ökad motståndskraft hos hushållen. Samtidigt ger amorteringsföreskrifterna bolåneföretagen möjligheter att tillfälligt ge hushållen undantag från kraven på att amortera vid en kraftig ekonomisk nedgång. Som vi nu har sett ger detta hushållen en större trygghet i att kunna hantera sina utgifter även om inkomsten skul-

le minska, och ett tillfälligt undantag kan frigöra konsumtionsutrymme. Regeringen välkomnar att Finansinspektionen genom allmänna råd har förtydligat hur möjligheten till undantag kan tillämpas i den allvarliga situation som uppstått till följd av spridningen av sjukdomen covid-19.

Regeringen anser att amorteringskraven har fungerat väl, och såväl internationella som nationella expertmyndigheter har bedömt att amorteringskraven varit väl motiverade och minskat riskerna förknippade med hushållens skuldsättning. Det är dock viktigt att utvärdera genomförda åtgärder, och vi har gett Finansinspektionen i uppdrag att under 2021 genomföra en samlad utvärdering av de genomförda makrotillsynsåtgärderna. I utvärderingen ingår att se vilka effekter åtgärderna har haft på hushållens skuldsättning och hur utvecklingen har påverkat riskerna kopplade till skuldsättningen. Utvärderingen ska slutredovisas senast den 30 juni 2021.

Anf. 138 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Låt mig börja med att säga några ord om det sammanhang som det andra amorteringskravet infördes i.

I Sverige använder bankerna ett antal kriterier eller modeller för att beräkna hushållens betalningsförmåga såväl under normala förhållanden som under kris. Innan det andra amorteringskravet infördes hade vi ett första amorteringskrav som bedömdes och bedöms fungera bra. Vi hade och har ett bolånetak som säger att en bostadsköpare måste ha en kontantinsats för finansiering på minst 15 procent av bostadens värde. Bankerna hade och har så kallade kvar-att-leva-på-kalkyler som visar hur mycket pengar som låntagaren har kvar efter kostnader för ränta, boende, mat, transport och så vidare. Detta ger en sammantagen bild av om låntagaren kommer att ha råd att betala tillbaka sitt lån och utgör därmed en grundstomme i bankernas utvärdering av låntagarens ekonomiska situation.

I Sverige var kreditgivningen alltså tydligt reglerad i lag, föreskrifter och praxis innan kravet infördes. Det är alltså inte så att det senaste amorteringskravet utgör skillnaden mellan en sund kreditmarknad och en nationell finansiell härdsmälta, som försöker göras gällande i interpellationssvaret.

Dessutom är det så – och detta är kanske en ännu viktigare faktor i sammanhanget – att hushållens motståndskraft enligt Finansinspektionens egna rapporter har varit i en uppåtgående trend sedan 2013, det vill säga innan det andra amorteringskravet infördes.

Men i detta sammanhang tog debatten ändå fart, och kravet infördes likväl. Samtidigt har det konstaterats av svenska professorer, bland annat av Lars E O Svensson, Finanspolitiska rådet, med flera att de premisser som kravet vilar på är direkt felaktiga. Ett centralt argument som förs fram är att många finansiella kriser ofta föregås av en kreditexpansion till stater, företag eller, som i detta fall, hushåll. Det är sant. Men att i detta sammanhang använda finanskrisen 2008 som ett slagträ för det andra amorteringskravet är historielöst, eftersom det var lån till hushåll med en dokumenterat dålig kredithistorik och betalningsförmåga som drev krisen, så kallade subprimelån, i kombination med en aktiv bolånekanal, alltså en konsumtionsdriven kreditgivning.

Men så ser det inte ut i Sverige, även om vi tar bort det andra amorteringskravet ur ekvationen. Bankerna har inte beviljat lån åt höger och vänster till hushåll som inte kan betala, och vi har inte heller en aktiv bolånekanal i Sverige.

Jag skulle därför först och främst vilja veta om ministern delar dessa forsknings slutsatser.

I Fastighetstidningen den 12 januari 2021 skriver Socialdemokraterna: Vi menar att det är rimligt att se över amorteringskraven. Men alla de pålagor som skett under det senaste decenniet är med största sannolikhet inte motiverade. Unga och förstagångsköpare stängs ute eftersom amorteringarna är som tyngst i början av ett låns löptid.

Håller statsrådet med om detta?

Anf. 139 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Det är tydligt att minnet är kort och att man gärna, när man inte tycker att det är kris, tycker att alla regleringar och restriktioner som behöver införas för att bygga upp buffertar för att bygga upp motståndskraft är onödiga. Så har det låtit i alla tider, och så fortsätter det att låta särskilt från Sverigedemokraterna som inte brukar tänka särskilt långsiktigt utan gärna ser väldigt kortsiktigt på de situationer som är precis här och nu för tillfället.

Det är tydligt att vi hade en helt unik situation i Sverige. Det är möjligt att Dennis Dioukarev inte kommer ihåg det. Men amorteringsfria lån spred sig då som en löpeld över den svenska kreditmarknaden. Vi hade en amorteringskultur som helt skilde sig från hur det såg ut i vår omvärld. Detta var en farlig utveckling. Och många bedömare pekade på att detta medförde risker för de enskilda hushållen men också för samhällsekonomin i stort.

Genom de åtgärder som regeringen har vidtagit tillsammans med tillsynsmyndigheter och expertmyndigheter har vi i stället en sund amorteringskultur på plats, och det tycker jag att vi ska vara glada för. Därför oroas jag över Dennis Dioukarevs ingång i denna debatt där han låtsas som att amorteringskrav inte fyller någon funktion. Det tycker jag är en farlig tendens.

När det gäller forskningen finns det många olika forskare som har kommit till olika slutsatser, och det finns en ganska bred palett av slutsatser omkring hur restriktioner på bostadsmarknaden påverkar och vilken funktion de fyller.

Det som man däremot väldigt tydligt kan konstatera är att våra expertmyndigheter, som vi tillsammans i svensk demokratisk anda har tillsatt för att bevaka den svenska finansmarknaden, samfällt har sagt att den ökade skuldsättningen i Sverige är en finansiell och ekonomisk risk för den svenska ekonomin. Det handlar om Riksbanken, Riksgäldskontoret och Finansinspektionen.

När utländska bedömare har tittat på den svenska marknaden, till exempel Internationella valutafonden, EU-kommissionen, Europeiska systemrisknämnden med flera, har även de pekat på att just den stora skuldsättningen i de svenska hushållen är en risk som man behöver ta hand om för att den annars kan växa och bli svår att hantera.

Någonting som också är viktigt är att använda goda tider för att bygga upp skyddsvallar inför kommande sämre tider. Vi vet alla att konjunkturer går upp och ned, och därför gäller det att i goda tider se till att bygga upp en buffert i ekonomin – och i hushållens ekonomi. Det är precis det vi har gjort under den senaste goda tiden. Vi har inte bara låtit kreditexpansionen löpa på, vilket ju alltid är lättast. ”Glöm morgondagen, tänk bara på i dag! Varför göra det svårare för människor att låna när allting går bra och allting pekar uppåt?”

Den ansvarslösheten har vi inte kunnat ägna oss åt, utan vi har tvärtom sett till att ställa krav på både bankerna och finansmarknaden att bygga upp ett kapital som gör att vi klarar av sämre tider bättre. Vi har dock även ställt krav på hushållen: Man ska faktiskt betala av på sina lån. Man ska inte bara fortsätta ta lån, strunta i att amortera och hoppas på att situationen löser sig framöver, utan vi har ställt kravet att en princip när man tar lån ska vara att man betalar tillbaka på dem.

Jag är gammal nog att komma ihåg 90-talskrisen, när vi hade sjunkande priser på bostäder samtidigt som vi hade en ökande arbetslöshet i Sverige. Många hushåll drabbades då av att inte ha något kapital eller inkomster nog att klara av amorteringarna på lånen, utan de blev tvungna att sälja sina bostäder till underpriser. De fick inte tillbaka det de hade i lån utan blev sittande med en överskuldssättning – som en del hushåll faktiskt sitter kvar med än i dag, flera decennier efteråt.

Låt oss ta ansvar för den ekonomiska situationen och för hushållens ekonomi – låt oss inte sätta fler hushåll i den situationen! Jag tycker att Dennis Dioukarev borde ta ett ekonomiskt ansvar för framtiden och inte bara ta den enkla vägen ut genom att låtsas att kreditrestriktioner inte fyller en viktig funktion.

Anf. 140 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Det låter ju som att det andra amorteringskravet är någon sorts universallösning på alla problem kopplade till skuldsättning. Vad gäller 90-talskrisen var det valutaspekulation som drev den, i kombination med kronkursförsvaret och radikala förändringar i beskattning. Det är inte så situationen ser ut i dag, så om man försöker göra gällande att det andra amorteringskravet skulle ha förhindrat hela 90-talskrisen – och finanskrisen – har man en övertro på sin egen politik, milt uttryckt.

Sedan noterar jag att statsrådet inte svarar på min fråga. Min fråga var alltså om statsrådet håller med Socialdemokraterna om att det är rimligt att se över amorteringskraven och om de pålagor som har gjorts under det senaste decenniet är motiverade. Det var min fråga. Jag noterar att regeringen verkar säga en sak i Fastighetstidningen och i medierna, och sedan säger man en annan sak i riksdagens talarstol – eller snarare säger man ingenting alls. Det blir naturligtvis väldigt svårt för väljarna att hänga med på vilket beslut det är som gäller i slutändan.

Jag får också lov att påminna statsrådet om att Sverigedemokraterna var drivande för det första amorteringskravet. Vi är för de övriga kreditrestriktioner som i dag finns. Det är alltså inte något slags High Chaparral här, som statsrådet försöker göra gällande, utan det är det andra amorteringskravet som jag kritiserar, som Socialdemokraterna kritiserar och som även de svenska professorerna kritiserar.

Vad gäller de internationella bedömarna är det inte precis någon stats-hemlighet att skuldsättningen bland de svenska hushållen ligger på en relativt hög nivå, men om det är skuldsättningen man vill komma åt är ränteavdragen faktiskt ett betydligt mer effektivt verktyg att jobba med. Det träffar nämligen alla låntagare, inte bara nya – och inte primärt unga vuxna hushåll, vilket är fallet med det andra amorteringskravet. Jag vet att Miljöpartiet också är för en nedtrappning av ränteavdragen, precis som Sverige-demokraterna. Jag säger inte att det måste ske just nu, mitt under brinnande pandemi; det vill jag vara tydlig med. Jag konstaterar bara att regeringen har haft snart två mandatperioder på sig att göra något åt ränteavdragen men inte mäktat med de tunga politiska frågorna.

Sedan vill jag gå in något på frågan vilken effekt det har på unga hushåll på bostadsmarknaden. Verkligheten är ju sådan att det av det underlag som Finansinspektionen själv har levererat till regeringen med all tydlighet framgår att kurvan över antal unga hushåll som beviljas bostadslån visade en uppåtgående trend innan amorteringskraven men att den nu har stagnerat. Trenden att det blev enklare för unga hushåll att få bostadslån har alltså brutits efter amorteringskravets införande.

Ytterligare statistik visar att den andel unga vuxna som behöver hjälp med kontantinsats eller medlåntagare på ett bostadslån låg på 17 procent 2016. I dag ligger den på 25 procent. Det har alltså blivit svårare att samla ihop till kontantinsatsen, vilket också pulveriserar argumentet att amorteringskraven har en statistiskt signifikant effekt på prisökningen på bostäder.

Ytterligare fakta på bordet – och det är här det blir riktigt intressant – är att den lägsta bruttoinkomst som krävs för att få lån på 85 procent av bostadens värde för en etta i Stockholm har ökat med 14 400 kronor. Av denna ökning står amorteringskraven för 8 500 kronor, övriga kreditrestriktioner för 1 600 och högre priser på bostäder för 4 500 kronor. Detta talar sitt tydliga språk: Det har bortom allt rimligt tvivel blivit svårare för unga vuxna att få bostadslån.

Mot den bakgrunden undrar jag hur många unga vuxna som har exkluderats från att ha ett eget hem på grund av det andra amorteringskravet.

Anf. 141 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Det var en hel del felaktigheter i det Dennis Dioukarev just läste upp, till exempel när det gäller andelen unga bland bolånetagarna. Det som har hänt historiskt är följande: När den förra regeringen införde bolånetaket 2012 sjönk andelen unga bland nya bolånetagare ganska rejält. Under den nuvarande regeringen har den faktiskt gått upp och legat på en stabil nivå sedan dess, även med de amorteringskrav som nu är införda. Det är statistik och sanning, till skillnad från det som Dennis Dioukarev redovisade.

Jag kan också ge ett tydligt besked om hur många som påverkas av det andra amorteringskravet: Det är enligt Finansinspektionens bolåneundersökningar ungefär 11 procent av *nya* bolånetagare. Det är alltså en väldigt liten andel av befolkningen som helhet som över huvud taget påverkas av det andra amorteringskravet. Även därför är det lite svårt att förstå Dennis Dioukarevs domedagsinriktning när det gäller det andra amorteringskravet, som om det skulle vara en enorm hämsko för bostadsmarknaden, hushållens ekonomi och samhällsekonomin.

Det vi hade var en situation där en ökande andel hushåll i Sverige hade en hög skuldsättning i förhållande till sin inkomst. Det var en tendens som medförde risker och faror för ekonomin. Inte minst medförde det risker och faror för de hushåll som berördes. Att vara högt skuldsatt i förhållande till den inkomst man har – som ska användas till att betala av på lånen, det vill säga betala amorteringar och räntor – är en riskfaktor för ett hushåll. Jag tycker att vi har ett ansvar att se till att så få hushåll som möjligt hamnar i den ganska riskabla ekonomiska situationen. Det finns genom historien gott om exempel på att hushåll i den typen av situation kan drabbas väldigt hårt när det blir en ekonomisk nedgång eller när man inom hushållet drabbas av arbetslöshet, sjukdom, skilsmässa eller liknande.

Som svar på Dennis Dioukarevs fråga är sanningen att vi gör precis det som Dennis Dioukarev pratade om. Vi håller på att se över de makroekonomiska åtgärder som har vidtagits. Som jag sa i mitt interpellations svar har vi redan gett i uppdrag till Finansinspektionen att se över den totala effekten av de makroekonomiska verktyg vi har använt, och det är en undersökning som nu pågår och som kommer att komma under innevarande år. Dennis Dioukarev slår alltså in öppna dörrar, vilket Sverigedemokraterna tenderar att göra ganska ofta.

Dessutom har regeringen tillsatt en utredning som ska titta just på förstagångsköparens situation på bostadsmarknaden och se vilka åtgärder man kan vidta för att förbättra för den gruppen. Det är framför allt – och det ska vi komma ihåg när vi lyssnar till Dennis Dioukarev – på grund av de snabbt och kraftigt ökande priser vi har sett under väldigt lång tid på svensk bostadsmarknad som det har blivit svårare och svårare för unga människor att ta klivet in och köpa en bostad. Med priser som hela tiden stiger med 10–15 procent per år och med inkomster som ökar i betydligt lägre takt är det klart att det blir en högre och högre tröskel för att ta sig in på bostadsmarknaden. Även där har vi ett ansvar för att se till att vi inte bara eldar på utvecklingen mot ännu högre bostadspriser utan faktiskt försöker hålla tillbaka den.

Anf. 142 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Att det är det andra amorteringskravet som uteslutande skulle ha en eventuell relativ effekt på prisutvecklingen för bostäder är helt enkelt inte statistiskt signifikant. Det beror högst sannolikt i stället på ett ökat utbud av bostäder fram till 2017.

Vad gäller den utvärdering som regeringen gett Finansinspektionen i uppdrag att göra tycker jag inte att det är särskilt trovärdigt att låta en myndighet utvärdera sig själv på det viset. Vi får väl se vad denna utvärdering landar i.

Alldeles oavsett vet vi att på individnivå leder det andra amorteringskravet i bästa fall till att hushåll med god betalningsförmåga utestängs från bostadsmarknaden och förpassas till en osäker andrahandsmarknad med skyhöga hyror. Det kan handla om ensamstående. Det kan handla om ett par som är nytexaminerade från universitetet, med ett bra kassaflöde men med en nivå på insatsen som aktiverar det andra kravet och därmed omöjliggör ett inträde på bostadsmarknaden i våra mest snabbväxande och arbetsintensiva regioner.

Sedan toppnivån 2017 har bostadsbyggandet minskat med 30 procent i riket och med hela 50 procent i Stockholmsregionen. Detta betyder att det andra amorteringskravet i sämsta fall är direkt tillväxthämmande och leder till samhällsekonomiska välfärdsluster. Ändå står bostadsministern här och slår sig för bröstet för en politik som fortsätter att släcka drömmar om ett eget hem.

Men det som är mest anmärkningsvärt, fru talman, är att det andra kravet infördes i syfte att öka motståndskraften i kristider. Nu befinner vi oss i kristider, och då måste man i stället avskaffa kravet för att det tvärtom har minskat hushållens motståndskraft under pandemin.

Varför, Per Bolund, måste man tillfälligt avskaffa kravet när kravets syfte är att hjälpa hushåll i situationer som just denna?

Anf. 143 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag tycker att den sista frågeställningen är talande för Dennis Dioukarevs hela idévärld, som ju inte stämmer med verkligheten. Om Dennis Dioukarev hade läst in sig på hur man försöker att arbeta för att motverka risker i ekonomin och motverka kriser hade han sett att man i goda tider försöker att bygga upp en buffert – en kapitalbuffert i bankerna och en buffert i hushållsekonomin – för att sedan stå emot störningar och kriser i samhällsekonomin. Det är precis detta som vi har gjort.

Amorteringskraven har lett till att det är många färre sårbara hushåll som just nu, under den ekonomiskt svåra tid som vi är inne i, sitter med hög skuldsättning i relation till värdet på bostaden och i relation till de inkomster de har för att betala av på lånen. Det gör att det är många färre hushåll som nu hamnar i en svår ekonomisk situation om en person till exempel skulle bli av med jobbet när det är svårt för företagen att behålla sina anställda.

Självklart är det en bra idé – och det är ju ett av värdena med amorteringskravet – att man när det är svåra tider och när hushållen får kärvare ekonomi kan göra ett undantag och därmed också öka hushållens ekonomiska resurser när det är dåliga tider. Det handlar alltså om att bygga upp buffertar i goda tider och släppa på kraven i dåliga tider.

Jag blir väldigt förvånad – det är ju detta som är grundläggande för hela krishanteringsramverket både på EU-nivå och i Sverige. Menar Dennis Dioukarev att vi inte heller ska ställa krav på kapital på bankerna när det är goda tider för att det kan bli en annan situation när det är dåliga tider? Detta går helt emot idén bakom att ha ett krishanteringsramverk och att se till så att man bygger upp en stabilitet i ekonomin.

Vi har klarat bostadsmarknaden i Sverige under den enormt svåra situation för ekonomin som pandemin har satt oss i. Vi har stigande bostadspriser i stället för sjunkande, som många spekulerade om. Vi har även fortsättningsvis ett mycket högt byggande – 54 000 bostäder beräknas komma ut på bostadsmarknaden i år. Intresset för att boka nyproduktion ökar i Sverige till skillnad från i många andra länder.

Vi ser att vi har en stabilitet i svensk ekonomi och på svensk bostadsmarknad på grund av att vi har klarat av att ta de tuffa besluten. Detta klarar Sverigedemokraterna tydligen inte av, och det beklagar jag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 144 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Momodou Malcolm Jallow har frågat mig hur jag ser på den kritik som riktats mot förslaget om att införa ett statligt startlån för förstagångsköpare, vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att minska de negativa effekterna av att införa ett statligt startlån för förstagångsköpare och om jag är beredd att genomföra reformer som underlättar för fler unga att få en hyresrätt.

Bakgrunden till Momodou Malcolm Jallows frågor är att regeringen beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag för att underlätta för förstagångsköpare på bostadsmarknaden. Utredaren ska enligt sina direktiv bland annat redogöra för hur de förslag som lämnas kan främja en långsiktigt hållbar skuldsättning för de berörda. Utredaren ska också redogöra för vilka effekter förslagen kan innebära på bostadsmarknaden, särskilt risken för högre priser och oönskade fördelningseffekter. Den kritik och de risker som Momodou Malcolm Jallow hänvisar till i sin interpellation är därmed omhändertagna i direktiven. Utredaren ska lämna sina förslag senast den 1 november 2021. Därefter tar regeringen ställning till förslagen.

I sin interpellation ställer Momodou Malcolm Jallow ett startlån till förstagångsköpare i motsats till insatser för att underlätta för unga att skaffa sig en hyresrätt. Det är en motsättning som jag inte är villig att skriva under på vare sig som en beskrivning av utmaningarna på bostadsmarknaden eller som en beskrivning av regeringens politik.

Det behövs fler trygga vägar in på bostadsmarknaden, både på den hyrda och på den ägda sidan. Ett par som väntar barn och vill flytta ihop i ett ägt småhus kan vara i ett lika stort behov av stöd som en ung person som bor i andra hand och har svårt att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden. Att tillsammans med andra skapa sitt eget boende i form av en byggemenskap kan för vissa vara alternativet till att köpa eller hyra sin bostad.

Regeringen gör också riktade insatser för att öka ungas möjligheter att skaffa ett boende i form av en hyresrätt i hela landet. Ett exempel är investeringsstödet för byggande av hyresbostäder. Den som beviljas investeringsstöd måste numera erbjuda kommunen där bostäderna byggs att förmedla motsvarande en åttendedel av lägenheterna till unga under 31 år eller som sociala kontrakt. Utan investeringsstödet skulle många av dessa bostäder aldrig byggas.

Anf. 145 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Tack, Per Bolund för svaret!

I dag har Sverige en av världens mest skuldyngda och skuldsatta befolkningar. Den största delen av dessa skulder är lån som har tagits för att finansiera bostadsköp. I den föregående debatten sa Per Bolund att de internationella bedömarna, bland annat IMF, säger att den svenska hushållsskuldsättningen är en finansiell risk för landets ekonomi.

Det är precis det jag säger. De svenska hushållens höga skuldsättning har diskuterats här flera gånger, precis som skedde i dag i föregående debatt. Hushållens skulder som andel av disponibel inkomst är ständigt ökan-

de och har nästan fördubblats sedan 90-talet. Detta är utan tvekan ett stort problem, och jag är ganska säker på att Per Bolund håller med mig om det. Detta medför risker för samhället i stort men framför allt för det enskilda hushållet.

Den höga skuldsättningen gör hushållen extra svaga och utsatta för förändringar i räntorna. En ränteökning skulle leda till en ökad kostnad vid en ekonomisk kris, och när arbetslösheten – som nu – stiger varenda dag ökar dessutom sannolikheten för ett prisfall på bostadsmarknaden. Det står bland annat i tidningarna i dag.

Trots detta gav regeringen nyligen en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur ett statligt startlån för personer som ska köpa sin första bostad kan utformas. Är det verkligen statens uppgift att subventionera köp av bostad och att underlätta för en begränsad grupp unga att skuldsätta sig för resten av livet? Per Bolund sa för några minuter sedan, i föregående debatt, att han kommer ihåg 90-talets kris och hur folk tog stora lån och inte kunde betala. Överskuldsättningen blev väldigt stor, och det blev ett stort problem – det finns folk som än i dag kämpar för att betala dessa skulder.

Varför vill Per Bolund fortsätta med detta i dag, trots det som har sagts av internationella bedömare om att det här är en stor risk och trots att Sverige har en av världens största skuldsättningar? Varför vill Per Bolund utsetta dessa ungdomar för samma risk och problem? Det kan jag inte förstå.

Detta är en tid då det redan finns oerhört många subventioner till bostadsrätter men nästan inga till hyresrätter. Vi kämpar för att få stöd eller subventioner till hyresrätter. Vi i Vänsterpartiet har i vår budget lagt mer pengar när det gäller investeringsstöd är vad regeringen har gjort. Vi ser ju att bostadsbristen, hemlösheten, segregationen och trångboddheten ökar. Vi ser vad den här pandemin har gjort; folk har blivit av med sina jobb. Ändå vill Per Bolund se till att fler ska vara skuldsatta. Varför det?

Anf. 146 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Ibland är kasten tvära i den politiska debatten. I en interpellationsdebatt kan man framstå som att man vill stoppa alla från att köpa en bostad; i nästa interpellationsdebatt är man helt plötsligt den som bara ska elda på låneskulden för hushållen utan några begränsningar. Så kan det vara i politiken ibland. Sanningen är ju inte svart eller vit utan ligger någonstans däremellan.

Jag kan svara på Momodou Malcolm Jallows fråga om varför vi vill utreda bättre möjligheter för unga att kunna ta sig in på bostadsmarknaden, som den här utredningen ska titta på och inte bara startlån. Det är alltså en bredare palett än så.

Vi tycker att vi ska ha boenden på bostadsmarknaden som passar för varje hushålls behov. Alla har inte behov av en hyreslägenhet eller behov av att köpa en bostad, utan det finns många olika behov i många olika typer av hushåll. Vi har olika preferenser, och hushåll är olika stora. En del har barn, en del har inte barn, en del har hög inkomst och en del har låg inkomst. Vi måste helt enkelt se till att vi har en bostadsmarknad som tillgodoser de breda behov som finns.

Jag har stått i den här talarstolen i kammaren under många debatter och interpellationsdebatter och försvarat att vi har satt upp hårda och strikta restriktioner för att bolånen inte ska kunna sticka iväg och för att inte elda

på bostadsmarknaden och prissättningen ännu mer än tidigare. Det är just för att jag inte vill se att några människor ska hamna i en svår ekonomisk situation på grund av att de inte klarar av att betala sina lån. Men jag har aldrig sagt att vi inte vill att människor ska kunna ta bolån eller att man inte ska kunna köpa ett eget hus eller en egen lägenhet. Självklart vill vi ha en fungerande bostadsmarknad, men det gäller både för det hyrda och för det ägda boendet.

Vi tycker att det är viktigt att det finns en möjlighet för människor att kunna ta steget in på den köpta marknaden och inte bara på den hyrda. Den här regeringen har gjort enormt stora insatser för att öka byggandet av hyreslägenheter. Det är jag otroligt stolt över. Det investeringsstöd som regeringen har fått på plats har gjort att byggandet av hyreslägenheter i Sverige har ökat enormt kraftigt. Nu ser vi hur byggandet i Sverige går uppåt snarare än nedåt trots att det är ekonomiskt osäkra tider. Det beror på att regeringen har en aktiv bostadspolitik och att vi faktiskt väljer att lägga ekonomiska resurser på att stödja den som bygger hyreslägenheter.

Därför har vi också en ny situation på svensk bostadsmarknad där det byggs ungefär dubbelt så många hyreslägenheter som bostadsrättslägenheter. Det gör också att det blir ett bättre utbud av hyreslägenheter, men jag tycker att det ska finnas en möjlighet för unga människor att också, om de nu ser det som en bättre lösning för sin egen framtid, ta steget in på den del av bostadsmarknaden där det ägda beståndet finns.

Jag tycker också att Momodou Malcolm Jallow lider lite av historielöshet. Vi har inte alltid gjort politiska insatser som bara har stött hyresrätten eller byggt hyreslägenheter i Sverige, utan vi har också haft en lång tradition av att ge möjlighet även för människor med lägre inkomster att kunna få ett eget, ägt boende.

Hela egnahemsrörelsen, som ju fanns i Sverige under 1900-talets första decennier, syftade just till att ge människor möjlighet att kunna få lån för att få ett ägt boende som passade för deras villkor, deras boendesituation och deras familjesituation. Det är en historik som jag tycker att vi ska vara stolta över och minnas.

Därför tycker jag inte att det är sunt att anse, som Momodou Malcolm Jallow tycks göra, att det per definition är fel att hitta vägar för att sänka trösklarna för människor att även kunna ta sig in på den ägda bostadsmarknaden.

Jag är som sagt stolt över att vi har gjort stora insatser för att få ut fler hyreslägenheter med rimliga hyror. Än så länge har 38 000 lägenheter fått stöd för att regeringen har varit aktiv. Det är lägenheter med lägre hyror som kommer ut tack vare regeringens politik.

Anf. 147 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Ena stunden står man och säger att hushållens skuldsättning är en risk för ekonomin, och andra stunden säger man att man ska se till att fler ska ta lån. Det går inte ihop för svenska folket som sitter och lyssnar, och jag är glad att Per Bolund har förstått det. Ena stunden säger du en sak och andra stunden säger du något helt annat.

Vänsterpartiet har absolut inga problem med en bostadsmarknad för det hyrda och det ägda beståndet. Vi vill också ha det så, men som det ser ut nu har regeringen subventionerat det ägda beståndet betydligt mer än vad man har gjort med hyresbeståndet. Det är ett problem, och det är det

vi påtalar. Man måste faktiskt skapa en balans på bostadsmarknaden, vilket vi inte har i dag.

Vänsterpartiet har till exempel föreslagit att man ska inrätta ett system med statliga topplån. Vi har inte oändligt med resurser, utan vi måste använda de begränsade resurser som vi har på det mest effektiva sättet. I stället för att ge lån till enskilda, en väldigt begränsad grupp unga som skuldsätts för resten av livet, är frågan varför kan vi inte satsa på att bygga fler bostäder så att fler kan ha möjlighet att ha någonstans att bo, det vill säga i hyresrätter.

Investeringsstödet är någonting som vi välkomnar, men det regeringen satsar räcker inte. Man ska bygga 64 000 lägenheter. Hur mycket har man byggt? Det är mycket färre än vad som krävs, enligt Boverket.

I stället för att satsa mer för att uppnå just det här målet vill man ge lån till unga som ska skuldsättas. Det är någonting som vi vet kan skapa problem. Det är en risk inte bara för enskilda hushåll utan också för samhälls-ekonomi i stort.

Det här har kritiserats ganska öppet. Tor Borg, analytiker på Boverket, har kritiserat det här förslaget. En reform som denna kommer inte att hjälpa de personer som i dag står längst ifrån bostadsmarknaden, har man sagt. Man understryker också att förmånliga lån kan vara svåra att ta sig vidare från och att de därför riskerar att skapa oönskade inlåsnings effekter.

Peter Englund, professor emeritus i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm, menar att regeringens förslag kommer att driva upp priserna på bostadsrätter ännu mer och att statliga startlån dessutom riskerar att leda till att ännu fler hyresrätter ombildas till bostadsrätter. Ombildningar är ett av de största problem som vi ser i dag. Man tar hyresrätter, man tar allmännyttan, och ombildar de lägenheterna i alla kommuner, framför allt här i Stockholm.

Det här förslaget säger kritikerna kommer att leda till att fler hyresrätter ombildas. Är det den typen av bostadspolitik som vi vill bedriva? Är det den typen av bostadspolitik som ska avskaffa hela problematiken med trångboddhet och hemlöshet? Det är det inte, och därför måste vi använda de resurser som vi har på ett mer effektivt sätt.

Det förslag som vi har lagt fram om statliga topplån och att resurser ska gå till dem som faktiskt bygger syftar till att se till att de bygger hyresrätter som är en bostadsform som är tillgänglig för alla – oavsett om man har haft möjlighet att spara pengar, oavsett om man är rik eller fattig och oavsett vad man har för bakgrund. Det är där vi ska satsa om vi vill hjälpa fler och använda resurserna på det mest effektiva sättet.

Anf. 148 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Nej, jag hävdar precis samma sak som jag har gjort i alla debatter i den här talarstolen oavsett om det är mot sverigedemokrater eller vänsterpartister jag debatterar.

Mitt mål, som jag också är stolt över att vi har lyckats med, är att se till att vi har en väl fungerande bolånemarknad i Sverige och en väl fungerande finansieringsmarknad för den som behöver kunna investera i en ny bostad. Men det kräver också att bolånemarknaden inte bygger upp stora risker för framtiden, vare sig i de enskilda hushållen eller för samhälls-ekonomi i stort.

Det handlar om att hela tiden balansera de två värdena mot varandra, och det är precis det som jag har ägnat mig åt som finansmarknadsminister. Skuldsättningstakten har minskat ganska kraftigt, och vi har nu en mycket bättre situation på bostadsmarknaden. Till exempel bygger vi nu, sedan den här regeringen tillträdde, i en takt som vi inte har sett på många årtionden.

Vi har också, med de åtgärder vi har gjort, lyckats få ett ökat byggande när det gäller hyreslägenheter. Enligt den senaste statistiken från Boverket byggdes det ungefär 30 000 hyreslägenheter under 2020. Samtidigt byggdes 15 000 bostadsrättslägenheter. Det är en omvänd situation mot hur det var innan den här regeringen tillträdde då det byggdes väldigt många och väldigt dyra bostadsrättslägenheter, vilket också ökade skuldsättningen kraftigt i hushållen. Till det kommer också byggandet av småhus som nu också går uppåt.

Det är intressant hur både Momodou Malcolm Jallow och andra bedömare redan precis när utredningen är tillsatt kan dra väldigt säkra slutsatser om vad utredningen kommer att komma fram till och vilka effekter det kommer att få. Vi är lite mer ödmjuka i regeringen och låter utredaren komma fram med sina förslag och också i utredningen redovisa vilka effekter man tror att de här förslagen kan få. Därefter tittar vi på förslagen, analyserar dem och ser om vi ställer oss bakom slutsatserna. Vi skickar också ut dem på remiss så att andra kan få dela med sig av sina synpunkter och säga om de tycker att det här är en bra idé att gå fram med eller inte.

Att redan första dagen efter att vi tillsatt en utredning gå ut och säga att förslagen som inte ens har kommit är felaktiga tycker jag är att sätta sig på ganska höga hästar.

Jag oroas lite av tonläget, som hela tiden återspeglar att allt som sänker trösklarna för människor att köpa en bostad är politik som går åt fel håll medan alla åtgärder som ger människor möjlighet att hyra sin bostad är politik som går åt rätt håll. Så har vi inte agerat genom historien. Historiskt har vi ansträngt oss för att ge människor möjlighet att få det boende som passar just dem. Den traditionen vill jag hålla fast vid. Låt oss minnas egnahemsrörelsen och de otroligt viktiga insatser som gjordes från offentlig sida för att ge människor möjlighet att köpa en bostad.

Vi har också en stolt tradition i Sverige av att ge lån för studier. Studielån gör det möjligt för människor som inte har en stor inkomst eller ett stort sparkapital att göra en framtidsinvestering för att få den kunskap som behövs för att få ett bra arbete och ett bra liv.

Varför är det då så fel att också ha lån som går till att göra en annan stor framtidsinvestering, för att kunna köpa sig en bostad som passar de behov man har? Jag har svårt att se varför det skulle vara ideologiskt fel att ge människor möjlighet att köpa en bostad, för att till exempel kunna flytta dit arbete finns eller där man kan få en bra utbildning.

Vi har i budgeten avsatt mer pengar till investeringsstödet. Det som Momodou Malcolm Jallow efterfrågar har regeringen alltså redan gjort. Det har också lett till att byggandet av hyreslägenheter, som är redan har ökat, nu kan öka ännu mer.

Vi har också gjort andra insatser som Momodou Malcolm Jallow efterfrågar. Vi har till exempel höjt bostadsbidraget för barnfamiljer nu under pandemin, så att man klarar av att täcka sina boendekostnader när den ekonomiska situationen är kärvare.

På punkt efter punkt har vi alltså en aktiv bostadspolitik. Det är jag stolt över.

Anf. 149 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Vi instämmer i kritiken från Boverket och Hyresgästföreningen. Anledningen är enkel. Vi anser att det behövs helt andra reformer om fler unga ska komma in på bostadsmarknaden. Att underlätta för en begränsad grupp unga att skuldsätta sig för att köpa en bostadsrätt kan inte vara statens uppgift. Med obegränsade resurser hade man kunnat göra det och erbjuda alla det. Men det kan man inte. Staten har begränsade resurser, framför allt i dessa pandemitider.

Staten bör i stället underlätta för fler unga att få en hyresrätt. Det är en upplåtelseform som till skillnad från bostadsrätten är tillgänglig för alla, oavsett bakgrund och oavsett om man har sparade medel eller inte.

Reformer som underlättar för unga att få en hyresrätt gynnar inte bara enskilda unga personer under lång tid framöver utan även samhällsekonomin i stort. Vänsterpartiet vill därför att statens resurser används för att utöka olika stöd för byggandet av hyresrätter med rimliga hyror, precis som nämndes här tidigare.

Slutligen måste självklart alla ombildningar från hyresrätt till bostadsrätt stoppas. Med det här förslaget riskerar det att fortsätta. Vi vill gärna att det stoppas.

Sammantaget skulle dessa reformer öka möjligheten för betydligt fler unga att få en hyresrätt, ett eget hem som inte innebär stor skuldsättning för den enskilde och ett växande skuldberg för samhället. Det är otroligt viktigt.

Det är så man bedriver fungerande bostadspolitik. Det är också ansvarsfull ekonomisk politik. Det vet vi. Det är kanske Per Bolund som lider av den historielöshet som han talar om. Precis som Per Bolund sa före den här debatten innebär det här en risk för samhället och det enskilda hushållet. Varför måste vi upprepa samma misstag en gång till?

Anf. 150 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Det är precis det vi inte gör. Den utredning som vi har tillsatt tittar på olika vägar för att sänka trösklarna för unga människor och för förstagångsköpare att kunna komma in på den ägda bostadsmarknaden. Det behöver inte bara vara unga. Det kan också vara människor som nyligen har kommit till vårt land eller människor som under lång tid har bott i en hyreslägenhet och vill ta steget in och köpa ett eget boende.

Vi ska också komma ihåg att hyresrätten inte heller är tillgänglig för alla. Tidigare har det till exempel ställts ganska höga krav på betalningsförmåga och liknande från hyresvärdar för att man över huvud taget ska kunna få ett förstahandskontrakt. Även där har regeringen gjort insatser för att få parterna att hitta en bättre modell som ger fler större möjlighet att få ett förstahandskontrakt, oberoende av vilken inkomst man har. Det tycker jag också är viktigt.

Jag vill även poängtera att de som berörs av den dåligt fungerande bostadsmarknaden, till exempel unga människor, tycks välkomna att vi tillsetter den här utredningen. Man vill se en regering som tar steg för en bättre fungerande bostadsmarknad. Till exempel välkomnar Jagvillhabostad.nu, en organisation för just unga människor som har svårt att få in

en fot på bostadsmarknaden, att vi tillsätter utredningen. Det tycker jag att också Momodou Malcolm Jallow borde göra.

Jag vill se en bostadspolitik som inte präglas av ideologiska skygglappar, där vi inte avstår från att göra insatser för att de går emot någon ideologisk övertygelse eller liknande. Det är också den politik som jag och regeringen står för. Det som jag eftersträvar, och som vi också gör, är att göra insatser på bredden för svensk bostadsmarknad, för att få den att fungera så bra som möjligt. Vi är beredda att vända på alla stenar för att bostadsmarknaden ska leverera det som vi tycker att svenska folket förtjänar, det vill säga bostäder som passar för just det hushållets behov vid just det tillfället.

Jag tycker att det är en ambition som också har historisk bärkraft. Så har regeringar jobbat tidigare. Jag är stolt över att tillhöra en regering som är beredd att göra det som krävs för att få en bättre fungerande bostadsmarknad för både ägt och hyrt boende.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:229 om åtgärder mot välfärdsbrottslighet

Anf. 151 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Linda Lindberg har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att komma till rätta med felaktiga utbetalningar och bidragsfusk. Hon har också frågat om jag avser att ta något initiativ till lagändring för att ge berörda myndigheter verktyg att dels säkerställa en god arbetsmiljö, dels förhindra finansiering av kriminalitet.

För att socialförsäkringssystemet ska uppfattas som trovärdigt krävs att ersättningar som betalas ut kommer rätt person och rätt företag till del. Det är därför viktigt att ge våra utbetalande myndigheter förutsättningar att säkerställa att varje utbetalning som görs är korrekt så att det blir rätt från början. De senaste åren har ett stort antal utredningar presenterat förslag inom området, och arbetet med att ta om hand utredningsförslagen har hög prioritet inom Regeringskansliet.

Regeringen har redan vidtagit en rad kraftfulla åtgärder. Bland annat har folkbokföringsbrottet återinförts och en utredning tillsatts för att minska fel i folkbokföringen. Därutöver har regeringen genomfört skärpningar i såväl bidragsbrottslagen som lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Regeringen har också förtydligat i Försäkringskassans instruktion att myndigheten ska delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten.

Försäkringskassan har de senaste åren utvecklat sin utredningsmetodik för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, bland annat genom att använda sig av riskprofilering och särskilda utredningsteam. Därtill har Försäkringskassan inom tillfällig föräldrapenning genom ett ökat antal slumpmässiga kontroller lyckats förebygga brott och därigenom förhindra långt fler felaktiga utbetalningar än under tidigare år redan innan utbetalningarna gjorts.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Myndigheten har vidare löpande kontakt med Inspektionen för vård och omsorg gällande misstänkt oseriösa assistansanordnare och har tillsammans med bland annat Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten arbetat för att förbättra hanteringen av bidragsbrott.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 föreslagit ett riksdagsbundet mål för att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen, och totalt 189 miljoner kronor tillförs berörda myndigheter för att intensivifiera arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Som en del av arbetet avser regeringen att inrätta en funktion vid Ekonomistyrningsverket som bland annat ska analysera följa upp och bidra till samordning av myndigheternas arbete med att motverka felaktiga utbetalningar.

Satsningen återspeglas även i flera utbetalande myndigheters regleringsbrev och innefattar bland annat ett nytt mål för dessa myndigheter samt återrapporteringskrav som rör bland annat misstänkta bidragsbrott och återkrav.

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ges i uppdrag att genomföra och redovisa riskanalyser avseende felaktiga utbetalningar. De ska även redovisa vilka åtgärder myndigheterna vidtar för att underlätta för enskilda att lämna korrekta uppgifter vid ansökan och under tiden de får ersättning. Syftet är att förebygga felaktiga utbetalningar.

Ett antal förslag om lagändringar inom kontroll- och återkravsområdet bereds inom Regeringskansliet. Inom kontrollområdet omfattas dels förslag som har inkommit från Försäkringskassan, dels förslag som har behandlats i olika utredningar. Inspektionen för vård och omsorg lämnade den 26 oktober 2020 sin rapport *Förslag till åtgärder gällande oseriösa assistansanordnare* till regeringen, och den 1 december 2020 lämnades rapporten *Mot ett datadrivet arbetssätt*. Rapporterna innehåller flera förslag som syftar till att effektivisera Inspektionen för vård och omsorgs arbete mot oseriösa företag och förbättra myndighetens samverkan med andra myndigheter. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma i frågan.

Jag vill understryka att en god arbetsmiljö för alla medarbetare på våra myndigheter är en viktig fråga för regeringen. Ansvar för arbetsmiljön ligger hos respektive myndighet, men regeringen följer upp arbetsmiljöfrågan kontinuerligt.

Anf. 152 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Det gläder mig att även Socialdemokraterna tar problematiken med den alltmer växande välfärdsbrottsligheten på allvar. Som kurios kan nämnas det faktum att den moderatledda regeringen införde bidragsbrottslagen 2007. Intressant nog var Socialdemokraterna emot lagen när den infördes. Argumentet var att det inte krävdes ytterligare lagstiftning för att stävja fusk. Likaså var det faktiskt Göran Perssons regering som tog bort folkbokföringsbrottet, som denna regering nu har återinfört.

Nåväl. Inledningsvis är det viktigt att även nämna att avsikten med interpellationen är att diskutera den bidragsbrottslighet som syftar till att finansiera terrorism, organiserad brottslighet eller liknande kriminell verksamhet. Även om det vardagliga bidragsfusket med en och annan extra föräldrapenningdag är allvarligt syftar denna debatt till att diskutera hur

pengar avsedda för svensk välfärd i stället finansierar inköp av exempelvis automatkarbiner i Syrien.

Fru talman! Den svenska välfärden är tillsammans med självbilden av den humanitära stormakten något som svenska regeringsföreträdare gärna talar sig varma för. Tyvärr har den inte bara visat sig innehålla kryphål och otillräckliga verktyg för att förhindra ekonomisk brottslighet mot välfärden, utan den har under senare år också visat sig finansiera den organiserade brottsligheten och terrorism.

Om vi dock för tillfället bortser från problematiken med IS-krigare är detta inte något nytt. Det finns underlag från så tidigt som 1995 i den så kallade Fuskutredningen, som gjordes av det dåvarande Riksrevisionsverket. Den handlade om förekomsten av fusk med förmåner och bidrag av social karaktär. Det hade visat sig att ett antal personer i Malmö redan 1992–1993 hade tillskansat sig stora summor bidrag för att senare åka på semester till sina hemländer. Vad jag vill säga är att denna brottslighet i sak inte är något nytt.

När vi har gått igenom rapporterna har vi sett att ett återkommande tema i samtliga utredningar har varit myndigheternas svårigheter att skapa sig en helhetsbild av vad som faktiskt sker. Det handlar om en stor mängd information, falska uppgifter och människor som i många fall kan systemet och regelverket innan och utan och som exakt vet hur man ska gå till väga för att trilla igenom kontrollen. Den ena myndigheten kan av sekretessskäl inte delge information till den andra myndigheten. I vissa fall används fortfarande brevpost vid ansökningar om utdrag. Detta är, fru talman, synnerligen anmärkningsvärt år 2021 och i den digitaliserade värld vi lever i.

Fru talman! Vi behöver en lagstiftning och en styrning som underlättar arbetet för de myndigheter som arbetar med denna komplicerade brottslighet, inte tvärtom. Det handlar om en lagstiftning som underlättar informationsutbyte och som tillåter att sekretesshandlingar kan utbytas. Vi bör också få till den myndighet för utbetalningskontroll som föreslås i utredningen *Kontroll för ökad tilltro*. Det är helt enkelt en myndighet som ska förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen.

Regeringen har lett landet sedan 2014. Det finns rapporter och utredningar som efterfrågats av bland annat en socialdemokratiskt ledd regering för länge sedan. Varför har man inte agerat? Varför denna senfärdighet?

Det duger inte riktigt att bara tillföra mer medel när kranarna ändå står vidöppna. Är statsrådet villig att exempelvis tillsätta en ny myndighet för att förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar?

Anf. 153 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! I interpellationen tas frågan om assistansfusket upp. Det är en fråga som jag egentligen inte tycker om att debattera då assistansberättigade och skötsamma företag ofta dras över samma kam som kriminella företag och organiserad brottslighet. Det finns egentligen många viktigare frågor som jag skulle vilja prata om när det gäller assistans.

Jag väljer ändå att ge mig in i debatten. När Polismyndigheten klassificerar välfärdsbrottsligheten som en av de mest allvarliga slagen av brottslighet mot samhället är det verkligen hög tid att på allvar ta krafttag mot den här problematiken. Det är bra att regeringen i någon mån uppmärksammar problemet, men frågan är om lösningen är riskanalyser, återkrav

eller att myndigheterna vidtar åtgärder för att underlätta för enskilda att lämna korrekta uppgifter vid ansökan. Detta är i sak inte fel, så missuppfatta mig inte. Men här talar vi om personer som verkar ha full koll på hur man fyller i ansökningar på bästa förmånliga sätt för sig själv. De har full koll.

Återkrav vid felaktiga utbetalningar ska givetvis ske, men grundproblematiken handlar om att man medvetet utnyttjar systemet. Det är också där man måste angripa problemen. Det kan till exempel handla om att stärka kontrollfunktionerna. Försäkringskassan ska kunna kontrollera assistansanordnare genom att ta del av eller få dela med sig av uppgifter till andra myndigheter eller att få begära ut bankuppgifter.

Detta är något som även Nationellt underrättelsecentrum lyfter upp i sin så kallade Ollerapport. Det är en rapport som syftar till att belysa problematiken kring arbetstillstånd och personlig assistans och påvisa de sårbarheter som finns i systemen. I rapporten står det att brottsligheten är svåråtkomlig och utredningskrävande samt att myndigheterna hanterar i princip samma ärende men saknar av sekretesskäl tillgång till varandras information, vilket Linda var inne på. Detta kan man inte kalla effektiv brottsbekämpning.

Fru talman! Rapporten lyfter också upp det hänsynslösa utnyttjandet av arbetskraftsinvandring och det faktum att folk lever i slavliknande förhållanden och blir utpressade men även att folk agerar målvakter åt olika bolag. När det ena bolaget uppdagas fuska flyttar man helt enkelt personerna till ett annat bolag som har legat vilande. Jag har därför full förståelse för att detta inte är lätt att komma åt, men detta är en problematik som har varit känd länge utan att någonting direkt har skett. Linda Lindberg använder sig av ordet "senfärdighet", och jag skulle vilja instämma i det.

Fru talman! Jag är övertygad om att ministern är lika förtvivlad över rapportens slutsatser som jag är. Det är skrämmande läsning. Det är inte utan att man förundras över att det har fått fortgå mer eller mindre obehindrat.

Rapporten beskriver organiserade brottsupplägg där reglerna för statlig assistansersättning utnyttjas i kombination med arbetskraftsinvandring. Kartläggningen visar på konstaterade kopplingar till såväl organiserad brottslighet som våldsbejakande extremism. Det är illa att arbetstillstånd inom personlig assistans utnyttjas systematiskt för assistansbedrägerier.

Fru talman! Rapporten beskriver det också som anmärkningsvärt hur information om oseriösa assistansanordnare som använder sig av arbetstillståndets upplägg tycks ha funnits hos myndigheterna under flera år, men det har skingrats och osynliggjorts i systemet. Det är allvarliga slutsatser, fru talman, och jag skulle därför vilja höra hur ministern ser på rapporten och vilka åtgärder han tänker vidta.

Anf. 154 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt, för att frågan väcks här i kammaren! Jag tackar också för att vi får en möjlighet att ha en diskussion om vad regeringen gör och avser att göra framöver liksom hur riksdagen kan bidra till arbetet i kampen mot den organiserade brottsligheten inom våra välfärdssystem.

Det är precis som Carina Ståhl Herrstedt säger: Det är en sak med felaktiga utbetalningar, missförstånd och misstag inom välfärdssystemen. Det vi talar om nu handlar dock om organiserad brottslighet.

Det är olika typer av organiserad brottslighet som har som syfte att infiltrera våra välfärdssystem för att ta emot offentliga medel. Därmed använder man offentliga medlen till kriminell verksamhet. Det handlar alltså dels om att få resurser som aktörerna inte har rätt till, dels ibland om att använda pengarna till att bedriva kriminell verksamhet inom andra områden.

Jag kan försäkra riksdagsledamöterna om att vi tar det här på största allvar. Vi gör det av flera olika skäl. Det första jag vill nämna är att jag är socialförsäkringsminister i en tid då våra socialförsäkringar har blivit mer och mer restriktiva. Det är massor med människor som far illa för att sjukförsäkringen inte fungerar för dem och för att tryggheten har försämrats. Assistanen, som nämndes av Carina Ståhl Herrstedt, är ett annat område som handlar om grundläggande trygghet och egenmakt för människor.

I denna tid måste vi alla lägga energi på att förbättra våra socialförsäkringar, öka tryggheten och laga den sjukförsäkring som har gått sönder, vilket drabbar människor. Men för att kunna laga våra socialförsäkringar och för att kunna öka tryggheten för människor, för de försäkrade, för våra svenska medborgare, måste vi parallellt också slå ned på den brottslighet som är systemhotande. Det som händer när organiserad brottslighet tar sig in i den offentliga välfärden är att våra system hotas och att människors tillit till våra system hotas. Vill man stå upp för svenska socialförsäkringar, vill man återupprätta tryggheten vid sjukdom, vill man se till att vi har en funktionsnedsättningspolitik som sätter människors egenmakt och trygghet i centrum måste man ta den här kampen på största allvar. Då måste vi också vara beredda att slakta heliga kor. Vi måste lägga undan prestige mellan partierna och göra oss av med lösningar.

Fru talman! Vi för nu väldigt mycket resurser till Försäkringskassan för att de ska intensifiera arbetet, utveckla metodiken och anställa människor som arbetar med de här frågorna. Just nu tittar vi på det förslag som finns om att ge Försäkringskassan brottsutredande och brottsbekämpande befogenheter. Det är en väldigt central fråga. Sedan finns det massor med komplicerade rättsliga frågeställningar att hantera. Det måste vi göra, för Försäkringskassan måste få bättre muskler och verktyg för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Återigen: Vi pratar inte om felaktiga utbetalningar på grund av missförstånd. Vi pratar om kampen mot den organiserade brottsligheten i vårt samhälle.

Det har vidtagits massor med åtgärder under de senaste åren. Lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet, som trädde i kraft under 2016, handlar om att möjliggöra informationsdelning och myndighetssamverkan. Bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar skärptes den 1 januari 2020. Det har vidtagits åtgärder som handlar om Skatteverkets kontrollverksamhet kopplat till folkbokföringen. Det har skett massor med saker. Men det är inte ett skäl för oss att stanna upp nu. Jag menar att vi behöver intensifiera det här arbetet. Vi kommer att prioritera den här frågan under 2021 från Socialdepartementets och regeringens sida.

Jag välkomnar att riksdagen visar engagemang. Kan vi ta nästa steg tillsammans kan vi också sätta stopp för den här typen av organiserad brottslighet.

Anf. 155 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag instämmer. Det är hög tid. Det är jättebra att regeringen är på tå, för det är verkligen bråttom.

Jag vill dock backa bandet lite och gå in på det jag sa alldeles i början av mitt anförande gällande automatkarbiner i Syrien. Statsrådet uttalade i Expressen sin oro när det uppdagats att 45 IS-terrorister kunnat försörja sig i Syrien genom svenska bidragssystem under ganska lång tid. Det rörde sig bland annat om föräldrapenning, barnbidrag och studiemedel som utbetalats felaktigt. Statsrådet yttrade: "Det här är mer än systemkritiskt, det är på riktigt ett hot mot vårt samhälle." Jag delar delvis statsrådets uttalande i den delen att bilden i stort är ett hot mot vårt samhälle, men det är trots allt systemet som tillåter att det sker. Landets tidigare regeringars och denna regerings goda vilja har inte följt med utvecklingen. Man har vad vi har kunnat se inte lyssnat till alla de rapporter och signaler som kommit, vilket har skett så långt tillbaka som år 1995.

Vi måste skärpa kraven på tillgången till den svenska välfärden, vilket är högst primärt. Det är ovärdigt att detta över huvud taget kan ske. Det är en oaktsam hantering av skattemedel. I andra änden sitter personer som arbetat och skött sig hela sitt liv och vrider och vänder på sina kronor. Det är enormt provocerande, fru talman.

Kraven knutna till bosättningsbaserade förmåner måste stärkas och ses över. Det måste också bli tydligare vad som är en laglig bosättning i Sverige. Jag tror att det behövs läggas en stor tyngd vid att säkerställa att personer som söker dessa bidrag fortsatt bor och vistas i landet. Missbruk av identitet är ytterligare en aspekt som särskilt lyfts fram som ett växande och allvarligt problem. En person kan ha flera olika identiteter, men föga händer.

Exempelvis skulle man kunna göra stickkontroller. Andra lösningar skulle kunna vara att bidrag ska kvitteras ut genom besök på myndigheten före utbetalning eller att man använder sig av biometrisk verifiering, typ tumavtryck. I vilket fall som helst måste vi få klarhet i vem vi betalar ut bidrag till och om de ens befinner sig i Sverige eller EU.

Fru talman! Det ska inte vara möjligt att organiserat och systematiskt lura det svenska välfärdsystemet på enorma summor. Då kommer jag osökt över till assistansbranschen. Den har min kollega Carina Ståhl Herrstedt precis talat om, varför jag tänker fatta mig kort. Jag instämmer helt i vad ledamoten framfört. Assistansbranschen är mycket riktigt ett av de områden som kommit att bli offer för brottslighet. SVT skriver så sent som i dag om just detta, och Migrationsverket pekar ut assistansbranschen som särskilt utsatt för oseriösa och kriminella aktörer.

Precis som Ståhl Herrstedt var inne på vittnas det om människohandel och luredrejeri, inte minst kopplat till arbetskraftsinvandring. Funktionsnedsatta blir hithämtade från andra länder och förda till Sverige för att sedan placeras i bostäder medan assistansbolaget debiterar timmar för vård och tillsyn. Den funktionsnedsatta blir givetvis det stora offret, då vården eller stödet inte sällan uteblir eller är av väldigt dålig kvalitet. Detta är inhumant och helt skrupellöst. Det är en otroligt viktig fråga att komma

till rätta med, denna gång inte bara ur ett ekonomiskt perspektiv utan i synnerhet ur ett medmänskligt perspektiv.

Jag uppfattar att statsrådet ser allvarligt på hur skevt och lättlurat systemet är. Det är viktigt att vi får kontroll och får till adekvata åtgärder. Eller menar statsrådet att det faktiskt räcker att tillskjuta mer medel till brottsutredande verksamhet hos de berörda myndigheterna?

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 156 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Det här är viktiga frågor som förtjänar svar. Men de förtjänar framför allt lösningar. Det är trots allt så att det är de assistansberättigade och de skötsamma företagen som blir drabbade. Det är dags att adressera problemen där de verkligen hör hemma, så att fokus läggs på de systemfel som finns i stället för att man skuldbelägger en hel assistansreform – vilket jag inte menar att ministern har gjort.

Det måste till ett system som träffar rätt och åtgärder som inte drabbar dem som gör rätt för sig utan direkt träffar dem som är brottsliga och den brottslighet som de utför. Vi kan inte ha lukrativa system som möjliggör och underlättar brottslighet.

När assistansbedrägerier kombineras med arbetskraftsinvandring kan förtjänstmöjligheterna bli större. Upptäcktsrisken blir då också mindre, som dagens system ser ut, för då fördelas kontrollen på flera olika myndigheter som har sekretess mellan sig och inte kan komma till rätta med detta.

Slutsatsen man drar i rapporten är att den fria arbetskraftsinvandringen är en av huvudorsakerna till bedrägerierna. Det kanske är bättre och viktigare att lägga fokus där än på frågan om att hjälpa folk att fylla i ansökningar. Nu raljerar jag – jag kunde inte låta bli.

Jakten på de oseriösa och kriminella aktörerna får aldrig – och detta är det viktigaste – resultera i att de som är i faktiskt behov av assistans kommer i kläm. Ollerapporten visar på tydliga systemfel, som jag har redogjort för här och som faktiskt möjliggör fusk. Är dessa systemfel någonting som ministern tänker åtgärda?

Anf. 157 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag tackar Carina Ståhl Herrstedt och Linda Lindberg för diskussionen och frågeställningarna.

Vi är stolta över att vi bor i ett land som har ett generellt välfärdssystem och som under hela 1900-talet har byggt ut välfärden och fortsatt värna välfärden.

Vi ser sprickor i välfärden, inte minst kopplat till sjukförsäkringen. Vi ser också allvarliga hot mot det system som har byggts upp genom hårt arbete under de senaste 100 åren. Ett av de hoten är det som beskrivs av riksdagsledamöterna här.

Jag läste den rapport som Carina Ståhl Herrstedt refererar till första veckan den kom. För min del blev jag stärkt i övertygelsen att vi måste prioritera kampen mot den organiserade brottsligheten i välfärden under det här året.

Jag blev också stärkt i övertygelsen om att alla partier har en skyldighet att se över den politik som förs vad gäller arbetskraftsinvandring och reg-

lerna där. Jag är glad att det just nu pågår en utredning om att ändra de regelverken.

Det behövs nog en självkritisk analys hos de partier som har haft en övertro på ett liberalt regelverk för arbetskraftsinvandringen som också påverkar andra system, som vi ser i den här diskussionen. Där pågår som sagt en utredning som är väldigt central i frågeställningen om hur vi kommer åt de problem som vi ser med brottslighet inom assistansen.

Vi kommer inte ifrån att det är viktigt att regeringen tillför mer resurser till de myndigheter som är utsatta för attacker, framför allt Försäkringskassan. Det är viktigt att de myndigheterna utvecklar metodiken för det brottsbekämpande och förebyggande arbetet. Men de resurserna måste kompletteras med rätt rättsliga verktyg för att komma åt brottsligheten.

Det är därför vi just nu tittar på frågeställningen som rör brottsbekämpande och brottsutredande befogenheter hos Försäkringskassan. Där fanns det ett förslag från tidigare utredning om att detta skulle ske. Men remissinstanserna var väldigt kritiska till upplägget.

Vi tittar nu på vad vi kan göra för att Försäkringskassan ska få rätt verktyg samtidigt som vi tar tag i de invändningar som finns mot den här modellen. Det arbetet pågår för fullt just nu på Socialdepartementet parallellt med den intensiva dialogen som vi har med Försäkringskassan för årets verksamhet. Där framgår det av regleringsbrevet att det arbetet är väldigt prioriterat.

Jag arbetade tidigare med de förvaltningspolitiska frågeställningarna i regeringen som civilminister. Jag kom då vid flera tillfällen i kontakt med frågor som handlade om hur sekretesskyddet sätter stopp för den brottsbekämpande och brottsförebyggande verksamheten i våra myndigheter.

Det jag kan konstatera nu är att det har skett väldigt mycket på det området de senaste åren. Det har vidtagits flera åtgärder och tagits många steg. Det handlar om att underlätta myndighetssamverkan och delning av information. Det återstår dock fortfarande några frågeställningar som berörs av de utredningar som just nu bereds på Regeringskansliet. Utredningarna ligger på vårt bord, och vi arbetar med dem just nu.

Om man tvekar om huruvida det som vi debatterar just nu är viktiga frågor rekommenderar jag alla kammarens ledamöter och alla åhörare att läsa den rapport som har berörts i den här debatten. Rapporten visar hur kriminella aktörer gör som de alltid har gjort i världshistorien. De letar innovativt efter intäkter som kan finansiera deras kriminella verksamhet. Det är ingenting nytt och det är inget unikt för Sverige, men det är statens skyldighet att visa den starka statens och det starka samhällets motkraft mot infiltrationsförsöken från kriminella aktörer.

Anf. 158 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Vi kan här i kammaren konstatera att brott mot det gemensamma välfärdssystemet liksom många andra brottskategorier är något som upprör såväl oss som medborgaren. Det handlar inte bara om den ekonomiska förlusten utan om medborgarnas tillit och förtroende till det gemensamma välfärdssystemet. Det framgår också i flera rapporter att medborgarnas förtroende för systemets funktioner och legitimitet är minst lika viktigt som systemets leverans.

Det rapporteras om personer som flyttat tillbaka till sina hemländer utanför EU:s gränser, liksom de 45 IS-terroristerna som vi talade om tidigare,

och fortsätter att inkassera diverse förmåner ur det svenska välfärdssystemet under långa perioder. Precis som jag sa tidigare är det ett hån mot alla utförsäkrade, fattigpensionärer och alla andra som varje månad bidrar till det svenska bidragssystemet. Regeringen med sin humanitära hybris verkar tycka att Sverige ska räcka till för all världens befolkning.

Jag tror inget retar folk mer än just det vi pratar om i denna debatt och som man kortfattat kan summera som orättvisa och orätt. Det finns människor som utförsäkras, pensionärer som sätts på bar backe, fattigdom, barnfattigdom och så vidare, och sedan strömmar det ut medel felaktigt i andra ändan. Vill vi på riktigt få ordning på problematiken behöver den angripas, precis som statsrådet säger, från flera håll. Samtidigt är det viktigt att det inte drabbar den som har rätt till stöd.

Vi är för ett generöst socialförsäkringssystem för den som har rätt till det. Du ska kunna lita på välfärden när du behöver den. Vi måste helt enkelt skyndsamt få till en ordentlig lagstiftning samt skärpa kraven på tillgång till den svenska välfärden. Det är oerhört primärt i mina ögon.

Varför ska medborgarna fortsätta att betala in till det gemensamma välfärdssystemet om kvaliteten sakta sjunker i takt med att kriminella systematiskt dränerar det?

Anf. 159 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt, för interpellationsdebatten!

Jag vill avslutningsvis säga följande. Den största tillgången i det svenska samhället är den höga grad av tillit som finns i vårt land. Vi är ett av de länder i världen som sticker ut. Människor litar på varandra i Sverige. Människor litar på staten och de offentliga institutionerna.

Är det någonting vi ska göra, någon del av vårt samhälle som vi ska värna, är det just att upprätthålla den höga graden av tillit. Vad hotar den tilliten? Jo, det är när människor känner att de offentliga systemen inte lever upp till de berättigade förväntningar som finns om rättfärdighet, lika-behandling, respekt för lagstiftningen och att rätt personer ska ha rätt till de förmåner som är beslutade av denna kammare.

I kampen för upprätthållandet av den höga graden av tillit i vårt samhälle kommer de frågorna först. Det är en skyldighet som vi har gentemot våra medborgare. Under de senaste dygnen har vi i denna kammare diskuterat det som händer i vår omvärld, attackerna mot demokratin runt om i världen. Väldigt mycket av det vi sett i omvärlden de senaste veckorna som skrämmer oss börjar med att människors tillit och tilltro till de offentliga systemen har skadats i de länderna. Låt oss inte acceptera att detta sker i vårt land.

Det första steget vi kan göra är att återupprätta skyddet och den ekonomiska tryggheten i våra socialförsäkringar och se till att våra medborgare får den trygghet de förtjänar vid sjukdom, föräldraskap, nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning samt vid ålderdom. Låt oss parallellt med det intensifiera arbetet med att bekämpa de kriminella attackerna på det svenska välfärdssystemet.

Jag vill tacka ledamöterna för interpellationen och för engagemanget och intresset i frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:230 om kommuners medverkan till ofrivillig bosättning i en annan kommun

Anf. 160 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Mikael Oscarsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av Statskontorets rapport.

Rapporten handlar om den företeelse som av Statskontoret beskrivs som när en kommun genom sitt agerande får en person med ekonomiskt bistånd att flytta till en annan kommun, utan att personen själv har uttryckt en tydlig vilja att flytta.

Jag välkomnar att detta tas upp då jag delar Mikael Oscarssons syn att så kallad social dumpning är en angelägen fråga. Jag har sedan jag tillträdde som civilminister aktivt drivit denna fråga och tagit initiativ till att Statskontoret fick uppdraget att skriva rapporten. Jag har fört en dialog med många olika kommuner i frågan, bland annat vid ett rundabordssamtal i januari 2020, ett uppföljande möte före jul och också vid besök i olika kommuner.

Statskontoret fick i februari 2020 regeringens uppdrag att definiera och kartlägga denna företeelse samt lämna förslag på möjliga inriktningar för åtgärder som skulle vara verkningsfulla för att motverka problematiken på området. Uppdraget redovisades i mitten av november 2020.

Många kommuner, framför allt kommuner med sämre strukturella förutsättningar såsom låg skattekraft och hög arbetslöshet beskriver att aktiv medverkan till bosättning i annan kommun, så kallad social dumpning, är ett problem.

Jag ser allvarligt på detta. Jag är medveten om att många kommuner i dag står inför olika utmaningar och att utmaningarna varierar mellan olika kommuner. Det är naturligtvis upp till var och en att välja bostadsort och att flytta mellan kommuner.

Det som problematiken handlar om är när ansvar och kostnader för samhällsservice överförs till mottagande kommun, bland annat utan att inflyttningsskommunen har haft möjlighet att förbereda sig. Detta får konsekvenser för mottagande kommuner, framför allt i form av svårigheter att planera verksamhet samt resursmässiga och sociala problem. Det finns naturligtvis också risk att individer hamnar i kläm. Det är verkligen ett uttryck för brist på solidaritet mellan kommuner.

Det är i nuläget för tidigt att lämna skarpa besked om vilka åtgärder regeringen kommer att vidta. Men jag vill understryka att jag och den övriga regeringen aktivt arbetar vidare med att analysera tänkbara åtgärder, till exempel utökad samverkan, överenskommelser och erfarenhetsutbyte mellan kommuner. Men vi ser också på problematiken i ett bredare perspektiv. Det krävs vidare ett gemensamt arbete mellan stat och kommun och en tillit och god dialog mellan kommunerna.

Anf. 161 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Det här är en fråga som växer i betydelse. Det handlar alltså om att en kommun uppmanar socialt utsatta att flytta trots att de inte vill eller ställer krav på en flytt som villkor för ekonomiskt stöd. Det är just det som vi kallar för social dumpning.

Tyvärr är det här någonting som har blivit vanligare de senaste åren. Enligt den rapport från Statskontoret som statsrådet refererar till säger

63 procent av de 191 kommuner som deltog att de har tagit emot nya invånare som har fått hjälp av sin tidigare hemkommun att flytta.

Det är i många fall små kommuner som drabbas, till exempel Kramfors, Finspång och från mitt hemlän Tierp och Heby. I Upsala Nya Tidning refereras det i en artikel till detta. Man har gjort en intervju med Jenny Johnsson, som är enhetschef på individ- och familjeomsorgen i Heby kommun. Hon säger så här: I storstadskommunerna ser vi ofta att nyanlända personer får tillfälliga bostadskontrakt under etableringstiden i Sverige. Men när kontrakten sedan går ut har vi märkt att det är väldigt många som har fått hjälp att söka sig till Heby.

Många av dem som utsätts för det här är nyanlända. Det finns också människor med missbruk, hemlösa och människor med behov av skyddat boende. Enligt rapporten handlar det om att dessa människor hamnar utanför tätorten. Det finns sämre kommunikationer, och det är längre till skolan och till samhällets service. Det här försämrar möjligheterna att komma ut i arbetslivet, och det blir en negativ spiral.

Flera kommunföreträdare som jag har varit i kontakt med vittnar om att de som kommer allra mest i kläm är barnen. Om man är nyanländ har man en tuff utmaning redan till att börja med. Man kan inte språket, och det är en ny kultur. Om man sedan drabbas av att behöva flytta flera gånger leder det till att det blir en ännu tyngre ryggsäck.

Det här är skälet till att jag började engagera mig i detta. Jag började titta på det, och jag började prata med olika människor. Det finns olika förslag som Statskontoret lyfter fram, och det verkar inte direkt vara rocket science, om man säger så. Statskontoret säger att regeringen måste säga till Socialstyrelsen att tydliggöra – om det nu skulle vara någon kommun som inte har förstått det ännu – att det är emot socialtjänstlagen att göra på det här viset och att ställa som krav för fortsatt försörjningsstöd för berörda personer att de ska söka sig utanför den egna kommunen.

Statskontoret föreslår också – och det här känns verkligen som något som är väldigt självklart – att länsstyrelserna får i uppdrag att verka för samarbete mellan kommunerna. Det borde ju vara en självklarhet! Vi bor i samma land, och vi har samma lagstiftning. Det är verkligen lågt hängande frukt.

En annan punkt handlar om lättnader i sekretessbestämmelserna. Det här är någonting som blir väldigt tragiskt. En kommunföreträdare som jag pratade med sa: Det hade varit väldigt bra om vi hade fått reda på att det fanns problem med den här barnfamiljen och de här personerna redan tidigare. Nu tar det ju en massa månader innan vi upptäcker det!

Statsrådet! Är inte det här någonting som regeringen inser att man inte behöver tänka så mycket längre på? De här förslagen borde vara lågt hängande frukt att genomföra.

Anf. 162 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Regeringen gav detta uppdrag för att vi anser att det här är en väldigt viktig fråga. Jag tog initiativet till möten och till att besöka kommuner som har de här problemen därför att vi behöver en kartläggning av hur det här ser ut.

Vi får olika bilder beskrivna, inte minst från mindre kommuner, om brist på kontakter mellan kommuner. Det handlar om att man över huvud taget inte har haft någon information sinsemellan. Ingen hade tagit reda på

hur vanligt det här var. Därför har rapporten stor betydelse för att vi ska få kunskap om detta.

Jag anser att det både handlar om olika åtgärder om stöd till de här kommunerna och om att se till att man kommuner emellan förstår att man har ett gemensamt ansvar. Det finns inget ingenmansland, utan man bor i en kommun. Och en kommun har ansvar för alla sina medborgare oavsett vilka de är. Det i sig är väldigt viktigt.

Det som Statskontoret har tagit fram i sin rapport handlar delvis om det som kanske är väldigt enkelt att göra här och nu – att man har ett samarbete sinsemellan. Det finns kommuner som har det. Sollefteå kommun har exempelvis tagit fram en policy där man i kommunen har kontakt med fastighetsägare och ser till att man har ett samarbete runt vilka det är som kommer till kommunen. Man kontaktar den kommun som har skickat en person med försörjningsstöd en månad utan att ha gjort något annat. Det finns alltså en hel del av detta som det går att göra mycket åt här och nu.

Sedan är det också fråga om andra åtgärder, och jag vill verkligen understryka att regeringen är beredd att pröva även andra åtgärder. Det är någonting som vi behöver titta på brett. Det berör flera olika politikområden. Det kan handla om bostadspolitik, det kan handla om hemlösa och det kan handla om vilket stöd vi ger för att kommunerna ska ta sitt ansvar med mera.

Jag vill verkligen understryka att vi inte stänger några dörrar när det gäller att titta på olika förslag till åtgärder.

Anf. 163 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Vi vet att det här har pågått under lång tid. Det är flera, särskilt mindre, kommuner som det blir väldigt kännbart för. De har det redan tufft när det gäller att få ekonomin att gå ihop, och då blir det kännbart med den sociala dumpning som förekommer. Det var alltså nästan två tredjedelar av de kommuner som svarade som hade drabbats av det.

I min värld tänker jag att man som regering borde se att detta är underlaget för att man verkligen ska komma till riksdagen med förslag för att få till lösningar på det här. Jag förstår att man inte bara kan knäppa med fingrarna för att få problemet löst, men det här är förslag som jag tror att det finns ett starkt stöd i riksdagen för att genomföra.

Man föreslår att det ska införas lättnader i sekretessbestämmelserna. Det är en frågeställning som jag har hört om också på annat sätt. Uppsala kommun hade ett möte med riksdagsledamöter för Uppsala län för ett år sedan. Då talade man om samma sak men från en annan synvinkel. Man sa: Vi har problem med bedragare. Det är lite grann som det som berördes i den förra interpellationsdebatten. Man sa att man hade bedrägerier där människor i en del av kommunen lurar skjortan av kommunen och får bidrag genom lögn. Och sedan kan man köra med samma sak i en annan del av kommunen. Denna aspekt finns alltså också.

Sedan finns den sociala aspekten, som jag var inne på alldeles nyss. Det är erbarmligt att kommunen x, som exempelvis har gett hjälp till barnfamiljer som har problem, inte ger någon överkoppling när de här människorna sedan kommer till kommunen y. Här har vi någonting där vi direkt kan se att det av flera olika skäl blir orimligt. Det hjälper inte den enskilde, det hjälper inte Sverige, det hjälper inte kommunerna, det hjälper inte någon att inte ändra på detta. Det var det ena.

Sedan säger Statskontoret, som jag uppfattar det, att dessa förslag är något slags minimum. Det behövs mer. Här har Kristdemokraterna ett förslag. De första två åren är den etableringsperiod där staten betalar när man är nyanländ. Men vi vet ju alla, fru talman, att det är väldigt olika. Det finns analfabeter som kommer till Sverige, och så finns det de som kommer med fem års universitetsutbildning. Vårt förslag – och jag vill gärna höra vad statsrådet säger om det – är att ha en flexibel etableringsperiod, mellan två och fem år. Då går det ju åt två håll. Gör man ett sådant avtal, exempelvis på tre år, kan kommunen inte skyffla iväg det till en annan kommun. Då har man ju skrivit ett avtal. Det går också åt andra hållet, fru talman: Om den enskilde väljer att flytta och bryta mot avtalet förlorar man också rätten till det stöd man annars har.

Eftersom nu Statskontoret har sagt att dessa förslag inte räcker utan att det krävs mer är min fråga: Vad säger regeringen och Socialdemokraterna om vårt förslag? Kan ni tänka er det? Vilka ytterligare förslag har annars regeringen och Socialdemokraterna?

Anf. 164 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Till att börja med vill jag verkligen välkomna att det finns ett brett politiskt intresse för att titta på vilka åtgärder vi kan vidta. Det här är ett problem, och jag upplever att man i väldigt många kommuner ser det brett politiskt och vill vara med och diskutera detta.

Vidare tror jag inte att vi ska underskatta kontakterna mellan kommuner. SKR som medlemsorganisation har också ett ansvar i hur man uppträder kommuner emellan. I den dialogen handlar det också om hur man informerar, inte minst när personer flyttar som har försörjningsstöd. Det är den ena delen som är väldigt viktig.

Sedan talar vi här om människor som verkligen riskerar att hamna i kläm. Och det är brett – det handlar inte enbart om nyanlända utan även om personer som kan ha behövt socialt stöd, personer som har skyddat boende med mera. Därför är det väldans viktigt att de åtgärder som vi kan förstärka eller föreslå, om det är lagförändringar, är väl underbyggda. Regeringen har mycket tydligt sagt att Statskontorets förslag är intressanta och någonting som vi hoppas kunna komma tillbaka till ganska snart. Vi hoppas också att vi ska kunna lägga fram förslag som handlar om att kunna genomföra dessa förändringar gentemot de kommuner som faktiskt drabbas av detta.

Men det handlar också om andra frågor. Det handlar om vilket bostadsförsörjningsansvar kommunerna tar. Just nu arbetar en utredning, som Per Bolund ansvarar för, som gäller vilket ansvar vi kan lägga på kommunerna när det gäller bostadsförsörjningen. Etableringstiden och bosättningslagen är andra delar, som Mikael Oscarsson här tar upp. Det finns också med i det som regeringen tittar på i sin beredning.

Jag tror att det kommer att handla om en mix av information och förstärkningar och förändringar av kommunernas ansvar när det gäller kontakter, men också om lagstiftningen. I den beredning som är aktuell tittar vi brett på detta.

Anf. 165 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Det är bra att titta brett. Jag välkomnar det underlag som har gjorts. Men det jag vill skicka med – och här tror jag att det finns ett

starkt tryck från berörda kommuner – är att det nu måste bli verkstad. Nu krävs det politisk handlingskraft.

Jag tror att vår idé om en flexibel etableringsperiod mellan två och fem år skulle vara väldigt bra. Då får man rimlig tid att genomgå sfi och lära sig svenska och samhällskunskap. Man får en rimlig chans beroende på vilken utgångspunkt man har, om man är analfabet eller har högskoleutbildning, att etablera sig och få ett arbete. Det är ett konkret förslag som jag vill skicka med och som jag hoppas att regeringen kan ta till sig.

Det är ju staten som bestämmer hur många som kommer till Sverige, och det skiljer sig mycket mellan dem som kommer. Då är det rimligt att man gör detta flexibelt och att staten tar ett ansvar. Annars hamnar det i knät på kommuner som redan har det tufft ekonomiskt. Problem dumpas, och det blir inte bra.

Som jag var inne på är det också i många fall barn och barnfamiljer som drabbas. Och så har vi dessa sekretessregler som gör att det inte överlappar. När en kommun vet om problemen får inte nästa kommun reda på dem. Så här kan vi inte ha det! Sverige är *ett* land. Vi har samma lagstiftning. Vi har ett ansvar. När vi ser att detta problem inte gäller bara någon kommun utan nästan två tredjedelar av kommunerna måste det bli verkstad.

Jag hoppas att regeringen nu tar med sig detta och kommer med en proposition på området.

Anf. 166 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Jag tackar Mikael Oscarsson för bra frågor kring detta. Jag välkomnar också, som jag sagt tidigare, att vi har en debatt runt detta och att det finns ett stort intresse för det, för det är viktiga frågor – därav det initiativ jag tog som civilminister till att göra mer.

Jag vill dock understryka att när det gäller dem som är utsatta för så kallad social dumpning är nyanlända bara en del av dessa. Det var intressant med den här kartläggningen, på tal om att få fram mer kunskap, som visade att det är betydligt fler grupper det handlar om. Det är därför det är så viktigt att träffa rätt när det handlar om förslag till åtgärder.

Bland det första jag tror att vi behöver göra någonting åt och som vi arbetar med just nu är just kontakterna mellan kommunerna och att skärpa hur man hanterar dem. Sedan berör det politikområden som bostadspolitik, socialpolitiken med flera. Därför är det viktigt att vi återkommer med förslag som faktiskt täcker flera områden.

Jag vill avslutningsvis säga att vi är öppna för att diskutera flera olika förslag och alternativ. Vi kommer att återkomma i frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:209 om elnätsavgiftens storlek

Anf. 167 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jan Ericson har frågat mig vad jag avser att göra för att inte nätavgifterna ska bli ännu mer betungande för elkonsumenterna i framtiden.

Elnät är en grundläggande infrastruktur för att vårt samhälle ska fungera och skapa tillväxt. Elnät är också ett så kallat naturligt monopol eftersom det inte är samhällsekonomiskt motiverat att ha två parallella elnät som konkurrerar med varandra. Det ligger därför i samhällets intresse att regleringen av elnätsverksamheten fungerar.

Vad gäller kostnadsutvecklingen kan jag konstatera att sedan nuvarande regleringsmodell infördes 2012 har kostnaderna för elnätskunderna ökat med upp till 30 procent. Jag kan också konstatera att elnätsföretagens årliga investeringstakt mer eller mindre varit konstant under samma period. Det betyder att de kostnadsökningar som vi hitintills har sett inte kan förklaras med ökade investeringar. Elnätsavgifterna har i många fall fastställts först efter långdragna domstolsprocesser och då i princip alltid till elnätsföretagens fördel.

Under föregående mandatperiod gjorde regeringen förändringar i regleringen. Vi ser nu att elnätsavgifterna under 2020 sänktes för första gången på 26 år. Det är positivt, men det finns fortfarande grundläggande problem på elnätsmarknaden som måste lösas. Sverige har ett ålderstiget elnät som behöver förnyas. Samhället ser inte heller ut på samma sätt som när elnäten byggdes. Min ambition är att framtidssäkra regleringsmodellen så att den ger rätt signaler till elnätsföretagen att investera i elnäten där det behövs och att det ska ske till så låga kostnader som möjligt för samhället som helhet.

Därför har jag bjudit in till en elnätsdialog där både kunderna, elnätsföretagen och riksdagspartierna är representerade. Syftet är att skapa en reglering som ger konkurrenskraftiga priser, ger incitament till samhällsekonomiskt motiverade investeringar, minskar osäkerheten samt ger förutsättningar för att möta en framtida elektrifiering. Jag tror att det vore bra om vi kunde få en större långsiktighet och en större samsyn kring elnätsregleringen.

Anf. 168 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Sverige var faktiskt en gång ett land med billig el och låga elnätsavgifter. Detta är tyvärr historia. I dag är elkostnaderna mycket höga för hushållen och för företagen, eftersom skatter och moms läggs på elen. Ovanpå detta kommer mycket höga och stadigt stigande nätavgifter, även om det har varit en liten sänkning det senaste året. Men det är fortfarande och långsiktigt en väldigt kraftig höjning som äter allt större hål i svenska folkets plånböcker. Och även på dessa nätavgifter läggs ju, som bekant, moms.

En viktig orsak till stigande nätavgifter är utbyggd vindkraft och annan lokal elproduktion som kräver förstärkning av näten, vilket till stor del hamnar på konsumenternas räkning.

En annan orsak är fortsatt ökad elektrifiering, både hos företag och hos hushåll, som kräver förstärkta nät.

Ytterligare en viktig orsak är de obalanser som uppstår i hela elsystemet till följd av att stabil kärnkraft har ersatts med instabil vindkraft. Det medför också behov av förstärkta elnät.

För en ägare av ett fritidshus med minimal elförbrukning kan i dag nätavgiften vara betydligt högre än kostnaden för själva elen. Och till skillnad mot leveransen av själva elen kan man ju inte välja nätägare, utan man sitter fast i det avtal som gäller med det nätföretag som är aktivt där man

bor. Med ständigt stigande nätavgifter kommer kostnaden för själva elen att utgöra en allt mindre del av hushållens samlade elkostnad. Det ger ju ett väldigt litet incitament att spara på el, eftersom nätavgiften i allt väsentligt blir oförändrad.

Anledningen till min interpellation är den uppgivenhet som jag möter hos människor över en stadigt stigande nätavgift som man inte på något sätt själv kan påverka. Vi vet att dessa problem inte är tillfälliga utan snarast växande. Om inte politiken agerar för att hålla tillbaka elkonsumenternas nätavgifter tror jag att vi kan räkna med någon form av eluppror på allvar i Sverige.

Vi behöver en diskussion om både hur kostnaderna totalt sett kan hållas nere och även kanske hur de ska fördelas mellan olika aktörer. Vi har de senaste åren sett exempel i statens budget på helt meningslösa så kallade klimatsatsningar, exempelvis klimatångestterapi och elcykelpremier. Kanske kunde en del av klimatpengarna i framtiden i stället användas för att bekosta delar av de stora elnätens utbyggnad. Jag vet inte, men jag tycker i alla fall att alla vägar borde prövas för att hantera den här frågan, för det är faktiskt väldigt många människor som är bekymrade.

Anf. 169 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Tack för möjligheten att delta i en sådan här viktig debatt om elnäten!

Min vision för el- och energisystemet framåt handlar om att kunna ha en kraftig ekonomisk utveckling och kombinera det med en grön omställning, inte minst om vi ska kunna ha fler elfordon och industrier som byter från fossil energi till grön och bra fossilfri elektricitet.

Vi kan se hur elnäten över tid har kommit att bli viktigare. Det gjordes ju en avreglering för lite drygt 20 år sedan i Sverige, där man i någon mening lite förenklat sa att elnäten var färdigutbyggda och att konkurrensen skulle vara på elhandel. Så skulle man tygla det naturliga monopolerna, och ett naturligt monopol som ska tyglas är det. Men vi kan också se att näten har kommit att bli väldigt mycket viktigare.

Vi har också, fru talman, ett antal både problem och utmaningar framför oss. Vi har haft drygt ett decennium av väldigt mycket rättstvister eller, om man så vill, regulatoriska osäkerheter. Regeringen och staten har i princip förlorat nästan varenda rättstvist där elnätsbolag har överklagat. Detta skapar en stor osäkerhet, en osäkerhet som trycker upp risker och kostnader i elnäten. Varken elnätsbolag, energibolag eller andra intressenter är betjänta av en osäkerhet och en så stor ryckighet i prissättning.

Det finns också en rad frågor som inte var aktuella för några decennier sedan, då marknaden avreglerades, men som blir viktigare nu. Det finns till exempel ingen formell anslutningsplikt för elnät. Man får som nätbolag bara under begränsade former arbeta med lagring, trots att det blir allt viktigare i vårt el- och energisystem. Man prioriterar också på grund av tid om man ska ansluta en ny kund. Man gör egentligen inte någon värdering av om någon kund eller något samhällsintresse är viktigare.

Detta är bara några exempel på frågor som jag tycker att man borde värdera på olika sätt och samtidigt ta in att Sverige har haft tre elkriser under loppet av lite drygt ett år, först i Skåne och Stockholm och sedan i södra Sverige. Det fanns flera orsaker till detta: regeringens skattehöjningar på lokal elproduktion och ett antal andra delar. Men kärnan i en del

av lösningen landar i ökade investeringar i elnät som Svenska kraftnäts stamnätsledningarna men också regional- och lokalnät.

Elnäten regleras i tidsperioder om fyra år. Nästa regleringsperiod börjar gälla den 1 januari 2024 och löper ett antal år framåt. Ska vi ha en chans att utveckla en ny nätreglering i Sverige måste man ganska snart ta fram förslag. Vi har bara tre år på oss. Det måste utredas, det måste remitteras, det måste riksdagsbehandlas och det måste tas av myndigheter för att kunna appliceras. Då är tre år med ett val emellan en ganska kort tid.

Jag kan notera att regeringen har haft rådslag och diskussioner, och det behöver inte vara fel. Men det som krävs, om vi ska ta ansvar för det svenska elnätet och utveckla elnätsregleringen, är att man tillsätter en ordentlig elnätsutredning som tar fram konkreta lagförslag som i demokratisk ordning och öppenhet kan remitteras, diskuteras och landa på riksdagens bord.

Mina frågor, fru talman, till Anders Ygeman är för det första: Kommer energiministern och regeringen att tillmötesgå Moderaternas krav på att tillsätta en elnätsutredning med sikte på nästa regleringsperiod? För det andra: När kommer ministern i så fall att tillsätta en sådan utredning?

Anf. 170 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det blir lite speciellt med två moderater i samma debatt som har så diametralt olika anslag.

Låt mig börja med Jan Ericson, vars verklighetsbeskrivning närmast liknar sagofens med svag kontakt med verkligheten. Den debatt som han ger uttryck för borde han föra på den moderata partistämman. Det är nämligen så att den elnätsreglering som har sänkt elnätspriserna för första gången på 26 år ville Moderaterna riva upp. Jag citerar Ulf Kristersson i Dagens industri den 11 juni 2019: ”Regeringen måste dra tillbaka elnätsregleringen som siktar mot att sänka elnätspriserna med mångmiljardbe-
lopp.” Om Moderaterna hade fått bestämma hade alltså elnätspriserna varit väsentligt högre. Vi hade inte fått se de första sänkningarna på 26 år. Om Jan Ericson på allvar är engagerad i frågan om elnätspriserna borde han ta en rejäl diskussion med sin partiledare Ulf Kristersson.

Min ambition är, som jag sa i mitt interpellationssvar, att söka samarbete i energipolitiken. Vi hade den ordningen att vi hade en gemensam energipolitik. Moderaterna tillsammans med Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet har ju utformat grunderna till den energipolitik som fortfarande bedrivs, även om Moderaterna och Kristdemokraterna tyvärr valde att lämna den efter tre år trots att vi hade en betydligt längre tidshorisont.

Trots detta har regeringen bjudit in alla riksdagens partier till ett samtal om framtidens elnätsreglering. Bortsett från Lars Hjälmereds något överdrivna verklighetsbeskrivning delar jag i allt väsentligt hans utgångspunkter för diskussion. Min förhoppning är att vi, Moderaterna och flera andra kloka riksdagspartier tillsammans ska kunna diskutera oss fram till vad som är en bra elnätsreglering för framtiden.

Jag vill dock inte låsa mig vid att det ska ske genom en utredning. Det kan vara så att de underlag som vi har begärt in från myndigheterna räcker för att föra denna fråga vidare och att det i så fall är en betydligt snabbare och effektivare åtgärd än den utredning som Moderaterna önskar.

Men låt oss analysera det tillsammans när vi har myndighetsunderlaget. Är det så att det då fortfarande finns behov och att en bred majoritet

av partierna önskar en sådan utredning ska jag givetvis inte hindra det. I dagsläget tror jag dock att det finns snabbare och effektivare sätt att nå våra gemensamma mål.

Anf. 171 JAN ERICSON (M):

Fru talman! När energiministern får frågor blir han ofta snudd på arrogant. Att kalla en motdebattör för sagofe är ganska lågt.

Han påstår också att detta har svag förankring i verkligheten. Men jag sa just att anledningen till min interpellation är människors verklighet. Människor upplever exakt det jag säger: att nätavgifterna över tid blir allt högre, att den totala elkostnaden blir allt högre och att nätavgiftens andel av den totala elkostnaden blir allt större. Detta gör att människor känner maktlöshet. Man kan byta elleverantör men av naturliga skäl inte nätbolag. Det gör att man sitter fast med sitt nätbolag och inte kan påverka storleken på nätavgiften. Vad man än gör blir denna del dyrare och dyrare.

Detta är ett riktigt problem, energiministern. Det har inte svag förankring i verkligheten, utan detta är människors verklighet. Det får energiministern faktiskt respektera.

Som vanligt går energiministern in på en massa andra frågor som inte har med detta att göra, till exempel energiöverenskommelsen. Det lämnar jag med varm hand över till Lars Hjälmered att bemöta. Jag vet dock att det fanns mycket god anledning till att Moderaterna lämnade denna överenskommelse. Ibland vill vi kanske inte spela med i det spel regeringen spelar, och då får vi tyvärr kliva av. Det har vi gjort i andra frågor också.

Jag hörde att energiministern hade synpunkter på hur Moderaterna har agerat och nämnde debattartiklar av Ulf Kristersson som jag inte ens har läst, så jag vet inte vad han syftar på. Därför avstår jag från att bemöta det.

Anf. 172 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Den tidigare energiöverenskommelsen innehöll inga delar om elnätsreglering. Det fråntar oss inte ansvaret att ta den diskussionen nu och framåt. Jag kan se att både röda och blå regeringar inte har gjort tillräckligt i detta. Vi måste tygla det naturliga monopolet och utveckla elnätsregleringen. Vi måste titta på de framtida utmaningarna, inte minst när det gäller den viktiga elektrifieringen av transporter med ökade behov på både lätta och tunga fordon.

Detta är ett typexempel på ett område där ett elnätsbolag i dag inte får bygga på spekulation och inte kan ta en position. Man kan fundera på om man kan utvärdera deras roll och uppgift i detta, inte att det ska slumpas bort pengar eller chansas men att de ska kunna ta en tydligare roll så att vi kan trycka igenom och inte bromsa, som annars kan vara risken, en viktig elektrifiering av transportsektorn.

Vi har också avkastningsränta, prioritering mellan olika kunder som vill kopplas in och en lång rad andra frågor.

Fru talman! Allt detta behöver utredas. Lagstiftning som ska beslutas av riksdagen kan man inte ta fram på diskussioner och rådslag, utan man måste ha myndighetsuppdrag, en statlig utredning eller andra former. Så här långt har det varit mer av rådslag och inte den typ av viktiga utredningar som behövs för att ta fram lagförslag från regeringen. Sådana behöver komma. Enligt min bedömning räcker myndighetsuppdragen inte till för att ta fram tillräckliga förslag för att utveckla nätregleringen.

Det kan vara en utredning eller i annan form. Fördelen med en statlig utredning är att den är demokratisk och öppen. Man fattar beslut om ett direktiv som hela omvärlden kan se och förhålla sig till. Men det viktigaste är att regeringen får ändan ur vagnen, tillsätter en utredning och tar fram och lämnar förslag till riksdagen så att vi inte slarvar bort chansen att få en ny nätreglering på plats till den 1 januari 2024.

Anf. 173 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Först till Lars Hjärmered: Vi verkar vara överens om det mesta. Vi har lite olika syn på fördelar och nackdelar med en statlig utredning. Öppenhet och bred politisk förankring är fördelar med en statlig utredning. Den stora nackdelen är att det tar tid. Fördelar med myndighetsuppdrag är att de är lika öppna, att det finns en stor samlad kompetens på våra myndigheter och att det har potential att gå betydligt fortare. Men kanske behövs det en kombination av båda, och det för jag gärna en dialog med Lars Hjärmered och Moderaterna om så att vi kan komma vidare framåt.

Fru talman! Jag ber om ursäkt om Jan Ericson bibringades uppfattningen att jag kallade honom för sagofe. Det gjorde jag absolut inte. Jag sa att hans verklighetsbeskrivning ledde tankarna till sagofens. Detta viderade han ytterligare i sitt inlägg.

Låt mig för sakens skull nämna några fakta. Sverige har sjunkande elnätspriser för första gången på 26 år. Den moderata linjen var att vi skulle fortsätta höja elnätspriserna, enligt citatet jag nämnde från Dagens industri. Man ville riva upp denna reglering.

Vi har de lägsta elpriserna någonsin. De svenska elpriserna är en tredjedel av Tysklands elpriser. Vi har till och med lägre elpriser än Polen.

Om inte Jan Ericson är alltför upptagen med att skriva interpellationer rekommenderar jag honom att läsa de moderata uttalandena i tidningar och tidskrifter.

Anf. 174 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Man kan ha olika ingångar när man arbetar politiskt. Antingen kan man slingra sig, börja diskutera historieberövningar och lägga energi på det. Eller så kan man lyssna på vad vanliga människor i vårt samhälle har för problem och hur de ser på saken. Det är ändå de som är våra uppdragsgivare. Det är mina väljare där hemma som är mina uppdragsgivare, och jag lyssnar på dem och hör vad de tycker är ett problem. De tycker att det är ett problem att sitta fast med ett nätbolag som de inte kan byta när de ser hur stor del av den totala kostnaden som är nätavgift.

Om vi samtidigt vill att svenska hushåll och företag ska elektrifiera mer genom att köra elbil, elektrifiera industriprocesser och så vidare borde politiken och partierna gemensamt verka för att Sverige har en billig och stabil elförsörjning och rimliga nätavgifter. Det borde vara överordnat allt annat. Men så upplever inte människor det.

Vi återkommer till elförsörjningen i kommande interpellationer.

Jag tycker att energiministern borde ta till sig detta om han på allvar vill vara en energiminister för Sverige och lyssna på vad svenska folket faktiskt tycker.

Anf. 175 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag lyssnar givetvis både på vad folk säger och uppfattar, Jan Ericson. Men det gör inte att jag inte ser det faktum att vi har ett trendbrott. Nils Holgersson-undersökningen har i 10–15 år studerat elnätsprisutvecklingen i Sverige, och den konstaterar att vi förra året hade ett trendbrott. Elnätspriserna sjönk för första gången på 26 år. Jan Ericson borde glädjas åt det.

Låt oss arbeta tillsammans för att detta inte ska vara en engångsföreteelse utan att vi även framöver ska kunna ha konkurrenskraftiga elnätspriser och ökade investeringar i elnätet. Det tror jag är det bästa för Sverige.

Jag välkomnar om Jan Ericson i framtiden inte bara lyssnar på grannar och vänner, vilket är nog så viktigt, utan även på den moderata partiledningen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:211 om elförsörjningen i vinter

Anf. 176 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jan Ericson har frågat mig om jag kan garantera att Sverige klarar sin elförsörjning i vinter och inte, enligt de reservplaner som finns, tvingas stänga ned bostadsområden eller industrier enligt ett förberett schema för att elen helt enkelt inte räcker till. Om svaret är nej undrar Jan Ericson vad jag i så fall avser att vidta för åtgärder.

Det är en dyster bild som Jan Ericson försöker måla upp. Faktum är att Sverige har en bra utgångspunkt för elförsörjningen, också inför en ökad elektrifiering av industrin och transportsektorn framöver. Vi har hög leveranssäkerhet. Inga elförbrukare har behövt kopplas bort på grund av effektbrist. Vi har historiskt stora elöverskott. Sveriges medelstora och stora företag har de lägsta slutkundpriserna inom hela Europeiska unionen, och vi har en elproduktion med mycket låga koldioxidutsläpp i jämförelse med andra länder. Bara en handfull länder i världen har en elförsörjning med lika låga utsläpp som Sveriges.

Affärsverket svenska kraftnät publicerar årligen en rapport med en prognos vad gäller kraftbalansen för den kommande vintern. Den senaste rapporten pekar på en mer ansträngd situation under de timmar som elförbrukningen är som högst. Visst finns det utmaningar, framför allt lokalt, men Svenska kraftnäts beräkningar visar att risken för effektbrist är fortsatt låg i Sverige.

Vi följer utvecklingen noga för en fortsatt hög leveranssäkerhet. Regeringen tog redan 2016 initiativ till att förlänga den så kallade effektreserven till 2025. Effektreserven finns tillgänglig under vinterhalvåret för att säkerställa att det finns eleffekt när behovet är som störst. Regeringen och nätföretagen i Malmö och Stockholm tog också förra hösten ett gemensamt initiativ för att säkerställa kapaciteten i Malmö och Stockholm, på både kort och lång sikt.

En viktig fråga för leveranssäkerheten men även för elektrifieringen är att utveckla och använda elnäten effektivt. Svenska kraftnät har nu en hög investeringstakt och planerar de kommande tio åren att investera cirka

50 miljarder kronor i transmissionsnätet, varav 17 miljarder kronor redan under den kommande treårsperioden.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 177 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Förra året i juli, mitt i sommaren, tvingades Sverige starta oljekraftverket i Karlshamn för att klara den svenska elförsörjningen. Det blev en väckarklocka för alla, utom för regeringen. Vi moderater insåg att om man ovanpå detta skulle stänga ned ännu en reaktor i Ringhals skulle problemet med elförsörjning bli akut. Och redan förra året kom larmen i en strid ström.

Den 9 juli bedömde Tillväxtverket att mellan 40 000 och 124 000 jobb hotas i södra delen av landet till följd av att elbehovet inte möts.

Den 21 oktober rapporterade SVT Nyheter att satsningarna på tung industri i norr kräver mer el än vad Luleälven producerar. Det handlar om stora serverhallar, vätgasproduktion, satsningen på Hybritprojektet för koldioxidfri stålproduktion, elkrävande koldioxidlagring när det gäller el-intensiv batteritillverkning och så vidare som medförde att hela dagens överskott i norra delen av landet gick åt. Det fanns då ingen överskottsrel kvar att skicka söderut.

Fru talman! Satsningar på stora elberoende anläggningar sker inte endast i norra Sverige. I dag meddelar Trollhättans kommun i ett pressmeddelande att man tecknat ett markanvisningsavtal med tyska SAP för byggandet av ett datacenter i Stallbacka industriområde. Det är en oerhört viktig satsning för Trollhättan, men den kommer att kräva tillförsel av väldigt mycket el.

Under hösten har det kommit en strid ström av larm från drabbade företag. Sverigechefen för Kemira kallar energiministerns tal om nationellt överskott för rappakalja. Vd:n för Borealis talar om oro för ett akut läge på elmarknaden. Ikems chef för public affairs kallar situationen oerhört allvarlig. Trioplast ser ökade risker för elförsörjningen i framtiden. Möbelföretaget Spaljisten hotar med nya storsatsningar utomlands på grund av hotande elbrist. Profilgruppens vd säger att det kan bli mer förmånligt att ha produktionen i ett annat EU-land på grund av problematiken kring elförsörjningen.

Så här kan man fortsätta. Problemen med hotande elbrist och att få en önskad elanslutning finns bland både små och stora företag, och vi får hela tiden nya rapporter om detta. Det här gällde alltså redan före nedstängningen av den senaste Ringhalsreaktorn.

Senare under hösten har näringslivsorganisationer som Sydsvenska Industri- och Handelskammaren vädjat till regeringen om att stoppa nedstängningen av den senaste Ringhalsreaktorn. Samma linje drev Moderaterna envist i näringsutskottet, men utan resultat, och vid årsskiftet stängdes ytterligare en Ringhalsreaktor i förtid, en reaktor i gott skick som med små investeringar hade kunnat köras längre och producera billig och ren el. Den ena delägaren ville köra verket vidare, men majoritetsägaren – statligt ägda Vattenfall – sa nej till alla sådana förslag. Vattenfall styrs som bekant med ägardirektiv från regeringen, och det var med andra ord i praktiken ett rent politiskt beslut att stänga ned Ringhals 1 och 2.

En vecka senare fick vi beskedet att Sverige redan fredagen den 8 januari tvingades importera kolkraftsel från Polen. Det var Naturskyddsförningens energiexpert som larmade om saken, och hon hade helt rätt. I stället för att Sverige skulle fortsätta att exportera utsläppsfri kärnkraftsel tvingades vi importera el från kolkraft. Samtidigt stiger nu elpriserna i södra Sverige till de högsta på fem år.

I förrgår larmade Svenska kraftnät om en mycket ansträngd situation. Man konstaterade att marginalerna i den svenska effektförsörjningen utan tvekan har minskat kraftigt på senare år på grund av att planerbar elproduktion lagts ned då fyra kärnkraftsreaktorer permanent tagits ur drift de senaste åren. I intervjun konstaterade driftschefen att risken inte är obefintlig för att det kan behövas manuell fränkoppling av delar av elsystemet denna vinter för att undvika totala nationella avbrott, något som Pakistan nyligen drabbades av. Bara det att Sverige nämns i samma mening som Pakistan när det gäller trygg elförsörjning borde få energiministern att tänka efter vad regeringen håller på med.

Anf. 178 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Företag och hushåll i Sverige ska kunna räkna med en trygg tillgång till el och energi, och väldigt ofta fungerar det på ett utomordentligt sätt. Historiskt har det fungerat väldigt väl i Sverige, med en hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och rimliga priser.

Jag tycker dock att vi ser att detta prövas lite mer efter hand i Sverige. Vi har haft tre elkriser inom loppet av drygt ett år, först i Stockholm och Skåne och sedan i södra Sverige, som visar att vi inte kan ta den trygga elförsörjningen, som har varit en stor konkurrensfördel, för given utan att det krävs politiskt ledarskap och tydliga reformer för att säkra tryggheten för hushåll och företag.

Jag tycker att det var rätt av regeringen att tillsätta krispaketen för Stockholm respektive Skåne, för alternativet kan vi inte acceptera: att man inte kan göra rimlig utbyggnad av kollektivtrafik och sjukhus och att företag inte får el för expansion och sådant, vilket var hotbilden innan krispaketen kom på plats.

Sedan tog det vid att vi tillsammans med andra partier samlade en majoritet i riksdagen och tvingade fram att krispaketen ska utvärderas, för detta tror jag är en viktig bit inför eventuella kommande elkriser i Sverige. Om det skulle inträffa, vilket vi naturligtvis inte hoppas, ska vi veta i Sverige att vi gör rätt saker. Vi ska inte tro, vi ska inte hoppas och vi ska inte direkt gå och göra en kopia av vad stockholmare och skåningar gjorde i hopp om att det är rätt, utan faktiskt titta på de ingående åtgärderna med flexibilitetsmarknad, stopp avlexport, som det handlade om i Skåne, och ett antal andra åtgärder för att se om det var kostnadseffektivt, om myndigheter i Sverige hade rimlig beslutskraft, om regeringen och ministern gjorde sitt jobb eller om det finns lärdomar vi kan dra i valda delar av detta så att vi står redo om eller när en kris kan komma vid ett kommande tillfälle.

Nu kan vi också se att Svenska kraftnät har pekat på att marginalerna i det svenska el- och energisystemet minskar. Vi har fortfarande överskott på veckobasis, månadsbasis och årsbasis, men det är regionalt och emellanåt tajt i det svenska el- och energisystemet. Det är alltså inte bara Moderaterna som säger detta. Till exempel har företaget Borealis, på min egen

västkust, uttryckt sig så här: ”Vi är väldigt oroade och frustrerade över utvecklingen på elmarknaden som börjar bli akut. Utvecklingen med enorma prisfluktuationer och risk för rena bristsituationer är ohållbar för oss och andra inom industrin som är helt beroende av en säker elförsörjning och internationellt konkurrenskraftiga priser.” Jag tycker, fru talman, att Borealis i citatet från Dagens industri sammanfattar det hela väldigt väl när de pekar på vad vi riskerar framöver.

Sedan hade vi nu senast vid årsskiftet stängningen av Ringhals 1. En redan ansträngd situation, som bland annat Svenska kraftnät pekar på, blir mer ansträngd efter att ett stort kraftverk i södra Sverige stänger.

Där hade regeringen möjlighet som ägare och ansvarig för Vattenfall att agera, att ta en diskussion och att förutsättningslöst titta på en fortsatt drift för klimatet, för ekonomin och för stabiliteten i systemet. Det gjorde man inte.

Vi hade en omröstning i riksdagen där ministerns parti, Socialdemokraterna, valde att rösta för att stänga Ringhals reaktor 1 och inte agera för att kunna behålla den. Varken Socialdemokraterna här i riksdagen eller regeringen har pekat på något alternativ. Vad händer om en elkris uppstår? Ringhals 1 användes i somras. Vad blir alternativet om det skulle hända nu i vinter eller framåt nästa sommar?

Min fråga till energiministern är: Hur ser hans och regeringens alternativ till Ringhals 1 ut för att hantera en eventuell elkris om en sådan skulle inträffa nu i vinter, nästa sommar eller framöver?

Anf. 179 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Statsrådet gör sin vana trogen en beskrivning av att det inte råder någon brist på el. Tillgången till el i Sverige är god. Och i sitt svar tar statsrådet upp att vårt land var nettoexportör 2019.

Detta svarar på inget sätt upp mot frågan om vad som händer här och nu om det uppstår ett elavbrott. Då hjälper inte statsrådets återkommande mantra.

Problematiken ligger i att landet Sverige är sårbart och att det blir irrelevant hur det ser ut ett antal dagar om året. Vi kan ju inte lagra el. El förbrukas i samma stund som den produceras. Det ställer krav på att det finns tillräcklig effekt och överföringskapacitet i varje givet ögonblick. Om så inte sker blir det elavbrott. Det uppkommer där och då, och det tar ingen hänsyn till hur det har sett ut tidigare. Det är detta som vi talar om när statsrådet berättar om export av el. Det blir faktiskt ganska dumt.

I Dagens industri den 8 december uttrycker ett antal företag sin syn på läget för näringslivet med anledning av växande problem på elmarknaden med försörjningstrygghet och prisfluktuationer.

Företrädare för företaget Kemira säger: Att som energiminister Anders Ygeman prata om att vi har nationellt elöverskott på årsbasis är politisk rappakalja och ett sätt att blunda för de stora och snabbt växande problem vi har med försörjningstrygghet och prisfluktuation.

Fru talman! Sedan länge har skånska företag, kommuner och transportörer varnat för konsekvenserna i spåren av den saknade elkapaciteten.

Färjetrafiken i Ystad fick signaler om att elleverantören inte kunde leverera el och att färjetrafiken inte skulle använda el på morgontimmarna. Det skulle släcka ned kommunen. Läget beskrevs som att människor inte kan starta kaffebryggaren på morgonen innan de ska i väg till arbetet

samtidigt som fartygen ska laddas. Det tyder på ett bräckligt system, och det pågår samtidigt som det är skört när vi gör en omställning till just el-användning. Och det påverkar.

Färjetrafikens svar till elleverantören i Ystad blev: Ja, visst kan vi stänga ned elen. Men då måste vi använda oss av andra drivmedel. Det får och kan vi inte om ni inte skriver på papper till oss. Annars hamnar vi i rättssystemet.

Statsrådet har lyssnat på Sydsvenska Industri- och Handelskammaren. Vi har vid olika tillfällen tagit upp företaget Polykemi i Ystad och att de inte kan köra med full kapacitet som de skulle önska och kunna, och då har vi inte talat om pandemin. De får köra i skift med maskinerna för att elförsörjningen ska fungera. Detta betyder att det är ett företag i vårt land som inte kan köra med full kapacitet. Det betyder att intäkter uteblir och att arbetstillfällen inte blir av. Vad innebär det i stort för landet? Hur många Polykemi har vi i vårt land som inte kan nå full räckvidd och därmed inte genererar de inkomster till landet som vi behöver och alla de arbeten som vi också behöver?

Fru talman! Skåne har inte den beredskap som är nödvändig för att klara ett större elavbrott. Det visar en ny rapport. Därmed riskerar hela systemet att slås ut vid en störning. Skånska företag riskerar stora produktionsförluster och intäktsbortfall, och viktiga samhällssektorer riskerar att förlora sina möjligheter att driva sina verksamheter.

Anf. 180 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Låt mig börja från början. Jag har, precis som Ann-Charlotte Hammar Johnsson, träffat både Sydsvenska Industri- och Handelskammaren och nätägaren, som har både anslutningsplikt och är ansvarig för näten i Skåne. Vid detta möte framkom, vilket nätägaren också har sagt i medierna, att det inte finns någon känd anslutning som de inte kan koppla upp till nätet på grund av effektbrist i Skåne. Därför kan vi lämna detta påstående därhän.

Däremot kan det finnas andra skäl. Man kan tycka att priset är för högt. Det kan också finnas geografiska problem eller andra saker. Men det finns ingen som inte kan anslutas på grund av effektbrist i Skåne, säger nätägaren, och det är nätägaren som är ansvarig. Det är varken jag eller Ann-Charlotte Hammar Johnsson som är nätägare i Skåne.

Vi har de lägsta elpriserna någonsin. Det har vi för att vi har de största elöverskotten någonsin. Det är inte som Ann-Charlotte Hammar Johnsson säger att det är ett år som vi har haft ett nettoöverskott. Vi har haft nettoöverskott och exporterat el varje år sedan 2011. Vi är alltså inne på tionde året i rad av nettoexport av el. Och vi har aldrig exporterat så mycket el som 2019, tror jag. Vi får se. År 2020 kan det ha varit lite lägre än 2019. De sista siffrorna har inte kommit in än. Det kan vara lite lägre. Men det är i alla fall i paritet med detta. Vi har alltså de två senaste åren exporterat mer el än någonsin tidigare.

Sin vana trogen slänger Jan Ericson ur sig en rad påståenden, där många är felaktiga eller halvsanna. Exempelvis startades Karlshamnsverket i somras inte på grund av någon effektkris – vi hade stora överskott av el, och vi hade rekordlåga elpriser i somras – utan det startades helt enkelt därför att kärnkraften inte var lönsam på marknaden. Man valde då att dra ned på kärnkraftsproduktionen. Därför behövdes det stödtjänster som

kärnkraften annars står för på marknaden – rotationsenergi, frekvensstabilitet etcetera. Detta tillsammans med de periodiska underhåll som görs av kärnkraften var skälet till detta.

Det är också bakgrunden till att jag har gett Svenska kraftnät i uppdrag att utarbeta fler sådana stödtjänstmarknader. Såvitt jag förstår är det en politik som Moderaterna står bakom och välkomnar för att elkonsumenterna ska få så billig och stabil elkraft som möjligt.

Sedan har jag ändå en fråga till de moderata debattörerna som värnar så mycket om kärnkraften. Jag välkomnar det. Kärnkraften är en stor del av svensk energiförsörjning och kommer att vara det i många år framöver. Men varför värnar ni bara om kärnkraften? Varför ställer ni inga frågor om de tiotals eller tjugotals vindkraftverk som har stängts under de senaste åren, eller om de kraftvärmeverk som har stängts? Varför oroar ni er inte för den påverkan på effektförsörjningen? Varför finns det bara ett kraftslag och inte fler på den moderata energikartan?

Till sist vill jag bara göra ett litet påpekande. Vi kan lagra el. Det är en av Sveriges stora tillgångar. Vi har vattenmagasin som lagrar enorma energiresurser. Vi kan lagra el i vätgas, vilket Hybrit nu håller på och gör. Det är ett storslaget industriprojekt i norra Sverige. Vi kan också lagra el i någon av de nästan 100 000 elbilar som finns i Sverige.

Anf. 181 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att energiministern gör på samma sätt som ett antal andra ministrar i regeringen och skyller alla problem på andra och försöker prata bort de problem som faktiskt finns.

Men faktum är att Sverige under mer än 50 år har haft en trygg, billig och stabil energiförsörjning, i princip helt utan miljöskadliga utsläpp. Vår vattenkraft och kärnkraft har producerat el till en låg kostnad och tryggt elförsörjningen för både industri och hushåll.

I dag går många länder ifrån kolkraftsel och oljekraftverk och satsar på en renare elproduktion. Andelen el från miljöskadliga energikällor minskar i flertalet länder i Europa – man stänger till exempel ned kolkraft – men inte i Sverige. Här går vi i stället åt andra hållet. Vi tvingas importera kolkraftsel från Polen, och oavsett vad energiministern skyller det på är det ett faktum att vi både har startat oljekraftverk och har gaskraftverk redo som reservkraft. Samtidigt blir elen dyrare och elförsörjningen mer osäker.

Stora och elintensiva kunder är faktiskt oroliga, men ansvarig minister pratar bort det och säger att det inte finns några problem. Det finns tydligen inga problem i Skåne över huvud taget, trots att både företagen och Sydsvenska Handelskammaren hela tiden larmar om att det finns problem i Skåne. Hur kan regeringen ställa till så mycket på så kort tid och dessutom helt förneka att problemen finns?

I sitt svar upprepar energiministern det här om historiskt stora elöverskott, och nu är vi flera som har konstaterat att Sverigechefen på Kemira faktiskt kallar det rappakalja. Det hjälper nämligen inte om vi har elöverskott på årsbasis eller månadsbasis; elen måste finnas hela tiden, varje dag och varje minut. Årssiffrorna är faktiskt ointressanta för den som drabbas av elbrist vid ett konkret tillfälle.

Sedan kan man diskutera om elexporten är lönsam. Vi exporterar el när alla andra också har överskott. I somras fanns det uppgifter i medierna om att vi knappt fick något betalt alls för överskottet – det var nere på kanske

något öre per kilowattimme – eftersom det helt enkelt inte fanns någon efterfrågan på elen. Det var mitt i sommaren, vindkraften gick för fullt och ingen ville köpa elen. Men när vi sedan behöver importera el är det oftast kallt, och då är efterfrågan på el stor. Det är när vindkraften står stilla, och då har ofta alla våra grannländer samma problem. Då kostar det. Då är det brist på el, och då får vi betala jättemycket.

Det här att exportera massor av el för kaffepengar och betala dyrt för import brukar vi ju kalla Ebberöds bank, och jag vet inte om det är något att skryta om. Jag har faktiskt bett riksdagens utredningstjänst att titta på detta: Hur mycket tjänar vi egentligen på att exportera el? Jag är inte säker på att det är så mycket som vissa tror.

Nåväl! Jag upprepar min första fråga, som jag ställde i min interpellation. Den är faktiskt väldigt rak: Kan energiministern garantera att Sverige klarar sin elförsörjning i vinter och inte, enligt de reservplaner som finns, tvingas stänga ned elförsörjningen för bostadsområden, hela orter eller industrier för att elen helt enkelt inte räcker till? Jag skulle egentligen bara vilja ha ett rakt och tydligt svar på det: ja eller nej.

Anf. 182 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Vi har nu en debatt om elförsörjningen i vinter. Det handlar om tryggheten för hushåll och företag. Även om vi har stora överskott på helårsbasis i Sverige är det en mer ansträngd situation, vilket bland annat Svenska kraftnät påpekar.

Det har från energiministerns sida refererats till ett möte i södra Sverige mellan Sydsvenska Handelskammaren, nätbolaget Eon och energiministern. Efter en tidigare debatt i riksdagen har det inkommit ett brev till Regeringskansliet och riksdagen där Sydsvenska Handelskammaren konstaterar att man inte delar ministerns uppfattning. Man hävdar i stället att det finns kunder i Skåne som inte har fått el i den mån de önskar. Det finns alltså olika uppfattningar där.

Energiministern säger också att vi har historiskt låga elpriser, och det är alldeles riktigt på spotmarknaden. För svenska företag är det dock den totala elkostnaden som är relevant, det vill säga vad man betalar även inräknat energiskatt, moms, utsläppsrätter och hela baletten. Det handlar också om att ha en trygghet och inte alltför stora prisfluktuationer.

Medan vi har den här debatten har det kommit en flash från tidningen Dagens industri. Man konstaterar att priserna nu rusar i Sverige – nu kommer rysskylan. Så kan det bli en svensk vinter. Vad man också konstaterar i Dagens industri är att vi har bristande överföringskapacitet. För att kunna föra över el från norra Sverige till södra Sverige måste man ha någonting som elektrikererna kallar reaktiv effekt, och det har man bland annat i Ringhals reaktor 1 och hos andra stora kraftproducenter i södra Sverige. Det innebär att överföringskapaciteten minskar om den typen av anläggning stängs, och då blir läget för kunder i södra Sverige än mer utsatt.

Vi har läget att Socialdemokraterna i riksdagen röstade för att stänga Ringhals reaktor 1 utan att de eller ministern har något alternativ. Min fråga blir därför ånyo, fru talman: Hur ser Anders Ygemans alternativ till Ringhals 1 ut när det gäller att hantera en eventuell kommande elkris i södra Sverige – i vinter, i sommar eller längre fram?

Anf. 183 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Läget är skakigt. Lars Hjälmered har redogjort för Ringhals 1 här.

Statsrådet säger att företagen inte har anmält och fått nej till att starta. Men man kan ju kan höra av sig till sin länsstyrelse. I alla fall skriver länsstyrelsen så här: Bara de senaste veckorna har nya uppgifter kommit om att svaret vid konkreta förfrågningar om investeringar i Skåne är att kapaciteten för anslutning saknas och att det kan hanteras tidigast om två tre år. Industrieföretag larmar om att de kan tvingas flytta sin produktion på grund av osäkert läge, om de inte redan gjort det.

Fru talman! Sydsverige, Skåne, har färjor som går på el – i alla fall när det funkas. De slukar ström. Färjorna mellan Helsingborg och Helsingör slukar ett helt Rydebäck, vilket är ett samhälle på ungefär 7 000 personer. Företag signalerar att de inte kan expandera; Sydsvenska Handelskammaren har signalerat detta. Vi har räknat upp företag som Pågen, Lindab, Polykemi med flera, som har hört av sig längs vägen. Kommuner signalerar att bostäder inte kan byggas. Vi har ett stort kluster med ESS, MAX IV-laboratoriet och annat i Lund. Hela regionen behöver elanvändning vid omställning. Människor ska arbetspendla. Laddstolpar ska på plats, och elbilar ska användas.

Jag skulle vilja fråga statsrådet om han kan garantera att Sverige klarar sin elförsörjning i vinter, i hela landet, och hur det kommer att se ut framöver. Det inkluderar även trygghet gällande el i Skåne och Sydsverige.

Anf. 184 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Som jag har konstaterat i mitt interpellationssvar har Sverige lika god eller bättre beredskap för leveranssäkerhet när det gäller el jämfört med våra grannländer.

När det gäller debatten om Skåne, låt oss bara få detta avklarat: Ni behöver inte lyssna eller lita på mig! Det är inte jag som står för anslutning av elnätskunder i Skåne, utan det är det nätägaren som gör. Den 18 september i år garanterade Eon, alltså nätägaren, att det finns tillräcklig effekt till alla kunder i Skåne. Har ni en annan uppfattning än nätägaren får ni nog prestera någonting bättre än det ni har lyckats prestera i den här debatten. Jag kan bara konstatera att nätägaren säger att man kan uppfylla alla kända och framtida kända krav på anslutningar. Det innebär inte att du kan få el på en sekund, en minut eller ens en vecka, för det kan ibland ta tid att bygga elledningar. Jag tycker att den tiden ska kortas, och jag hoppas kunna hitta enighet om förslag för att förkorta den. Men effekten är inte ett problem när det gäller att ansluta elkunder i Skåne, enligt nätägaren.

Jan Ericson pratar om elelexport och har skrivit en fråga till riksdagens utredningstjänst. Det hindrar honom dock inte från att själv dra slutsatser om vad han tror. Jag ser fram emot att se resultatet av Jan Ericsons uppdrag till utredningstjänsten. Jag ska också be Jan Ericson titta lite närmare på import- och exportstatistiken. Då kommer han att se att en del av den el vi importerar från Polen och som han ondgör sig över exporterar vi vidare till kärnkraftsnationen Finland, som har ett stort behov av att importera el. Det är alltså inte så att den används i Sverige.

Jag kan också glädja Jan Ericson med att koldioxidutsläppen från energiproduktion minskar i Sverige, i motsats till vad han tycks tro. Vi stampar ut fossila energikällor. Visst har vi reservkraft, och det finns en liten, liten del av reservkraften – Karlshamnsverket – som fortfarande bygger på fossila källor. Det ska vi naturligtvis stampa ut. De övriga har vi bytt ut till bioenergi, utan koldioxidutsläpp. Om jag förstod Lars Hjalmered rätt har Moderaterna välkomnat det utbytet. Jag hoppas att även denna del av Moderaternas energipolitik kan nå fram till Jan Ericson.

De senaste åren, efter det att Moderaterna, Socialdemokraterna med flera slöt energiöverenskommelsen, har svenskt näringsliv investerat i storleksordningen 80 miljarder kronor i ny energiproduktion. Energiuppbyggnaden möjliggjorde ju investeringar i kärnkraft. Hur stor del av svenskt näringslivs energiinvesteringar har då skett i denna energikälla, som så hårt omhuldas av Moderaterna? Det tycker jag att Jan Ericson borde fundera på.

Det är faktiskt möjligt att investera i kärnkraft i Sverige, både i nya kärnkraftsanläggningar och i befintliga anläggningar. Men trots att de ekonomiska driftsförutsättningarna för svensk kärnkraft aldrig har varit bättre efter att kärnkraften byggdes finns det inte en vilja att investera i svensk kärnkraft. Det beror inte på att kärnkraften är dålig, utan det beror på att produktionskostnaderna för de andra energislagen har sjunkit så att det går att få billigare el för svenska konsumenter genom att investera i andra energislag.

Anf. 185 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Nu är vi tre ledamöter som har stått i den här talarstolen i kanske en halvtimme och berättat om problem som finns runt om i Sverige och om företag som ser problem med elförsörjningen, men energiministern viftar bort alltihop och säger att det inte finns några problem. Allting är jättebra. Det är vi som hittar på, och Anders Ygeman har rätt.

Fru talman! Anders Ygeman säger att han inte är nätägare och att han därför inte behöver bry sig. Nej, det är han inte, men Anders Ygeman är energiminister. Om det finns problem med energiförsörjningen i Sverige bör väl ändå energiministern bry sig och inte gömma sig bakom en nätägare i Skåne som säger någonting som dessutom verkar väldigt oklart eftersom det finns motstridiga uppgifter om saken, som Lars Hjalmered berättade alldeles nyss? Energiministern skakar på huvudet, men det här handlar om ett brev som har inkommit till Regeringskansliet. Jag konstaterar att ord står mot ord; vi får väl se vad som stämmer i den här frågan.

Energiministern säger att det inte finns något förbud mot att investera i kärnkraft i Sverige. Nej, det är klart att det inte finns ett förbud, men det måste finnas någon anledning till att Vattenfall valde att stänga ned en kärnkraftsreaktor i Sverige som den andra delägaren i samma kärnkraftverk ville driva vidare. Det måste också finnas ett skäl till att Vattenfall häromveckan träffade en avsiktsförklaring med Estland om att bygga minikärnkraftverk i Estland samtidigt som man stänger reaktorer i Sverige. Det måste finnas någonting som skiljer dessa länder åt och som gör att det är lönsamt att investera i kärnkraft i Estland men olönsamt att göra det i Sverige.

Jag fick inget riktigt svar från energiministern. Han hoppas att allting ska gå bra i vinter, men någon uttrycklig garanti för att det inte blir någon nedstängning av elnätet fick jag tyvärr inte. Det drar jag mina slutsatser av.

Anf. 186 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag kan egentligen låta Jan Ericsons olika inlägg tala för sig själva, men jag har två små kommentarer.

För det första har jag förstått Vattenfalls vd så att hon planerar för småskaliga kärnkraftverk även för den svenska marknaden om det skulle bli lönsamt, så detta beror inte på skillnader mellan Sverige och Estland. Sedan återstår det ju att se om den tekniken har potential att bli lönsam på marknaden. Såvitt jag förstår handlar inte Vattenfalls avsiktsförklaring när det gäller Estland om att bygga reaktorer, men där kan jag ju vara felunderlättad.

För det andra: Ord står inte mot ord. Jan Ericson har ju en mobiltelefon, om inte i handen så åtminstone i kavajfickan. Det är bara att googla – då kan han läsa vad nätägaren själv skriver. Då slipper han lyssna på mina eller någon annans ord.

Eon säger det jag säger; jag citerar Eon. De är nätägare. De kan leverera el, punkt slut.

Sedan finns det andra diskussioner mellan mig och Sydsvenska Handelskammaren om hur nätområden och andra saker ser ut. Det får man gärna skriva brev till mig om, och jag träffar gärna – återigen – Sydsvenska Handelskammaren och de skånska företagen. Jag har haft två sådana möten sedan jag blev energiminister, och jag ser fram emot att fortsätta dialogen med det skånska näringslivet. Min förhoppning är att det ska kunna växa och utvecklas i Sverige.

Här ska jag faktiskt ge Jan Ericson en poäng, även om han inte riktigt sa så. Det är mycket bättre att vi importerar arbetskraft till Sverige med hjälp av den stabila svenska energiförsörjningen och de låga energipriserna än att vi exporterar elen till andra länder. Därför kan vi vara stolta över Northvolt, Hybrit och andra sådana projekt, som har möjliggjorts tack vare billig svensk el.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2020/21:212 om elförsörjningen och satsningen på elbilar

Anf. 187 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det är så många interpellationer i dag att jag höll på att ta fram svaret på föregående interpellation. Det hade kanske upprört Jan Ericson om jag hade läst samma interpellationssvar två gånger.

Fru talman! Jan Ericson har frågat mig hur jag avser att säkra elförsörjningen och därmed trygga den fortsatta satsningen på elbilar.

Till att börja med kan jag konstatera att det inte råder någon brist på el utan att tillgången till el i Sverige är god. Under 2019 nettoexporterade Sverige rekordmycket el, och även under 2020 har nettoexporten varit

mycket stor. Inga elförbrukare har heller behövt kopplas bort på grund av effektbrist i Sverige. Sverige har i dagsläget och med fortsatta satsningar på elnätet helt klart förmågan till en snabb elektrifiering av fordonsflottan.

Det kan dock uppstå utmaningar på lokal och regional nivå när näten blir hårt belastade, som exempelvis Jan Ericson lyfte upp. Det har vi sett bland annat i Skåne och i Stockholm. Regeringen och nätföretagen i Malmö och Stockholm tog därför förra hösten ett gemensamt initiativ för att säkerställa kapaciteten på både kort och lång sikt. Elnäten ska utvecklas och användas effektivt i takt med den ökade elektrifieringen.

Affärsverket svenska kraftnät ökar nu investeringarna kraftfullt. Den kommande treårsperioden planeras investeringar på 17 miljarder kronor, att jämföra med 7 miljarder kronor de senaste tre åren. Därtill har fyra länsstyrelser och Energimarknadsinspektionen redovisat regeringsuppdrag om lokal nätkapacitetsbrist, och deras förslag analyseras nu. Regeringen har dessutom initierat en elnätsdialog. Detta är några viktiga åtgärder.

Nyligen satte vi igång arbetet med den nationella elektrifieringsstrategin. Strategin ska bidra till att skapa förutsättningar för en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering, inte bara av transportsektorn utan även av industrin och i samhället i stort. I liknande anda har regeringen också inrättat en elektrifieringskommission för att påskynda arbetet med elektrifiering av de tunga vägtransporterna och transportsektorn som helhet. Elförsörjningen kommer att vara en viktig fråga att beakta både i elektrifieringsstrategin och i kommissionens arbete.

Vi behöver också se till att utbyggnaden av laddinfrastruktur sker i sådan takt att den inte blir ett hinder för elektrifiering av transportsektorn. I budgetpropositionen för 2021 föreslår regeringen att Klimatklivet, som bland annat ger investeringsstöd till laddinfrastruktur, förstärks och förlängs. Utöver det föreslår regeringen ett stöd om en dryg miljard kronor för perioden 2021–2022 till infrastruktur för att elektrifiera tunga regionala transporter. Det finns också ett befintligt stöd som syftar till att säkerställa att det finns tillgång till laddinfrastruktur för snabbbladning av elfordon längs de större vägarna i hela landet. I dessa stöd ingår nätförstärkning där så krävs.

Anf. 188 JAN ERICSON (M):

Fru talman! I vår förra debatt pekade jag på hur dålig utvecklingen varit, hur vi tvingades starta oljekraftverk som reservkraft redan förra sommaren och hur vi häromveckan tvingades importera kolkraftsel från Polen. Att vi sedan, som energiministern sa, skickar den vidare till Finland må vara hänt, men om vi inte hade behövt importera den från Polen kunde vi ju ha skickat vår rena kraft från Ringhals till Finland i stället. Det hade varit mycket bättre.

Jag pekade på att Tillväxtverket bedömde att mellan 40 000 och 124 000 jobb hotas i södra delen av landet till följd av att elbehovet inte möts. Jag har i de tidigare debatterna även påmint om den storsatsning på enorma industriprojekt i norra delen av landet som sammantaget medför att hela det överskott vi har i norra delen av landet kan gå åt till detta. Då finns det ingen överskottsdel att skicka söderut.

Jag räknade upp ett antal oroliga företag som upplever sin verksamhet eller expansion hotad till följd av osäker elförsörjning. Jag uppmärksammade att vi för bara en vecka sedan upplevde att vi tvingades importera kolkraftsel från Polen. Jag nämnde larmet från Svenska kraftnät som betecknar det som en inte obefintlig risk att Sverige tvingas släcka ned delar av elkunderna för att inte riskera att hela det nationella elnätet drabbas av ett sådant avbrott som Pakistan nyligen drabbades av.

Allt detta som jag räknade upp gäller i dag, med dagens elbehov och med dagens kända energisatsningar. Samtidigt talar sig regeringen varm för ökad elektrifiering. Vi ska köpa elbilar och vi ska använda el i viktiga industriprocesser. Som jag nämnde i en tidigare debatt säger energiföretagen själva att man räknar med en fyrdubbling av elförbrukningen i Sverige fram till 2050.

I sitt svar talar energiministern om regeringens satsningar på att bygga ut laddinfrastrukturen. Det är positivt och något som även vi från Moderaterna har i vår budget. Vi satsar till och med mer på detta än vad regeringen gör. Men till skillnad från regeringen har vi också försökt verka för att det ska finnas någon el att skicka i de här ledningarna. Den biten har regeringen missat.

Tyvärr, energiministern, är det helt meningslöst att bygga ut stamnäten och laddinfrastrukturen om det inte finns tillräckligt med el att skicka i ledningarna.

Varifrån ska elen komma? Det är min första fråga till energiministern. Varifrån ska elen komma om vi behöver fyra gånger så mycket el fram till 2050? Det anknyter lite till Lars Hjalmereds fråga: Vad är det vi ska ha i stället för kärnkraften som klarar att hela tiden leverera lika mycket el på ett lika stabilt sätt?

Fru talman! Jag ger energiministern chansen att svara på den fråga som han inte svarade på förra gången eftersom den även kopplas till den här interpellationen. Den handlar om det här med garantin. Kan energiministern garantera att vi slipper elavbrott den här vintern och att de som satsar på att köpa en elbil i dag vet att de faktiskt har el i uttaget så att de kan ladda sin elbil under natten?

Anf. 189 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Vi har framför oss en fantastisk möjlig utveckling med fler elektrifierade fordon. Det kommer naturligtvis att ställa krav på vårt el- och energisystem.

När jag har kontakt med tillverkarna hemma i Göteborg, Volvo Cars och AB Volvo, är det tydliga beskedet därifrån att utvecklingen med elektrifiering och laddhybrider går i en rasande hastighet. Det går nu mycket fortare än i egentligen alla deras tidigare prognoser.

Det här innebär naturligtvis stora möjligheter, för det betyder att man kan säkra jobben hemma i Göteborg och fortsätta utveckla den viktiga fordonsindustrin. Naturligtvis kan övergången från fossil energi till elektrifiering ha stora klimatfördelar för Sverige och för världen, men det kommer också att ställa krav på vårt el- och energisystem.

Jag ska inte säga att det är som att sätta en man på månen, men skulle man få 100 nya elbussar här i Stockholm som ska laddas blir det väldigt mycket eleffekt vid en och samma tidpunkt. Vid en villagata där inte 1 eller 2 utan kanske 10, 20, 30 eller 40 elbilar finns måste vi med styr- och

reglerteknik hantera detta så att vi inte missutnyttjar vårt el- och energisystem. Då måste detta ändras och utvecklas.

Sedan måste vi också verkligen boosta och skjuta fart i elektrifieringen. Jag tycker att det är ett klokt initiativ från regeringen med en elektrifieringskommission som tittar på detta med hela fordonssektorn, laddhybrider och annat och tar tag i en del av de problemen.

Men jag är också, fru talman, oroad över det som Anders Ygeman och kollegorna har för sig när det gäller vissa av styrmedlen rörande elektrifiering. Regeringen föreslår faktiskt att man ska höja – inte sänka – skatten på elbilar, och det ganska kraftigt. För de flesta som ser en sådan här debatt framstår det som ganska befängt.

Av de fordon som säljs i Sverige säljs två av tre bilar till en juridisk person. Man har den alltså som en förmånsbil, en firmabil, eller köper en bil via privatleasing. Så mycket som tre av fyra bilar som säljs i Sverige som är elbilar eller laddhybrider säljs till juridiska personer. Alltså betyder det att privatleasingen och företagsmarknaden är helt avgörande för hur det går i Torslanda och biltillverkningen där men också för bilförsäljningen i stort och, ska jag säga, Sveriges möjligheter att på sikt nå klimatmålen till 2030.

Det finns en bred samsyn i politiken om att vi ska värna mobiliteten men också ta ned utsläppen. Man talar om en 70-procentig reduktion till 2030. De som är experter i energibranschen och jobbar med just detta konstaterar att gör man den rockad som regeringen nu föreslår när det gäller förmånsbilar och den kraftiga skattehöjningen på elfordon kommer vi längre ifrån att Sverige ska kunna nå sina klimatmål på transportområdet.

Fru talman! Min fråga till Anders Ygeman är varför han och regeringen väljer att gå fram med en kraftig skattehöjning på försäljning av elbilar i Sverige.

Anf. 190 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Visst finns det utmaningar, framför allt lokalt, sa statsrådet till Jan Ericson. Så är det verkligen. Det är verkligheten. Vardagen pågår där ute i landet där näringslivet är beroende av elproduktion jämte kommuners byggande, regionala och lokala transportsystem, laddstolpar och hushållens användning. Trygg elförsörjning och kapacitet saknas.

Det är bra att regeringen följer utvecklingen och att Svenska kraftnät har en hög investeringstakt och planerar att investera de kommande tio åren. Men det svarar inte på frågan i dagsläget: Vad ska hända vid ett strömavbrott? Är det den signalen som ska skickas ut över landet att man får räkna med att elen kan försvinna från tid till annan med stora kostnadsbortfall för företaget runt om i landet?

Företaget Trioplast gjorde ett uttalande den 18 november. Vi ser en ökad risk för att elförsörjningen i framtiden kommer att fungera sämre. Det skulle vara helt förödande eftersom vi kör våra anläggningar dygnet runt, året runt och är helt beroende av att elen fungerar, sa man. Detta är ett företag som omsätter miljardbelopp och anställer många människor.

Företagen, näringslivet och landet behöver få svar. Det pågår en samhällsomställning under vilken Ringhals 1 nu stängdes vid årsskiftet. Det är ett beslut som regeringen får ta ansvar för.

Regeringen och statsrådet säger att stängningen av Ringhals inte låg på regeringens bord. Men jo, så är det när man väljer en politik som gör att det blir billigare med andra kraftslag än de som kärnkraften får betala för med skatter. Vattenfall har därför inte haft någon väg framåt utan har valt att stänga ned. Regeringen kunde ha kommit till riksdagen med ett beslut om att förlänga tiden för Ringhals 1.

Jag skulle gärna vilja få svar från statsrådet på om regeringen över huvud taget övervägde att komma med ett beslut som skulle ha gett Vattenfall möjlighet att köra Ringhals 1 vidare fram till 2036 eller om ni hoppas på att befolkningen inte ska förstå kopplingen mellan ökade kostnader på vissa energislag och sänkningar på andra?

Jag kan inte och kommer aldrig att förstå att regeringen verkligen lät detta hända, och inte under de omständigheter som råder i landet här och nu. Det finns saker som gör mig sorgsen, och stängningen av Ringhals är en av dem.

Fru talman! Häromdagen skrev regionala företrädare för Moderaterna och Liberalerna i Skåne om att regeringens politik har lämnat djupa spår i Skånes elförsörjning.

I fredags nådde elpriserna nya rekordnivåer. Vad hade hänt? Jo, det blev kallare väder och vindproduktionen var liten. Hur löses då elproduktionen? Svaret är att då importerar vi el, denna gång från Polen – det är smutsig el eftersom den kommer från kolkraft – för att undvika strömavbrott.

Ponera att vi inte är själva om denna situation utan att det är likadant i våra grannländer. Då står vi där, och då stryps kranarna till landet. Vad gör vi vid ett strömavbrott, Anders Ygeman?

Anf. 191 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att den här interpellationen handlar om elförsörjning och elbilar.

Anf. 192 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Med respekt för det vill jag ändå nämna att beslutet om att lägga ned Ringhals fattades av Vattenfall 2015. Det var ett år innan Moderaterna, Socialdemokraterna med flera partier gjorde upp om den långsiktiga energipolitiken i Sverige. Den gav de bästa ekonomiska förutsättningarna för att driva kärnkraften sedan den togs i drift i detta land. Sedan dess har vi också beslutat att avskaffa de så kallade gröna certifikaten och har alltså avskaffat stora delar av subventionerna till förnybar kraft.

Det är alltså raka motsatsen till det som Ann-Charlotte Hammar Johnson ger uttryck för, att kärnkraften har blivit dyrare och de andra billigare. Det är precis tvärtom.

Vi har haft elöverskott i Sverige sedan 2011. Man tar sig lite för pannan när man lyssnar på delar av de moderata argumenten i debatten. I den förra debatten var det meningslöst att vi hade elöverskott i Sverige eftersom vi inte hade några kablar och ingen transmission. Nu står Jan Ericson och säger att det är meningslöst att bygga för nya kablar eftersom vi inte har någon el. Du får bestämma dig, Jan Ericson. Vilken fot ska du stå på?

Vi har de största elöverskotten någonsin i Sverige. Och vi har de största nyinvesteringarna i transmissionsnät på mycket länge. Detta ska göra att alla de som nu väljer att köpa elbil, vilket jag välkomnar, ska kunna ha god

tillgång till el och kunna ladda sin bil såväl hemma som på arbetet och längs med våra vägar.

Lars Hjalmered! Jag blev inte riktigt klar över vad som var huvudpoängen i ditt inlägg. Jag kanske lyssnade lite dåligt. Men var problemställningen att vi hade för många elbilar och att det skulle bli svårt att ladda dem, eller var problemet att vi skulle få för få elbilar tack vare att regeringen, enligt ditt tycke, snedvred förutsättningarna och gjorde det svårare att köpa elbil? Man får nog bestämma sig för vad som är huvudproblemet: för få elbilar eller för många elbilar.

Jag ser fram emot att Lars Hjalmered ska reda ut vad som är det största problemet så att vi kan diskutera det.

Sverige är nämligen det land i Europeiska unionen där det säljs flest elbilar. Den största andelen elbilar i hela Europeiska unionen säljs i Sverige. Bakgrunden är naturligtvis att man med en elbil får en låg rörlig kostnad. Man får en mobilitetskostnad på kanske 2 eller 3 kronor per mil. Bakgrunden till det är att Sverige har Europas lägsta elpriser och att elbilen är energieffektiv. Svenska elkonsumenter betalar i snitt en tredjedel av vad de tyska konsumenterna betalar. Det är en konkurrensfördel som vi ska slå vakt om.

Precis som några av de moderata debattörerna här i dag konstaterade vidtar regeringen ett stort antal åtgärder för att underlätta både laddning och utbyggnad av infrastruktur. Jag hoppas att vi, i likhet med det vi diskuterade i en tidigare debatt, ska kunna vara överens om ytterligare insatser för att förstärka elnäten, öka elnätsinvesteringarna och göra elbilen till ett än mer konkurrenskraftigt alternativ för Sveriges nybilsköpare.

Anf. 193 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag vill bara upplysa talmannen om att interpellationen faktiskt handlar om både elförsörjningen och satsningen på elbilar. Det hänger ihop. Jag tycker att vi måste kunna prata lite bredare om de här frågorna.

Energiministern berättar att det säljs fler elbilar i Sverige än i något annat land i EU. Det är väl jättebra och jättest positivt. Men om den utvecklingen ska kunna fortsätta är det viktigt att det finns billig och säker el framöver. Nu lever vi ganska farligt. Det bekräftar Svenska kraftnät. De talar om att det är väldigt ansträngt.

Energiministern skryter lite grann om att vi hade mycket elexport 2019 och 2020. Det var ju i huvudsak före nedstängningen av både Ringhals 1 och Ringhals 2. Situationen är annorlunda i dag. Energiministern skrattar; men Ringhals 2 lades ned i mitten av 2020, och Ringhals 1 lades ned nu vid årsskiftet. Exporten under 2019 och 2020 var alltså delvis tack vare kärnkraften.

I fråga om Vattenfalls beslut är det självklart. Vattenfall var den ene ägaren. Det fanns också en annan ägare, som ville driva Ringhals 1 vidare, men Vattenfall sa nej. Det kom alltså från ett statligt ägt företag, som följer regeringens ägardirektiv som tas politiskt. Nedläggningen av Ringhals 1 var ett politiskt beslut. Det vet alla.

Jag fick en fråga från energiministern om det här med kablar och el. Det var lite förvirrande. Men han måste ändå hålla med om att det är ganska meningslöst att sätta upp laddstolpar för elbilar utan att ha någon el att skicka i ledningarna.

Det är precis lika meningslöst att förstärka stamnätet från norra Sverige om hela överskottet i norra Sverige redan har gått åt för industrietableringar där. Då måste man ha elförsörjning även i södra Sverige. Annars kommer vi inte att kunna få hushåll och andra att satsa mer på elbilar. Och vi kommer inte att kunna klara industrisatsningar där det krävs mer el.

I övrigt satsar Moderaterna mer än regeringen på laddinfrastruktur. Det är jättepositivt. Men vi har också en strategi för vad vi ska stoppa in i de ledningarna. Det har inte regeringen. Det är det som gör mig orolig.

Anf. 194 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Energiminister Anders Ygeman förstod inte min fråga och sa: Vad är problemet? Låt mig vara tydlig. Problemet är att Anders Ygeman och hans kollegor föreslår en kraftig höjning på skatten för den som köper en elbil. Det är det stora problemet.

Vi har en fantastisk möjlighet framför oss med en övergång till en kraftfull elektrifiering med elbilar och laddhybrider. Nya jobb kan säkras, till exempel i Göteborg, med fortsatt fordonsutveckling. Och vi kan ta viktiga steg för att klara våra klimatmål och sänka utsläppen från transportsektorn.

Fru talman! I det läget föreslår regeringen att kraftigt höja skatten för den som köper elfordon. Regeringens förslag innebär till och med att det för en person som har en förmånsbil framöver inte ska vara en ekonomisk fördel att välja en laddhybrid eller en elbil jämfört med en bensin- eller dieselbil. För mig är det fullständigt obegripligt hur man kan landa där. För mig är det självklart att det ska synas i plånboken om man väljer en elbil eller en laddhybrid framför en fossildriven bensin- eller dieselbil.

Det finns naturligtvis flera andra utmaningar i detta. Vi måste säkra lokal elproduktion. Regeringen måste tillsätta en elnätsutredning så att vi kan utveckla den regleringen och säkra nätens funktion. Det måste tas regionala initiativ, till exempel för att samordna och synka laddning av tunga och lätta fordon framöver – styr- och reglerteknik.

Fru talman! I den här debatten kokar frågan dock ned till varför Anders Ygeman och hans kollegor väljer att kraftigt höja skatten för att köpa en elbil i Sverige när samhället och sektorn överlag pratar om vikten av elektrifiering och de möjligheterna framöver?

Anf. 195 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Temat i mitt förra inlägg var elförsörjningen. Den hänger samman med företagen, våra hushåll, de som ska köpa elbilar, att vi ska bygga ut transportsystemen, att färjorna ska fungera och så vidare. Allt detta blir en stor helhet, i ett läge där vi har ett skakigt system. Samtidigt ökar vi vår användning av el för att övergå till det nya systemet. Det är i den kontexten man ska se detta, fru talman.

Jag skulle vilja avsluta med att fråga statsrådet om vi kommer att klara den elövergången, med tanke på att det kan komma strömavbrott.

Jag skulle också vilja fråga om kärnkraften och Ringhals 1, som nu har stängts och som vi har debatterat i ett antal inlägg. Menar statsrådet när det gäller beslutet som togs tidigare att han eller hans regeringsföreträdare inte skulle ha kunnat ta ett omtag i ett läge där man ser en kraft som försvinner, en baskraft, vilket Ringhals 1 var ihop med vattenkraften? Skulle statsrå-

det inte ha kunnat komma över med ett förslag till riksdagen så att vi hade kunnat ta ett nytt beslut? Är det statsrådets svar?

Anf. 196 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Låt mig börja med Ann-Charlotte Hammar Johnsson frågeställning. Sverige har en öppen energimarknad där respektive aktör självständigt fattar beslut om vilka kraftslag de vill investera i eller inte. Även för de statligt ägda eller delägda företagen sker det på marknadsmissiga grunder. Vi har inga planer att som ägare överpröva deras beslut.

Jag delar inte Lars Hjalmereds beskrivning. Det är även fortsättningsvis kraftigt lönsamt att köpa elbil. Tvärtemot den beskrivning som Lars Hjalmered ger uttryck för höjdes den maximala bonusen vid köp av elbil från 60 000 kronor till 70 000 kronor. Jag är övertygad om att allt fler konsumenter kommer att välja att köpa elbil.

Jan Ericson fortsätter sin vandring i marker av tveksamma fakta. Jag kan upplysa om att Ringhals 2 stängdes klockan nio den 30 december 2019, vilket gör att Ringhals 2:s bidrag till det svenska elöverskottet 2020 nog var kraftigt begränsat.

Anf. 197 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Ja, det är helt korrekt. Jag hade fel datum när det gäller Ringhals 2. Men fortfarande gäller att Ringhals 1 bidrog till elöverskottet både 2019 och 2020 och att Ringhals 2 bidrog det ena året. År 2021 är inget av dem i drift, och då kan man fundera på vad vi ska ha i stället.

Denna fråga har energiministern flera gånger fått av Lars Hjalmered, mig och Ann-Charlotte Hammar Johnsson, men vi har inte fått något svar. Vi vet helt enkelt inte vilken långsiktig tanke som regeringen har om hur vi ska klara elförsörjningen i Sverige. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Vi har nu haft tre interpellationsdebatter som handlat om el och elförsörjning. Inte i någon av debatterna har energiministern svarat på den klaraste och tydligaste frågan: Hur ska Sverige klara sin långsiktiga elförsörjning? Vi kan kanske få ett svar i slutanförandet.

I övrigt måste jag dra en parallell vad gäller Vattenfalls beslut. Vi hade en väldigt infekterad diskussion när Vattenfall köpte Nuon. Socialdemokraterna var väldigt tydliga med att det handlade om regeringens politiska beslut; det var inte Vattenfalls styrelse som tog beslutet. När det nu handlar om att lägga ned kärnkraft är regeringen plötsligt helt utan inflytande. Det är bara Vattenfall som har tagit det här beslutet och gjort det av rent ekonomiska skäl. Att regeringen med ägardirektiv styr Vattenfalls verksamhet saknar uppenbarligen helt betydelse i dag.

Jag konstaterar att regeringen avvecklar kärnkraft och ersätter med kolkraft och förlitar sig på reservkraft från olja och gas. Man höjer beskattningen för elbilar, vilket går rakt emot målet om att få fler elbilar. Man nonchalerar företag som känner oro för elförsörjningen. Regeringens energiminister vågar inte ens garantera att svenska elkonsumenter inte drabbas av elbrist i vinter. Detta är en sammanfattning av debatten, och det är inte speciellt smickrande för energiministern.

Anf. 198 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Man måste kanske ha ett litet leende på läpparna över det faktum att Jan Ericson erkänner att han har helt fel i sak men kommer ändå till samma slutsats. Det är kanske mest talande för Jan Ericson själv och hans sätt att debattera.

Låt mig säga så här: Vi har under de senaste åren haft de största elöverskotten någonsin. Vi har haft elöverskott elva år i rad. Sverige är inte en planekonomi, Jan Ericson. Vi är en marknadsekonomi och en blandekonomi. Det gör att svenskt näringsliv investerar otroliga summor i ny elproduktion. Jag tror att 80–90 miljarder har investerats under de senaste åren i ny svensk energiproduktion.

Jag är enig med Jan Ericson om att om efterfrågan fortsätter att öka kommer investeringarna också att öka. För att säkerställa att så blir fallet har regeringen både tagit fram en elektrifieringsstrategi för att dra upp riktlinjerna för hur vi ska kunna öka elproduktionen i landet och tillsatt en elektrifieringskommission som ska underlätta för elektrifieringen på vägarna.

Jag skulle kunna gå så långt som att säga att Sverige borde fortsätta att ha stora elöverskott för att kunna exportera el till våra grannländer och vara med i deras klimatomställning men också, Jan Ericson, för att kunna importera arbetstillfällen till Sverige. Europas största batterifabrik byggs nu i Skellefteå, och världens första koldioxidfria stålproduktion sker med hjälp av el och vätgas i Hybritprojektet. Spännande industriinvesteringar görs i Sverige tack vare vår goda tillgång till el till konkurrenskraftiga priser. Gläds med det!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2020/21:214 om utvecklingen av svensk exportindustri

Anf. 199 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Lotta Olsson har frågat näringsminister Ibrahim Baylan vad ministern gör för utvecklingen av svensk exportindustri och dess möjlighet att klara konkurrensen och utvecklas utifrån svensk energiproduktion. Interpellationen har överlämnats till mig.

Inledningsvis kan jag konstatera att Sverige har en mycket bra utgångspunkt, också för en ökad elektrifiering av industrin och transportsektorn framöver. Vi har hög leveranssäkerhet, och ingen elförbrukare har heller behövt kopplas bort på grund av effektbrist. Vi har historiskt stora elöverskott. Sveriges medelstora och stora företag har de lägsta slutkundspriserna inom hela Europeiska unionen. Vi har en elproduktion med mycket låga koldioxidutsläpp i jämförelse med andra länder, och de sjunker. Bara en handfull länder i världen har en elförsörjning med lika låga utsläpp. Den samlade miljörörelsen i världen ger Sverige betyg som det land i världen som har den bästa klimatpolitiken.

Vidare kan jag konstatera att förutsättningarna för utbyggnaden av ny förnybar elproduktion har förändrats mycket under de senaste åren. Den 19 maj 2019 passerades målnivån för 2020 inom det gemensamma elcertifikatssystemet med Norge, och vi är redan nu mycket nära målnivån för

2030. Det innebär att våra högt ställda förväntningar kommer att infrias med råge och att större produktionsanläggningar av förnybar el nu är lönsamma helt utan stöd, och det är väldigt bra för framtiden.

Jag är dock ödmjuk inför den uppgift som vi har framför oss. Under de närmaste åren kommer omfattande insatser att krävas. Regeringen arbetar därför brett med en rad pågående processer för att Sverige ska kunna nå målet om att bli ett fossilfritt föregångsland. Detta bidrar också till att stärka konkurrenskraften för svensk industri som kan sälja och exportera produkter med låg klimatpåverkan.

Arbetet med regeringens elektrifieringsstrategi har nyligen inletts. Där har bland annat myndigheter, regioner och industri en central roll att samverka för att identifiera de behov och lösningar som en ökad elanvändning kan föra med sig. Ett ytterligare exempel är Fossilfritt Sverige där flera industribranscher tagit fram färdplaner för att visa hur de kan stärka sin konkurrenskraft genom att bli fossilfria eller klimatneutrala.

Avslutningsvis: Elproduktion och elöverföring är grundläggande pusselbitar för att vårt samhälle ska fungera och skapa tillväxt. Det är därför angeläget att vi har effektiva processer för att bygga nytt och utveckla befintliga anläggningar.

Anf. 200 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag har ställt en fråga om utvecklingen av svensk exportindustri.

Sverige har sedan 90-talskrisen nästan årligen ökat sin export. År 2019 uppgick den till hela 2 360 miljarder svenska kronor. Man kan med rätta säga att hela vårt välfärdssamhälle är beroende av vår starka exportindustri. Vi exporterar främst varor, och dessa varor kräver ofta mycket energi för sin framställning. Bilar, lastbilar, tunga maskiner, stål och skogsprodukter av olika slag utgör den stora delen av vår export. Även nya produkter växer fram, som batterifabriker och serverhallar, och för det behövs gigantiska energimängder för datalagring.

Alla dessa stora exportvaror, nya som gamla, har ett gemensamt, nämligen att de kräver mycket energi i tillverkningsprocesserna. Det är också delvis därför att vi har haft de naturresurser som behövts för denna produktion som den har funnits just i Sverige. Det är dessa produkter och den produktionen som har bidragit till svensk välfärd, inte socialdemokratin. Det är det här som ligger till grund för att socialdemokratin har haft möjlighet att dela ut välfärd i Sverige under många år. Vi har lyft Sverige från ett fattigt land till ett välfärdsland.

Fru talman! Vår export minskade under detta speciella pandemiår från november 2019 till november 2020 med 2,7 procent. Importen minskade bara med 1,7 procent. Men vår exportindustri är fortfarande stark, och det vill vi att den ska fortsätta att vara. Då är det vissa förutsättningar som politiken till viss del kan påverka. När det gäller frihandel och frihandelsavtal driver vi från Sverige på. Sverige har också en plattform som ger oss tillgång till en stor europeisk marknad och ger oss möjlighet att påverka handelsvillkoren för länder utanför Europa som vi handlar med.

Vår industri har genomgått många olika omdaningar för att vara fortsatt konkurrenskraftig och uppfylla tuffa klimatkrav. Nu gör man en gigantisk omställning från fossila bränslen till eldrift och en stor del vätgasdriven produktion. Det ställer stora krav på produktionen, på företagen och

på verksamheterna, men också på en klimatsmart, leveranssäker och effektstabil elproduktion.

Fru talman! Vi kommer inte att minska vårt elbehov, som vi trodde för något årtionde sedan, utan öka det. Vi måste klara efterfrågan på fossilfri produktion av energi. Sverige har en unik chans att bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Men om vi inte rätt hanterat de utmaningar som finns kan detta gå förlorat. Vårt tekniska kunnande och vår industri-tradition kan konkurreras ut. Vi konkurrerar inte med låga löner och dålig arbetsmiljö. Vi konkurrerar med bra priser, leveranssäkerhet på energi och kvalitet.

Anf. 201 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Lotta Olsson har ställt relevanta frågor till näringsministern, vilka besvaras av energiministern här i dag, om den svenska exportindustrin, som är utomordentligt viktig i flera branscher. Gruvor, stål, fordon och en lång rad andra områden betyder mycket för oss när det gäller ekonomi, jobb, skatteintäkter, investeringar i forskning och en lång rad andra delar. Sverige är en öppen och konkurrensutsatt ekonomi. Deras framgång lägger en grund för vårt välstånd i Sverige inom flera områden, med transporter, skatter, kompetensförsörjning och en massa annat, men naturligtvis också inom den viktiga el- och energiförsörjningen. Ett väl fungerande el- och energisystem har länge varit en konkurrensfördel för Sverige och är det i många stycken fortfarande, men det utmanas alltmer.

Jag tycker, fru talman, att det är en väldigt nöjd energiminister som svarar på frågorna i dag, trots att vi har haft tre elkriser inom loppet av drygt ett år. När det ropas på en tryggare elförsörjning väljer energiministern parti att rösta för att stänga Ringhals reaktor 1 utan att ha ett alternativ på plats.

Om man inte litar på Moderaterna kan man ta del av vad en del andra har sagt. Att Anders Ygeman pratar om nationella överskott kallar företaget Kemira i Dagens industri för ”rappakalja”. Företaget Borealis säger: ”Vi är väldigt oroade och frustrerade över utvecklingen på elmarknaden.” Företaget Trioplast säger: ”Vi ser ökande risk att elförsörjningen i framtiden kommer fungera sämre.” Företaget Holmen ger i samma tidning uttryck för att man inte bara kan starta och stoppa ett pappersbruk – antingen kör man eller så kör man inte. Oron handlar dels om kapaciteten, dels om stora prisfluktuationer.

Det som Sverige behöver är en annan inriktning på energipolitiken, där det resolut tas tag i de problem som finns. Vi behöver ekonomisk utveckling och en grön omställning. För det krävs det en ny elnätreglering, en ny elmarknadsmodell, kortare handläggningstider för elnät, en bättre analyskapacitet hos regering och stat samt att vi får ny produktionskapacitet snabbare, bara för att nämna några exempel.

Sedan har vi naturligtvis de svenska miljöfördelarna i el- och energisystemet. Jag tittade på detta bara för en liten stund sedan. I den svenska produktionen är det just nu 48 gram koldioxid per producerad kilowatt-timme. I Tyskland är det just nu 10 gånger så högt, i Polen 15 gånger så högt och i Estland 25 gånger så högt. Det är en fördel för oss och för svenska kunder. Men jag skulle också säga att det innebär en utmaning framöver. Sverige och det svenska elsystemet får inte tappa de klimat- och miljöfördelar vi har när det sker reinvesteringar och utveckling och när

man byter från ett produktionsslag till ett annat eller på annat sätt utvecklar systemet efter hand.

Jag tycker att det är oroande att man i energibranschen i Sverige ser att regeringen jobbar med generaler, rådslag och rundabordssamtal snarare än statliga utredningar, konkreta förslag och en samlad plan för att säkra industrins elförsörjning.

Fru talman! I dag har vi en debatt där energiministern har chansen att svara på viktiga frågor. Kommer Anders Ygeman att tillmötesgå Moderaternas krav om att tillsätta en elnätsutredning? Varför var det viktigare för Socialdemokraterna i riksdagen att stänga kärnkraften än att bidra till en trygg elförsörjning? Hur ser Anders Ygemans alternativ ut till Ringhals 1 när reaktorn nu har stängts? Delar Anders Ygeman Moderaternas uppfattning att ett första steg med Nätkoncessionsutredningen är bra men att det är helt otillräckligt om vi ska kapa och korta handläggningstiderna för elnätsutbyggnad? Och slutligen: Är Anders Ygeman beredd att byta energimål och fokusera på fossilfritt, som experter säger är väsentligt mycket billigare för svenska kunder?

Anf. 202 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Statsrådet konstaterar att Sverige har en mycket bra utgångspunkt för ökad elektrifiering av industrin och transportsektorn framöver. Statsrådet säger också att det finns en hög leveranssäkerhet och att ingen elförbrukare har behövt kopplas bort på grund av elbrist. Det vanliga mantrat om att vi har historiskt stora överskott återkommer.

Låt mig åter citera företagens uppfattningar från Dagens industri! Kemira: ”Att som energiminister Anders Ygeman prata om att vi har ett nationellt elöverskott på årsbasis är politisk rappakalja och ett sätt att blunda för de stora och snabbt växande problemen vi har med försörjningstrygghet och prisfluktuationer.” Borealis: ”Vi är väldigt oroad och frustrerade över utvecklingen på elmarknaden som börjar bli akut.” Branschorganisationen IKEM: ”Det är oerhört allvarligt inte minst med tanke på att de här branscherna står för tiotusentals arbetstillfällen och exportintäkter på över 300 miljarder kronor.” Företaget Trioplast: ”Vi ser ökande risk att elförsörjningen i framtiden kommer fungera sämre. Det skulle vara helt förödande eftersom vi kör våra anläggningar dygnet runt, året runt och är helt beroende av att elen fungerar.” Detta är företag som omsätter miljardbelopp och som anställer många människor. Dessa företag, näringslivet och landet behöver få svar.

Vi har flera gånger debatterat att det pågår en samhällsomställning och att Ringhals 1 varit på väg att försvinna, vilket den nu också har gjort. Mina partikamrater och jag har ställt frågor kring stängningen. Detta är ett beslut som regeringen får ta ansvar för. Regeringen bör peka på hur elstabiliteten ska säkras och garanteras när man har valt denna väg framåt. Hur ska vi få el i systemet? Sverige behöver sina företag, och vi behöver nya etableringar jämte att fler företag väljer att växa i vårt land. Det är kända fakta att omställningen innebär att industrin och transportsektorn använder och kommer att använda alltmer el. Leveranstrygghet behövs 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan och 365 dagar om året. Detta är något som Sverige historiskt inte ens behövt fundera på.

Detta är en uppfattning som det ges uttryck för från industrin. Vilket är statsrådet Anders Ygemans svar till näringslivet och dessa företag? Frågan är vad som kommer framöver. LKAB gör en satsning tillsammans med Vattenfall och SSAB på ett partnerskap för nya innovationer för att framställa stål utan kol, som statsrådet själv tagit upp, och detta är på väg fram. Visst är det så att det är en spännande industri, som statsrådet också tog upp i ett inlägg i den förra debatten här i kväll.

Vi gläds jättemycket, fru talman och statsrådet, åt att vi ska kunna få det på plats framåt för hela Sverige och att det är vårt lands framtid som vi tänker på. Då måste man också se till säkerheten och trygg elleverans.

Frågan återkommer. Vad blir svaret till de svenska företagen och industrin som betyder så mycket för vårt lilla handelsberoende land? Kommer vi att ha trygg elförsörjning framåt så som vi har haft historiskt?

Anf. 203 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Lars Hjalmereds frågor har jag besvarat i de fyra tidigare interpellationsdebatterna. Jag tänker inte ta upp kammarens tid med att besvara dem igen. När det gäller Ann-Charlotte Hammar Johnssons fråga är det enkla svaret på din fråga ja, det kan vi klara av. Vi kommer att ha lika god tillgång till el även i fortsättningen. Det är därför vi har en elektrifieringsstrategi.

Nu har ni från Moderaternas sida läst upp dessa citat. Jag vet inte om det är tre, fyra, fem, sex eller sju gånger. Jag är glad att vi har fått ett skifte på talmanspositionen så att talmannen slipper höra dem igen.

Jag kan ändå ställa en fråga till Ann-Charlotte Hammar Johnsson, som läser upp citaten. Man säger att de stora nationella elöverskotten inte är viktiga för just vår industri. För vår industri är det viktigare att vi inte har fluktuerande priser.

För de flesta konsumenter i Sverige är låga elpriser en fröjd. Hybrit är beroende av de fluktuerande låga elpriserna. Deras affärsidé är att när elpriset är lågt ska de göra vätgas av det stora elöverskottet vi har i Sverige.

Ni läser upp ett antal företag som tycker att det stora problemet i Sverige är fluktuationerna i elpriset. Jag vill ställa en rak fråga tillbaka till Ann-Charlotte Hammar Johnsson: Tycker Ann-Charlotte Hammar Johnsson att det är ett problem att vi har fluktuationer i elpriset och att vi har de lägsta elpriserna någonsin?

Om det är ett problem, som du ger uttryck för genom att läsa upp dessa citat, vilka åtgärder kommer Moderaterna att vidta för att få höga stabila elpriser i stället?

Anf. 204 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! När nu senast Ringhals 1 stängde vid årsskiftet innebär det att leveranssäkerheten i södra Sverige, prisområde fyra, blir osäker. Den reservkapacitet som fanns tidigare skaffar man sig i stället via import av fossil energi. Det innebär en försämring för våra klimatmål och också en försämring av vår konkurrenskraft. Jag förstår inte riktigt hur ministern tänker i detta.

Klockan 10 i förmiddags, till exempel, importerades lika mycket energi från Danmark och fossil energi som vad Ringhals 1 producerade. Sedan varierar det naturligtvis timme för timme och minut för minut. Men det är så det de facto ser ut. Det är ett stort dilemma.

Man kan producera hur mycket glass om helst på vintern, men det är faktiskt ingen som vill ha det. Det vi behöver är driftssäker energi. En stor del av vår exportindustri är tung, energikrävande industri.

Lars Hjälmered nämner Volvo i Göteborg. Det är inte bara Volvo i Göteborg som gör Volvobilar utan en stor del av södra Sverige gör komponenter till det som sedan de facto monteras ihop i Göteborg. Det är inte bara orter som Göteborg som blir drabbade utan hela Sverige.

Även om man kanske inte vill gå ut med det finns det en oro bland företagen. Många av de företagen är också internationella. De konkurrerar hela tiden med jobb om inte på en global marknad så på en Europamarknad. Vi kan nu till exempel se att Polen kommer att storsatsa. Man kommer att ställa om 300 000 jobb, räknar man med, från gruvarbete till kärnkraftsproduktion.

Sverige är ett speciellt land. Vi exporterar inte som Danmark, som exporterar nästan lika mycket eller mer, 45 procent av sin bnp. Men där handlar det mycket om containertrafik, griskött och jordbruksprodukter. Det är inte tungt stål och tunga maskiner som i min hemstad med Epiroc, som gör grundmaskiner. Det är kräver helt andra industrier än vad Danmark har. Vi kan inte ens jämföra med våra grannländer.

Detta är ingenting annat än svenska jobb. Sverige är inte bäst i klassen vad gäller arbetslösheten. Vi är faktiskt trea nedifrån i Europa just nu. Efter coronapandemin kommer vi att ha stora problem att komma i kapp och få in människor i arbete.

Alla satsningar vi kan göra och allt vi kan trygga så att vi säkrar upp energi och skapar en framtidstro för att man ska vilja satsa på företagande i Sverige är enormt viktigt om vi ska kicka igång det här landet efteråt.

Man ska inte tro att alla andra gör ingenting. Det pågår ett gigantiskt omställningsarbete vad gäller att ställa om sin produktion till elektrifiering i Europa. Det vore enormt synd om inte vi kickade igång Sverige först. Vi har verkligen ledartröjan i många saker som det ser ut nu.

Det var därför som jag kanske hellre hade haft Ibrahim Baylan som debattör. Det handlar väldigt mycket om jobb och näringsfrågor och inte bara om energi.

Anf. 205 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Den svenska industrin är utomordentligt viktig. Vi kan se vad som sker när det gäller fordon, läkemedel, skog, gruvor, stål och andra sektorer som är utomordentligt betydelsefulla. Både nu i coronakrisen och framåt måste vi fundera på vad vi kan göra politiskt för att stärka den svenska industrins möjligheter att klara den knivskarpa konkurrens som finns när det gäller transportkostnader och kompetensförsörjning.

Sverige riskerar att halka efter på 5G-området visavi konkurrentländer. Det är en viktig plattformsteknologi. Det handlar självklart också om en trygg elförsörjning som Sverige historiskt har haft med väldigt låga elpriser, något som prövas alltmer. Det är både problem och möjligheter.

Sverige har överskott på månads- och årsbasis av elektricitet. Samtidigt har vi kapacitetsproblem runt om i landet. Det gick till den grad att regeringen hals över huvud behövde kasta in krispaket för att det inte skulle bli akut i Skåne och Stockholm.

Vi har historiskt låga elpriser på den så kallade spotmarknaden. Samtidigt svettas svenska företag för att den totala elkostnaden, som är de pengar som man betalar ut från företagen, med skatt, moms, elcertifikat och elnätsavgifter inte ligger på Europas lägsta nivå som det historiskt har varit.

Nu är tiden för reformer. Det handlar om elnät, elmarknadsmodell, tillståndstider, att snabbare få produktion på plats och en bättre analyskapacitet, bara för att nämna några områden. Då räcker det inte med regeringens generalrådslag och rundabordssamtal. Det krävs utredningar, konkreta lagförslag och ledarskap. Därför måste vi ha en ny energipolitik för Sverige, fru talman.

Anf. 206 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Statsrådet tog upp fluktuationer och undrade om jag kunde ge något svar på det. Det är svårt för företag att kunna anpassa sig. Det finns också kostnader för skatter, moms och elcertifikat. Det ska fungera för näringslivet.

Läget i Skåne förhindrar nyanslutningar av produktion, infrastruktur, fastigheter och bostäder. Siffrorna visar att den regionala tillväxten inte ökar som den ska. Det inkluderar även industri som vill etablera sig.

För mig som skåning och svensk medborgare är det ett bekymmer att industri inte kan etablera sig i Skåne. Det påverkar hela regionen. När det gäller priser för el i Skåne har priset för el varit tio gånger högre i södra Sverige än i norra delar av landet.

Jag skulle vilja fråga statsrådet om han delar min uppfattning att Skåne och Sydsverige ska kunna expandera och bibehålla och få till sig industri framöver. Då måste vi ha en trygg och säker elförsörjning för att företag som Höganäs AB ska kunna fortsätta sin expansion och vara världsledande trots att de använder en hel del el i sin tillverkning. Men de är alltså världsledande.

Det är precis det som statsrådet också har tagit upp kring LKAB:s innovation och annat. Vi har väldigt mycket bra och fungerande industri i landet som håller på att utvecklas, förändras och ställa om till hållbar utveckling framåt.

De här debatterna handlar om den oro som finns för att Sverige inte ska kunna vara det land vi har varit när det kommer till elförsörjningen, som ska tryggas. Vårt lilla, handelsberoende land är utsatt i en global konkurrens, och då behöver vi en trygg elförsörjning.

Anf. 207 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! På Ann-Charlotte Hammar Johnssons fråga är svaret ja. Skånska företag ska kunna utvecklas, kunna öka sitt effektbehov, kunna importera arbetstillfällen och kunna exportera varor. Det är bra för Sverige, och det är bra för Skåne.

Sedan måste vi nyansera och gå till botten med vad en marknad är och vad en elmarknad är. Sverige köper och säljer el årets samtliga dagar och dygnets samtliga timmar. Det beror inte på om vi har underskott eller överskott, utan det beror helt enkelt på att på en marknad rör sig varor och tjänster utifrån pris. När vi får mer betalt för elen kommer vi att exportera den. Sverige är också transitmarknad för en rad länder; vi exporterar och

importerar el genom Sverige. Det betyder att även den kallaste timmen och den kallaste dagen exporterar Sverige el.

Sverige har de senaste tio åren varit nettoexportör av el. Det betyder att vi har exporterat mer el än vi har importerat. De senaste två åren har vi slagit rekord. Vi har nettoexporterat mer el än någonsin. Sverige bidrar mer än de allra flesta länder i Europa till att även andra länder i Europa ska kunna dra nytta av svensk koldioxidfri och förnybar el. Det är någonting vi ska vara glada för och stolta över, och det här har alltså ökat de senaste åren – inte minskat.

Över tid kommer dessutom länderna i vår omvärld att minska sitt koldioxidinnehåll i sin elproduktion, vilket gör att det är än viktigare att ha en väl fungerande energimarknad. Genom att ha en energimarknad länderna emellan blir det billigare för alla länder som ingår i den marknaden. Annars skulle varje land självt behöva täcka hela sitt energibehov, och vi skulle ha en enorm överkapacitet på el. Det är därför vi har länkat ihop ländernas energimarknader, och såvitt jag förstår är det här en utveckling som har understötts och bejakats av Moderaterna.

Gläds åt att vi har en fungerande energimarknad och att vi både köper och säljer el! Det är bra för Sverige, och det är bra för länderna i vår omvärld.

Den situation vi har i Sverige är lite annorlunda än den som har varit huvudbeskrivningen i den här debatten. Ett antal företag väljer att lägga sin produktion i Sverige på grund av att vi har EU:s lägsta elpriser och stabila elleveranser.

Titta på rankingen och jämför! Sveriges elnät rankas som bäst i världen av IEA, den internationella energiorganisationen. Vi har högre eller lika hög leveranssäkerhet som länderna i vår omvärld. Vi har lägre elpriser än alla länder i vår omvärld. Det är därför vi får norra Europas största batterifabrik i Sverige. Det är därför Hybrit utvecklas i Sverige etcetera etcetera.

Rätt väg att slå fast när det gäller det här är inte att peka ut ett energislag eller ett annat energislag. Rätt sätt att gå vidare är att säga: Vi ska ha fortsatta överskott på el. Vi ska exportera el till andra länder. Vi ska importera arbetstillfällen och industri till Sverige. Det borde vi kunna vara överens om. Det borde vi kunna utveckla tillsammans för Sveriges bästa.

Anf. 208 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Det är alltid spännande med energidebatter. Det finns ingen gång som den fria rörligheten är så starkt befäst i socialdemokratien som när det gäller just energipolitiken. Då vurmar man starkt för den, och det är vi ju alla glada för.

Men det ska också vara fossilfri energi. Det är ett hederstecken för Sverige, och vi är ett av de länder som har högst svansföring när det gäller att stå upp för klimatet. Då kan det inte vara så att vi ska ha in smutsel för att vi har satsat på en överproduktion av vindkraft men inte kan klara basproduktionen när det är kallt i Skåne. Vi är överens om väldigt många saker.

Vi kan inte heller använda vattenkraft till att driva vätgasproduktion i Norrland. Det är väl den intermittenta vindkraften som vi i första hand ska använda till att göra vätgas av och inte den typ av kraft som vi faktiskt kan styra.

Det är det här som är hela Europas stora dilemma. I södra Europa måste man använda fossil energi för att få till basenergin. Men Sverige står med både kärnkraft och vattenkraft, och regeringen vurmar enbart för vindkraften. Det är inte så att jag inte står upp för vindkraften. Men det behövs verkligen inte, för vi har en regering som står upp enbart, kan man säga, för vindkraften.

Till syvende och sist handlar det här om jobben och om vår välfärd. Vi vill inte hamna längst ned på arbetslöshetslistan. Sverige ligger trea nedi-från nu. Vi vill upp på listan, och vi vill ha ett välfärdsland. Och då måste vi se om vårt hus.

Anf. 209 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Nej, regeringen vurmar inte för något speciellt energislag – i motsats till vissa debattörer i den här kammaren.

Vi har tillsammans med Moderaterna avskaffat de gröna certifikaten för vindkraften. Vindkraften får nu bära sig själv och stå på egna ben. Vi har tillsammans med Moderaterna i energiöverenskommelsen sett till att kärnkraften har de bästa ekonomiska förutsättningarna sedan kärnkraften togs i drift i det här landet. Vi har tillsammans med Moderaterna kommit överens om att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft för att se till att den får mer jämställda konkurrensförhållanden och bidrar till att mata in el i södra Sverige.

Jag välkomnar alla dessa åtgärder. Jag tycker att det är synd att Moderaterna har valt att lämna den energiöverenskommelse som vi slöt tillsammans med Moderaterna och andra partier. Jag hoppas att Moderaterna över tid kommer att tänka om och återvända till att bli det konstruktiva statsbärande parti som jag känner dem som så att vi gemensamt kan hitta positiva lösningar för Sveriges bästa.

Till dess får vi mötas i kammaren för att ha dessa spännande och utvecklande interpellationsdebatter.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2020/21:218 om klimatomställningen och elanvändningen

Anf. 210 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Lars Hjalmered har frågat mig om jag delar bedömningen att Sverige måste öka elanvändningen för att klara klimatomställningen och på vilket sätt jag avser att verka för att Sveriges energipolitik anpassas och utformas utifrån det framtida elbehovet. Lars Hjalmered har vidare frågat mig hur jag avser att verka för ett kostnadseffektivt elsystem som värnar om all typ av fossilfri elproduktion.

Jag vill inleda med att säga att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Jag är medveten om betydelsen av vår klimatsmarta elproduktion som en central byggsten för klimatomställningen. Vi bör fortsätta att effektivisera vår elanvändning, men en ökad elektrifiering innebär att en ökad elanvändning kommer att behövas för omställningen till nettonollutsläpp i såväl transportsektorn som industrin. Det raka svaret

på Lars Hjälmereds fråga är alltså ja. Därför är det positivt att Sverige har en bra utgångspunkt med historiskt stora elöverskott och därmed stor nettoexport av el. Sverige ska även fortsättningsvis ha ett robust elsystem med hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan, effektivt nyttjande och el till konkurrenskraftiga priser.

Sverige har ett mål om 50 procent effektivare energianvändning till 2030 jämfört med 2005. Detta är ett viktigt mål också för att underlätta den ökade elektrifieringen.

Regeringen arbetar aktivt med olika åtgärder för att möjliggöra elektrifieringen när det gäller frågor som laddinfrastruktur, nätkapacitet och elmarknad. Arbete har även påbörjats med en nationell elektrifieringsstrategi som ska ta ett helhetsgrepp om förutsättningarna i energisektorn för att bidra till klimatmålen 2030, 2040 och 2045. Strategin ska bidra till en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering.

Avslutningsvis kan jag konstatera att de riksdagsbundna målen för energipolitiken baserade på energiöverenskommelsen från 2016, som Lars Hjälmereds parti valt att lämna, fortfarande gäller. Det övergripande målet för energipolitiken syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Genom den inriktning på energipolitiken som riksdagen godkänt säkerställs att regeringen både på kort och på lång sikt kan arbeta för en säker elförsörjning till konkurrenskraftiga priser.

Anf. 211 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att debattera det svenska el- och energisystemet och de klimatfördelar vi har och ska fortsätta att ha framåt.

Min vision är att vi ska ha en kraftfull ekonomisk utveckling i Sverige som vi kombinerar med en grön omställning. Det finns stora behov av ekonomisk utveckling, inte minst efter coronapandemin – ny teknik, nya jobb, bättre ekonomi för våra medborgare samt företag som fortsätter att betala skatter som säkrar välfärden och välfärdens finansiering. Det finns också behov av en grön omställning, särskilt inom områden som transporter och industri.

Experter har pekat på att elanvändningen i Sverige kan komma att öka med så mycket som 50 eller 60 procent. En del talar om ännu större ökning som scenarier framåt. För mig är detta inte bara scenarier utan också en önskad samhällsutveckling. Ska vi kombinera den ekonomiska utvecklingen och den gröna omställningen tror jag att kittet däremellan är en ökad elanvändning från just fossilfri energi.

Historiskt har Sverige haft ett av världens bästa el- och energisystem. Vi har det renaste i hela EU. Men vi möter också ett antal problem och utmaningar. De totala elkostnaderna ligger inte längre lägst i Europa, som de tidigare har gjort. Vi har haft tre elkriser i Sverige inom loppet av drygt ett år – i Skåne, i Stockholm och i södra Sverige. Vi ser också de framtida behoven, som är en utmaning i detta, av att helt enkelt ha reglering och villkor som gör att nödvändiga investeringar – vi pratar i praktiken hundratal miljarder kronor – ska kunna komma på plats.

Det finns alltså möjligheter, men det finns också problem. De här elkriserna har visat på vissa av de utmaningar som finns. Det har också varit problem i Sverige med långa handläggningstider för att få elnät och ny elproduktion på plats. Experterna är överlag överens om att både elnätsreglering och elmarknadsmodell måste utvecklas.

Med detta som grund, fru talman, har jag ställt tre viktiga frågor till energiministern.

Den första handlar om de ökade elbehoven. Där tycker jag att energiministern gav ett tydligt svar alldeles nyss: Han delar synen att vi ser ett ökat elbehov framåt. Det är viktigt, fru talman, för det är som sagt inte bara ett scenario utan handlar om en önskad politisk utveckling. Ska vi ha ett elsystem ungefär som i dag ställer det upp vissa förutsättningar. Ska vi ha en kraftig ökning krävs det väsentligt mer pengar som investeras, och med det naturligtvis också politiska reformer.

Den andra, fru talman, handlar om på vilket sätt statsrådet verkar för att den svenska energipolitiken utformas och anpassas så att vi ska nå detta. Där kan jag se att det har varit väldigt mycket rådslag, diskussioner och generaler men inte utredningar, planer och resolut agerande från regeringen. Det beklagar jag. Min fråga är: Vad tänker energiministern göra framåt?

Den tredje frågan, fru talman, är hur statsrådet avser att verka för ett kostnadseffektivt elsystem där vi värnar alla typer av fossilfri elproduktion. Ytterst är det alltid en konsument, ett hushåll eller ett företag, som betalar. En stor del av de svenska kunderna är också väldigt konkurrensutsatta. Det är ingen annan som betalar. Svenskt Näringsliv har i en forskningsstudie pekat på att ett elsystem som fokuserar på fossilfrihet är 40 procent billigare än ett elsystem som fokuserar på 100 procent förnybart. Vad tänker alltså energiministern göra för att vi ska kunna ha ett kostnadseffektivt energisystem, till gagn för hushåll och företag?

Anf. 212 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Ledande experter säger att Sverige behöver öka sin elanvändning med uppåt 60 procent för att göra en omställning av samhället. Det kräver att elproduktionen ökar och att den är ren. Därför tycker vi att det är viktigt med kärnkraft och vattenkraft i kombination som bas. Det är också därför vi talar om fossilfri energi.

Svensk vattenkraft och kärnkraft har gynnat Sverige väl, som två robusta ben för svensk industri och tillväxt. Energimixen genererar också ytterst låga utsläpp av växthusgaser. Ingen, verkligen ingen, har tidigare behövt fundera på om vi kommer att klara att bygga ut och klara elförsörjningen.

På frågan från Lars Hjalmered om statsrådet delar bedömningen att Sverige måste öka elanvändningen för att klara klimatomställningen svarar statsrådet att en ökad elanvändning kommer att behövas för omställningen till nettonollutsläpp i såväl transportsektorn som industrin, den gröna omställningen. Där är vi helt överens. Det har också blivit rätt tydligt var vi står under den här kvällens olika interpellationsdebatter.

Om ett ökat elbehov är vägen krävs ett antal åtgärder. Då vill jag återkomma till det här med trygg energi och kapacitet. Jag vill nämna Skåne ytterligare en gång, för där finns en stor oro. Vi har inte den beredskap som är nödvändig för att klara till exempel ett större elavbrott eller för att klara den tillväxt som vi behöver. Skåne utvecklas inte på det sätt som det skulle kunna göra. Skånska företag riskerar stora produktionsförluster och intäktsbortfall. Viktiga samhällssektorer riskerar att inte längre ha möjlighet att bedriva sina verksamheter.

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten, men jag vill ändå säga att vi upprepade gånger har tagit upp alla de företag som har hört av sig och på olika sätt, bland annat med Sydsvenska Handelskammaren, tagit upp sin problematik.

Anf. 213 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Vi började den här underbara kvällen i kammaren med betydande åsiktsskillnader. Jag ser ändå framför mig att vi kan avsluta den i lite mer av enighet.

Jag ska börja med att hålla med Lars Hjalmered och Ann-Charlotte Hammar Johnsson: Detta är inte bara en möjlig samhällsutveckling; det är en önskad samhällsutveckling. Genom att öka elanvändningen kan vi trycka bort fossil produktion, skapa nya arbetstillfällen och få nya innovationer i Sverige.

Varken jag, Lars Hjalmered eller Ann-Charlotte Hammar Johnsson – eller Lotta Olsson för den delen – vet hur stort energibehovet kommer att bli i framtiden. Vi vet att den som försöker sig på sådana förutsägelser ofta har fel. Men vi måste ta höjd för en rejält ökad elanvändning. Grunden för det är naturligtvis de mål som riksdagen har slagit fast för energipolitiken och som Moderaterna har varit med om att ta fram.

Jag ber om ursäkt om jag kanske missade en av Lars Hjalmereds frågor. Han sa att det var tre, men jag har bara skrivit ned två frågor. Jag ber om ursäkt för det och får i så fall återkomma senare i diskussionen.

Men grunden för kostnadseffektiviteten, Lars Hjalmered, är marknad – att olika energislag får konkurrera med varandra och att vi så långt som möjligt också låter olika lösningar konkurrera med varandra. Det kan vara systemtjänster, olika tekniker eller andra saker. På så sätt kommer vi att kunna ge konsumenten, oavsett om det är en privatperson eller ett företag, de lägsta elpriserna och de lägsta elnätspriserna.

Jag konstaterar att vi är överens om att det kommer att bli rejäla ökning av elanvändningen. Om vi är överens om huvuddragen i det som borde vara svensk energipolitiks väg framåt, borde vi då inte för Sveriges bästa också kunna samtala och komma överens om det?

Jag beklagar att Moderaterna lämnade energiöverenskommelsen, inte så mycket för politiken i de enskilda små sakfrågorna. Vi kommer att kunna skapa en majoritet i Sveriges riksdag för en konstruktiv väg framåt. Men samarbete mellan politiska partier som har olika uppfattningar ger långsiktighet och stabilitet. Och är det någonting som svensk industri och svenskt näringsliv behöver med en osäker omvärld är det att en så hög grad av stabilitet, trygghet och långsiktighet som möjligt.

Därför vädjar jag till Moderaterna: Släpp lite av den egna prestigen! Var med och samtala med andra partier och kom tillbaka till den energiöverenskommelse som faktiskt ledde fram till investeringar på 80–90 miljarder kronor i svensk kostnadseffektiv energiproduktion, och som gjorde det möjligt för den som vill och önskar att bygga eller investera i nya kärnkraftverk.

Lars Hjalmered sa ju själv när energiöverenskommelsen slöts att den var garanten för att rädda kvar kärnkraften i Sverige. Nu verkar Lars Hjalmered ha en annan syn på energiöverenskommelsen, och det respekterar jag. Men jag vill ändå säga att även om vi har olika uppfattningar i en del

sakfrågor vore det en styrka för Sverige om vi kunde enas om vägen framåt.

Prot. 2020/21:64
14 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 214 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Min vision handlar om en kraftig ekonomisk utveckling och en grön omställning som kombineras och med ett kitt där vi använder det svenska elsystemet för att uppnå de båda samhällsmålen samtidigt. För att det ska kunna ske krävs det att vi har tydliga reformer framåt.

Vi måste vara tydliga som politiska ledare och säga att det är önskvärt med en kraftig ökad elanvändning och att dra nytta av möjligheterna inom transporter, industri och andra områden. Vi måste se till att politiska förslag tas fram och beslutas när det handlar om att utveckla områden som elnätsreglering och elmarknadsmodell, kapa handläggningstider för att få ny elproduktion på plats, förbättra analyskapaciteten och en serie andra saker.

Jag har i den här debatten, fru talman, tagit upp ett par frågor med statsrådet. En av dem handlade om vad statsrådet och regeringen konkret vill göra för att man ska kunna få den ökade elproduktionen och elanvändningen på plats, det vill säga reformerna. Där kan vi se, tycker jag, att det har varit väldigt mycket av rådslag, diskussion och generaler men inte lika mycket av statliga utredningar och lagförslag som läggs på riksdagens bord och ett reformtempo framåt, och det beklagar jag. Till exempel måste regeringen tillsätta någon form av elnätsutredning om vi ska ha en chans att utveckla elnätsmodellen i tid till nästa regleringsperiod. Det måste göras mer än det som regeringen har gjort hittills med så kallade stödtjänster. Det behövs ett större grepp för att utveckla marknadsmodellen. Jag väntar på att regeringen ska komma med den så kallade Nätkoncessionsutredningen, men jag och experter i branschen är överlag överens om att det måste till mer för att korta och kapa handläggningstider både för detta och för produktion.

Det för mig in på min andra fråga, nämligen om kostnadseffektiviteten, fru talman.

Svenskt Näringsliv konstaterar i en omfattande forskningsstudie att om vi i Sverige fortsätter som vi gör nu och har ett energimål som säger att det ska vara hundra procent förnybart blir det 40 procent dyrare än om vi fokuserar på hundra procent fossilfrihet. Det är alltid en kund, ett hushåll eller ett företag som betalar, och en stor del av den svenska ekonomin består av företag som konkurrerar och tävlar om kunder med företag i andra länder. Alltså är den totala elkostnaden, vad man betalar för elnät, skatt, avgifter, elcertifikat och utsläppsrätter, väldigt avgörande för hur det ska gå för svenska företag i framtiden.

Utifrån en så viktig forskningsstudie som Svenskt Näringsliv har tagit fram dristar jag mig åtminstone till att säga att en slutsats är rätt, nämligen att det mest kostnadseffektiva för Sverige skulle vara att ha ungefär en tredjedel var av kärnkraft, vattenkraft och vindkraft. Då vet vi att vindkraften, glädjande, bär sig på egna meriter och kommer in på marknaden. Kärnkraften kan man ha en särskild diskussion om. Kvar har vi frågan om den svenska vattenkraften.

Jag tycker att en politisk konklusion, om man tar ansvar, skulle vara att säkra den svenska vattenkraften. Vi ska inte gå in och överpröva vad domstolarna ska komma fram till men se till att svenska myndigheter styrs med

inriktningen att det handlar om att värna och utveckla så mycket vattenkraft som vi bara kan.

Sedan har vi möjligheten att ta fasta på resultaten i forskningsstudien, det vill säga att byta energimålet för Sverige från förnybart till fossilfritt. Därmed uppnår vi våra klimatmål och får ett mer kostnadseffektivt system.

För att summera, fru talman: Kommer regeringen att tillsätta en elnätsutredning? Kommer man med fler förslag än Nätkoncessionsutredningen? Och är regeringen beredd att lägga fram ett förslag om ett nytt energimål som gör att vi får ett mer kostnadseffektivt system?

Anf. 215 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att jag instämmer i Lars Hjalmereds stora, tydliga utblick över läget, om vad som behöver komma på plats och hur Moderaterna ser på det hela.

Det är självklart en önskad samhällsutveckling att övergå till elproduktion när det gäller nytta och möjligheter, och det inkluderar kärnkraft. Det är absolut viktigt att komma dit, tycker vi. Det måste ses i sammanhanget att inte minst Sydsverige och landet återigen kan få utväxling så att vi maximerar vår tillväxt och får trygg el framåt. Inte minst när pandemin går över behöver vårt land, som är fantastiskt och har stora möjligheter och stor potential, verkligen använda sin energi för att på ett än bättre sätt ta oss ut som en spelare på den globala marknaden och även nationellt.

Jag skulle också vilja säga till statsrådet att det finns en möjlighet inte bara för Moderaterna att sluta en bred överenskommelse, utan Socialdemokraterna kanske också kan närma sig de moderata idéerna.

Anf. 216 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tror att Ann-Charlotte Hammar Johnson i slutet slår huvudet på spiken: Vi är beredda att träffa uppgörelser om ni tycker som vi. Så skulle naturligtvis jag också kunna säga, att vi är beredda att träffa uppgörelser bara ni tycker som vi. Men i den sandlådan skapas inte långsiktiga förutsättningar för Sverige.

I den energiöverenskommelse som vi hade gjorde Moderaterna och Socialdemokraterna faktiskt det, för att vi båda två och de andra partierna som ingick var beredda att kompromissa. Frågan är varför Moderaterna lämnade den hållningen för en hållning där man var beredda att träffa överenskommelser bara om man fick igenom hela sina egen politik. Jag beklagar det.

Man kan slå varandra i huvudet med ord, men regeringen har startat arbetet med en elektrifieringsstrategi och en elektrifieringskommission. Vi kommer med förslag från Nätkoncessionsutredningen, vi har gett stöd-tjänstuppdrag, vi har gett uppdrag till länsstyrelser och till Energimarknadsinspektionen. Det kommer att finnas många tillfällen framöver att diskutera energipolitiken och förslag på riksdagens bord.

Diskussionen om förnybart versus fossilfritt kan man föra på många olika håll. Jag har en viss respekt för de slutsatser som Svenskt Näringsliv lägger fram, även om jag tror att om man gör andra avgränsningar kan man komma fram till helt andra resultat.

En fråga som kanske är viktigare än vilka studier Svenskt Näringsliv gör är hur det svenska näringslivets egna investeringar fördelas. Fördelas de med en tredjedel på kärnkraft, en tredjedel på vattenkraft och en tredje-

del på vindkraft, eller fördelas de på ett annat sätt? Trots att vi har ökat konkurrenskraften för kärnkraften verkar det inte som att det svenska näringslivets energiinvesteringar fördelas så, utan att de fördelas annorlunda. Det tror jag är en viktigare signal från Svenskt Näringsliv än de politiska påverkansrapporterna.

Jag har diskuterat vattenkraft, fiskvägar och miljöprövning med Lars Hjalmered i många timmar på möte efter möte. Ibland har det varit givande, ibland lite mindre givande. Jag skulle gärna åter diskutera med Lars Hjalmered hur vi kan få mer vattenkraft i Sverige. Vi har ju de samtalen fortfarande men nu utan Lars Hjalmered, eftersom Moderaterna har valt att lämna överenskommelsen.

Det finns en del klokskap i det Lars Hjalmered och Moderaterna för fram. Jag är säker på att även om Moderaterna inte är med i energiöverenskommelsen kommer vi att lyssna på Moderaterna och ta med en del av Moderaternas förslag.

Två stora saker har hänt i och med att Moderaterna har lämnat energiöverenskommelsen.

För det första har Moderaterna, och även Kristdemokraterna, fått mindre inflytande över den energipolitiska inriktningen i Sverige. Det blir effekten när man lämnar bordet.

För det andra har svenskt näringsliv och investerare i energi i Sverige fått oklarare spelregler för vad som gäller, vilket givetvis minskar investeringsviljan i svensk energi och ökar osäkerheten för svenskt näringsliv.

Vi verkar vara överens om att elanvändningen i Sverige behöver öka och att det kommer att vara positivt för våra miljömål. Då vore det bra om vi också kunde vara överens om vägen dit och skapa långsiktiga spelregler för svensk energipolitik och öka inflytandet för moderat energipolitik i Sverige.

Anf. 217 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Moderaterna fullföljde den energiöverenskommelse vi tecknade. Vi har fortsatt att samtala, och jag vill vara tydlig med att jag är beredd att samtala med alla politiska partier om kloka förslag.

I höstas satte vi stopp för ett dåligt elnätsförslag från regeringen och sträckte samtidigt ut en hand för att lösa ett elnätsproblem. Vi var med och samlade en majoritet för att få på plats en utvärdering av de krispaket som sjösattes för Stockholm och Skåne.

Jag tänker fortsätta att ta ansvar för en svensk el- och energipolitik med bas i riksdagen.

Om vi har en vision om en kraftigt ökad elanvändning framåt krävs politiska insatser. Här tycker jag att vi kan kräva mer av regeringen, till exempel att sjösätta en elnätsutredning och gå bortom den dialog som har varit. Jag tror att det är klokt med en nätkoncessionsutredning som tittar på handläggningstider, men det behöver göras mer för att ytterligare korta tiderna. Det är klokt att ge Svenska kraftnät i uppdrag att kolla på så kallade stödtjänster, men vi behöver ha en större översyn av marknadsmodellen. Det handlar helt enkelt om ett annat och tydligare politiskt ledarskap.

Så till frågan om kostnadseffektivitet. Svenskt Näringsliv har i sin studie konstaterat att det är väsentligt mer kostnadseffektivt att fokusera på

fossilfritt än att fokusera på 100 procent förnybart. Då är det väl en ganska rimlig diskussion att ta i en konkurrensutsatt ekonomi som den svenska.

Ett exempel är säkrandet av vattenkraften. Där handlar det inte om elpriser och beskattning utan om en regelmässig osäkerhet. Vi vet inte vad domstolarna gör, men riksdagen och ytterst ministern kan påverka vad länsstyrelser och andra gör så att de lever upp till riksdagens andemening. Då krävs det lite mer agerande från regeringen än vad vi hittills sett, och det hoppas jag att vi kan få framgent.

Anf. 218 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag delar Lars Hjalmereds uppfattning. Vi måste bevaka att den överenskommelse vi har slutit tillsammans om vattenkraftens förutsättningar också får det utfall vi har siktat på och vill ha. Jag önskar att vi kunde göra denna uppföljning i högre grad tillsammans.

Att kostnadseffektivitet ska vara ett övergripande mål är vi också överens om. Jag tror dock att man ska bedöma kostnadseffektiviteten utifrån fler undersökningar än bara Svenskt Näringslivs. Jag tror att vi kommer att få se ett breddat underlag i denna fråga. Det gäller givetvis även kraftvärme, kärnkraft och havsbaserad vindkraft.

Jag tror faktiskt att vi och Moderaterna i grunden är överens om att varje energislag så långt som möjligt ska bära sin egna kostnader och ta sin del av ansvaret för systemkostnaderna. På detta sätt kommer investeringarna i energiproduktion i Sverige att hamna på de energislag som har de bästa förutsättningarna att skapa kostnadseffektivitet, både i det enskilda energislaget och i energisystemet som helhet.

Även om jag tillerkänner Moderaterna inflytande i kraft av riksdagsparti och oppositionsparti är det ändå ett mindre inflytande än vad man hade i energiöverenskommelsen. Genom att lämna överenskommelsen har Moderaterna, och Kristdemokraterna, de facto minskat sitt inflytande över Sveriges framtida utveckling och ökat osäkerheten. Det beklagar jag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 13 januari

2020/21:290 Hot och våld i arbetslivet

av *Boriana Åberg* (M)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:291 Trafikverkets hantering av spårskadorna på Väst kustbanan i Skåne

av *Boriana Åberg* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:292 Vinterväghållningen

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 januari

2020/21:1225 Registrering av vaccinationer mot covid-19

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1226 Åtgärder för snabbare vaccinering

av *Niklas Wykman* (M)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1227 Samordning rörande vaccinering mot covid-19

av *Monika Lövgren* (SD)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1228 Läkemedelsförsäkring av Modernas vaccin

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1229 Den nya skatten på restaurangbranschen

av *Niklas Wykman* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2020/21:1230 Förbud mot oregistrerade kontantkort

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2020/21:1231 Militärt samarbete med Taiwan

av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2020/21:1232 Regleringen av drönare inom transportområdet

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:1233 Omförhandlingen av Sverigeförhandlingen

av *Fredrik Lindahl* (SD)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:1234 Rymningar från rättspsykiatrisk vård

av *Ellen Juntti* (M)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1235 Ansvar för insamlingen av returpapper

av *Boriana Åberg* (M)

till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

**2020/21:1236 Åtgärder mot techjättarnas inskränkningar i yttrande-
friheten**

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

**2020/21:1237 Åtgärder mot techjättarnas inskränkningar i yttrande-
friheten**

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

**2020/21:1238 Spridning av barkborre från naturreservat till privat
ägda skogar**

av *Mikael Larsson* (C)

till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

- 2020/21:1239 Ensamkommandes 395 miljoner kronor i studieskuld**
av *Michael Rubbestad* (SD)
till statsrådet *Matilda Erkrans* (S)
- 2020/21:1240 Skattemedel till diktaturen i Tanzania**
av *Markus Wiechel* (SD)
till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)
- 2020/21:1241 Kollektivt straffansvar för ägare av slakterier**
av *Markus Wiechel* (SD)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)
- 2020/21:1242 Videoövervakning av slakterier**
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)
- 2020/21:1243 Prioriteringar av vaccination mot covid-19**
av *Kristina Axén Olin* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)
- 2020/21:1244 Erkännande av Taiwan som ett självständigt land**
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)
- 2020/21:1245 Konkurrerande riksintressen i Bråt**
av *Cecilie Tenfjord Toftby* (M)
till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)
- 2020/21:1246 Ersättning enligt pandemilagen**
av *Cecilie Tenfjord Toftby* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)
- 2020/21:1247 Inskränkningar i jakt- och viltvårdsuppdraget**
av *Magnus Persson* (SD)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 13 januari

- 2020/21:961 Händer i vården och coronapandemin**
av *Lotta Olsson* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)
- 2020/21:950 Smittspridning och Systembolagets öppettider**
av *Mats Sander* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)
- 2020/21:986 Vaccination av skol- och förskolepersonal**
av *Alexandra Anstrell* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)
- 2020/21:977 Barnrätt vid familjehemsplaceringar**
av *Mikael Eskilandersson* (SD)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)
- 2020/21:1002 Högspecialiserad vård**
av *Anders W Jonsson* (C)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:1028 Åtgärder för ökad kunskap om smittspridning
av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1052 Snabb tillgång till godkända behandlingar
av *Acko Ankarberg Johansson* (KD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1074 Vaccinationsmotstånd
av *Hans Rothenberg* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1041 EU-medborgares rätt till vård
av *Christina Høj Larsen* (V)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1040 Transparens kring vaccinpriser
av *Jens Holm* (V)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1051 Allmännyttans lägenheter
av *Mikael Strandman* (SD)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1025 Överrepresentation av äldre som offer för dödsbränder
av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1045 Utlandsbetalningar
av *Johan Hultberg* (M)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1061 Finansinspektionen
av *Ulla Andersson* (V)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1144 Påverkan på Coronakommissionen
av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1156 Karantän för flygresenärer från Storbritannien
av *Alexandra Anstrell* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1138 Avsaknad av stödåtgärder för restaurangbranschen
av *Eric Palmqvist* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1100 Ucitsregelverket för fonder
av *Dennis Dioukarev* (SD)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1139 Krav på munskydd
av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1152 Vaccinering och resande
av *Alexandra Anstrell* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1143 Utvärderingen av näringspolitiken
av *Tobias Andersson* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1136 Ersättning till företag
av *Johan Hultberg* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1101 Den svenska kreditmarknaden
av *Dennis Dioukarev* (SD)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1123 Särskilt stöd till ambulansflyget
av *Björn Söder* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1114 Beredskap avseende skyddsutrustning utifrån Coronakommissionens kritik
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1082 Regeringens coronastrategi
av *Dennis Dioukarev* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1072 Vaccination mot covid-19
av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1095 Lärdomar från Coronakommissionen
av *Johan Hultberg* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1112 Finansinspektionens innovationscenter
av *Dennis Dioukarev* (SD)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1128 Småskalig vattenkraft
av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1164 Betaltjänster och penninglagstiftningen
av *Mikael Strandman* (SD)
till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:1183 Biobränslen och reduktionsplikten
av *Mats Nordberg* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1186 Sveriges anseende i vår omvärld
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1165 Skydd av konst- och kulturhistoria
av *Aron Emilsson* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1180 Stödpaket till e-sporten
av *Angelika Bengtsson* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1184 Krisstöd till Dreamhack och andra LAN-evenemang
av *Staffan Eklöf* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1178 Möjliggörande av infrastrukturutbyggnad för tunga fordon
av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1171 Otillgängliga uppgifter i 1177 Vårdguiden för tonåringar
av *Eric Palmqvist* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1177 Missbruk av arresteringsordern och Interpol

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1187 Irans ambition att öka anrikningsgraden på landets uran

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1188 Stöd till Armenien

av *Boriana Åberg* (M)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1210 Svenska insatser och stöd till Armenien

av *Björn Söder* (SD)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1154 Utrustning i ambulanser

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1189 Påtryckningar mot PTS

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:1175 Ökning av konkurser i december

av *Tobias Andersson* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:1161 Myndighet för mänskliga rättigheter

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1166 Institut för mänskliga rättigheter

av *Ludvig Aspling* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1168 Olaglig skyltning längs väg

av *Caroline Nordengrip* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1176 Konsekvenserna av brexit för Sveriges säkerhetspolitiska linje

av *Pål Jonson* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1181 Konsekvenserna av ett avtalslöst brexit inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken

av *Pål Jonson* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1173 Svensk medborgare arresterad i Polen

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1185 Utlämning av svenska medborgare till Kina

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1172 Återbetalning av studiemedel

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

Prot. 2020/21:64

14 januari

Prot. 2020/21:64
14 januari

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 20.46.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,
av förste vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 124 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 160 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 202 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 2 Svar på interpellationerna 2020/21:255 och 256 om utredningen av föräldrabalken	1
Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	1
Anf. 2 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	2
Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	3
Anf. 4 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	4
Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	5
Anf. 6 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	6
Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	7
§ 3 Svar på interpellation 2020/21:233 om uppgifter om kränkande behandling i Försvarsmakten	7
Anf. 8 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	7
Anf. 9 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	8
Anf. 10 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	9
Anf. 11 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	10
Anf. 12 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	11
Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	12
Anf. 14 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	13
§ 4 Svar på interpellation 2020/21:252 om skjutfält för hemvärnets behov i Kalmar län	13
Anf. 15 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	13
Anf. 16 JAN R ANDERSSON (M).....	14
Anf. 17 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	15
Anf. 18 JAN R ANDERSSON (M).....	16
Anf. 19 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	17
Anf. 20 JAN R ANDERSSON (M).....	18
Anf. 21 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	18
§ 5 Svar på interpellation 2020/21:224 om covid-19- pandemins effekter på befolkningens psykiska hälsa	19
Anf. 22 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	19
Anf. 23 CLARA ARANDA (SD).....	20
Anf. 24 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	21
Anf. 25 CLARA ARANDA (SD).....	22
Anf. 26 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	23
Anf. 27 CLARA ARANDA (SD).....	24
Anf. 28 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	24
§ 6 Svar på interpellation 2020/21:245 om agerande under coronapandemin.....	25
Anf. 29 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	25
Anf. 30 MARGARETA CEDERFELT (M).....	26
Anf. 31 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	27
Anf. 32 MARGARETA CEDERFELT (M).....	28

Anf. 33 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	29
Anf. 34 MARGARETA CEDERFELT (M).....	31
Anf. 35 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	31
Ajournering	32
Återupptaget sammanträde	32
§ 7 Frågestund	32
Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN	32
<i>Investeringsavtal mellan EU och Kina</i>	32
Anf. 37 HANS WALLMARK (M)	32
Anf. 38 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	33
Anf. 39 HANS WALLMARK (M)	33
Anf. 40 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	33
<i>Fördelningen av allmännyttans lägenheter</i>	34
Anf. 41 MIKAEL STRANDMAN (SD)	34
Anf. 42 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	34
Anf. 43 MIKAEL STRANDMAN (SD)	34
Anf. 44 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	35
<i>Kriminella nätverks utnyttjande av restaurangbranschen</i>	35
Anf. 45 HANNES HERVIEU (C).....	35
Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
Anf. 47 HANNES HERVIEU (C).....	35
Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
<i>Insatser mot den grova brottsligheten</i>	36
Anf. 49 ANDREAS CARLSON (KD).....	36
Anf. 50 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
Anf. 51 ANDREAS CARLSON (KD).....	37
Anf. 52 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
<i>Åtgärder mot nyrekrytering av unga till kriminalitet</i>	37
Anf. 53 INGE STÅHLGREN (S).....	37
Anf. 54 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
Anf. 55 INGE STÅHLGREN (S).....	38
Anf. 56 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38
<i>Malmöns arbete mot skjutvapenvåld</i>	38
Anf. 57 RASMUS LING (MP)	38
Anf. 58 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38
Anf. 59 RASMUS LING (MP)	39
Anf. 60 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	39
<i>Regeringens information till besöksnäringen</i>	39
Anf. 61 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M)	39
Anf. 62 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	40

Anf. 63 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M)	40
Anf. 64 Statsrådet PER BOLUND (MP)	40
<i>Strandskyddsutredningens förslag</i>	40
Anf. 65 STAFFAN EKLÖF (SD)	40
Anf. 66 Statsrådet JENNIE NILSSON (S)	41
Anf. 67 STAFFAN EKLÖF (SD)	41
Anf. 68 Statsrådet JENNIE NILSSON (S)	41
<i>Skärpta straff för drograttfylleri</i>	41
Anf. 69 MIKAEL OSCARSSON (KD)	41
Anf. 70 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	42
Anf. 71 MIKAEL OSCARSSON (KD)	42
Anf. 72 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	42
<i>Effekterna av handelsavtalet med Storbritannien</i>	42
Anf. 73 SOLANGE OLAME BAYIBSA (S)	42
Anf. 74 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	43
<i>Kameraövervakning och insyn i djurindustrin</i>	43
Anf. 75 REBECKA LE MOINE (MP)	43
Anf. 76 Statsrådet JENNIE NILSSON (S)	43
Anf. 77 REBECKA LE MOINE (MP)	44
Anf. 78 Statsrådet JENNIE NILSSON (S)	44
<i>Situationen för gränspendlare till Norge</i>	44
Anf. 79 JOHAN HULTBERG (M)	44
Anf. 80 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	44
<i>Nedstängningen av kärnkraftsreaktorer</i>	45
Anf. 81 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	45
Anf. 82 Statsrådet PER BOLUND (MP)	45
<i>Efterlevnaden av djurskyddslag</i>	46
Anf. 83 MATTIAS VEPSÅ (S)	46
Anf. 84 Statsrådet JENNIE NILSSON (S)	46
<i>Straffskärpning för gängrelaterade skjutningar</i>	46
Anf. 85 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)	46
Anf. 86 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	47
<i>Regeringens migrationspolitik och bostadsbyggandet</i>	47
Anf. 87 ROGER HEDLUND (SD)	47
Anf. 88 Statsrådet PER BOLUND (MP)	47
<i>Framtiden för det nordiska samarbetet</i>	48
Anf. 89 EVA LINDH (S)	48
Anf. 90 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	48
<i>Utnyttjande av uigurer och EU-sanktioner mot företag</i>	49
Anf. 91 DAVID JOSEFSSON (M)	49
Anf. 92 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	49
<i>Kriminalisering av rymning</i>	49
Anf. 93 ADAM MARTTINEN (SD)	49
Anf. 94 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	50
<i>Kontanter som betalningsmedel i Sverige</i>	50

Anf. 95 MALIN HÖGLUND (M).....	50
Anf. 96 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	50
<i>Straffreduktionen för unga brottslingar</i>	51
Anf. 97 KATJA NYBERG (SD).....	51
Anf. 98 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	51
<i>Krisledning och nedläggning av flygplatser</i>	52
Anf. 99 ÅSA COENRAADS (M)	52
Anf. 100 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	52
<i>Nordiska rådets strategi för samhällsskydd och beredskap</i>	52
Anf. 101 ARON EMILSSON (SD).....	52
Anf. 102 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	53
<i>Skogsutredningens förslag</i>	53
Anf. 103 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	53
Anf. 104 Statsrådet JENNIE NILSSON (S).....	54
<i>Migrationskommitténs förslag</i>	54
Anf. 105 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	54
Anf. 106 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	54
<i>Klausul om tvångsarbete i investeringsavtalet mellan EU och Kina</i>	55
Anf. 107 MARGARETA CEDERFELT (M).....	55
Anf. 108 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	55
§ 8 Svar på interpellation 2020/21:251 om expertmyndigheternas roll gentemot regeringen	55
Anf. 109 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	55
Anf. 110 MARKUS WIECHEL (SD).....	56
Anf. 111 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	57
Anf. 112 MARKUS WIECHEL (SD).....	58
Anf. 113 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	59
Anf. 114 MARKUS WIECHEL (SD).....	60
Anf. 115 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	61
§ 9 Svar på interpellation 2020/21:259 om regeringens hantering av covid-19	62
Anf. 116 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	62
Anf. 117 MARKUS WIECHEL (SD).....	63
Anf. 118 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	64
Anf. 119 MARKUS WIECHEL (SD).....	65
Anf. 120 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	66
Anf. 121 MARKUS WIECHEL (SD).....	67
Anf. 122 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	67
§ 10 Svar på interpellation 2020/21:264 om Ersättningsnämnden	68
Anf. 123 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	68
Anf. 124 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	68
Anf. 125 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	69
Anf. 126 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	70
Anf. 127 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	71
Anf. 128 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	72
Anf. 129 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	73

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:269 om massvaccination mot covid-19	73
Anf. 130 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	73
Anf. 131 JOHAN HULTBERG (M)	75
Anf. 132 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	76
Anf. 133 JOHAN HULTBERG (M)	77
Anf. 134 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	78
Anf. 135 JOHAN HULTBERG (M)	79
Anf. 136 Socialminister LENA HALLENGREN (S).....	79
§ 12 Svar på interpellation 2020/21:271 om det andra amorteringskravet.....	80
Anf. 137 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	80
Anf. 138 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	81
Anf. 139 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	82
Anf. 140 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	83
Anf. 141 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	84
Anf. 142 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	85
Anf. 143 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	86
§ 13 Svar på interpellation 2020/21:277 om ett statligt startlån för förstagångsköpare	87
Anf. 144 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	87
Anf. 145 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V).....	87
Anf. 146 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	88
Anf. 147 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V).....	89
Anf. 148 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	90
Anf. 149 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V).....	92
Anf. 150 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	92
§ 14 Svar på interpellation 2020/21:229 om åtgärder mot välfärdsbrottslighet.....	93
Anf. 151 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	93
Anf. 152 LINDA LINDBERG (SD).....	94
Anf. 153 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD)	95
Anf. 154 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	96
Anf. 155 LINDA LINDBERG (SD).....	98
Anf. 156 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD)	99
Anf. 157 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	99
Anf. 158 LINDA LINDBERG (SD).....	100
Anf. 159 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	101
§ 15 Svar på interpellation 2020/21:230 om kommuners medverkan till ofrivillig bosättning i en annan kommun	102
Anf. 160 Statsrådet LENA MICKO (S)	102
Anf. 161 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	102
Anf. 162 Statsrådet LENA MICKO (S)	103
Anf. 163 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	104
Anf. 164 Statsrådet LENA MICKO (S)	105
Anf. 165 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	105
Anf. 166 Statsrådet LENA MICKO (S)	106
§ 16 Svar på interpellation 2020/21:209 om elnätsavgiftens storlek.....	106
Anf. 167 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	106

Anf. 168 JAN ERICSON (M).....	107
Anf. 169 LARS HJÄLMERED (M).....	108
Anf. 170 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	109
Anf. 171 JAN ERICSON (M).....	110
Anf. 172 LARS HJÄLMERED (M).....	110
Anf. 173 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	111
Anf. 174 JAN ERICSON (M).....	111
Anf. 175 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	112
§ 17 Svar på interpellation 2020/21:211 om elförsörjningen i vinter.....	112
Anf. 176 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	112
Anf. 177 JAN ERICSON (M).....	113
Anf. 178 LARS HJÄLMERED (M).....	114
Anf. 179 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	115
Anf. 180 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	116
Anf. 181 JAN ERICSON (M).....	117
Anf. 182 LARS HJÄLMERED (M).....	118
Anf. 183 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	119
Anf. 184 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	119
Anf. 185 JAN ERICSON (M).....	120
Anf. 186 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	121
§ 18 Svar på interpellation 2020/21:212 om elförsörjningen och satsningen på elbilar.....	121
Anf. 187 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	121
Anf. 188 JAN ERICSON (M).....	122
Anf. 189 LARS HJÄLMERED (M).....	123
Anf. 190 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	124
Anf. 191 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	125
Anf. 192 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	125
Anf. 193 JAN ERICSON (M).....	126
Anf. 194 LARS HJÄLMERED (M).....	127
Anf. 195 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	127
Anf. 196 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	128
Anf. 197 JAN ERICSON (M).....	128
Anf. 198 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	129
§ 19 Svar på interpellation 2020/21:214 om utvecklingen av svensk exportindustri.....	129
Anf. 199 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	129
Anf. 200 LOTTA OLSSON (M).....	130
Anf. 201 LARS HJÄLMERED (M).....	131
Anf. 202 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	132
Anf. 203 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	133
Anf. 204 LOTTA OLSSON (M).....	133
Anf. 205 LARS HJÄLMERED (M).....	134

Anf. 206 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	135	Prot. 2020/21:64
Anf. 207 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	135	14 januari
Anf. 208 LOTTA OLSSON (M)	136	-----
Anf. 209 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	137	
§ 20 Svar på interpellation 2020/21:218 om klimatomställningen och elanvändningen.....	137	
Anf. 210 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	137	
Anf. 211 LARS HJÄLMERED (M)	138	
Anf. 212 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	139	
Anf. 213 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	140	
Anf. 214 LARS HJÄLMERED (M)	141	
Anf. 215 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	142	
Anf. 216 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	142	
Anf. 217 LARS HJÄLMERED (M)	143	
Anf. 218 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	144	
§ 21 Anmälan om interpellationer.....	144	
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	145	
§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	146	
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 20.46.....	150	